

CVRIA

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Sprawozdanie roczne
2011

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

SPRAWOZDANIE ROCZNE 2011

Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości,
Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg 2012

www.curia.europa.eu

Trybunał Sprawiedliwości
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd do spraw Służby Publicznej
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Trybunał w Internecie: <http://www.curia.europa.eu>

Ukończono 1 stycznia 2012 r.

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło. Fotografie mogą być powielane wyłącznie w kontekście niniejszej publikacji. Każde inne wykorzystanie wymaga uzyskania zgody Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.

Informacje o Unii Europejskiej można znaleźć na portalu Europa (<http://europa.eu>).

Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2012

ISBN 978-92-829-1156-3

doi:10.2862/82045

© Unia Europejska, 2012

Printed in Luxembourg

WYDRUKOWANO NA PAPIERZE BIELONYM BEZ CHLORU PIERWIASTKOWEGO (ECF)

Spis treści

Strona

Wstęp	
Prezes Trybunału Sprawiedliwości Vassilios Skouris	5

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2011 r.	9
B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2011 r.	13
C – Skład Trybunału Sprawiedliwości	69
1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości	71
2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2011 r.	87
3. Porządek pierwszeństwa	89
4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości	91
D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości	95

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2011 r.	127
B – Skład Sądu	177
1. Członkowie Sądu	179
2. Zmiany w składzie Sądu w 2011 r.	189
3. Porządek pierwszeństwa	191
4. Dawni członkowie Sądu	193
C – Statystyki Sądu	195

Rozdział III*Sąd do spraw Służby Publicznej*

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2011 r.	219
B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej	231
1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej	233
2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2011 r.	239
3. Porządek pierwszeństwa	241
4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej	243
C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej	245

Rozdział IV*Spotkania i wizyty*

A – Oficjalne wizyty i uroczystości w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie i Sądzie do spraw Służby Publicznej w roku 2011	259
B – Wizyty naukowe	263
C – Uroczyste posiedzenia w roku 2011	267
D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach w roku 2011	269
<i>Skrócony schemat organizacyjny</i>	<i>273</i>

Wstęp

Rok 2011 był dla sądów Unii Europejskiej przede wszystkim rokiem wyjątkowej działalności sądowej. 1569 nowych spraw i 1518 zakończonych spraw zaświadcza o znacznym wzroście liczby sporów wnoszonych do trzech sądów Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i przez nie rozstrzyganych. Dla Trybunału taka tendencja, świadcząca o zaufaniu sądów krajowych i podmiotów prawa pokładanym w sądach Unii, może stanowić jedynie powód do zadowolenia. Jednakże wspomniany wzrost liczby sporów wymaga zarówno ze strony Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i władz ustawodawczych Unii badania, aby nie działało się to ze szkodą dla skuteczności systemu sądowego Unii i aby móc nadal jak najlepiej służyć europejskim obywatelom.

Zgodnie z tym zamysłem Trybunał Sprawiedliwości wystąpił w ubiegłym roku z projektem wprowadzenia szeregu zmian w swoim statucie oraz całkowitego przekształcenia swego regulaminu postępowania, w trosce, po pierwsze, o poprawę skuteczności i wydajności zarówno Trybunału, jak i Sądu, a po drugie, o nowocześniejsze sposoby procedowania.

W 2011 r. zrealizowano również trzy duże projekty informatyczne, mające za zadanie przede wszystkim przybliżyć Trybunał do obywateli. Uruchomienie systemu e-Curia, pozwalającego na składanie i doręczanie dokumentów procesowych drogą elektroniczną, udostępnienie nowej, wydajniejszej wyszukiwarki orzecznictwa oraz katalogu biblioteki Trybunału on-line przyczyniają się do tego, że Trybunał Sprawiedliwości stał się bardziej dostępny i przejrzysty.

W ubiegłym roku z Sądu do spraw Służby Publicznej odeszli, w związku z częściowym odnowieniem jego składu, prezes i dwóch członków, odeszli także jeden członek Trybunału i jeden członek Sądu.

Niniejsze sprawozdanie stanowi kompletny przegląd rozwoju i działalności instytucji w roku 2011. Zasadnicza część sprawozdania poświęcona jest zwięzłemu, lecz wyczerpującemu omówieniu działalności orzeczniczej, w ścisłym tego słowa znaczeniu, Trybunału Sprawiedliwości, Sądu i Sądu do spraw Służby Publicznej. Dane statystyczne odnoszące się do każdego z wymienionych sądów uzupełniają i ilustrują przedstawioną analizę działalności sądowej.

Pragnę w tym miejscu złożyć gorące podziękowania moim współpracownikom z trzech sądów, a także całemu personelowi Trybunału Sprawiedliwości za znakomitą pracę, którą udało się im wykonać w tym pełnym wyzwania roku.

V. Skouris
Prezes Trybunału Sprawiedliwości

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2011 r.

Prezes Vassilios Skouris

Pierwsza część *sprawozdania rocznego* przedstawia w sposób syntetyczny działalność Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w 2011 r. Zawiera ona w pierwszej kolejności krótkie omówienie zmian, jakie zaszły w tej instytucji w minionym roku, ze szczególnym uwzględnieniem zmian instytucjonalnych, które nastąpiły w Trybunale Sprawiedliwości, a także przeobrażeń w jego wewnętrznej strukturze organizacyjnej. W drugiej kolejności obejmuje ona analizę danych statystycznych dotyczących ilości pracy i średniego czasu trwania postępowań. W trzeciej kolejności przedstawiony został, jak co roku, rozwój orzecznictwa w poszczególnych dziedzinach.

1. W 2011 r. Trybunał Sprawiedliwości przedłożył organom prawodawczym Unii projekt zmiany swego statutu oraz projekt przekształcenia i zaktualizowania swego regulaminu postępowania. Obydwa projekty mają głównie na celu poprawę wydajności procedury obowiązującej przed sądami Unii.

Propozycje zawarte w projekcie zmiany statutu zmierzają w szczególności do stworzenia funkcji wiceprezesa Trybunału, zmiany liczebności składu wielkiej izby, tak by wynosił on piętnastu sędziów, oraz zniesienia stałego udziału prezesów izb złożonych z pięciu sędziów, a także zniesienia sprawozdań na rozprawę. W odniesieniu do przepisów statutu dotyczących Sądu Trybunał proponuje zmianę liczby sędziów wchodzących w jego skład na trzydziestu dziewięciu sędziów, aby sprostać stałemu wzrostowi wpływających do Sądu sporów.

Projekt przekształcenia regulaminu postępowania ma na celu dostosowanie jego struktury i treści do ewolucji charakteru sporów, kontynuowanie zapoczątkowanych już wiele lat temu wysiłków służących utrzymaniu zdolności Trybunału w obliczu coraz bardziej licznych i złożonych spraw, rozstrzyganie wniesionych do Trybunału sporów w rozsądnym terminie oraz uczynienie stosowanych przezeń norm proceduralnych bardziej jasnymi i czytelnymi.

Wszystkie powyższe propozycje są owocem dojrzałej refleksji opartej na wewnętrznych konsultacjach. Obradują nad nimi obecnie organy prawodawcze Unii. Z pełnym tekstem projektów można zapoznać się na stronie internetowej Trybunału¹.

Należy ponadto odnotować zmiany wprowadzone do regulaminu postępowania przed Trybunałem w dniu 24 maja 2011 r. (Dz.U. L 162, s. 17). Po raz pierwszy przewidziano w nich możliwość określenia przez Trybunał w drodze decyzji warunków, na których możliwe jest doręczenie pisma procesowego drogą elektroniczną. Trybunał skorzystał z tego upoważnienia, przyjmując decyzję z dnia 13 września 2011 r. w sprawie składania i doręczania dokumentów procesowych za pośrednictwem aplikacji e-Curia (Dz.U. L 289, s. 7). Aplikacja e-Curia, która bezsprzecznie przyczyni się do unowocześnienia postępowania przed sądami Unii, została uruchomiona z powodzeniem w dniu 21 listopada 2011 r.

Na uwagę zasługuje również fakt, że obywatele Unii mają teraz dostęp do nowej wyszukiwarki, która po raz pierwszy analizuje wszystkie dane dotyczące zasobów orzecznictwa sądów Unii od

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/

samego powstania Trybunału Sprawiedliwości w 1952 r. Z wyszukiwarki tej można korzystać bezpłatnie na stronie internetowej Trybunału.

Wreszcie, idąc tym samym tropem, katalog biblioteki Trybunału jest teraz dostępny na stronie internetowej Trybunału². W ten sposób użytkownik ma możliwość prowadzenia on-line kwerend bibliograficznych na temat prawa Unii, a także innych dziedzin prawa objętych katalogiem biblioteki Trybunału, takich jak prawo międzynarodowe, prawo porównawcze, prawo państw członkowskich Unii Europejskiej i niektórych państw trzecich oraz ogólna teoria prawa. Katalog ten jest w chwili obecnej jednym z najbogatszych źródeł na świecie w zakresie prawa Unii. Liczy na dzień dzisiejszy około 340 000 fiszek bibliograficznych, spośród których ponad 80 000 dotyczy prawa Unii, i powiększa się w tempie ponad 20 000 fiszek rocznie.

2. Statystyki sądowe Trybunału za rok 2011 wskazują, ogólnie rzecz ujmując, na utrzymującą się na stałym poziomie efektywność i produktywność sądów należących do Trybunału. Odnotowują również znaczny wzrost liczby wniesionych spraw.

W 2011 r. Trybunał zamknął 550 spraw (liczby netto, uwzględniające połączenia spraw), co stanowi wzrost w stosunku do roku poprzedniego (522 sprawy zakończone w 2010 r.). Wśród tych spraw 370 zakończyło się wydaniem wyroku, a 180 – postanowienia.

Do Trybunału wpłynęło w 2011 r. 688 nowych spraw (niezależnie od połączenia spraw ze względu na istniejące między nimi powiązanie), co świadczy o bardzo dużym wzroście w stosunku do roku 2010 (631 nowych spraw) i po raz drugi z rzędu stanowi najwyższą w historii Trybunału liczbę wniesionych spraw. Sytuacja jest identyczna, jeśli chodzi o wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Ich liczba jest już trzeci rok z rzędu najwyższa z dotychczas zanotowanych i w porównaniu z rokiem 2009 wykazuje wzrost o niemal 41% (423 sprawy w 2011 r. w stosunku do 302 spraw w 2009 r.). Należy również odnotować bardzo duży wzrost liczby odwołań (162 w 2011 r. w stosunku do 97 w 2010 r.) i spadek liczby skarg bezpośrednich, już piąty rok z rzędu. Skargi bezpośrednie stanowią obecnie jedynie około 12% spraw wnoszonych do Trybunału, podczas gdy w 2007 r. stanowiły około 38%.

W odniesieniu do czasu trwania postępowań dane statystyczne są zasadniczo równie pozytywne jak w poprzednim roku. Dla odesłań prejudycjalnych średni czas rozpatrywania sprawy wynosi 16,4 miesiąca, co oznacza statystycznie nieistotny wzrost w stosunku do danych z 2010 r. (16 miesięcy). Jeśli chodzi o skargi bezpośrednie i odwołania, średni czas rozpatrywania sprawy wynosił, odpowiednio, w 2011 r. – 20,2 miesiąca oraz 15,4 miesiąca (w porównaniu do 16,7 miesiąca i 14,3 miesiąca w 2010 r.).

Utrzymanie poziomu efektywności Trybunału w rozpatrywaniu spraw można również tłumaczyć – poza reformami jego metod pracy podjętymi w ostatnich latach – szerszym wykorzystaniem różnych instrumentów proceduralnych, jakimi Trybunał dysponuje, by przyspieszyć rozpatrywanie niektórych spraw (pilny tryb prejudycjalny, rozpoznanie w pierwszej kolejności, tryb przyspieszony, procedura uproszczona i możliwość rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego).

O rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym wniesiono w 5 sprawach, a wyznaczona izba uznała, że przesłanki wymagane przez art. 104b regulaminu postępowania zostały spełnione w 2 z nich. Sprawy te zostały zakończone w czasie wynoszącym średnio 2,5 miesiąca.

² <http://bib-curia.eu/>

O zastosowanie trybu przyspieszonego wniesiono 13 razy, lecz przesłanki wymagane przez regulamin postępowania zostały spełnione jedynie w 2 ze spraw. Zgodnie z praktyką przyjętą w 2004 r. wnioski o zastosowanie trybu przyspieszonego są uwzględniane lub oddalane przez prezesa Trybunału w drodze postanowienia z uzasadnieniem. Ponadto w 7 sprawach zastosowano rozpoznanie w pierwszej kolejności.

Poza tym Trybunał często korzysta z procedury uproszczonej ustanowionej w art. 104 § 3 regulaminu postępowania, aby udzielić odpowiedzi na niektóre pytania prejudycjalne. W sumie 30 spraw zostało zakończonych postanowieniem wydanym na podstawie tego przepisu.

Wreszcie Trybunał korzystał nadal z wprowadzonej w art. 20 jego statutu możliwości rozstrzygania bez opinii rzecznika generalnego, jeżeli sprawa nie dotyczy nowych kwestii prawnych. Można tu wspomnieć, że w 2011 r. około 46% wyroków wydanych zostało bez opinii (w stosunku do 50% w 2010 r.).

W odniesieniu do rozdziału spraw między poszczególne składy orzekające Trybunału należy zaznaczyć, że wielka izba rozstrzygnęła około 11% spraw, izby złożone z pięciu sędziów – 55%, a izby złożone z trzech sędziów – około 33% spraw zakończonych w 2011 r. wyrokiem lub postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie. W porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano znaczących różnic w odsetku spraw rozpatrywanych przez poszczególne składy orzekające.

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji dotyczących danych statystycznych za rok 2011 czytelnik może sięgnąć do części niniejszego sprawozdania poświęconej statystykom sądowym.

B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2011 r.

Niniejsza część sprawozdania rocznego zawiera przegląd orzecznictwa powstałego w 2011 r.

Kwestie konstytucyjne lub instytucjonalne

W szeregu spraw Trybunał stanął wobec konieczności sprecyzowania ram, w których wykonuje on swoje kompetencje sądownicze. W pierwszej kolejności przedstawione zostaną wyroki w przedmiocie skarg o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.

W wyroku z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie C-52/08 *Komisja przeciwko Portugalii* Trybunał wypowiedział się w przedmiocie złożonej przez Komisję przeciwko Republice Portugalskiej skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, polegającego na tym, że pozwane państwo członkowskie nie przyjęło przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do zastosowania się do dyrektywy 2005/36 w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych¹.

Co się tyczy dopuszczalności skargi, Trybunał zauważył, że choć skarga Komisji dotyczyła podnoszonego braku transpozycji dyrektywy 2005/36, wystosowane przez Komisję wezwania do usunięcia uchybienia, jak i jej uzasadniona opinia odnosiły się do dyrektywy 89/48 w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata².

Następnie Trybunał przypomniiał, że chociaż żądania zawarte w skardze nie mogą co do zasady zostać rozszerzone ponad uchybienia zarzucane w sentencji uzasadnionej opinii i w wezwaniu do usunięcia uchybienia, to jednak dopuszczalna jest skarga Komisji o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom, które wynikają z pierwotnej wersji aktu prawa Unii, następnie zmienionego lub uchylonego i które zostały utrzymane w nowych przepisach Unii. Natomiast przedmiot sporu nie może zostać rozszerzony o zobowiązania wynikające z nowych przepisów, które nie mają odpowiedników w pierwotnej wersji danego aktu prawa, gdyż stanowiłoby to naruszenie istotnych wymogów proceduralnych wpływające na prawidłowość postępowania w przedmiocie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom.

Jeśli chodzi o istotę sprawy, Trybunał uznał, że jeżeli w toku procedury legislacyjnej szczególne okoliczności – takie jak brak jasnego stanowiska ustawodawcy lub brak precyzji w określeniu zakresu stosowania przepisu prawa Unii – tworzą sytuację niepewności, nie jest możliwe stwierdzenie, że w chwili upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii istniał wystarczająco jasny obowiązek transpozycji przez państwa członkowskie dyrektywy. W konsekwencji Trybunał oddalił skargę Komisji.

Przedmiotem sprawy C-496/09 *Komisja przeciwko Włochom*, w której wyrok został wydany w dniu 17 listopada 2011 r., była skarga Komisji przeciwko Republice Włoskiej o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, polegającego na niewykonaniu poprzedniego wyroku

¹ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. L 255, s. 22).

² Dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. 1989, L 19, s. 16).

Trybunału³ dotyczącego odzyskania od beneficjentów pomocy uznanej na mocy decyzji Komisji za bezprawnie przyznaną i niezgodną ze wspólnym rynkiem. Komisja domagała się także zapłaty przez Republikę Włoską okresowej kary pieniężnej i ryczałtu.

Trybunał przypominał najpierw, odwołując się do poprzedniego wyroku wydanego względem Republiki Włoskiej w omawianej sprawie, że jeżeli decyzja Komisji wymagająca zniesienia pomocy państwa niezgodnej ze wspólnym rynkiem nie była przedmiotem skargi bezpośredniej lub gdy taka skarga została oddalona, jedynym zarzutem obrony, który może podnieść państwo członkowskie, jest całkowita niemożność prawidłowego wykonania rzeczony decyzji. Ani obawa przed wewnętrznymi trudnościami, nawet niemożliwymi do pokonania, ani okoliczność, iż dane państwo członkowskie zamierza zweryfikować indywidualną sytuację każdego zainteresowanego przedsiębiorstwa, nie mogą usprawiedliwić nieprzestrzegania przez to państwo członkowskie obowiązków ciążyących na nim na mocy prawa Unii. Zwłoka po stronie zainteresowanego państwa członkowskiego we wdrażaniu decyzji Komisji, co do zasady wynikająca ze spóźnionego działania tegoż państwa podjętego w celu zaradzenia trudnościom związanym z ustalaniem i odzyskiwaniem kwot bezprawnie przyznanej pomocy, nie może stanowić skutecznego uzasadnienia. Trybunał dodał, że w tym względzie nie ma znaczenia okoliczność, że zainteresowane państwo członkowskie poinformowało Komisję o trudnościach, jakie napotkało przy odzyskiwaniu wspomnianej pomocy, i o rozwiązaniach przyjętych, aby zaradzić tym trudnościom.

Następnie, w odniesieniu do nakładania kar pieniężnych Trybunał orzekł, że w ramach procedury przewidzianej w art. 228 ust. 2 WE jego zadaniem jest – w każdej zawisłej przed nim sprawie i na podstawie zarówno okoliczności danego przypadku, jak i stopnia perswazji i odstraszania, który uzna on za wymagany – określenie kar pieniężnych właściwych w celu zapewnienia w najszybszym możliwym czasie wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie i w celu zapobieżenia powtarzaniu się analogicznych naruszeń prawa Unii. Trybunał dodał ponadto, że kontekst prawny i faktyczny stwierdzonego uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego może stanowić wskazówkę, iż skuteczne zapobieganie powtarzaniu się analogicznych naruszeń prawa wspólnotowego w przyszłości wymaga podjęcia środków odstraszających. Jeśli chodzi o kwotę okresowej kary pieniężnej, Trybunał wyjaśnił, że do niego należy – w ramach wykonywania przysługującej mu swobody oceny w omawianej dziedzinie – określenie wspomnianej kary w taki sposób, aby była, po pierwsze, stosowna do okoliczności i, po drugie, proporcjonalna do stwierdzonego uchybienia, jak również do możliwości finansowych danego państwa członkowskiego.

Wreszcie Trybunał przypominał, że w świetle celów postępowania przewidzianego w art. 228 ust. 2 WE, wykonując przysługujące mu na mocy tego postanowienia uprawnienia do swobodnej oceny, jest on upoważniony do łącznego nałożenia okresowej kary pieniężnej i ryczałtu.

W dalszej kolejności zostanie omówiona sprawa C-83/09 P *Komisja przeciwko Kronoply i Kronotex* dotycząca skargi o stwierdzenie nieważności, w której wyrok został wydany w dniu 24 maja 2011 r.

W sprawie tej Trybunał miał rozstrzygnąć w przedmiocie dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności skierowanej przez podmioty trzecie przeciwko decyzji Komisji o niewnoszeniu zastrzeżeń wobec pomocy państwa przyznanej spółce przez państwo członkowskie. Zdaniem Trybunału zgodność z prawem takiej decyzji, wydanej na podstawie art. 4 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999⁴, jest uzależniona od istnienia wątpliwości co do zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem. Ponie-

³ Wyrok z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie C-99/02.

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 traktatu WE (Dz.U. L 83, s. 1).

waż występowanie tego rodzaju wątpliwości powinno skutkować wszczęciem formalnego postępowania wyjaśniającego, w którym mogą uczestniczyć strony zainteresowane określone w art. 1 lit. h) wspomnianego rozporządzenia, należy uznać, że decyzja taka wywiera bezpośredni i indywidualny wpływ na każdą stronę zainteresowaną w rozumieniu tego ostatniego przepisu. Beneficjenci gwarancji procesowych przewidzianych w art. 88 ust. 2 WE i art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 mogą bowiem uzyskać ochronę tych gwarancji jedynie poprzez możliwość zaskarżenia przed sądem Unii decyzji o niewnoszeniu zastrzeżeń. Stąd Trybunał orzekł, że w ramach skargi o stwierdzenie nieważności szczególny status strony zainteresowanej w rozumieniu art. 1 lit. h) rozporządzenia nr 659/1999 powiązany ze szczególnym przedmiotem skargi wystarcza, by dokonać indywidualizacji – dla potrzeb art. 230 akapit czwarty WE – skarżącego, który kwestionuje decyzję o niewnoszeniu zastrzeżeń.

Trybunał wyjaśnił ponadto, że art. 1 lit. h) rozporządzenia nr 659/1999 nie wyklucza, że przedsiębiorstwo, które nie jest bezpośrednim konkurentem beneficjenta pomocy, ale do celów procesu produkcyjnego potrzebuje tego samego surowca co ów beneficjent, może zostać zakwalifikowane jako strona zainteresowana, pod warunkiem że podniesie, iż jego interesy również mogą zostać naruszone przez przyznanie pomocy. Wreszcie Trybunał orzekł, że wymóg określenia przedmiotu skargi wynikający z art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Sądem zostanie spełniony w sposób wymagany prawem, jeżeli strona skarżąca wskaże decyzję, której stwierdzenia nieważności się domaga. Nie ma przy tym znaczenia, czy w skardze wskazano, iż dotyczy ona stwierdzenia nieważności decyzji o niewnoszeniu zastrzeżeń – określenie takie znajduje się w art. 4 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999 – czy też decyzji o niewszczynianiu formalnego postępowania wyjaśniającego, albowiem Komisja rozstrzyga w obu tych aspektach sprawy za pomocą jednej decyzji.

Wreszcie na uwagę zasługują dwie sprawy odnoszące się do wykonywania przez Trybunał jego właściwości w dziedzinie prejudycjalnej.

W sprawie C-196/09 *Miles i in.*, w której wyrok został wydany w dniu 14 czerwca 2011 r., Trybunał rozrząsał pojęcie sądu krajowego w rozumieniu art. 267 TFUE.

Trybunał uznał, że nie jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne przedstawione przez Radę ds. Zażaleń Szkół Europejskich. Przy ustalaniu, czy organ występujący z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma charakter sądu w rozumieniu art. 267 TFUE, co jest kwestią należącą wyłącznie do porządku prawnego Unii, Trybunał bierze pod uwagę ogół czynników, takich jak w szczególności podstawa prawna istnienia organu, jego stały lub tymczasowy charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradiktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz jego niezawisłość. Tymczasem, mimo że wspomniana Rada ds. Zażaleń spełnia wszystkie te kryteria i w konsekwencji należy ją uznać za „sąd” w rozumieniu art. 267 TFUE, nie jest ona jednakże, zgodnie z brzmieniem tego artykułu, organem jednego z państw członkowskich, lecz Szkół Europejskich, które – zgodnie z motywami 1 i 3 konwencji o Szkołach Europejskich – stanowią system „sui generis”, tworzący w drodze umowy międzynarodowej formę współpracy między państwami członkowskimi oraz między nimi a Unią Europejską. Rada jest zatem organem organizacji międzynarodowej, która – pomimo licznych związków z Unią – zachowuje formalną odrębność od niej i jej państw członkowskich. W tych okolicznościach sama tylko okoliczność, że przy rozpoznawaniu sporów Rada ds. Zażaleń jest obowiązana stosować zasady ogólne prawa Unii nie wystarczy, by mieściła się w zakresie pojęcia sądu jednego z państw członkowskich, a tym samym, by była objęta zakresem stosowania art. 267 TFUE.

Sprawa C-240/09 *Lesoochranárske zoskupenie*, w której wyrok został wydany w dniu 8 marca 2011 r., pozwoliła z kolei Trybunałowi na analizę jego właściwości w przedmiocie wykładni porozumienia

międzynarodowego (konwencji z Aarhus⁵) zawartego przez Wspólnotę i państwa członkowskie w ramach kompetencji dzielonej.

Trybunał, do którego zwrócono się zgodnie z postanowieniami traktatu, a w szczególności art. 267 TFUE, uznał się za właściwy do rozgraniczenia obowiązków spoczywających na Unii i obowiązków ciążących wyłącznie na państwach członkowskich oraz do dokonania wykładni postanowień wspomnianej konwencji. Następnie należało ustalić, czy w dziedzinie objętej art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus Unia skorzystała ze swych uprawnień i wydała przepisy dotyczące wykonania obowiązków, które z niego wynikają. Gdyby nie miało to miejsca, obowiązki wynikające z art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus podlegałyby nadal prawu krajowemu państw członkowskich. W takim przypadku do sądów tychże państw należałoby ustalenie na podstawie prawa krajowego, czy jednostki mogą oprzeć się bezpośrednio na normach tej umowy międzynarodowej, które dotyczą owej dziedziny, lub czy wspomniane sądy winny stosować je z urzędu. W tym przypadku prawo Unii nie wymaga bowiem ani nie zabrania tego, by porządek prawny państwa członkowskiego przyznał jednostkom prawo do powołania się bezpośrednio na tę normę lub nałożył na sądy obowiązek stosowania jej z urzędu. Gdyby natomiast stwierdzono, że Unia skorzystała ze swych uprawnień i wydała przepisy w dziedzinie objętej art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus, prawo Unii miałoby zastosowanie, a do Trybunału należałoby ustalenie, czy przepis omawianej umowy międzynarodowej wywołuje skutek bezpośredni. Poza tym konkretna kwestia, która nie była jeszcze przedmiotem przepisów Unii, może jednak podlegać prawu Unii, jeżeli została uregulowana w umowach zawartych przez Unię i przez państwa członkowskie oraz dotyczy dziedziny objętej w szerokim zakresie prawem Unii.

Trybunał przyjął, że jest właściwy do dokonania wykładni postanowień art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus, a w szczególności do zajęcia stanowiska w kwestii tego, czy wywołują one skutek bezpośredni. Jeśli bowiem dany przepis może znaleźć zastosowanie zarówno do sytuacji objętych prawem krajowym, jak i do sytuacji objętych prawem Unii, niewątpliwe znaczenie ma to, by w celu uniknięcia przyszłych rozbieżności interpretacyjnych ów przepis był interpretowany w jednolity sposób, niezależnie od warunków, w jakich ma być stosowany.

Wymienione sprawy, dotyczące postępowań spornych, stanowią jednakże tylko ułamek wkładu orzecznictwa w roku 2011 w wyjaśnianie kwestii o charakterze konstytucyjnym lub instytucjonalnym.

W wyroku z dnia 6 września 2011 r. w sprawie C-163/10 *Patriciello* Trybunał dokonał wykładni art. 8 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Unii Europejskiej załączonego do traktatów UE, FUE i EWEA, określając zasięg immunitetu przyznanego przez prawo Unii posłom do Parlamentu Europejskiego w odniesieniu do ich opinii lub stanowisk zajętych przez nich w głosowaniu w ramach wykonywania obowiązków służbowych.

Trybunał orzekł, że art. 8 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że oświadczenie złożone przez posła do Parlamentu Europejskiego poza Parlamentem Europejskim, w którego sprawie wszczęto postępowanie karne w jego państwie członkowskim pochodzenia w przedmiocie czynu zabronionego polegającego na pomówieniu, stanowi opinię wyrażoną w czasie wykonywania przez niego obowiązków parlamentarnych objętą zakresem immunitetu określonego w tym postanowieniu tylko wówczas, gdy oświadczenie to odpowiada subiektywnej ocenie, która wykazuje bezpośrednią i oczywistą więź z wykonywaniem

⁵ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2005/370/WE z dnia 17 lutego 2005 r. (Dz.U. L 124, s. 1).

takich obowiązków. Do sądu odsyłającego należy określenie, czy przesłanki te są spełnione w omawianej sprawie.

W dziedzinie przystąpienia w dniu 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej nowych państw członkowskich Trybunał pogłębił, w wyroku w sprawach połączonych od C-307/09 do C-309/09 *Vicoplus i in.*, wydanym w dniu 10 lutego 2011 r., zagadnienie wykładni art. 56 TFUE i 57 TFUE oraz art. 1 ust. 3 lit. c) dyrektywy 96/71⁶ dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług.

Trybunał orzekł, iż art. 56 TFUE i 57 TFUE nie stoją na przeszkodzie temu, aby w okresie przejściowym przewidzianym w rozdziale 2 ust. 2 załącznika XII do aktu o przystąpieniu z 2003 r.⁷ państwo członkowskie uzależniło delegowanie, w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. c) wspomnianej dyrektywy, na jego terytorium pracowników będących obywatelami polskimi od uzyskania pozwolenia na pracę. Tego rodzaju środek krajowy należy bowiem postrzegać – mimo że stanowi ograniczenie w swobodnym świadczeniu usług – jako instrument regulujący dostęp obywateli polskich do rynku pracy zainteresowanego państwa członkowskiego w rozumieniu rozdziału 2 ust. 2 załącznika XII do aktu o przystąpieniu z 2003 r. Wniosek taki narzuca się również ze względu na cel tego ustępu polegający na unikaniu sytuacji, w której w następstwie przystąpienia do Unii nowych państw członkowskich wystąpią zakłócenia na rynku pracy starych państw członkowskich, wynikłe z nagłego napływu wysokiej liczby pracowników będących obywatelami tych nowych państw.

W dziedzinie prawa do publicznego dostępu do dokumentów Trybunał wydał w dniu 21 lipca 2011 r. wyrok w sprawie C-506/08 P *Szwecja przeciwko MyTravel i Komisji* w przedmiocie odwołania od wyroku Sądu⁸ oddalającego skargę wniesioną przez MyTravel na dwie decyzje Komisji⁹ odmawiające dostępu do określonych wewnętrznych dokumentów instytucji z dziedziny zamkniętego już postępowania dotyczącego kontroli koncentracji.

Rozporządzenie nr 1049/2001¹⁰ w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji ustanawia w art. 4 odstępstwa od zasady możliwie najszerszego publicznego dostępu do dokumentów, które w konsekwencji powinny podlegać ścisłej wykładni i stosowaniu. Trybunał przyjął, że w przypadku gdy dana instytucja zdecyduje się odmówić udzielenia dostępu do dokumentu, o którego ujawnienie się do niej zwrócono, jest ona zasadniczo zobowiązana wyjaśnić, w jaki sposób dostęp do tego dokumentu mógłby stanowić konkretne i faktyczne naruszenie interesu chronionego – a mianowicie między innymi ochrony procesu decyzyjnego instytucji i ochrony opinii prawnych – na który instytucja ta się powołuje.

Trybunał dokonał analizy wszystkich istotnych dla sprawy dokumentów i stwierdził, w szczególności, że Sąd powinien był wezwać Komisję do wskazania szczególnych powodów, dla których instytucja ta uznała, iż udostępnienie określonych dokumentów w sprawie wiązałoby się z poważnym

⁶ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. 1997, L 18, s. 1).

⁷ Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz.U. L 236, s. 33).

⁸ Wyrok Sądu z dnia 9 września 2008 r. w sprawie T-403/05 *My Travel przeciwko Komisji*.

⁹ Decyzja Komisji D(2005) 8461 z dnia 5 września 2005 r. i decyzja Komisji D(2005) 9763 z dnia 12 października 2005 r.

¹⁰ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

naruszeniem procesu decyzyjnego tej instytucji, podczas gdy postępowanie, którego dotyczyły omawiane dokumenty, było już zakończone.

Co za tym idzie, Trybunał orzekł, że w wydanych decyzjach Komisja nie zastosowała prawidłowo wyjątku dotyczącego ochrony procesu podejmowania decyzji przez tę instytucję ani wyjątku dotyczącego ochrony opinii prawnych. Wobec powyższego Trybunał uchylił wyrok Sądu i stwierdził nieważność obu decyzji Komisji we wskazanym zakresie.

Zważywszy, że niektóre argumenty powołane przez Komisję celem odmowy udostępnienia określonych innych dokumentów wewnętrznych – zwłaszcza dotyczących innych wyjątków odnoszących się do ochrony celów kontroli, dochodzenia lub audytu – nie zostały zbadane przez Sąd, Trybunał doszedł do wniosku, że nie był w stanie wydać rozstrzygnięcia w ich przedmiocie, i zdecydował o skierowaniu sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd.

W dziedzinie stosowania prawa Unii w porządkach prawnych państw członkowskich na szczególną uwagę zasługują dwa wyroki.

W wyroku z dnia 5 maja 2011 r. w sprawach połączonych C-201/10 i C-202/10 *Ze Fu Fleischhandel i Vion Trading* Trybunał orzekł, że zasada pewności prawa nie stoi co do zasady na przeszkodzie temu, aby w kontekście ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej określonej przez rozporządzenie nr 2988/95¹¹ i na podstawie art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia organy i sądy krajowe danego państwa członkowskiego stosowały w drodze analogii do sporów dotyczących zwrotu nienależnie wypłaconych refundacji wywozowych termin przedawnienia ustalony w krajowym przepisie prawa powszechnego, pod warunkiem jednak, że takie stosowanie wynika z praktyki sądowej, która jest wystarczająco przewidywalna, co powinien zweryfikować sąd krajowy. Niemniej, zdaniem Trybunału zasada proporcjonalności sprzeciwia się – w ramach korzystania przez państwa członkowskie z możliwości przyznanej im przez art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 – stosowaniu trzydziestoletniego okresu przedawnienia do sporów dotyczących zwrotu nienależnie pobranych refundacji. Z punktu widzenia celu ochrony interesów finansowych Unii – w odniesieniu do którego prawodawca unijny uznał, że czteroletni, a nawet trzyletni okres przedawnienia jest już sam w sobie wystarczający, aby umożliwić organom krajowym wszczęcie postępowania dotyczącego nieprawidłowości zagrażających tym interesom finansowym, a które to nieprawidłowości mogłyby doprowadzić do wydania takiego środka jak odzyskanie nienależnie otrzymanej korzyści – przyznanie rzeczonym organom trzydziestoletniego okresu wykracza bowiem poza to, co jest konieczne dla starannej administracji. Wreszcie Trybunał doszedł do wniosku, że w sytuacji objętej zakresem stosowania tego rozporządzenia zasada pewności prawa stoi na przeszkodzie temu, aby „dłuższy” termin przedawnienia w rozumieniu art. 3 ust. 3 omawianego rozporządzenia mógł wynikać z okresu przedawnienia prawa powszechnego skróconego w praktyce orzeczniczej w tym celu, aby był on zgodny z zasadą proporcjonalności, ponieważ w każdym wypadku w takich okolicznościach zastosowanie znajdzie czteroletni okres przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95.

W wyroku z dnia 6 września 2011 r. w sprawie C-398/09 *Lady & Kid A i in.* Trybunał orzekł, że przepisy prawa Unii w zakresie zwrotu świadczenia nienależnego należy interpretować w ten sposób, że zwrot świadczenia nienależnego może prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia wyłącznie w sytuacji, gdy kwoty nienależnie uiszczone przez podatnika z tytułu podatku pobranego w państwie członkowskim z naruszeniem prawa Unii zostały przerzucone bezpośrednio na nabywcę.

¹¹ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312, s. 1).

Trybunał wywiódł z tego, że prawo Unii sprzeciwia się sytuacji, w której państwo członkowskie odmawia zwrotu niezgodnego z prawem podatku z uwagi na fakt, że kwoty uiszczone nienależnie przez podatnika zostały zrównoważone przez uzyskanie oszczędności w następstwie jednoczesnego zniesienia innych opłat, ponieważ takie wyrównanie nie może być w świetle prawa Unii postrzegane jako bezpodstawne wzbogacenie w związku z tym podatkiem.

Jeśli chodzi o wkład Trybunału w precyzowanie skutków porozumień zawartych przez Unię z państwami trzecimi, wskazać należy sprawy C-187/10 *Unal* (wyrok z dnia 29 września 2011 r.) i C-484/07 *Pehlivan* (wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r.), których przedmiotem były istotne kwestie dotyczące wykładni umów międzynarodowych, w szczególności układu stowarzyszeniowego EWG–Turcja¹².

W dziedzinie umów międzynarodowych wymienić należy także wyrok Trybunału z dnia 8 marca 2011 r. w sprawie C-240/09 *Lesoochranárske zoskupenie* odnoszący się do konwencji z Aarhus¹³.

W pierwszej kolejności w wymienionej powyżej sprawie *Unal* Trybunał uznał, że art. 6 ust. 1 tiret pierwsze decyzji nr 1/80 Rady Stowarzyszenia EWG–Turcja (zwanej dalej „decyzją nr 1/80”) należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by właściwe organy krajowe cofnęły udzielone pracownikowi tureckiemu zezwolenie na pobyt ze skutkiem wstecznym od dnia, w którym przesłanka udzielenia zezwolenia na pobyt przewidziany przez prawo krajowe już nie istnieje, gdy pracownik ten nie dopuścił się żadnych oszukańczych zachowań i cofnięcie to ma miejsce po upływie rocznego okresu legalnego zatrudnienia, przewidzianego w art. 6 ust. 1 tiret pierwszej tej decyzji. Trybunał stwierdził bowiem, że, po pierwsze, wspomniany przepis nie może być interpretowany w ten sposób, że pozwala on państwu członkowskiemu na jednostronne zmienianie zakresu systemu stopniowej integracji pracowników tureckich na rynku zatrudnienia przyjmującego państwa członkowskiego. Po drugie, nieuznanie, że taki pracownik był w przyjmującym państwie członkowskim legalnie zatrudniony od ponad roku, godziłoby w ogólną zasadę poszanowania praw nabytych, zgodnie z którą w sytuacji, gdy obywatel turecki może skutecznie powoływać się na prawa nabyte na podstawie przepisu decyzji nr 1/80, posiadanie tych praw nie jest już uzależnione od trwania okoliczności koniecznych, aby prawa te powstały, a to z tego względu, że decyzja ta nie ustanawia tego rodzaju warunku.

Następnie we wspomnianej powyżej sprawie *Pehlivan* Trybunał orzekł, iż zarówno z pierwszeństwa prawa Unii przed prawem krajowym państw członkowskich, jak i ze skutku bezpośredniego przepisu takiego jak art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 wynika, że państwo członkowskie nie może jednostronnie zmieniać zakresu systemu progresywnej integracji obywateli tureckich w przyjmującym państwie członkowskim i nie może tym samym przyjmować środków mogących stanowić przeszkodę w wykonywaniu uprawnień wyraźnie przyznanych takim obywatelom na gruncie prawa stowarzyszenia EWG–Turcja. Tym samym członek rodziny pracownika tureckiego, który spełnia warunki określone w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, może utracić prawa przyznawane mu przez ten przepis tylko w dwóch przypadkach, mianowicie gdy obecność imigranta tureckiego na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, z uwagi na jego osobiste zachowanie, stwarza rzeczywiste i dostatecznie poważne zagrożenie porządku, bezpieczeństwa lub zdrowia publicznego w rozumieniu art. 14 ust. 1 tej decyzji, albo gdy opuścił on terytorium tego państwa na znaczny okres i bez uzasadnionych powodów.

¹² Decyzja Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r. w sprawie zawarcia Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją (Dz.U. 1964, 217, s. 3685).

¹³ Zobacz przypis 5.

Wreszcie w przytoczonej powyżej sprawie *Lesoochranárske zoskupenie* Trybunał rozstrzygnął, że art. 9 ust. 3¹⁴ konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (konwencji z Aarhus) jest pozbawiony bezpośredniej skuteczności na gruncie prawa Unii. Zadaniem sądu krajowego jest jednak dokonanie – w możliwie najszerszym zakresie – wykładni przepisów proceduralnych dotyczących przesłanek, które winny zostać spełnione, aby móc wszcząć postępowanie administracyjne lub sądowe zgodnie z celami art. 9 ust. 3 tejże konwencji, jak i z celem skutecznej ochrony sądowej uprawnień wynikających z prawa Unii, ażeby umożliwić organizacji zajmującej się ochroną środowiska zaskarżenie do sądu decyzji wydanej po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, które mogło być sprzeczne z unijnym prawem ochrony środowiska. W braku uregulowań Unii w danej dziedzinie zadaniem wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego jest określenie zasad proceduralnych dotyczących środków prawnych mających zapewnić ochronę uprawnień, jakie podmioty prawa wywodzą z prawa Unii, przy czym państwa członkowskie są odpowiedzialne za zapewnienie w każdym przypadku skutecznej ochrony tych uprawnień. Zasady proceduralne dotyczące środków prawnych mających zapewnić ochronę uprawnień, jakie podmioty prawa wywodzą z prawa Unii nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku podobnych środków prawnych o charakterze wewnętrznym (zasada równoważności) i nie mogą czynić korzystania z uprawnień wynikających z porządku prawnego Unii w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym (zasada skuteczności).

Dziedzina obywatelstwa Unii i praw z nim związanych jest źródłem orzecznictwa stale ujawniającego nowe jej aspekty.

W wyroku z dnia 8 marca 2011 r. w sprawie C-34/09 *Ruiz Zambrano* Trybunał wypowiedział się w delikatnej kwestii, czy postanowienia traktatu w przedmiocie obywatelstwa Unii przyznają obywatelowi państwa trzeciego będącemu rodzicem sprawującym opiekę nad swoimi małoletnimi dziećmi, będącymi obywatelami Unii, prawo pobytu i prawo do pracy w państwie członkowskim, którego są one obywatelami, w którym mają miejsce zamieszkania i którego nigdy nie opuściły od dnia swych narodzin. Trybunał uznał, że art. 20 TFUE sprzeciwia się temu, by państwo członkowskie, po pierwsze, odmówiło obywatelowi państwa trzeciego sprawującemu opiekę nad swoimi małymi dziećmi, będącymi obywatelami Unii, prawa pobytu w państwie członkowskim zamieszkania tych dzieci, którego są one też obywatelami, a po drugie, odmówiło temu obywatelowi państwa trzeciego zezwolenia na pracę, ponieważ takie decyzje faktycznie pozbawiałyby te dzieci możliwości korzystania z istoty praw związanych ze statusem obywatela Unii. Status obywatela Unii ma bowiem stanowić podstawowy status obywateli państw członkowskich. Tymczasem odmowa prawa pobytu powodowałaby w rezultacie konieczność opuszczenia przez te dzieci, będące obywatelami Unii, terytorium Unii w celu towarzyszenia rodzicom. Podobnie, jeśli takiej osobie nie zostanie przyznane zezwolenie na pracę, istnieje ryzyko, że nie będzie ona dysponować koniecznymi środkami dla pokrycia swoich potrzeb oraz potrzeb swojej rodziny, czego konsekwencją również byłaby konieczność opuszczenia przez jej dzieci, będące obywatelami Unii, terytorium Unii. W takich okolicznościach wspomniani obywatele Unii znaleźliby się faktycznie w sytuacji niemożności wykonywania istoty praw przyznanych im w związku ze statusem obywatela Unii.

Sprawa C-434/09 *McCarthy*, w której wyrok został wydany w dniu 5 maja 2011 r., pozwoliła Trybunałowi na dokonanie oceny, czy przepisy odnoszące się do obywatelstwa Unii znajdują zastosowanie

¹⁴ „Dodatkowo i bez naruszania postanowień odnoszących się do procedur odwoławczych, o których mowa w ustępach 1 i 2, każda ze stron zapewni, że członkowie społeczeństwa spełniający wymagania, o ile takie istnieją, określone w prawie krajowym, będą mieli dostęp do administracyjnej lub sądowej procedury umożliwiającej kwestionowanie działań lub zaniechań osób prywatnych lub władz publicznych naruszających postanowienia jej prawa krajowego w dziedzinie środowiska”.

do sytuacji obywatela Unii, który nigdy nie skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, zawsze przebywał w państwie członkowskim, którego przynależność państwową posiada, i który ponadto posiada przynależność państwową innego państwa członkowskiego. Po pierwsze, Trybunał stwierdził, że art. 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38 dotyczącej swobodnego przemieszczania się i pobytu¹⁵ nie ma zastosowania do takiego obywatela Unii. Na takie stwierdzenie nie może mieć wpływu okoliczność, że obywatel ten posiada również przynależność państwa członkowskiego innego niż to, w którym przebywa. Posiadanie przez obywatela Unii przynależności państwowej więcej niż jednego państwa członkowskiego nie oznacza bowiem samo w sobie, że skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się. Po drugie, Trybunał zauważył, że art. 21 TFUE nie ma zastosowania do obywatela Unii, który nigdy nie skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, zawsze przebywał w państwie członkowskim, którego przynależność państwową posiada, i który ponadto posiada przynależność państwową innego państwa członkowskiego, o ile sytuacja tego obywatela nie obejmuje stosowania środków państwa członkowskiego skutkujących pozbawieniem go skutecznego korzystania z istoty praw przyznanych w związku ze statusem obywatela Unii lub stanowiących dla niego przeszkodę w wykonywaniu jego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Fakt, że taki obywatel oprócz przynależności państwowej państwa miejsca zamieszkania posiada także przynależność państwową innego państwa członkowskiego, sam w sobie nie jest wystarczający, by uznać, że sytuacja danej osoby wchodzi w zakres stosowania art. 21 TFUE, jako że sytuacja ta nie wykazuje żadnego łącznika z którąkolwiek z sytuacji regulowanych przez prawo Unii i ogół istotnych elementów tej sytuacji mieści się wewnątrz wyłącznie jednego państwa członkowskiego.

Z kolei sprawa C-256/11 *Dereci i in.*, w której wyrok został wydany w dniu 15 listopada 2011 r., podniosła kwestię tego, czy przepisy odnoszące się do obywatelstwa Unii pozwalają obywatelowi państwa trzeciego przebywać na terytorium państwa członkowskiego, jeżeli życzeniem tego obywatela państwa trzeciego jest zamieszkanie z członkiem swojej rodziny, będącym obywatelem Unii i zamieszkującym w tym państwie członkowskim, którego przynależność państwową posiada, w sytuacji, gdy ten obywatel Unii nigdy nie skorzystał ze swego prawa do swobodnego przemieszczania się i nie pozostaje na utrzymaniu wspomnianego obywatela państwa trzeciego. Trybunał orzekł, że prawo Unii, a w szczególności jego przepisy dotyczące obywatelstwa Unii, nie sprzeciwia się odmowie przez państwo członkowskie obywatelowi państwa trzeciego pobytu na swoim terytorium w sytuacji, gdy ten obywatel zamierza przebywać z członkiem swojej rodziny, który jest obywatelem Unii mieszkającym w tym państwie członkowskim, którego przynależność państwową posiada i który nigdy nie skorzystał ze swojego prawa do swobodnego przemieszczania się, o ile taka odmowa nie oznacza dla tego obywatela Unii pozbawienia go możliwości skutecznego korzystania z istoty praw przyznanych w związku ze statusem obywatela Unii, czego zbadanie należy do sądu krajowego. W tym względzie kryterium dotyczące pozbawienia istoty praw przyznanych w związku ze statusem obywatela Unii odnosi się do sytuacji zdefiniowanych przez okoliczność, że obywatel Unii jest faktycznie zmuszony do opuszczenia nie tylko terytorium państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada, lecz również terytorium całej Unii. W konsekwencji sam fakt, że dla obywatela państwa członkowskiego mogłoby wydawać się pożądane – ze względów ekonomicznych lub w celu utrzymania jedności rodziny na terytorium Unii – aby członkowie jego rodziny, którzy nie posiadają obywatelstwa państwa członkowskiego, mogli z nim przebywać na terytorium Unii, jest niewystarczający dla stwierdzenia, że obywatel Unii byłby zmuszony do opuszczenia terytorium Unii w razie nieprzyznania takiego prawa.

¹⁵ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77).

W wyroku z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie C-434/10 *Aladzhov* Trybunał dokonał wykładni art. 27 ust. 1 i 2 dyrektywy 2004/38¹⁶. Trybunał orzekł, że prawo Unii nie stoi na przeszkodzie istnieniu przepisu ustawowego państwa członkowskiego, który pozwala organowi administracyjnemu na wydanie wobec obywatela tego państwa zakazu opuszczania go z tego powodu, że zaległość podatkowa spółki, której jest jednym z członków zarządu, nie została uregulowana; jednak zależy to od spełnienia dwóch warunków polegających na tym, że celem omawianego środka powinna być odpowiedź – w określonych, wyjątkowych okolicznościach, które mogą w szczególności wynikać z charakteru lub wysokości tej zaległości – na rzeczywiste, aktualne i wystarczająco poważne zagrożenie dla jednego z podstawowych interesów społeczeństwa oraz że zamierzonym celem nie będzie jedynie osiągnięcie rezultatów gospodarczych. Do sądu krajowego należy zbadanie, czy obydwie te warunki są spełnione. Po pierwsze, nie sposób z założenia wykluczyć, że nieodzyskanie wierzytelności podatkowych może mieścić się wśród wymogów porządku publicznego. Po drugie, skoro ściąganie wierzytelności publicznych, głównie podatków, ma na celu zagwarantowanie finansowania działań danego państwa członkowskiego stosownie do wyborów będących w szczególności wyrazem jego ogólnej polityki gospodarczej i społecznej, środków podjętych przez organy publiczne w celu tego ściągania również nie należy uważać co do zasady za środki podjęte wyłącznie w celach gospodarczych w rozumieniu art. 27 ust. 1 dyrektywy 2004/38. Dalej, zdaniem Trybunału nawet przy założeniu, że zakaz opuszczania kraju został zastosowany w warunkach przewidzianych w art. 27 ust. 1 dyrektywy 2004/38, warunki z art. 27 ust. 2 stoją na przeszkodzie zastosowaniu takiego środka, jeżeli opiera się on jedynie na istnieniu zaległości podatkowej spółki, której zainteresowany podmiot jest jednym z członków zarządu, i jest stosowany jedynie z uwagi na ten status, z wyłączeniem jakiegokolwiek konkretnej oceny indywidualnego zachowania zainteresowanego i bez żadnego odniesienia się do jakiegokolwiek zagrożenia, jakie miałby on stanowić dla porządku publicznego oraz jeżeli zakaz opuszczania kraju nie jest właściwy do realizacji celu, któremu służy, i wykracza poza zakres niezbędny do jego osiągnięcia. Do sądu krajowego należy również ustalenie, czy jest tak w sprawie toczącej się przed nim.

Sprawa C-391/09 *Runevič-Vardyn i Wardyn*, w której wyrok został wydany w dniu 12 maja 2011 r., dała Trybunałowi okazję do wypowiedzenia się w przedmiocie zasad zapisu w aktach stanu cywilnego państwa członkowskiego imion i nazwisk obywateli Unii. Trybunał orzekł, po pierwsze, że art. 21 TFUE nie stoi na przeszkodzie temu, by właściwe władze państwa członkowskiego odmówiły na podstawie uregulowania krajowego przewidującego, że nazwisko i imiona mogą być zapisywane w aktach stanu cywilnego tego państwa wyłącznie w formie zachowującej reguły pisowni języka urzędowego, zmiany w akcie urodzenia i akcie małżeństwa jednego ze swoich obywateli jego nazwiska i imienia zgodnie z regułami pisowni innego państwa członkowskiego. Fakt, iż nazwisko i imię danej osoby mogą być zmienione i zapisane w aktach stanu cywilnego jej państwa członkowskiego pochodzenia wyłącznie literami języka tego państwa, nie może stanowić traktowania mniej korzystnego niż to, które przysługiwało tej osobie przed skorzystaniem z wprowadzonych traktatem ułatwień w zakresie swobodnego przemieszczania się osób, a co za tym idzie, nie może jej zniechęcać do wykonywania praw do przemieszczania się przyznanych w art. 21 TFUE. Następnie Trybunał zauważył, że art. 21 TFUE nie stoi na przeszkodzie temu, by właściwe władze państwa członkowskiego odmówiły zmiany wspólnego nazwiska pary małżeńskiej obywateli Unii, takiego jak figuruje ono w aktach stanu cywilnego wydanych przez państwo członkowskie, z którego pochodzi jeden z tych obywateli, w formie zachowującej reguły pisowni tego ostatniego państwa, pod warunkiem że odmowa ta nie spowoduje dla wspomnianych obywateli Unii poważnych niedogodności na płaszczyźnie administracyjnej, zawodowej i prywatnej, o czym powinien rozstrzygnąć sąd krajowy. Jeżeli okaże się, iż ma to miejsce, sąd krajowy powinien również zbadać, czy odmowa zmiany jest niezbędna dla ochrony interesów, które uregulowanie krajowe ma zapewnić,

¹⁶ Zobacz przypis 15.

i czy jest proporcjonalna do zamierzonego uzasadnionego celu. Wreszcie zgodnie ze stanowiskiem Trybunału art. 21 TFUE nie stoi na przeszkodzie temu, aby na podstawie uregulowania krajowego wspomniane władze odmówiły zmiany aktu małżeństwa obywatela Unii pochodzącego z innego państwa członkowskiego w taki sposób, by imiona tego obywatela zostały zapisane w tym akcie ze znakami diakrytycznymi, tak jak zostały one zapisane w aktach stanu cywilnego wydanych przez państwo członkowskie jego pochodzenia, i w formie zachowującej reguły pisowni języka urzędowego tego ostatniego państwa.

Będący przedmiotem wyroku w sprawie C-162/09 *Lassal*¹⁷ art. 16 dyrektywy 2004/38¹⁸ wymagał wykładni Trybunału również w sprawie C-325/09 *Dias* (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r.), w której wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym pochodził od tego samego sądu krajowego co w sprawie *Lassal*. Trybunał orzekł, iż wykładni art. 16 ust. 1 i 4 dyrektywy 2004/38 należy dokonywać w ten sposób, że okresy pobytu, które miały miejsce przed datą transpozycji tej dyrektywy, a mianowicie dniem 30 kwietnia 2006 r., wyłącznie na podstawie wydanej ważnie na mocy dyrektywy 68/360¹⁹ karty pobytu i przy niespełnieniu warunków pozwalających na korzystanie z jakiegokolwiek prawa pobytu, nie mogą zostać uznane za legalny pobyt do celów nabycia prawa stałego pobytu na podstawie art. 16 ust. 1 dyrektywy 2004/38 oraz że okresy pobytu nieprzekraczające dwóch kolejnych lat, w oparciu wyłącznie o kartę pobytu wydaną ważnie na mocy dyrektywy 68/360 i przy niespełnieniu warunków wymaganych do korzystania z jakiegokolwiek prawa pobytu, które miały miejsce przed dniem 30 kwietnia 2006 r. i po okresie nieprzerwanego pięcioletniego legalnego pobytu zakończonego przed tą datą, nie mogą mieć wpływu na nabycie prawa stałego pobytu na podstawie art. 16 ust. 1 dyrektywy 2004/38. Nawet jeśli art. 16 ust. 4 omawianej dyrektywy odnosi się bowiem wyłącznie do nieobecności w przyjmującym państwie członkowskim, integracja danej osoby z tym państwem członkowskim również staje pod znakiem zapytania w odniesieniu do obywatela, który choć przebywał w nim legalnie przez nieprzerwany okres pięciu lat, postanawia następnie pozostać w tym państwie członkowskim, mimo że nie przysługuje mu prawo pobytu. Należy zauważyć, że idea integracji, która leży u podstaw nabycia prawa stałego pobytu przewidzianego w art. 16 ust. 1 dyrektywy 2004/38, nie opiera się tylko na aspektach terytorialnych i czasowych, lecz także na czynnikach natury jakościowej, dotyczących stopnia zintegrowania z przyjmującym państwem członkowskim.

Wreszcie w wyroku z dnia 21 lipca 2011 r. w sprawie C-503/09 *Stewart* dotyczącej charakteru krótkookresowego świadczenia z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych Trybunał rozstrzygnął w przedmiocie przesłanek przyznania tego świadczenia, do których należały nie tylko obecność osoby ubiegającej się o świadczenie na terytorium państwa członkowskiego w chwili złożenia wniosku, ale także uprzednia obecność tej osoby na terytorium tego państwa. Zdaniem Trybunału art. 21 ust. 1 TFUE stoi na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie uzależniło uzyskanie prawa do krótkookresowego świadczenia z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych od przesłanki uprzedniej obecności osoby ubiegającej się o świadczenie na jego terytorium, wykluczając wszelkie inne elementy mogące posłużyć do wykazania, iż istnieje rzeczywisty związek między osobą ubiegającą się a tym państwem członkowskim oraz od przesłanki obecności osoby ubiegającej się o świadczenie na jego terytorium w chwili złożenia wniosku.

¹⁷ Wyrok z dnia 7 października 2010 r. Zobacz sprawozdanie roczne za rok 2010, s. 17.

¹⁸ Zobacz przypis 15.

¹⁹ Dyrektywa Rady 68/360/EWG z dnia 15 października 1968 r. w sprawie zniesienia ograniczeń w przemieszczaniu się i pobycie pracowników państw członkowskich i ich rodzin we Wspólnocie (Dz.U. L 257, s. 13).

Swobodny przepływ towarów

Mimo że w dziedzinie swobodnego przepływu towarów orzecznictwo jest obecnie znacznie mniej bogate, niż miało to miejsce przez kolejne dziesięciolecia, liczba wnoszonych spraw utrzymuje się nadal na wysokim poziomie.

I tak w dotyczącej sporu handlowego między spółką prawa monakijskiego a spółką prawa belgijskiego sprawie C-291/09 *Francesco Guarnieri & Cie* – w której wyrok został wydany w dniu 7 kwietnia 2011 r. – Trybunał orzekł, iż towary pochodzące z Monako są objęte postanowieniami traktatu o swobodnym przepływie towarów. Na mocy art. 3 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 2913/92²⁰ ustanawiającego Wspólnotowy kodeks celny terytorium Księstwa Monako uznaje się bowiem za część obszaru celnego Unii. W związku z tym do wymiany handlowej pomiędzy Monako a państwami członkowskimi nie mogą mieć zastosowania cła ani opłaty o skutku równoważnym, a tym samym towary pochodzące z Monako, będące przedmiotem bezpośredniego wywozu do jednego z państw członkowskich, należy traktować jako towary pochodzące z jednego z państw członkowskich. Trybunał odpowiedział również na pytanie, czy przepis prawa państwa członkowskiego, który nakłada na podmiot zagraniczny, na przykład na podmiot monakijski, obowiązek złożenia kaucji aktorycznej, w sytuacji gdy taki podmiot zamierza wnieść powództwo przeciwko podmiotowi ze wspomnianego państwa członkowskiego, podczas gdy opisany wymóg nie ciąży na podmiotach z wymienionego państwa, stanowi zgodnie z art. 34 TFUE przeszkodę w swobodnym przepływie towarów. Na pytanie to Trybunał udzielił odpowiedzi przeczącej. W opinii Trybunału tego rodzaju rozwiązanie skutkuje wprowadzeniem podmiotów gospodarczych, które pragną wnieść powództwo, odmiennej regulacji procesowej w zależności od tego, czy mają one przynależność zainteresowanego państwa członkowskiego, niemniej jednak okoliczność, że podmioty pochodzące z innych państw członkowskich miałyby z tego względu zawahać się przed sprzedażą towarów kupującym mającym siedzibę w tym państwie członkowskim i jego przynależność państwową, jest zbyt niepewna i pośrednia, aby uznać, że tego rodzaju przepis krajowy może utrudniać wewnątrz-wspólnotową wymianę handlową; nie można więc przyjąć, by zostało ustalone istnienie związku przyczynowego pomiędzy możliwymi niekorzystnymi zmianami w handlu wewnątrzwspólnotowym a spornym odmiennym traktowaniem.

Należy wskazać jeszcze jeden wyrok z dziedziny swobodnego przepływu towarów. Chodzi tu o wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-28/09 *Komisja przeciwko Austrii*, której przedmiot stanowiły krajowe przepisy ustanawiające zakaz poruszania się samochodów ciężarowych o masie ponad 7,5 tony, przewożących niektóre towary na odcinku drogi o kluczowym znaczeniu, stanowiącym jeden z podstawowych lądowych szlaków komunikacyjnych między określonymi państwami członkowskimi. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału państwo członkowskie, które wprowadza tego rodzaju przepisy w celu zapewnienia jakości otaczającego powietrza na omawianym obszarze zgodnie z art. 8 ust. 3 dyrektywy 96/62 w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza²¹ w związku z dyrektywą 1999/30/WE²² odnoszącą się do wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenków azotu, uchybia zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 28 WE i 29 WE. Trybunał stwierdził bowiem, że zakaz taki – w zakresie, w jakim zmusza zainteresowane przedsiębiorstwa do poszukiwania rentownych rozwiązań zastępczych dla

²⁰ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy kodeks celny (Dz.U. L 302, s. 1).

²¹ Dyrektywa Rady 96/62/WE z dnia 27 września 1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza (Dz.U. L 296, s. 55).

²² Dyrektywa Rady 1999/30/WE z dnia 22 kwietnia 1999 r. odnosząca się do wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenków azotu oraz pyłu i ołowiu w otaczającym powietrzu (Dz.U. L 163, s. 41).

transportu towarów objętych spornymi regulacjami – ogranicza swobodny przepływ towarów i musi być uznany za środek o skutku równoważnym z ograniczeniami ilościowymi, niezgodny ze zobowiązaniami wynikającymi z art. 28 WE i 29 WE, o ile nie jest obiektywnie uzasadniony. Tymczasem, według Trybunału, mimo że nadrzędne wymogi związane z ochroną środowiska naturalnego, obejmujące co do zasady również ochronę zdrowia, mogą uzasadniać krajowe środki utrudniające handel wewnątrzwspólnotowy, o ile środki te są odpowiednie do zapewnienia realizacji zamierzonego celu i nie wykraczają poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia, to omawiany zakaz nie może znaleźć takiego uzasadnienia, jako że nie zostało wykazane, iż zamierzony cel nie mógł zostać osiągnięty przy pomocy innych środków w mniejszym stopniu ograniczających swobodę przepływu, w szczególności rozszerzenia zakazu poruszania się obejmującego pojazdy ciężarowe należące do niektórych klas na pojazdy ciężarowe należące do innych klas lub zastąpienia zmiennego ograniczenia prędkości stałym ograniczeniem prędkości do 100 km/h.

Swobodny przepływ osób, usług i kapitału

Był to kolejny rok obfitujący w wyroki Trybunału z dziedziny swobody przedsiębiorczości, swobody świadczenia usług, swobody przepływu pracowników oraz swobodnego przepływu kapitału. Dla zachowania przejrzystości wybrane wyroki pogrupowano według rodzaju swobody, a następnie, w miarę potrzeby, według rodzaju działalności.

W dziedzinie swobody przedsiębiorczości Trybunał wypowiedział się, w szeregu spraw połączonych, w przedmiocie pojęcia działalności związanej z wykonywaniem władzy publicznej i wyłączenia zawodu notariusza z zakresu stosowania postanowień art. 49 TFUE (uprzednio art. 43 WE). Trybunał, rozpoznawszy skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego wniesione przeciwko sześciu państwom członkowskim, których ustawodawstwo krajowe ograniczało dostęp do zawodu notariusza wyłącznie do własnych obywateli, w wyrokach z dnia 24 maja 2011 r. w sprawach: C-47/08 *Komisja przeciwko Belgii*, C-50/08 *Komisja przeciwko Francji*, C-51/08 *Komisja przeciwko Luksemburgowi*, C-53/08 *Komisja przeciwko Austrii*, C-54/08 *Komisja przeciwko Niemcom* i C-61/08 *Komisja przeciwko Grecji* orzekł, że art. 45 akapit pierwszy WE stanowi odstępstwo od podstawowej zasady swobody przedsiębiorczości, które należy interpretować w sposób ograniczający jego zakres do tego, co jest absolutnie niezbędne dla ochrony interesów, które postanowienie to pozwala państwom członkowskim chronić. Ponadto odstępstwo to winno być ograniczone tylko do działalności, która rozpatrywana samodzielnie stanowi bezpośrednie i szczególne uczestnictwo w wykonywaniu władzy publicznej. Co się tyczy czynności powierzonych notariuszom, Trybunał wyjaśnił następnie, że celem dokonania oceny, czy wiążą się one z bezpośrednim i szczególnym udziałem w wykonywaniu władzy publicznej, należy wziąć pod uwagę charakter czynności wykonywanych przez członków rozpatrywanego zawodu. W tym względzie Trybunał stwierdził, że poszczególne czynności wykonywane przez notariuszy w zainteresowanych państwach członkowskich pozbawione są – pomimo istotnych skutków prawnych przyznanych sporządzanym przez nich aktom – waloru bezpośredniego i szczególnego udziału w wykonywaniu władzy publicznej w rozumieniu art. 45 akapit pierwszy WE (obecnie art. 51 akapit pierwszy TFUE), ze względu na szczególne znaczenie, jakie dla ich kształtu ma wola stron, czy też kontrola sądowa lub orzeczenia sądu. Trybunał zauważył również, że w granicach ich odpowiednich kompetencji terytorialnych notariusze wykonują swój zawód w warunkach konkurencji, co nie jest cechą wykonywania władzy publicznej. Podobnie notariusze są bezpośrednio i osobiście odpowiedzialni wobec swych klientów za szkody wynikające z wszelkich uchybień popełnionych przy wykonywaniu czynności notarialnych, w odróżnieniu od władz publicznych, za których uchybienia odpowiedzialność ponosi państwo. W konsekwencji Trybunał przyjął, że każde z pozwanych państw członkowskich uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 43 WE (obecnie art. 49 TFUE) na tej podstawie, że czynności notarialne, w kształcie określonym w porządku prawnym każdego z tych państw nie są

związane z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 45 akapit pierwszy WE (obecnie art. 51 akapit pierwszy TFUE).

Również w dziedzinie swobody przedsiębiorczości Trybunał wzbogacił swe orzecznictwo w odniesieniu do ograniczeń związanych z przeniesieniem siedziby spółki do innego państwa członkowskiego niż państwo utworzenia.

I tak w wyroku z dnia 29 listopada 2011 r. w sprawie C-371/10 *National Grid Indus* Trybunał orzekł, iż art. 49 TFUE nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, na którego mocy kwota podatku od niezrealizowanych zysków związanych ze składnikami majątkowymi spółki jest ustalana ostatecznie – bez uwzględnienia strat ani też zysków, które mogą być zrealizowane później – w chwili, gdy spółka z uwagi na przeniesienie siedziby jej faktycznego zarządu do innego państwa członkowskiego przestaje osiągać zyski podlegające opodatkowaniu w pierwszym państwie członkowskim. W tym względzie nie ma znaczenia, że opodatkowane niezrealizowane zyski odnoszą się do zysku kursowego, który nie może być wyrażony w przyjmującym państwie członkowskim z uwagi na obowiązujący tam system podatkowy. Zdaniem Trybunału uregulowanie takie jest zgodne z zasadą proporcjonalności w świetle celu, którym jest opodatkowanie w państwie członkowskim pochodzenia zysków powstałych w ramach kompetencji podatkowych tego państwa członkowskiego. Jest bowiem proporcjonalne, że państwo członkowskie pochodzenia do celów zachowania wykonywania kompetencji podatkowych określa podatek należny od niezrealizowanych zysków powstałych na jego terytorium w chwili, gdy jego kompetencja podatkowa wobec danej spółki przestaje istnieć, w niniejszej sprawie w chwili przeniesienia siedziby jej faktycznego zarządu do innego państwa członkowskiego. Trybunał stwierdził natomiast, że art. 49 TFUE stoi na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, które nakłada natychmiastowy pobór podatku od niezrealizowanych zysków związanych ze składnikami majątkowymi spółki przenoszącej siedzibę faktycznego zarządu do innego państwa członkowskiego już w chwili rzeczzonego przeniesienia. Doszedł on bowiem do wniosku, że przepisy krajowe oferujące spółce, która przenosi siedzibę faktycznego zarządu do innego państwa członkowskiego, wybór między natychmiastową zapłatą należnej kwoty opodatkowania, która wywiera niekorzystne skutki w zakresie płynności finansowej dla tej spółki, lecz zwalnia ją z późniejszych obciążeń administracyjnych, a zróżnicowaną zapłatą kwoty rzeczzonego opodatkowania, połączoną w danym wypadku z odsetkami według właściwych przepisów krajowych, której bezwzględnie towarzyszy obciążenie administracyjne dla danej spółki, związane z monitorowaniem przeniesionych składników majątkowych, stanowią środek, który będąc odpowiednim do zagwarantowania zrównoważonego rozdziału kompetencji podatkowych między państwami członkowskimi, byłby zarazem mniej szkodliwy dla swobody przedsiębiorczości niż natychmiastowy pobór podatku.

Traktatowe zasady dotyczące swobody przedsiębiorczości i swobodnego świadczenia usług były przedmiotem wykładni Trybunału także w kontekście określania stawek wynagrodzenia adwokatów.

Istotą sprawy C-565/08 *Komisja przeciwko Włochom*, w której wyrok został wydany w dniu 29 marca 2011 r., był skierowany przez Komisję względem Republiki Włoskiej zarzut, że ustanowiła ona, z naruszeniem art. 43 WE i 49 WE (obecnie art. 49 TFUE i 56 TFUE), przepisy nakładające na adwokatów obowiązek przestrzegania stawek maksymalnych celem ustalenia ich honorariów. Trybunał nie uwzględnił argumentów Komisji i orzekł, że państwo włoskie nie uchybiło zobowiązaniom, jakie ciąży na nim na mocy art. 43 WE (obecnie art. 49 TFUE) i 49 WE (obecnie art. 56 TFUE), z tego względu, że omawiane przepisy nie zostały skonstruowane w taki sposób, że naruszają w warunkach zwykłej i skutecznej konkurencji dostęp do włoskiego rynku rozpatrywanych usług. Zdaniem Trybunału włoski system honorariów charakteryzuje elastyczność pozwalająca na odpowiednie wynagrodzenie każdego rodzaju usług świadczonych przez adwokatów, jako że w szczególnych

okolicznościach możliwe jest przekroczenie maksymalnych stawek honorariów i podwyższenie honorariów do dwukrotności stawek maksymalnych lub do poczwórnej wysokości tych stawek, a nawet ponad to; co więcej w szeregu sytuacji adwokaci są również uprawnieni do zawarcia specjalnej umowy ze swymi klientami celem ustalenia wysokości honorariów. Trybunał wyjaśnił, że istnienie ograniczenia w rozumieniu traktatu nie może zostać wywiedzione z samego faktu, że adwokaci prowadzący działalność w państwach członkowskich innych niż przyjmujące państwo członkowskie muszą, celem obliczania honorariów za usługi świadczone w przyjmującym państwie członkowskim, dostosować się do zasad obowiązujących w tym państwie członkowskim, lecz powinno być uzasadnione okolicznością, że takie przepisy utrudniają adwokatom pochodzącym z innych państw członkowskich dostęp do rynku przyjmującego państwa członkowskiego.

W dziedzinie swobody świadczenia usług Trybunał wydał wyroki o istotnym znaczeniu, dotyczące różnorodnych zagadnień, takich jak, między innymi, usługi transmisji, gry losowe, działalność biegłych sądowych, zdrowie publiczne i informacje handlowe. We wspomnianych sprawach Trybunał stanął wobec potrzeby bądź zastosowania ustanowionej w traktacie zasady swobodnego świadczenia usług, bądź dokonania wykładni dyrektywy mającej na celu wprowadzenie tej zasady w życie w konkretnej domenie.

W zakresie orzecznictwa odnoszącego się do art. 56 TFUE w pierwszej kolejności należy omówić wyrok z dnia 4 października 2011 r. w sprawach połączonych C-403/08 i C-429/08 *Football Association Premier League i in.*, którego przedmiotem są przyznane określonym nadawcom zgodnie z zasadą terytorialności prawa wyłączne do transmisji na żywo meczów piłkarskich oraz praktyka niektórych prowadzących lokale gastronomiczne polegająca na obchodzeniu tej wyłączności przy użyciu zagranicznych kart do dekodatorów. Zgodnie z rozstrzygnięciem Trybunału art. 56 TFUE stoi na przeszkodzie przepisom państwa członkowskiego delegalizującym przywóz, sprzedaż i używanie w danym państwie członkowskim zagranicznych urządzeń dekodujących umożliwiających dostęp do kodowanej usługi przekazu satelitarnej pochodzącej z innego państwa członkowskiego i zawierającej przedmioty objęte ochroną na podstawie przepisów tego pierwszego państwa. W szczególności tego typu ograniczenie nie może być uzasadnione w świetle celu ochrony praw własności intelektualnej. Trybunał uznał, że spotkania sportowe jako takie mają wprawdzie jedyny w swoim rodzaju i w tym zakresie oryginalny charakter, który może przekształcić je w przedmioty godne ochrony porównywalnej z ochroną utworów. Niemniej, ponieważ ochrona praw, które stanowią szczególny przedmiot własności intelektualnej gwarantuje podmiotom danych praw jedynie stosowne wynagrodzenie, a nie najwyższe możliwe wynagrodzenie za handlowe wykorzystanie przedmiotów objętych ochroną, taka ochrona praw jest zapewniona, o ile odbiór przekazu satelitarnej jest uwarunkowany posiadaniem urządzenia dekodującego i o ile w konsekwencji określenie wszystkich telewidzów wchodzących w skład faktycznych i potencjalnych odbiorców danego programu, a więc zamieszkujących zarówno w państwie członkowskim emisji programu, jak też poza nim, jest możliwe z bardzo wysokim stopniem dokładności. Ponadto dodatkowe opłaty uiszczane przez organizacje nadawcze w zamian za przyznanie wyłączności terytorialnej mogą doprowadzić do sztucznych różnic cenowych pomiędzy krajowymi rynkami podzielonymi barierami. Tymczasem zdaniem Trybunału takie wprowadzenie barier i takie sztuczne różnice cenowe są nie do pogodzenia z zasadniczym celem traktatu, którym jest realizacja rynku wewnętrznego.

Następnie należy zwrócić uwagę na wyrok z dnia 15 września 2011 r. w sprawie C-347/09 *Dickinger i Ömer*, który potwierdza i uściśla dotychczasowe orzecznictwo Trybunału w kwestii monopolu w zakresie urządzania gier losowych. I tak Trybunał przypominał, że choć monopol w zakresie gier losowych stanowi ograniczenie swobody świadczenia usług, tego typu ograniczenie może jednakże być uzasadnione nadrzędnymi względami interesu publicznego, takimi jak zapewnienie szczególnie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, czego ustalenie należy do właściwości sądu krajowego. Jeśli chodzi, w szczególności, o możliwość prowadzenia przez podmiot posiadający

monopol ekspansywnej polityki, Trybunał wyjaśnił, że dla spójności z celem walki z przestępczością, jak również z celem ograniczenia okazji do gry, przepisy krajowe ustanawiające monopol w dziedzinie gier losowych powinny, po pierwsze, opierać się na konstatacji, że działalność przestępcza i oszustwa związane z grami oraz uzależnienie od nich stanowią problem na terytorium zainteresowanego państwa członkowskiego, któremu zaradzić może rozwój działalności licencjonowanej i regulowanej, a po drugie, dopuszczać wyłącznie współmierną i ściśle ograniczoną działalność reklamową konieczną w celu skierowania konsumentów ku kontrolowanej sieci gier. Aby osiągnąć ten cel w postaci skanalizowania gier w kontrolowanym obiegu, podmioty działające na podstawie zezwolenia powinny stanowić stabilną, lecz jednocześnie atrakcyjną alternatywę w stosunku do działalności nieregulowanej, co może wymagać szerokiej gamy oferowanych gier, dość szerokiej reklamy i zastosowania nowoczesnych technik dystrybucyjnych. W tym względzie Trybunał zauważył jednak, że działalność reklamowa powinna być współmierna i ściśle ograniczona do tego, co jest konieczne, i nie może mieć na celu wzmacniania naturalnej skłonności konsumentów do gry poprzez stymulację ich czynnego w niej udziału, w szczególności poprzez banalizację gry lub kształtowanie pozytywnego jej obrazu związanego z faktem, iż uzyskane przychody przeznaczają się na działalność leżącą w interesie ogólnym, lub wreszcie poprzez zwiększenie atrakcyjności gry za pomocą chwytliwych haseł reklamowych kuszących znacznymi wygranymi.

Trybunał miał również okazję, w wyroku z dnia 17 marca 2011 r. w sprawach połączonych C-372/09 i C-373/09 *Peñarroja Fa*, przeprowadzić analizę wymogów w zakresie posiadanych kwalifikacji, które można nałożyć na biegłych sądowych ubiegających się o możliwość wykonywania działalności w zakresie tłumaczeń. W odpowiedzi na pytania prejudycjalne zadane przez francuski Cour de cassation Trybunał stwierdził najpierw, że działalność tłumaczy przysięgłych nie jest działalnością związaną z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 45 akapit pierwszy WE (obecnie art. 51 akapit pierwszy TFUE), ponieważ przekłady sporządzane przez tłumacza przysięgłego mają jedynie charakter pomocniczy i pozostają bez wpływu na ocenę sądu oraz na swobodne wykonywanie władzy sądowniczej. Następnie Trybunał wskazał, że art. 49 WE (obecnie art. 56 TFUE), stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, na mocy których wpisanie na listę tłumaczy przysięgłych podlega wymogom w zakresie posiadanych kwalifikacji, przy czym osoby zainteresowane nie mają możliwości poznania uzasadnienia decyzji podjętej w ich sprawie, a decyzja ta nie jest skutecznie zaskarżalna przed sądem w sposób umożliwiający zbadanie jej zgodności z prawem, w szczególności pod kątem ustalenia, czy został spełniony wymóg wynikający z prawa Unii, by kwalifikacje zdobyte przez osobę zainteresowaną w innych państwach członkowskich i tam uznawane zostały należycie uwzględnione. Podobnie zdaniem Trybunału art. 49 WE (obecnie art. 56 TFUE) stoi na przeszkodzie takiemu wymogowi, zgodnie z którym tłumacz przysięgły może zostać wpisany na krajową listę biegłych sądowych jedynie wówczas, gdy wykaże, iż pozostawał na liście biegłych sądowych prowadzonej przez sąd apelacyjny w okresie trzech kolejnych lat, gdyż tego rodzaju wymóg stanowi przeszkodę, by w ramach badania wniosku osoby zamieszkałej w innym państwie członkowskim, która nie wykazała, że była wpisana na taką listę, w należyтым stopniu uwzględnić uzyskane przez tę osobę kwalifikacje uznawane w innym państwie członkowskim, tak by ustalić, czy i w jakim zakresie kwalifikacje te mogą być równoważne umiejętnościom, jakich zazwyczaj można oczekiwać od osoby, która pozostawała przez trzy kolejne lata na liście biegłych sądowych prowadzonej przez sąd apelacyjny. W tym względzie Trybunał przypomniał, że to na organach krajowych ciąży w szczególności obowiązek czuwania nad tym, by kwalifikacje nabyte w innych państwach członkowskich były w pełni uznawane i należycie uwzględniane.

Wreszcie wymienić należy wyrok z dnia 27 stycznia 2011 r. w sprawie C-490/09 *Komisja przeciwko Luksemburgowi*, którego przedmiot stanowią luksemburskie przepisy wykluczające zwrot kosztów analiz i badań laboratoryjnych wykonanych w innym państwie członkowskim. W wyroku tym Trybunał orzekł, iż nie przewidując w ramach swoich przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego możliwości pokrycia takich kosztów, w formie zwrotu wydatków poniesionych na te

analizy i badania, lecz przewidując jedynie bezpośrednie pokrycie kosztów przez kasy chorych, państwo luksemburskie uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 49 WE (obecnie art. 56 TFUE). Według Trybunału w zakresie, w jakim stosowanie omawianych przepisów praktycznie wyłącza możliwość pokrycia kosztów analiz i badań laboratoryjnych wykonywanych przez niemal wszystkie, a nawet wszystkie podmioty świadczące usługi medyczne mające siedzibę w innych państwach członkowskich, zniechęca ono bowiem osoby objęte systemem zabezpieczenia społecznego tego państwa członkowskiego do zwrócenia się do takich świadczeniodawców, a nawet uniemożliwia to i stanowi, zarówno dla takich osób, jak i dla świadczeniodawców, przeszkodę w swobodnym świadczeniu usług.

Spośród spraw mających za przedmiot wykładnię konkretnej dyrektywy wymienić należy w pierwszej kolejności sprawę C-119/09 *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable*, w której wyrok został wydany w dniu 5 kwietnia 2011 r., dotyczącą wykładni dyrektywy 2006/123²³. W sprawie tej francuska Conseil d'État (rada państwa) dążyła do ustalenia, czy możliwe jest wprowadzenie przez państwa członkowskie całkowitego zakazu podejmowania działań akwizycyjnych przez przedstawicieli zawodu regulowanego, takiego jak zawód eksperta księgowego. Trybunał stwierdził przede wszystkim, że pojęcie informacji handlowej w rozumieniu art. 4 pkt 12 dyrektywy 2006/123 obejmuje nie tylko klasyczną reklamę, lecz także inne formy reklamy oraz przekazu informacji mające na celu pozyskanie nowych klientów, a co za tym idzie, akwizycja mieści się w zakresie pojęcia informacji handlowej. Następnie Trybunał ustalił, że zakaz wszelkiej działalności akwizycyjnej, niezależnie od jej formy, treści lub zastosowanych działań, obejmujący wykluczenie wszelkich środków komunikacji umożliwiających realizację tej formy informacji handlowej, należy uważać za całkowity zakaz informacji handlowej, wykluczony przez art. 24 ust. 1 dyrektywy 2006/123. Z powyższego Trybunał wywiódł, że ponieważ sporne przepisy całkowicie zakazują jednej formy informacji handlowej i z tego względu wchodzą w zakres stosowania art. 24 ust. 1 dyrektywy 2006/123, są one niezgodne z tą dyrektywą i nie mogą być uzasadnione na mocy art. 24 ust. 2 omawianej dyrektywy, nawet jeśli są one niedyskryminacyjne, oparte na nadrzędnym względzie interesu ogólnego i proporcjonalne.

Następnie, w dziedzinie telewizyjnej działalności nadawczej, wymienić należy wyrok z dnia 22 września 2011 r. w sprawach połączonych C-244/10 i C-245/10 *Mesopotamia Broadcast i Roj TV*. W wyroku tym Trybunał orzekł, że art. 22a dyrektywy 89/552²⁴, zmienionej dyrektywą 97/36 – który stanowi, że państwa członkowskie zapewniają, aby programy nie zawierały żadnych „zachęt [treści nakłaniających] do nienawiści ze względu na rasę, płeć, religię lub narodowość” – należy interpretować w ten sposób, iż okoliczności objęte uregulowaniem prawa krajowego zakazującym działania na szkodę porozumienia między narodami, powinny być uważane za mieszczące się w ramach pojęcia nakłaniania do nienawiści ze względu na rasę, płeć, religię lub narodowość. Zdaniem Trybunału artykuł ten nie sprzeciwia się powzięciu przez państwo członkowskie na podstawie ogólnych przepisów, takich jak ustawa o stowarzyszeniach, środków wobec nadawcy telewizyjnego z siedzibą w innym państwie członkowskim na podstawie tego, że działalność i cele tego nadawcy naruszają zakaz działania na szkodę porozumienia między narodami, o ile środki te nie stanowią przeszkody dla ściśle rozumianej retransmisji programów telewizyjnych, na terytorium państwa członkowskiego będącego odbiorcą, realizowanych przez tego nadawcę z terytorium innego państwa członkowskiego, co powinno zostać zbadane przez sąd krajowy.

²³ Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.U. L 376, s. 36).

²⁴ Dyrektywa Rady 89/552/EWG z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej [nadawczej] (Dz.U. L 298, s. 23), zmieniona dyrektywą 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 czerwca 1997 r. (Dz.U. L 202, s. 60).

W dziedzinie swobodnego przepływu pracowników na szczególną uwagę zasługują dwa wyroki. Po pierwsze, wymienić należy wyrok z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie C-424/09 *Toki*, dotyczący wykładni dyrektywy 89/48²⁵. W omawianej sprawie obywatelka grecka, która uzyskała w Zjednoczonym Królestwie dyplom w obszarze inżynierii środowiska, spotkała się z odmową dostępu do regulowanego zawodu inżyniera w Grecji, z tego względu, że nie była pełnoprawnym członkiem Engineering Council – brytyjskiej prywatnej organizacji wymienionej wyraźnie w dyrektywie 89/48, w której członkostwo nie jest jednak obowiązkowe dla wykonywania regulowanego zawodu inżyniera w Zjednoczonym Królestwie. Trybunał wyjaśnił najpierw, że mechanizm uznawania przewidziany w art. 3 akapit pierwszy lit. b) dyrektywy 89/48 znajduje zastosowanie niezależnie od tego, czy zainteresowany jest pełnoprawnym członkiem danego stowarzyszenia bądź organizacji. Następnie Trybunał orzekł, że doświadczenie zawodowe, jakim wnioskodawca uzasadnia wniosek o uzyskanie zezwolenia na wykonywanie zawodu regulowanego w przyjmującym państwie członkowskim, powinno odpowiadać trzem następującym warunkom: 1) wskazywane doświadczenie powinno polegać na wykonywaniu pracy w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej dwóch lat w ciągu ostatnich dziesięciu lat; 2) praca ta powinna polegać na stałym i systematycznym wykonywaniu zespołu czynności zawodowych charakteryzujących dany zawód w państwie członkowskim pochodzenia, przy czym nie jest konieczne, by ta praca obejmowała wszystkie te czynności, i 3) zawód w postaci, w jakiej zwykle jest wykonywany w państwie członkowskim pochodzenia, powinien być równoważny, jeśli chodzi o zawierające się w nim czynności, z zawodem, o którego wykonywanie wnioskodawca ubiega się w przyjmującym państwie członkowskim.

Po drugie, wskazać należy wyrok z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie C-379/09 *Casteels*, dotyczący ochrony uprawnień do dodatkowych świadczeń emerytalnych lub rentowych pracowników migrujących. W wyroku tym Trybunał orzekł, że art. 45 TFUE stoi na przeszkodzie temu, aby w ramach obowiązkowego stosowania układu zbiorowego pracy, dla celów ustalenia okresu prowadzącego do nabycia ostatecznych uprawnień do dodatkowych świadczeń emerytalnych w danym państwie członkowskim nie uwzględniano się okresów zatrudnienia ukończonych u tego samego pracodawcy w zakładach położonych w innych państwach członkowskich, i to na podstawie tej samej ogólnej umowy o pracę. Artykuł ten stoi na przeszkodzie także temu, aby pracownika przeniesionego z zakładu jego pracodawcy położonego w jednym państwie członkowskim do innego zakładu tego samego pracodawcy, położonego w innym państwie członkowskim, należało uznać za opuszczającego tego pracodawcę z własnej woli. Trybunał wyjaśnił także, że art. 48 TFUE nie ma bezpośredniego skutku, na który jednostka mogłaby powołać się względem jej pracodawcy należącego do sektora prywatnego w ramach sporu zawisłego przed sądami krajowymi.

Zasada swobodnego przepływu kapitału była przedmiotem szeregu wyroków w dziedzinie podatków. Spośród nich w pierwszej kolejności należy wymienić wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie C-10/10 *Komisja przeciwko Austrii*, w którym Trybunał orzekł, że państwo członkowskie, które przyznaje możliwość odliczenia od podatku darowizn przekazywanych na rzecz instytucji o zadaniach badawczych i edukacyjnych wyłącznie na rzecz instytucji mających siedzibę na jego terytorium, uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na podstawie art. 56 WE (obecnie art. 63 TFUE) i art. 40 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Zdaniem Trybunału kryterium rozróżnienia między podatnikami zasadzające się wyłącznie na miejscu siedziby odbiorcy darowizny z definicji nie może stanowić ważnego kryterium w celu oceny obiektywnej porównywalności sytuacji, a zatem w celu określenia obiektywnej różnicy pomiędzy nimi. Poza tym, choć prawdą jest, że wspieranie badań naukowych i rozwoju może stanowić nadrzędny wzgląd interesu ogólnego, to

²⁵ Dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. 1989, L 19, s. 16), zmieniona dyrektywą 2001/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 maja 2001 r. (Dz.U. L 206, s. 1).

przepisy krajowe, które zastrzegają korzyść z ulgi podatkowej jedynie na rzecz działań badawczych realizowanych w danym państwie członkowskim, są bezpośrednio sprzeczne z celem polityki Unii w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego. Zgodnie bowiem z art. 163 ust. 2 WE polityka ta ma na celu w szczególności usunięcie przeszkód podatkowych we współpracy w dziedzinie badań, a w konsekwencji nie może być realizowana poprzez wspieranie badań i rozwoju na szczeblu krajowym.

W drugiej kolejności należy wskazać wyrok z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie C-450/09 *Schröder*, w którym Trybunał orzekł, iż art. 63 TFUE sprzeciwia się uregulowaniu państwa członkowskiego zezwalającemu podatnikowi będącemu rezydentem na odliczenie rent płaconych jednemu z rodziców, który przekazał mu nieruchomości położone na terytorium tego państwa, od dochodów z tytułu najmu przysporzonych przez te nieruchomości, a jednocześnie nieprzyznającemu takiego odliczenia podatnikowi niebędącemu rezydentem, o ile zobowiązanie do płatności tych rent wynika z przekazania rzeczonych nieruchomości. Trybunał zauważył w tym względzie, że w zakresie, w jakim zobowiązanie podatnika niebędącego rezydentem do zapłaty renty rodzicowi wynika z przeniesienia na niego nieruchomości położonych w danym państwie członkowskim, renta ta stanowi koszt bezpośrednio związany z korzystaniem z tych nieruchomości, w taki sposób, że ów podatnik znajduje się w tym zakresie w sytuacji porównywalnej z sytuacją podatnika będącego rezydentem. W tych okolicznościach uregulowanie krajowe, które w dziedzinie podatku dochodowego odmawia nierezydentom odliczenia takiego wydatku, przy czym przyznaje je rezydentom, jest w braku zgodnego z prawem uzasadnienia sprzeczne z art. 63 TFUE.

Na koniec należy wymienić wyrok z dnia 21 lipca 2011 r. w sprawie C-503/09 *Stewart*, który pozwolił Trybunałowi, w dziedzinie zabezpieczenia społecznego pracowników migrujących, na pogłębienie zagadnienia charakteru krótkookresowego świadczenia z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych i zbadanie przesłanki posiadania zwykłego miejsca zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego, której spełnienie warunkuje przyznanie wspomnianego świadczenia. Z omawianego wyroku wynika, po pierwsze, że krótkookresowe świadczenie z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych stanowi świadczenie z tytułu inwalidztwa w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71²⁶, jeżeli w chwili złożenia wniosku jest bezsprzeczne, iż osoba ubiegająca się o świadczenie jest dotknięta stałą lub długoterminową niepełnosprawnością, jako że świadczenie to dotyczy bezpośrednio, w tego typu sytuacji, ryzyka inwalidztwa, o którym mowa w tym przepisie, oraz, po drugie, że art. 10 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1408/71 stoi na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie uzależniło uzyskanie prawa do krótkookresowego świadczenia z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych, zakwalifikowanego jako świadczenie z tytułu inwalidztwa, od przesłanki dotyczącej posiadania zwykłego miejsca zamieszkania na jego terytorium.

Zbliżanie ustawodawstw

Tradycyjnie już obszerne orzecznictwo w przedmiocie zbliżania ustawodawstw obejmuje szeroki wachlarz dziedzin, odzwierciedlając działalność ustawodawczą leżącą u jego podstaw.

²⁶ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1), zmienionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 647/2005 z dnia 13 kwietnia 2005 r. (Dz.U. L 117, s. 1).

W dziedzinie ochrony konsumentów Trybunał miał okazję wypowiedzieć się, w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych C-65/09 i C-87/09 *Gebr. Weber i Putz*, w przedmiocie wykładni art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 1999/44 w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji²⁷, który stanowi, że w razie niezgodności z umową dostarczonego towaru konsument ma prawo wymagać od sprzedawcy jego bezpłatnej naprawy lub wymiany. Dokładniej rzecz ujmując, Trybunał miał udzielić odpowiedzi na pytania, czy, po pierwsze, bezpłatna wymiana obejmuje demontaż towaru niezgodnego z umową i montaż towaru zastępczego, oraz, po drugie, czy sprzedawca może odmówić poniesienia nieproporcjonalnych kosztów wymiany, w przypadku gdy jest to jedyny możliwy środek zaradczy.

W odpowiedzi na pytanie pierwsze Trybunał przypominał, że nieodpłatność doprowadzenia przez sprzedawcę towaru do stanu zgodnego z umową stanowi zasadniczy element ochrony zagwarantowanej konsumentowi w tej dyrektywie. Tym samym, kierując się celem wspomnianej dyrektywy, jakim jest zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Trybunał orzekł, iż art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 1999/44 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku doprowadzenia do stanu zgodnego z umową poprzez wymianę niezgodnego z umową towaru konsumpcyjnego, który przed wystąpieniem wady został zamontowany w dobrej wierze przez konsumenta zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru, sprzedawca jest obowiązany sam dokonać demontażu tego towaru z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontować tam towar zastępczy albo ponieść niezbędne koszty związane z demontażem i zamontowaniem towaru zastępczego. Trybunał wyjaśnił ponadto, że ten obowiązek sprzedawcy istnieje niezależnie od tego, czy na mocy umowy sprzedaży podjął się on zamontowania zakupionego pierwotnie towaru konsumpcyjnego.

Co się tyczy pytania drugiego, Trybunał orzekł, że art. 3 ust. 3 dyrektywy stoi na przeszkodzie temu, by ustawodawstwo krajowe przyznawało sprzedawcy prawo do odmowy wymiany towaru niezgodnego z umową, jedynego możliwego środka zaradczego, na tej podstawie, że wymiana ta wymaga od niego – ze względu na obowiązek dokonania demontażu towaru z miejsca, w którym został on zamontowany, i zamontowania tam towaru zastępczego – poniesienia kosztów nieproporcjonalnych w stosunku do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do wagi braku zgodności. Niemniej Trybunał przyznał także, że omawiany przepis, mający na celu ustanowienie właściwej równowagi między interesami konsumenta i sprzedawcy, nie stoi jednak na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w takim przypadku do poniesienia przez sprzedawcę kwoty proporcjonalnej, określonej według kryteriów zdefiniowanych w wyroku.

W dziedzinie odpowiedzialności za produkty wadliwe wymienić należy wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-495/10 *Dutruex*, w którym Trybunał, rozpoznając pytanie prejudycjalne w przedmiocie wykładni, po raz kolejny²⁸ stanął wobec konieczności sprecyzowania zakresu harmonizacji dokonanej przez dyrektywę 85/374²⁹. W omawianej sprawie zadane pytanie dotyczyło co do istoty tego, czy wspomniana dyrektywa stoi na przeszkodzie utrzymaniu w mocy francuskiego systemu niezawinionej odpowiedzialności publicznych zakładów opieki zdrowotnej względem ich pacjentów z tytułu szkód spowodowanych wadliwością urządzeń lub produktów wykorzystywanych przez nie w ramach udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej.

²⁷ Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. L 171, s. 12).

²⁸ Zobacz wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-285/08 *Moteurs Leroy Somer*, Zb.Orz. s. I-4733.

²⁹ Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe, zmieniona dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 maja 1999 r. (Dz.U. L 210, s. 29).

W pierwszej kolejności Trybunał przypomniał swoje orzecznictwo w przedmiocie zakresu i stopnia pogłębienia harmonizacji dokonanej przez dyrektywę 85/374, uznając, że zmierza ona, we wszystkich regulowanych przez siebie kwestiach, do całkowitej³⁰ i wyczerpującej³¹ harmonizacji. Mając na uwadze powyższe wyjaśnienie, w celu ustalenia, czy na podstawie wspomnianego orzecznictwa omawiana dyrektywa stoi na przeszkodzie spornemu systemowi odpowiedzialności, należało najpierw sprawdzić, czy system ten mieści się w zakresie stosowania owej dyrektywy. Tym samym skład orzekający, po przypomnieniu orzecznictwa, niezwłocznie przeprowadził analizę granic zakresu tej dyrektywy w odniesieniu do kręgu podmiotów, które mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności w ramach reżimu odpowiedzialności przez nią ustanowionego. Zdaniem Trybunału krąg ten, obejmujący zgodnie z art. 3 dyrektywy producenta, importera produktu do Wspólnoty i, w przypadku gdy producenta produktu nie można zidentyfikować – dostawcę, został określony w sposób wyczerpujący. W konsekwencji Trybunał doszedł do wniosku, że odpowiedzialność usługodawcy, który w ramach świadczenia usług, takich jak świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej udzielane w szpitalu, używa wadliwych urządzeń lub produktów, których nie jest on producentem w rozumieniu przepisów art. 3 dyrektywy Rady 85/374 i wyrządza w związku z tym szkodę osobie korzystającej z tych świadczeń, nie jest objęta zakresem zastosowania wskazanej dyrektywy. Trybunał wywiódł z tego, że omawiana dyrektywa nie stoi więc na przeszkodzie ustanowieniu przez państwo członkowskie systemu, takiego jak system będący przedmiotem sporu przed sądem krajowym, przewidującego odpowiedzialność takiego usługodawcy za wyrządzone w ten sposób szkody, nawet jeżeli nie można mu przypisać jakiejkolwiek winy, pod warunkiem jednakże, że poszkodowany lub wspomniany usługodawca zachowują możliwość pociągnięcia producenta do odpowiedzialności na podstawie omawianej dyrektywy, jeżeli zostaną spełnione określone w niej przesłanki.

W dziedzinie produktów leczniczych stosowanych u ludzi warto wskazać dwa orzeczenia wydane w tym samym dniu – 5 maja 2011 r. – w sprawach C-249/09 *Novo Nordisk* oraz C-316/09 *MSD Sharp & Dohme*, w których Trybunał udzielił cennych wyjaśnień w zakresie rozumienia niektórych przepisów dyrektywy 2001/83 w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi³², regulujących kwestie reklamy produktów leczniczych.

W pierwszej z wymienionych spraw, *Novo Nordisk*, spór przed sądem krajowym dotyczył przedsiębiorstwa farmaceutycznego, wyspecjalizowanego w leczeniu cukrzycy, któremu urząd ds. produktów leczniczych Republiki Estonii zakazał, na mocy decyzji, publikacji w czasopiśmie medycznym reklamy produktu na bazie insuliny skierowanej do osób uprawnionych do jego przepisywania, na tej podstawie, że reklama ta naruszała przepisy prawa krajowego, przewidujące, że reklama produktu leczniczego nie może zawierać danych niezawartych w streszczeniu cech charakterystycznych produktu. Sąd krajowy, do którego wniesiono skargę o stwierdzenie nieważności wskazanej decyzji, skierował do Trybunału dwa pytania prejudycjalne, dotyczące wykładni art. 87 ust. 2 dyrektywy 2001/83, zgodnie z którym „wszystkie części reklamy produktu leczniczego muszą odpowiadać danym szczegółowym wymienionym w opisie cech [streszczeniu cech charakterystycznych] produktu”.

³⁰ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie C-52/00 *Komisja przeciwko Francji*, Zb.Orz. s. I-3827, pkt 24; wyrok z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie C-154/00 *Komisja przeciwko Grecji*, Zb.Orz. s. I-3879, pkt 20; wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-402/03 *Skov i Bilka*, Zb.Orz. s. I-199, pkt 23.

³¹ Zobacz ww. wyrok w sprawie *Moteurs Leroy Somer*, pkt 24, 25.

³² Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. L 311, s. 67), zmieniona dyrektywą 2004/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. (Dz.U. L 136, s. 34).

Za pomocą pytania pierwszego sąd krajowy zmierzał do ustalenia, czy art. 87 ust. 2 dyrektywy 2001/83 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on również cytaty z pism medycznych lub innych prac naukowych, zawartych w reklamie produktu leczniczego skierowanej do osób uprawnionych do jego przepisywania. Trybunał odpowiedział twierdząco, uznając, że zarówno z pozycji art. 87 w strukturze dyrektywy 2001/83, jak i z brzmienia i istoty tego artykułu w ujęciu całościowym wynika bowiem, że art. 87 ust. 2 stanowi normę ogólną obejmującą wszelkie reklamy produktów leczniczych, w tym reklamy skierowane do osób uprawnionych do przepisywania lub dostarczania tego rodzaju produktów.

Za pomocą pytania drugiego sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o wyjaśnienie zakresu zakazu ustanowionego w art. 87 ust. 2 dyrektywy 2001/83. Trybunał odpowiedział, że przepis ten należy interpretować w ten sposób, że zabrania publikowania w reklamie produktu leczniczego skierowanej do osób uprawnionych do jego przepisywania lub dostarczania informacji niezgodnych ze streszczeniem cech charakterystycznych produktu, lecz nie nakazuje, by wszystkie informacje podane w tej reklamie były zawarte w owym streszczeniu lub by mogły one zostać z niego wywiezione. Trybunał dodał ponadto, że tego rodzaju reklama może zawierać informacje uzupełniające dane, o których mowa w art. 11 rzecznej dyrektywy, pod warunkiem że te informacje potwierdzają lub precyzują te dane, pozostając z nimi w zgodności i nie wypaczając ich oraz są zgodne z wymogami wskazanymi w art. 87 ust. 3 i art. 92 ust. 2 i 3 rzecznej dyrektywy.

W drugiej z wymienionych spraw, *MSD Sharp & Dohme*, Trybunał miał zająć stanowisko w przedmiocie wykładni art. 88 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2001/83, który zakazuje adresowanej do ogółu społeczeństwa reklamy produktów leczniczych dostępnych tylko na receptę. W omawianej sprawie przedsiębiorstwo farmaceutyczne utrzymywało, że jeden z jego konkurentów naruszył przepisy prawa krajowego dokonując transpozycji tej zasady, publikując na swojej stronie internetowej dostępne dla wszystkich informacje dotyczące trzech wytwarzanych przez niego produktów leczniczych, dostępnych tylko na receptę. Strona powodowa uzyskała przed sądami krajowymi zakaz wspomnianego rozpowszechniania. Sąd odsyłający, do którego strona pozwana wniosła rewizję, zwrócił się do Trybunału o wyjaśnienie, co do istoty, czy sporne rozpowszechnianie stanowiło rzeczywiście reklamę w rozumieniu art. 88 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2001/83. Trybunał odpowiedział, że przepis ten należy interpretować w ten sposób, że nie zabrania rozpowszechniania przez przedsiębiorstwo farmaceutyczne na stronie internetowej informacji dotyczących produktów leczniczych dostępnych tylko na receptę, jeśli informacje te są dostępne na owej stronie wyłącznie dla tych osób, które zamierzają je uzyskać, i jeśli rozpowszechnianie to polega jedynie na wiernym odtworzeniu opakowania produktu leczniczego zgodnie z art. 62 tej dyrektywy oraz na dosłownym i całkowitym odtworzeniu ulotki lub streszczenia cech charakterystycznych produktu zatwierdzonych przez władze właściwe w dziedzinie produktów leczniczych. Na tego rodzaju stronie internetowej jest natomiast zabronione rozpowszechnianie takich informacji dotyczących produktu leczniczego, które zostały przez producenta wyselekcjonowane lub ukształtowane w sposób odmienny, jako że tego rodzaju manipulacji danymi nie można tłumaczyć wyłącznie celem reklamy.

Również w dziedzinie produktów leczniczych stosowanych u ludzi, tym razem jednak w odniesieniu do rozporządzenia nr 469/2009 dotyczącego dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych³³, wskazać należy wyrok z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie C-322/10 *Medeva*, w której Trybunał wypowiedział się w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym mającego na celu uzyskanie wyjaśnień co do przesłanek uzyskania dodatkowego świadectwa ochronnego.

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 469/2009 z dnia 6 maja 2009 r. dotyczące dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych (Dz.U. L 152, s. 1).

Celem zrównoważenia niedostatecznej ochrony przyznanej przez patent art. 3 rozporządzenia nr 469/2009 przewiduje możliwość uzyskania dodatkowego świadectwa ochronnego przez uprawnionego z patentu krajowego, między innymi pod warunkiem, że dany produkt jest już chroniony patentem podstawowym pozostającym w mocy oraz że jako produkt leczniczy uzyskał już pozwolenie na dopuszczenie do obrotu pozostające nadal w mocy. Trybunał wyjaśnił w pierwszej kolejności, w odniesieniu do kryteriów umożliwiających ustalenie, czy „produkt chroniony jest patentem podstawowym pozostającym w mocy”, że art. 3 lit. a) wspomnianego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on temu, by służby państwa członkowskiego właściwe w dziedzinie własności przemysłowej wydały dodatkowe świadectwo ochronne w odniesieniu do aktywnych składników, które nie zostały wymienione w zastrzeżeniach patentu podstawowego powołanego na poparcie takiego wniosku. Następnie, jeśli chodzi o drugą przesłankę, ustanowioną w art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 469/2009, zgodnie z którą dany produkt musi być objęty, jako produkt leczniczy, pozwoleniem na dopuszczenie do obrotu, a także w odniesieniu do składu takiego produktu leczniczego, Trybunał wskazał, że z zastrzeżeniem spełnienia również innych wymogów przewidzianych w art. 3 rozporządzenia nr 469/2009, art. 3 lit. b) tego rozporządzenia nie sprzeciwia się temu, by służby państwa członkowskiego właściwe w dziedzinie własności przemysłowej wydały dodatkowe świadectwo ochronne w odniesieniu do mieszaniny dwóch aktywnych składników, odpowiadającej mieszaninie określonej w zastrzeżeniach powołanego patentu podstawowego, jeżeli produkt leczniczy, którego pozwolenie na dopuszczenie do obrotu przedłożono na poparcie wniosku o wydanie dodatkowego świadectwa ochronnego, zawiera nie tylko tę mieszaninę dwóch aktywnych składników, lecz także inne aktywne składniki.

W dziedzinie ochrony wynalazków biotechnologicznych Trybunał wydał w dniu 18 października 2011 r., w trybie prejudycjalnym, istotne orzeczenie w sprawie C-34/10 *Brüstle*, w której dołożył starań, by zdefiniować pojęcie embrionu ludzkiego. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w ramach wszczętego przez Greenpeace postępowania o unieważnienie patentu dotyczącego progenitorowych komórek nerwowych, wytwarzanych z embrionalnych ludzkich komórek macierzystych, wykorzystywanych w leczeniu chorób neurologicznych. W omawianej sprawie do Trybunału skierowane zostały pytania dotyczące wykładni pojęcia embrionu ludzkiego, które nie zostało zdefiniowane w dyrektywie 98/44 w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych³⁴ oraz odnoszące się do zakresu wyłączenia ze zdolności patentowej wynalazków obejmujących wykorzystywanie embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych, o którym mowa w art. 6 ust. 2 lit. b) wspomnianej dyrektywy.

Trybunał wyjaśnił po pierwsze, że wyrażenie „embrion ludzki” zawarte w art. 6 ust. 2 dyrektywy 98/44 należy uznać za autonomiczne pojęcie prawa Unii, które podlega jednolitej wykładni na jej obszarze. Następnie, zwróciwszy uwagę, że kontekst i cel tej dyrektywy wskazują na to, że prawodawca Unii zamierzał wykluczyć jakąkolwiek możliwość udzielenia patentu w sytuacji, w której szacunek należny godności ludzkiej mógłby zostać naruszony, Trybunał przyjął, iż pojęcie embrionu ludzkiego należy rozumieć szeroko oraz że w tym kontekście embrionem ludzkim w rozumieniu wspomnianego powyżej przepisu jest każda niezapłodniona ludzka komórka jajowa, w którą wszczepiono jądro komórkowe pochodzące z dojrzałej komórki ludzkiej oraz każda niezapłodniona ludzka komórka jajowa, która została pobudzona do podziału i dalszego rozwoju w drodze partenogenezy. Trybunał doszedł natomiast do wniosku, że do sądu krajowego należy ustalenie, w świetle rozwoju nauki, czy komórka macierzysta, która została pozyskana z embrionu ludzkiego w stadium blastocysty, stanowi embrion ludzki w rozumieniu art. 6 ust. 2 lit. c) dyrektywy 98/44.

³⁴ Dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych (Dz.U. L 213, s. 13).

Po drugie, Trybunał orzekł, że wyłączenie „wykorzystywania embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych” ze zdolności patentowej obejmuje również wykorzystywanie do celów badań naukowych. Zdaniem Trybunału przyznanie patentu na wynalazek zakłada bowiem co do zasady jego wykorzystanie przemysłowe i handlowe, i nawet jeśli cel badań naukowych należy odróżnić od celów przemysłowych lub handlowych, to wykorzystywanie embrionów ludzkich do celów badań, które miałyby stanowić przedmiot wniosku patentowego, nie może być oddzielone od samego patentu i praw z nim związanych.

Wreszcie Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie możliwości opatentowania wynalazku polegającego na wytwarzaniu progenitorowych komórek nerwowych. Trybunał przyjął, że należy wyłączyć zdolność patentową wynalazku, jeżeli – jak w omawianym przypadku – wprowadzenie w życie tego wynalazku wymaga uprzedniego zniszczenia embrionów ludzkich lub ich użycia jako materiału wyjściowego, bez względu na stadium, w którym do tego dochodzi, i nawet gdy opis zastrzeżonej wiedzy technicznej nie wspomina o wykorzystywaniu embrionów ludzkich.

W wyroku z dnia 8 września 2011 r. w sprawach połączonych od C-58/10 do C-68/10 *Monsanto i in.* Trybunał wypowiedział się w przedmiocie przesłanek przyjęcia przez władze krajowe nadzwyczajnych środków mających na celu zawieszenie lub tymczasowy zakaz stosowania lub wprowadzania do obrotu organizmów genetycznie zmodyfikowanych (zwanych dalej „GMO”), które uzyskały już pozwolenie na dopuszczenie do obrotu na podstawie dyrektywy 90/220 w sprawie GMO³⁵ (uchylonej przez dyrektywę 2001/18³⁶).

Trybunał zauważył, że w omawianej sprawie kukurydza MON 810 dopuszczona do obrotu na podstawie dyrektywy 90/220 między innymi jako materiał siewny do celów upraw, została zgłoszona jako produkt znajdujący się w obrocie, zgodnie z rozporządzeniem nr 1829/2003 w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności³⁷, a następnie była przedmiotem nierozpatrzonego jeszcze wniosku o odnowienie pozwolenia na wprowadzanie tego organizmu do obrotu, zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem. Trybunał uznał, że w takich okolicznościach państwo członkowskie nie może posługiwać się przewidzianą w dyrektywie 2001/18 klauzulą ochronną celem przyjęcia środków zawieszających, a następnie tymczasowo zakazujących stosowanie lub wprowadzanie do obrotu GMO takiego jak kukurydza MON 810. Trybunał wyjaśnił natomiast, że tego typu nadzwyczajne środki mogą zostać przyjęte na mocy rozporządzenia nr 1829/2003.

Trybunał podkreślił w tym względzie, że jeżeli państwo członkowskie zamierza przyjąć środki nadzwyczajne na mocy rozporządzenia nr 1829/2003, powinno przestrzegać zarówno przesłanek materialnych ustanowionych w tym rozporządzeniu, jak i przesłanek proceduralnych przewidzianych w rozporządzeniu nr 178/2002³⁸, do którego pierwsze z wymienionych rozporządzeń odsyła w tym zakresie. Państwo członkowskie ma zatem obowiązek poinformowania „oficjalnie” Komisji o potrzebie podjęcia środków nadzwyczajnych. Jeżeli Komisja nie podejmuje żadnych działań, państwo

³⁵ Dyrektywa Rady 90/220/EWG z dnia 23 kwietnia 1990 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. L 117, s. 15).

³⁶ Dyrektywa 2001/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylająca dyrektywę Rady 90/220/EWG (Dz.U. L 106, s. 1).

³⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz.U. L 268, s. 1).

³⁸ Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz.U. L 31, s. 1).

członkowskie powinno poinformować „niezwłocznie” Komisję oraz inne państwa członkowskie o treści przyjętych przez nie tymczasowych środków ochronnych.

Trybunał orzekł ponadto, w odniesieniu do materialnych przesłanek ustanowienia środków nadzwyczajnych na podstawie rozporządzenia nr 1829/2003, że ten akt prawny wymaga od państw członkowskich ustalenia, iż obok pilnego charakteru występuje sytuacja, która może nieść ze sobą poważne ryzyko zagrażające w oczywisty sposób zdrowiu ludzi, zwierząt lub środowisku naturalnemu. Takie środki, niezależnie od ich tymczasowego charakteru i nawet jeżeli mają charakter zapobiegawczy, mogą być przyjęte wyłącznie, jeżeli oparte są na możliwie kompletnej ocenie ryzyka w świetle szczególnych okoliczności danego przypadku, które wykazują, że środki te są potrzebne.

Wreszcie Trybunał stwierdził, że w świetle systematyki rozporządzenia nr 1829/2003 i jego celu polegającego na zapobieganiu sztucznym różnicom, ostatecznie ocena i zarządzanie istotnym i oczywistym ryzykiem należy do wyłącznej kompetencji Komisji i Rady pod kontrolą sądu unijnego.

W dziedzinie wykładni rozporządzenia nr 1829/2003 w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności³⁹ na uwagę zasługuje również wyrok z dnia 6 września 2011 r. w sprawie C-442/09 *Bablok i in.* Stronami sporu przed sądem krajowym byli pszczelarz i Freistaat Bayern (kraj związkowy Bawaria) – właściciel gruntów, na których uprawiano kukurydzę MON 810 (GMO). Pszczelarz utrzymywał, że obecność DNA kukurydzy MON 810 w pyłkach kukurydzy i w niektórych próbkach miodu jego produkcji mogła spowodować niezdatność jego produktów pszczelarskich do sprzedaży i konsumpcji. Stwierdziwszy, że z chwilą, w której sporny pyłek zostaje wchłonięty do miodu lub do uzupełniających preparatów odżywczych na bazie pyłku pszczelego traci on zdolność do zapłodnienia, sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału w trybie prejudycjalnym, celem ustalenia co do zasady, czy sama obecność w produktach pszczelarskich będących przedmiotem sporu pyłków zmodyfikowanej genetycznie kukurydzy, które utraciły zdolność do replikacji, skutkuje obowiązkiem uzyskania pozwolenia na wprowadzenie takich produktów do obrotu.

W ten sposób Trybunał stanął przed zadaniem sprecyzowania pojęcia organizmu genetycznie zmodyfikowanego w rozumieniu art. 2 pkt 5 rozporządzenia nr 1829/2003. Doszedł do wniosku, że substancja taka jak pyłek pochodzący z odmiany kukurydzy genetycznie zmodyfikowanej, który utracił swoją zdolność do replikacji i który jest pozbawiony wszelkiej zdolności do przenoszenia posiadanego materiału genetycznego, nie wchodzi już w zakres tego pojęcia. Niemniej Trybunał orzekł, że produkty takie jak miód i uzupełniające preparaty odżywcze zawierające tego typu pyłki stanowią żywność zawierającą składniki wyprodukowane z GMO w rozumieniu wspomnianego rozporządzenia. W tym względzie Trybunał stwierdził, że sporny pyłek jest „wyprodukowany z GMO” i stanowi „składnik” miodu oraz uzupełniających preparatów odżywczych na bazie pyłku. Jeśli chodzi o miód, Trybunał podkreślił, że pyłek nie jest ciałem obcym, ani zanieczyszczeniem miodu, lecz normalną jego składową, a zatem rzeczywiście należy go zakwalifikować jako „składnik”. W konsekwencji omawiany pyłek mieści się w zakresie stosowania rozporządzenia i musi zostać objęty systemem pozwoleń w nim przewidzianym uzależniającym jego dopuszczenie do obrotu. Ponadto Trybunał zwrócił uwagę, że zamierzony lub przypadkowy charakter wprowadzenia takiego pyłku do miodu nie może warunkować poddania produktu żywnościowego zawierającego składniki wyprodukowane z GMO stosowaniu tego systemu pozwoleń. Wreszcie Trybunał wyjaśnił, że obowiązek uzyskania pozwolenia oraz obowiązek nadzoru w stosunku do żywności ustanowiony w art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1829/2003 istnieje bez względu na proporcje materiału genetycznie zmodyfikowanego zawartego w analizowanym produkcie i że nie można

³⁹ Zobacz przypis 37.

względem tego obowiązku stosować przez analogię takiego progu tolerancji jak przewidziany w zakresie etykietowania w art. 12 ust. 2 tego samego rozporządzenia.

W dziedzinie ochrony praw autorskich w społeczeństwie informacyjnym na szczególne wyróżnienie zasługują dwa orzeczenia.

Pierwsze z tych orzeczeń dotyczy krajowych środków skierowanych na walkę z nielegalnym pobieraniem treści z Internetu (wyrok z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie C-70/10 *Scarlet Extended*). U jego podstaw leży spór między Scarlet Extended S.A., dostawcą dostępu do Internetu, a SABAM, belgijską organizacją reprezentującą autorów, kompozytorów i wydawców utworów muzycznych i zarządzającą ich prawami w zakresie udzielania zezwoleń na wykorzystywanie przez podmioty trzecie ich chronionych utworów. SABAM doszła do wniosku, że internauci korzystający z usług Scarlet pobierają z Internetu, bez zezwolenia i bez uiszczania opłat, utwory zapisane w jej katalogu za pomocą sieci „peer-to-peer”. SABAM wystąpiła do sądu krajowego i doprowadziła do wydania, w pierwszej instancji, względem dostawcy dostępu do Internetu nakazu zaprzestania naruszania praw autorskich poprzez uniemożliwienie wszelkich form wysyłania lub otrzymywania przez jej klientów za pośrednictwem programów „peer-to-peer” plików elektronicznych zawierających utwory muzyczne z repertorium SABAM. Sąd apelacyjny, do którego zwrócił się dostawca dostępu do Internetu, zawiesił postępowanie celem uzyskania od Trybunału, w trybie prejudycjalnym, odpowiedzi na pytanie, czy taki nakaz był zgodny z prawem Unii.

Trybunał odpowiedział, że dyrektywy 2000/31⁴⁰, 2001/29⁴¹, 2004/48⁴², 95/46⁴³ i 2002/58⁴⁴, pozostające w związku i interpretowane w świetle wymogów wynikających z ochrony mających zastosowanie praw podstawowych, należy rozumieć w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie skierowanemu do dostawcy dostępu do Internetu nakazowi wdrożenia systemu filtrowania wszystkich połączeń elektronicznych przekazywanych za pośrednictwem jego usług, w szczególności przy zastosowaniu programów „peer-to-peer”, mającego zastosowanie bez rozróżnienia w stosunku do wszystkich jego klientów, w celach zapobiegawczych, na wyłączny koszt dostawcy i bez ograniczeń w czasie, zdolnego do zidentyfikowania w sieci tego dostawcy przypadków przekazywania plików elektronicznych zawierających utwory muzyczne, kinematograficzne lub audiowizualne, co do których strona powodowa rości sobie prawa własności intelektualnej, celem zablokowania transferu plików, których wymiana narusza prawo autorskie.

Trybunał uzasadnił wydane rozstrzygnięcie, wskazując, że tego typu nakaz narusza bowiem wprowadzony przez art. 15 ust. 1 dyrektywy 2000/31 zakaz nakładania na takiego usługodawcę ogólnego obowiązku nadzorowania oraz wymóg zapewnienia odpowiedniej równowagi między z jednej strony prawem własności intelektualnej, a z drugiej strony wolnością prowadzenia działalności

⁴⁰ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz.U. L 178, s. 1).

⁴¹ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

⁴² Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 157, s. 45).

⁴³ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31).

⁴⁴ Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (Dz.U. L 201, s. 37).

gospodarczej, prawem do ochrony danych osobowych oraz wolnością otrzymywania i przekazywania informacji.

W drugiej z nadmienionych spraw – sprawie C-462/09 *Stichting de Thuiskopie*, w której wyrok został wydany w dniu 16 czerwca 2011 r. – Trybunał wypowiedział się w przedmiocie zasad egzekwowania i zakresu ciężącego na państwach członkowskich, które przyznają wyjątek dotyczący wykonywania kopii na użytek prywatny, obowiązku zapewnienia godziwej rekompensaty podmiotom praw autorskich zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 w sprawie praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁴⁵. Omawiany przypadek dotyczył szczególnej sytuacji, w której zawodowy sprzedawca nośników danych ma siedzibę w innym państwie członkowskim niż państwo, na którym ciąży wspomniany obowiązek, i kieruje swoją działalność do tego państwa.

Po pierwsze, Trybunał przyznał, że nawet jeżeli, co do zasady, to użytkownik końcowy, który dokonuje na użytek prywatny zwielokrotnienia chronionego dzieła powinien być uważany za dłużnika z tytułu godziwej rekompensaty, to państwu członkowskim wolno – przy uwzględnieniu praktycznych trudności dotyczących zidentyfikowania użytkowników prywatnych oraz zobowiązania ich do wynagrodzenia podmiotom praw autorskich wyrządzonej im przez nich szkody – ustanawiać opłatę licencyjną za kopię na użytek prywatny, obciążającą podmioty, które udostępniają użytkownikom końcowym sprzęt, urządzenia i nośniki zwielokrotniania cyfrowego osobom prywatnym, gdy podmioty te mają możliwość wliczenia kosztów tej opłaty licencyjnej do ceny udostępnienia zapłaconej przez użytkownika końcowego. Po drugie, Trybunał dokonał wykładni przepisów dyrektywy 2001/29 w ten sposób, że nakładają one na państwo członkowskie, które wprowadziło wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny w swoim prawie krajowym, obowiązek osiągnięcia rezultatu, w tym sensie, że państwo członkowskie jest zobowiązane do zapewnienia, w ramach swoich kompetencji, skutecznego poboru godziwej rekompensaty, której przeznaczeniem jest wynagrodzenie twórców, którzy ponieśli szkodę, w szczególności, jeśli powstała ona na terytorium tego państwa członkowskiego. W tym kontekście sama tylko okoliczność, że zawodowy sprzedawca sprzętu, urządzeń i nośników zwielokrotniania ma siedzibę w innym państwie członkowskim aniżeli państwo miejsca zamieszkania kupujących, nie ma wpływu na ten obowiązek osiągnięcia rezultatu. W przypadku braku możliwości zapewnienia pobrania godziwej rekompensaty od kupujących do sądu krajowego należy dokonanie takiej wykładni jego prawa krajowego, aby umożliwić pobranie tej rekompensaty od dokonującego zawodowo sprzedaży dłużnika.

W szerzej rozumianej dziedzinie ochrony praw własności intelektualnej Trybunał przeprowadził analizę – w wyroku z dnia 18 października 2011 r. w sprawie C-406/09 *Realchemie Nederland* – zakresu reguły ustanowionej w art. 14 dyrektywy 2004/48 w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej⁴⁶, zgodnie z którą państwa członkowskie mają obowiązek czuwania nad tym, ażeby co do zasady koszty poniesione w sporze dotyczącym naruszenia prawa własności intelektualnej przez stronę wygrywającą były pokrywane przez stronę przegrywającą.

W omawianej sprawie Trybunał orzekł, że koszty związane z wszczętym w państwie członkowskim postępowaniem o udzielenie exequatur, w toku którego zwrócono się o uznanie i wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim w ramach sporu mającego na celu zapewnienie poszanowania prawa własności intelektualnej, objęte są zakresem art. 14 dyrektywy 2004/48. Zdaniem Trybunału taka wykładnia jest bowiem zgodna zarówno z ogólnym celem dyrektywy 2004/48, która dąży do zbliżenia systemów prawnych państw członkowskich w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa własności intelektualnej, jak

⁴⁵ Zobacz przypis 41.

⁴⁶ Zobacz przypis 42.

i szczególnego celu wspomnianego art. 14, który dąży do zapobieżenia temu, by strona poszkodowana nie była odwodzona od wszczęcia postępowania sądowego mającego na celu ochronę praw własności intelektualnej. W zgodzie ze wspomnianymi celami sprawca naruszenia praw własności intelektualnej powinien ogólnie w całości ponieść skutki finansowe swojego zachowania.

Istotą sprawy C-236/09 *Association Belge des Consommateurs Test-Achats i in.*, w której wyrok został wydany w dniu 1 marca 2011 r., było skierowane do Trybunału przez belgijski Cour constitutionnelle (trybunał konstytucyjny) pytanie dotyczące ważności art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113⁴⁷ stanowiącego, że „[n]iezależnie od ust. 1 państwa członkowskie mogą zdecydować przed 21 grudnia 2007 r. o zezwoleniu na proporcjonalne różnice w składkach i świadczeniach poszczególnych osób, w przypadkach, w których użycie płci jest czynnikiem decydującym w ocenie ryzyka opartego na odpowiednich i dokładnych danych aktuarialnych i statystycznych”. Trybunał przypomniał, iż bezsporne jest, że celem dyrektywy 2004/113 w zakresie ubezpieczeń jest – co znajduje odzwierciedlenie w art. 5 ust. 1 – zastosowanie reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci. W motywie 18 tej dyrektywy wyraźnie wskazano, że w celu zapewnienia równego traktowania kobiet i mężczyzn stosowanie płci jako czynnika aktuarialnego nie powinno powodować dla ubezpieczonych różnic w odniesieniu do składek i świadczeń. W motywie 19 wspomnianej dyrektywy przyznane państwom członkowskim uprawnienie do niestosowania reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci zostało nazwane „wyjątkiem”. Dyrektywa 2004/113 opiera się więc na założeniu, że – dla celów stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn ustanowionej w art. 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – odpowiednie sytuacje kobiet i mężczyzn są porównywalne w aspekcie składek i świadczeń z tytułu ubezpieczeń, do których przystąpili. Trybunał następnie orzekł, że art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113, pozwalający zainteresowanym państwom członkowskim na utrzymywanie bez ograniczenia czasowego wyjątku od reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci, jest sprzeczny z urzeczywistnianiem celu równego traktowania kobiet i mężczyzn, jaki przyświeca omawianej dyrektywie, i jest niezgodny z art. 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Co za tym idzie, Trybunał przyjął, że przepis ten należy uznać za nieważny ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2012 r.

W sprawie C-442/10 *Churchill Insurance Company i Evans* (wyrok z dnia 1 grudnia 2011 r.) dotyczącej pierwszej dyrektywy 72/166⁴⁸, drugiej dyrektywy 84/5⁴⁹ i trzeciej dyrektywy 90/232⁵⁰ odnoszących się do ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, ujednoliconych następnie dyrektywą 2009/103⁵¹, Trybunał miał

⁴⁷ Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373, s. 37).

⁴⁸ Dyrektywa Rady 72/166/EWG z dnia 24 kwietnia 1972 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczenia od takiej odpowiedzialności (Dz.U. L 103, s. 1).

⁴⁹ Druga dyrektywa Rady 84/5/EWG z dnia 30 grudnia 1983 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów silnikowych (Dz.U. 1984, L 8, s. 17).

⁵⁰ Trzecia dyrektywa Rady 90/232/EWG z dnia 14 maja 1990 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych (Dz.U. L 129, s. 33).

⁵¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/103/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczenia od takiej odpowiedzialności (Dz.U. L 263, s. 11). Dyrektywa ta nie weszła jeszcze w życie w chwili wystąpienia okoliczności faktycznych właściwych dla sprawy.

wypowiedzieć się w trybie prejudycjalnym w przedmiocie zakresu obowiązkowego ubezpieczenia względem osób trzecich poszkodowanych w wypadku.

W wydanym wyroku Trybunał orzekł, iż art. 1 akapit pierwszy trzeciej dyrektywy 90/232 i art. 2 ust. 1 drugiej dyrektywy 84/5 sprzeciwiają się obowiązywaniu przepisów krajowych powodujących automatyczne wykluczenie ciężącego na zakładzie ubezpieczeń obowiązku wypłacenia odszkodowania poszkodowanemu w wypadku komunikacyjnym, jeżeli wypadek ten został spowodowany przez kierowcę nieobjętego ubezpieczeniem w ramach polisy ubezpieczeniowej, a poszkodowany ten, będący pasażerem w pojeździe w chwili wypadku, był ubezpieczony w zakresie prowadzenia tego pojazdu i zezwolił temu kierowcy na jego prowadzenie. Trybunał wyjaśnił ponadto, że ta wykładnia nie będzie inna w zależności od tego, czy ubezpieczony poszkodowany w wypadku wiedział o fakcie, że osoba, której zezwolił na prowadzenie pojazdu, nie była w tym zakresie ubezpieczona, lub czy był przeświadczony, iż była ona ubezpieczona, lub też czy rozważał on tę kwestię bądź jej nie rozważał. Trybunał przyznał jednakże, że nie wyklucza to możliwości uwzględnienia przez państwa członkowskie tego aspektu w ramach ich przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej, pod warunkiem jednak, że ich kompetencje w tym zakresie będą wykonywane z poszanowaniem prawa Unii i w szczególności art. 3 ust. 1 pierwszej dyrektywy, art. 2 ust. 1 drugiej dyrektywy i art. 1 trzeciej dyrektywy oraz że wskazane przepisy krajowe nie prowadzą do pozbawienia tych dyrektyw ich skuteczności. I tak, zgodnie ze stanowiskiem Trybunału przepisy krajowe, sformułowane w sposób ogólny i abstrakcyjny, nie mogą zatem odmówić lub w sposób nieproporcjonalny ograniczyć prawa pasażera do odszkodowania w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów wyłącznie z uwagi na przyczynienie się przez niego do powstania szkody. Jedynie w wyjątkowych okolicznościach, na podstawie indywidualnej oceny, zakres odszkodowania może być ograniczony.

Transport

W wyroku z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie C-176/09 *Luksemburg przeciwko Parlamentowi i Radzie* Trybunał dokonał analizy ważności dyrektywy 2009/12 w sprawie opłat lotniskowych⁵². Jedyny port lotniczy skarżącego państwa członkowskiego, mimo że nie spełniał kryterium ilościowego ustanowionego w tej dyrektywie (obsługa 5 mln pasażerów rocznie) i był położony w bliskiej odległości innych portów lotniczych zlokalizowanych w sąsiednich państwach członkowskich, został poddany obowiązkom administracyjnym i finansowym przewidzianym w tej dyrektywie, gdyż zgodnie z jej brzmieniem uznany został za znajdujący się w uprzywilejowanej sytuacji jako punkt dostępu do tego państwa członkowskiego. Zarzut podniesiony przez Wielkie Księstwo Luksemburga względem wspomnianej dyrektywy dotyczył naruszenia zasady równego traktowania, po pierwsze, ze względu na fakt istnienia innych regionalnych lotnisk obsługujących większą liczbę pasażerów, a po drugie, ze względu na fakt, że jego jedyny port lotniczy był traktowany jak port lotniczy obsługujący ponad 5 mln pasażerów rocznie.

Trybunał przypomniał najpierw, że prawodawca Unii dokonał rozróżnienia między dwoma kategoriami portów lotniczych oraz że port lotniczy o największym ruchu pasażerskim w skali roku w danym państwie członkowskim, w których żaden port lotniczy nie osiąga progu 5 mln obsługiwanych użytkowników, należy uważać za punkt dostępu do danego państwa, gdyż znajduje się on w uprzywilejowanej sytuacji. Trybunał następnie orzekł, iż prawodawca Unii nie naruszył prawa ani nie przekroczył swych uprawnień, wprowadzając rozróżnienie między portami lotniczymi o znaczeniu drugorzędym i głównymi portami lotniczymi, niezależnie od liczby obsługiwanych

⁵² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/12/WE z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie opłat lotniskowych (Dz.U. L 70, s. 11).

użytkowników rocznie: drugorzędnego portu lotniczego nie można bowiem uważać za punkt dostępu do państwa członkowskiego w rozumieniu omawianej dyrektywy. Wreszcie Trybunał stwierdził, iż sam fakt, że port lotniczy korzysta z uprzywilejowanej pozycji, jest wystarczający dla uzasadnienia stosowania tej dyrektywy. Trybunał podkreślił również, iż obciążenia wynikające z systemu ustanowionego w dyrektywie 2009/12 nie są nieproporcjonalne w stosunku do korzyści z niego wynikających oraz że prawodawca Unii słusznie uznał, iż włączanie do jej zakresu stosowania portów lotniczych obsługujących mniej niż 5 mln pasażerów rocznie, jeżeli nie stanowią one głównego portu lotniczego państwa, w którym są położone, nie było konieczne.

Konkurencja

Trybunał miał okazję – rozpoznając zarówno odwołania od wyroków Sądu, jak i odesłania prejudycjalne – sprecyzować poszczególne aspekty prawa konkurencji, czy to w odniesieniu do postanowień materialnych traktatu, czy to reguł proceduralnych zapewniających ich stosowanie, w szczególności na poziomie podziału kompetencji między organami Unii a organami państw członkowskich.

W sprawach połączonych od C-78/08 do C-80/08 *Paint Graphos i in.*, w których wyrok został wydany w dniu 8 września 2011 r., do Trybunału skierowanych zostało szereg pytań prejudycjalnych dotyczących ulg podatkowych przyznanych przez prawo włoskie spółdzielniom. Trybunał miał zająć stanowisko w przedmiocie stosowania postanowień odnoszących się do pomocy państwa⁵³ do różnego rodzaju zwolnień podatkowych przewidzianych przez prawo włoskie w stosunku do takich spółdzielni. Sąd odsyłający uznał bowiem za istotne sprawdzenie tytułem wstępu, czy, a jeśli tak – to po spełnieniu jakich warunków – okoliczność, iż omawiane spółdzielnie uzyskują często znaczne oszczędności podatkowe, stanowi pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Taki brak zgodności oznaczałby bowiem, że względu na bezpośredni skutek art. 88 ust. 3 WE, że władze krajowe, w tym także sądownicze, są zobowiązane do zaprzestania stosowania włoskiego dekretu przewidującego takie korzyści podatkowe.

Trybunał wyjaśnił zatem, jak należy interpretować przesłanki, od których spełnienia art. 87 ust. 1 WE uzależnia zakwalifikowanie środka krajowego jako pomocy państwa, czyli w pierwszej kolejności finansowania tego środka przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych, w drugiej kolejności selektywności tego środka oraz w trzeciej kolejności jego wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i powodowanego przez ten środek zakłócenia konkurencji. Trybunał przypomniał, że zwolnienie podatkowe stanowi pomoc państwa i że zakazana jest pomoc sprzyjająca niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów. Trybunał zwrócił także uwagę, że środek stanowiący wyjątek od ogólnego systemu podatkowego może jednakże być uzasadniony, jeżeli stosujące go państwo członkowskie jest w stanie wykazać, że środek ten wynika bezpośrednio z zasad leżących u podstaw jego systemu podatkowego lub rządzących nim, uściślając przy tym, iż cel realizowany przez interwencje państwa nie wystarcza do tego, aby wykluczyć z góry możliwości zakwalifikowania ich jako pomocy państwa. W każdym razie, aby zwolnienia podatkowe takie jak te dotyczące włoskich spółdzielni mogły być uzasadnione charakterem i ogólną strukturą systemu podatkowego danego państwa członkowskiego, należy ponadto czuwać nad tym, aby były one zgodne z zasadą proporcjonalności i nie przekraczały granic tego, co jest konieczne, w tym sensie, że realizowany przez nie zgodny z prawem cel nie może zostać osiągnięty za pomocą innych, nie tak daleko idących środków. Wreszcie Trybunał dokonał analizy zagadnienia wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócenia konkurencji zgodnie z postanowieniami art. 87 ust. 1 WE. Przypomniał przy tym, że jeśli pomoc

⁵³ Artykuły 87 i 88 traktatu WE (Dz.U. 2002, C 325, s. 67).

przyznana przez państwo członkowskie wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w stosunku do pozycji zajmowanej przez inne przedsiębiorstwa konkurencyjne w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, należy uznać, że pomoc ta ma wpływ na te ostatnie przedsiębiorstwa. W tym względzie nie jest konieczne, jak wyjaśnił Trybunał, aby uprzywilejowane przedsiębiorstwo uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej. Jeżeli bowiem państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, działalność krajowa może być przez to utrzymana lub zwiększona z tym skutkiem, że zmniejszą się szanse wejścia na rynek tego państwa członkowskiego przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich. Ponadto wzmocnienie przedsiębiorstwa, które dotychczas nie uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, może postawić je w sytuacji umożliwiającej mu wejście na rynek innego państwa członkowskiego. Z powyższych względów Trybunał przyjął, że ulga podatkowa przyznana włoskim spółdzielniom mogła naruszać wymianę handlową między państwami członkowskimi oraz zniekształcać konkurencję, a także, że stanowiła pomoc państwa, pod warunkiem jednak, że wszystkie przesłanki zastosowania art. 87 ust. 1 WE zostały spełnione. Trybunał podkreślił, że do sądu odsyłającego należy dokonanie oceny selektywnego charakteru zwolnień podatkowych przyznanych spółdzielniom oraz możliwości uzasadnienia ich charakterem i ogólną strukturą systemu podatkowego, w który się wpisują. W tym celu Trybunał zalecił sądowi włoskiemu w szczególności ustalić, czy spółdzielnie rzeczywiście znajdują się w sytuacji porównywalnej z tą, w jakiej znajdują się inne jednostki mające formę podmiotów prawnych o celu zarobkowym, a jeśli rzeczywiście ma to miejsce – czy bardziej korzystne opodatkowanie tych właśnie spółdzielni, po pierwsze, wynika z podstawowych zasad rządzących mającym zastosowanie w danym państwie członkowskim systemem opodatkowania i po drugie, jest zgodne z zasadami spójności i proporcjonalności.

W wyroku z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawach połączonych C-106/09 P i C-107/09 P *Komisja i Hiszpania przeciwko Government of Gibraltar i Zjednoczonemu Królestwu* Trybunał uchylił wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 18 grudnia 2008 r. stwierdzający nieważność decyzji Komisji w sprawie systemu pomocy, który Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej zamierzało wdrożyć w stosunku do gibraltarskiej rządowej reformy podatku dochodowego od przedsiębiorstw. Trybunał doszedł do wniosku, że Sąd naruszył prawo, uznając, że projekt reformy podatkowej nie przyznawał korzyści selektywnej spółkom typu *offshore*. Trybunał uznał bowiem, że choć zróżnicowane obciążenie podatkowe będące skutkiem stosowania „ogólnych” zasad opodatkowania nie może wystarczać samo w sobie do ustalenia selektywnego charakteru opodatkowania, to jednak ta selektywność istnieje, jeżeli – jak w omawianym przypadku – przyjęte w ramach systemu podatkowego kryteria opodatkowania są tego rodzaju, że charakteryzują będące ich beneficjentami przedsiębiorstwa ze względu na ich cechy szczególne jako kategorii uprzywilejowanej. Trybunał przypomniał w szczególności, że kwalifikacja systemu podatkowego jako „selektywnego” nie zależy od tego, czy system ten został utworzony w taki sposób, że wszystkie przedsiębiorstwa podlegają tym samym obciążeniom podatkowym, i że niektóre z nich korzystają z odstępstw, przyznających im korzyść selektywną. Takie rozumienie kryterium selektywności wiązałoby się bowiem z przyjęciem założenia, zgodnie z którym dany system podatkowy, aby mógł zostać uznany za selektywny, musi zostać stworzony zgodnie z konkretną techniką legislacyjną. Tymczasem takie podejście skutkowałoby tym, że krajowe przepisy podatkowe pozostawałyby od razu poza zakresem kontroli pomocy państwa z tego tylko względu, iż zostały one przyjęte zgodnie z inną techniką legislacyjną, choć wywierają one takie same skutki.

W wyroku z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie C-52/09 *TeliaSonera Sverige* Trybunał zajął się praktyką antykonkurencyjną w sektorze telekomunikacyjnym, na hurtowym rynku usług pośrednich w zakresie połączeń wykonywanych przy użyciu asymetrycznych cyfrowych linii abonenckich, stosowanych w połączeniach szerokopasmowych. Szwedzki sąd zwrócił się do Trybunału z pytaniem dotyczącym kryteriów, na podstawie których praktykę cenową polegającą na zaniżaniu marży należy uznać za nadużycie pozycji dominującej. Praktyka ta, zwana „efektem nożyc cenowych”, polega

na tym, że operator, zazwyczaj pionowo zintegrowany, ustala zarówno taryfy na rynku usług detalicznych, jak i taryfy usług pośrednich niezbędnych do dostępu do rynku detalicznego, nie zostawiając między tymi dwoma obszarami przestrzeni wystarczającej do pokrycia innych kosztów poniesionych w związku ze świadczeniem usług detalicznych. Tego typu praktyka może stanowić, w rozumieniu art.102 TFUE, nadużycie pozycji dominującej posiadanej przez przedsiębiorstwo telekomunikacyjne zintegrowane pionowo.

Trybunał przypominał, że art. 102 akapit drugi lit. a) TFUE wyraźnie zakazuje bezpośredniego lub pośredniego narzucania przez przedsiębiorstwo dominujące niesłuszných cen. Następnie Trybunał wyjaśnił, że lista nadużyć zawarta w art. 102 TFUE nie jest zamknięta, co oznacza, że wymienione w nim praktyki nie wyczerpują zakazanych przez prawo Unii sposobów nadużywania pozycji dominującej. Zakazane przez to postanowienie nadużywanie pozycji dominującej jest bowiem pojęciem obiektywnym, odnoszącym się do zachowań przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą, które na rynku, na którym, właśnie ze względu na obecność tego przedsiębiorstwa, konkurencja jest już osłabiona, stwarza przeszkodę w utrzymaniu istniejącego jeszcze na rynku poziomu konkurencji lub w jej rozwoju. Tak więc, zdaniem Trybunału, aby ustalić, czy poprzez stosowanie praktyk cenowych przedsiębiorstwo posiadające pozycję dominującą nadużyło tej pozycji, należy poddać ocenie wszystkie okoliczności i zbadać, czy te praktyki mają na celu pozbawienie nabywcy możliwości wyboru źródeł zaopatrzenia lub ograniczenie mu tej możliwości, zamknięcie dostępu do rynku konkurentom, zastosowanie w odniesieniu do partnerów handlowych nierównych warunków do równoważnych świadczeń lub umocnienie pozycji dominującej wskutek zakłócenia konkurencji.

W konsekwencji Trybunał orzekł, iż w braku jakiegokolwiek obiektywnego uzasadnienia stosowanie – przez pionowo zintegrowane przedsiębiorstwo posiadające pozycję dominującą na hurtowym rynku usług pośrednich przy użyciu asymetrycznych cyfrowych linii abonenckich – praktyki cenowej, zgodnie z którą różnica między cenami stosowanymi na tym rynku i cenami stosowanymi na detalicznym rynku usług połączeń szerokopasmowych świadczonych na rzecz użytkowników końcowych nie jest wystarczająca, aby pokryć szczególne koszty, które samo to przedsiębiorstwo musi ponieść, aby uzyskać dostęp do tego rynku, może na podstawie art. 102 TFUE stanowić nadużycie.

Trybunał wyszczególnił, w ramach dokonywania oceny, czy taka praktyka stanowi nadużycie, okoliczności omawianego przypadku, które nie miały znaczenia dla oceny istnienia nadużycia pozycji dominującej. Chodzi tu o następujące okoliczności: brak po stronie przedsiębiorstwa, którego dotyczy omawiana praktyka, jakiegokolwiek regulacyjnego obowiązku świadczenia usług pośrednich przy użyciu asymetrycznych cyfrowych linii abonenckich na rynku hurtowym, na którym posiada ono pozycję dominującą; stopień, w jakim to przedsiębiorstwo zdominowało ten rynek; okoliczność, czy wspomniane przedsiębiorstwo nie posiada równocześnie pozycji dominującej również na detalicznym rynku usług połączeń szerokopasmowych świadczonych na rzecz użytkowników końcowych; okoliczność, czy klienci, wobec których stosowana jest taka praktyka cenowa, są nowymi czy dotychczasowymi klientami wspomnianego przedsiębiorstwa; brak możliwości odzyskania przez przedsiębiorstwo dominujące ewentualnych strat, które mogło ponieść z powodu stosowania takiej praktyki cenowej, oraz stopień dojrzałości rynków, których dotyczy omawiana praktyka, i pojawienie się na tych rynkach nowej technologii wymagającej bardzo wysokich nakładów.

Trybunał dodał, iż należy wziąć pod uwagę, co do zasady i przede wszystkim, ceny i koszty przedsiębiorstwa, którego praktyka ta dotyczy, występujące na rynku usług detalicznych. Jedynie bowiem w przypadku, kiedy ze względu na okoliczności nie jest możliwe odwołanie się do tych cen i kosztów, należy zbadać ceny i koszty konkurentów na tym rynku. Trybunał wskazał także, iż konieczne jest wykazanie, że – w szczególności ze względu na niezbędny charakter produktu

hurtowego – praktyka ta wywołuje skutek antykonkurencyjny, co najmniej potencjalny, na rynku detalicznym, przy czym nie ma to uzasadnienia ekonomicznego.

W wyroku z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie C-90/09 *General Química i in. przeciwko Komisji* Trybunał wydał rozstrzygnięcie w przedmiocie reżimu domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na zachowanie spółki zależnej, w ramach porozumienia w sektorze substancji chemicznych stosowanych w przemyśle gumowym. Omawiana sprawa dotyczyła spółki holdingowej posiadającej 100% kapitału spółki występującej w roli łącznika, która z kolei posiadała całość kapitału spółki zależnej. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału nie można wykluczyć, że spółka holdingowa może być uznana za solidarnie odpowiedzialną za naruszenia prawa konkurencji Unii popełnione przez spółkę zależną jej grupy, której kapitał zakładowy nie należy do niej bezpośrednio, o ile ta spółka holdingowa wywiera decydujący wpływ na wspomnianą spółkę i to nawet pośrednio poprzez spółkę występującą w roli łącznika. Dzieje się tak szczególnie w przypadku, gdy spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swego zachowania na rynku w odniesieniu do rzeczony spółki występującej w roli łącznika, która również nie działa w sposób autonomiczny na rynku, lecz stosuje zasadniczo instrukcje dawane jej przez spółkę holdingową. W takiej sytuacji bowiem spółka holdingowa, spółka występująca w roli łącznika i ostatnia spółka zależna grupy należą do tej samej jednostki gospodarczej, a więc tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa konkurencji Unii. Trybunał potwierdził zatem, że Komisja ma prawo nałożyć na spółkę holdingową solidarną odpowiedzialność za zapłatę grzywny nałożonej na ostatnią spółkę zależną grupy, bez konieczności ustalania jej bezpośredniego zaangażowania w to naruszenie, o ile wspomniana spółka holdingowa nie obali tego domniemania, wykazując, iż bądź spółka występująca w roli łącznika, bądź wspomniana spółka zależna zachowują się w sposób autonomiczny na rynku. Niemniej Trybunał uchylił wyrok Sądu, który utrzymał w mocy decyzję Komisji z tego względu, że Sąd był zobowiązany uwzględnić i konkretnie zbadać okoliczności, które zostały przedstawione przez spółkę dominującą w celu wykazania autonomii spółki zależnej we wdrażaniu jej polityki handlowej, aby sprawdzić, czy Komisja popełniła błąd w ocenie ze względu na to, iż uznała, iż za pomocą tych dowodów nie można wykazać w niniejszym przypadku, że spółka ta nie tworzyła jednej jednostki gospodarczej ze spółką dominującą. Sąd naruszył prawo, twierdząc, iż argumenty przedstawione w celu wykazania istnienia takiej autonomii nie mogą być uwzględnione, nie przeprowadzając konkretnego badania okoliczności podniesionych przez spółkę dominującą, lecz odwołując się wyłącznie do orzecznictwa.

Trybunał ponownie orzekł w przedmiocie reżimu domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na zachowanie spółki zależnej w wyroku z dnia 29 września 2011 r. w sprawie C-521/09 P *Elf Aquitaine przeciwko Komisji* dotyczącej porozumienia w sektorze produktów chemicznych.

Decyzją z 2005 r. Komisja nałożyła grzywny na szereg spółek, w tym Elf Aquitaine SA i jej spółkę zależną Arkema SA, które uznała za autorów porozumienia na rynku substancji wykorzystywanej jako półprodukt chemiczny.

Obie wymienione spółki wniosły odrębne skargi do Sądu, domagając się stwierdzenia nieważności decyzji Komisji lub obniżenia nałożonych na nie grzywien.

Sąd oddalił całość argumentów przytoczonych przez obie spółki. Tradycyjnie orzekł, iż jeżeli spółka dominująca posiada całość lub prawie całość kapitału jej spółki zależnej, Komisja może założyć, że spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na politykę handlową jej spółki zależnej.

Trybunał na wstępie przypomniał, że jeżeli decyzja w dziedzinie prawa konkurencji odnosi się do wielu adresatów i dotyczy możliwości przypisania naruszenia, musi ona zawierać wystarczające

uzasadnienie względem każdego z adresatów. Zatem w zakresie dotyczącym spółki dominującej uznanej za odpowiedzialną za stanowiące naruszenie zachowanie jej spółki zależnej taka decyzja powinna, co do zasady, przedstawiać szczegółowo powody uzasadniające przypisanie naruszenia tej spółce.

Tymczasem Trybunał zauważył, że biorąc pod uwagę, iż decyzja Komisji opierała się wyłącznie na domniemaniu faktycznego wywierania decydującego wpływu przez spółkę Elf Aquitaine SA na zachowanie jej spółki zależnej, Komisja była zobowiązana – gdyż w przeciwnym razie uczyniłaby to domniemanie niewzruszalnym – przedstawić jej adresatom w odpowiedni sposób powody, dla których przywołane przez spółkę Elf Aquitaine SA okoliczności faktyczne i prawne nie wystarczyły dla obalenia tego domniemania. Wzruszalny charakter wspomnianego domniemania wymaga bowiem, by dla jego obalenia zainteresowani przedstawili dowód dotyczący związków gospodarczych, organizacyjnych i prawnych między danymi spółkami.

Zdaniem Trybunału do Sądu należało zatem poświęcić szczególnej uwagi kwestii tego, czy decyzja Komisji przedstawiała szczegółowo powody, dla których argumenty podniesione przez spółkę Elf Aquitaine SA nie były wystarczające dla obalenia domniemania odpowiedzialności sformułowanego w tej decyzji.

Trybunał stwierdził następnie, iż uzasadnienie decyzji Komisji w odniesieniu do argumentów przedstawionych przez spółkę Elf Aquitaine SA stanowiło jedynie szereg zwykłych twierdzeń i negacji powtarzających się i w ogóle nieuszczegółowionych oraz, wobec braku dodatkowych wyjaśnień, ten szereg twierdzeń i negacji nie umożliwił zatem spółce Elf Aquitaine SA zapoznania się z powodami podjęcia środka lub właściwemu sądowi przeprowadzenia jego kontroli.

W konsekwencji Trybunał uchylił wyrok Sądu oraz stwierdził nieważność decyzji Komisji w zakresie, w jakim przypisała spółce Elf Aquitaine SA naruszenie i nałożyła na nią grzywnę.

W sprawie dotyczącej porozumienia w sektorze miedzianych rur przemysłowych angażującego trzy spółki należące do tej samej grupy Komisja wydała decyzję w sprawie procedury stosowania art. 81 WE oraz art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym⁵⁴. Trzy spółki wniosły do Sądu skargę, podnosząc zarzuty w przedmiocie kwoty grzywny nałożonej przez Komisję. Sąd oddalił wszystkie podniesione zarzuty, a spółki wniosły odwołanie do Trybunału (wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie C-272/09 P *KME Germany i in. przeciwko Komisji*).

Pomijając będącą przedmiotem stałego i utrwalonego orzecznictwa sądów krajowych kontrolę stosowania kryteriów branych pod uwagę przy ustalaniu kwoty grzywien z tytułu praktyk antykonkurencyjnych, to jest czasu trwania naruszenia, jego wagi, i ewentualnej współpracy zainteresowanych spółek, Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie zarzutu opartego na naruszeniu prawa do skutecznego środka zaskarżenia w postępowaniu sądowym. Wnoszące odwołanie spółki utrzymywały, że Sąd – nie poświęcając należytej uwagi i skrupulatności analizie ich argumentów, a także opierając się w sposób przesadny i nieracjonalny na uznaniu Komisji – naruszył prawo Unii oraz ich prawo podstawowe do skutecznego i pozbawionego przeszkód środka zaskarżenia w postępowaniu sądowym. Powołały się one przy tym na art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz na Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej⁵⁵.

⁵⁴ Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.U. 1994, L 1, s. 181–185).

⁵⁵ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. 2010, C 83, s. 401).

Trybunał przypomniał, że zasada skutecznej ochrony sądowej jest zasadą ogólną prawa Unii, która obecnie jest wyrażona w art. 47 karty i że kontrola sądowa decyzji instytucji została usystematyzowana w traktatach założycielskich. Trybunał wyjaśnił także, iż oprócz kontroli legalności, obecnie przewidzianej w art. 263 TFUE, zostało przewidziane nieograniczone prawo orzekania w odniesieniu do przewidzianych sankcji.

Co się tyczy kontroli legalności, Trybunał orzekł, zgodnie z wcześniejszym orzecznictwem, że nawet jeśli Komisja dysponuje pewnym zakresem uznania w dziedzinach wymagających złożonych analiz ekonomicznych, nie oznacza to jednak, że sąd Unii powinien powstrzymać się od kontroli dokonanej przez Komisję interpretacji danych o charakterze ekonomicznym. Do sądu należy przeprowadzenie tej kontroli w oparciu o informacje przedstawione przez stronę powodową.

W konsekwencji Trybunał przyjął, że sąd Unii nie może opierać się na zakresie uznania, którym dysponuje Komisja, ani w odniesieniu do wyboru aspektów branych pod uwagę przy dokonywaniu przez Komisję oceny kryteriów uwzględnianych przy ustalaniu kwoty grzywien, ani w odniesieniu do oceny tych aspektów, z których pogłębionej analizy faktycznej i prawnej rezygnuje.

Jeśli chodzi o nieograniczone prawo orzekania w odniesieniu do kwoty grzywien, Trybunał wyjaśnił, iż ta kompetencja upoważnia sąd, poza zwykłą kontrolą zgodności sankcji z prawem, do zastąpienia oceny Komisji własną oceną i w konsekwencji uchylenia, zmniejszenia lub podwyższenia nałożonej kary pieniężnej. Niemniej Trybunał podkreślił, że wykonywanie nieograniczonego prawa do orzekania nie jest równoznaczne z obowiązkiem po stronie sądu przeprowadzenia z urzędu kontroli zaskarżonej decyzji w całości, oznaczałoby to bowiem nową kompletną analizę akt sprawy.

Trybunał zwrócił więc najpierw uwagę, że sąd Unii musi sprawować kontrolę zarówno stanu prawnego, jak i faktycznego, oraz że ma prawo do oceny dowodów, stwierdzenia nieważności decyzji Komisji i do zmiany kwoty grzywien. Co za tym idzie, Trybunał wskazał, że kontrola sądowa przewidziana w prawie Unii nie jest sprzeczna z wymogami zasady skutecznej ochrony sądowej wpisanej do karty praw podstawowych. Trybunał orzekł następnie, że Sąd dokonał, w ramach wniesionej do niego sprawy, pełnej i całkowitej kontroli decyzji pod względem prawnym i faktycznym, do czego jest zobowiązany.

Wyrok z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-109/10 P i C-110/10 P *Solvay przeciwko Komisji* dał Trybunałowi okazję do określenia ram obowiązku poszanowania prawa do obrony. Komisja ukarała spółkę Solvay po raz pierwszy w 1990 r., za nadużycie dominującej pozycji na rynku węgla sodu i porozumienie cenowe z konkurentem. Następnie stwierdzono nieważność decyzji, na mocy których Komisja ukarała belgijską spółkę. Komisja wydała więc nowe decyzje w 2000 r., nakładające na spółkę Solvay nowe grzywny z tytułu tych samych faktów. Wspomniana spółka wystąpiła do Sądu, zarzucając Komisji naruszenie prawa do dostępu do dokumentów przez nią posiadanych, w szczególności ze względu na utratę niektórych z tych dokumentów. Solvay podniosła także, że Komisja – przed wydaniem nowych decyzji – powinna była przesłuchać ją. Jako że Sąd oddalił skargę spółki Solvay, wniosła ona odwołanie do Trybunału, który stanął wobec zadania zbadania tych samych zarzutów.

Trybunał przypomniał na wstępie, iż prawo dostępu do akt sprawy oznacza, że Komisja zapewnia zainteresowanemu przedsiębiorstwu możliwość zbadania wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach dochodzenia, które mogą mieć znaczenie dla jego obrony. Naruszenie prawa dostępu do akt w postępowaniu poprzedzającym wydanie decyzji może, co do zasady, doprowadzić do stwierdzenia nieważności tej decyzji, jeżeli naruszone zostało prawo do obrony.

Trybunał sprecyzował, że w omawianej sprawie nie chodziło o brakujące dokumenty, których treść można odtworzyć na podstawie innych źródeł, lecz o całe tomy akt, które mogły zawierać dokumenty istotne dla toczącego się przed Komisją postępowania i które mogły mieć znaczenie również dla obrony spółki Solvay.

W konsekwencji Trybunał orzekł, iż Sąd naruszył prawo, przyjmując, że fakt, iż Solvay nie miała dostępu do całości dokumentów zawartych w aktach sprawy, nie stanowił naruszenia prawa do obrony.

W odniesieniu do przesłuchania przedsiębiorstwa przed przyjęciem decyzji Komisji Trybunał przypominał, iż stanowi ono część prawa do obrony i że należy je zatem badać przy uwzględnieniu szczególnych okoliczności każdej sprawy. Jeżeli po stwierdzeniu nieważności decyzji z powodu uchybienia proceduralnego dotyczącego wyłącznie sposobu ostatecznego wydania tej decyzji przez kolegium komisarzy Komisja wydaje nową decyzję, której treść jest zasadniczo identyczna i która opiera się na tych samych zarzutach, Komisja nie ma obowiązku przeprowadzenia ponownego przesłuchania zainteresowanego przedsiębiorstwa. Niemniej, Trybunał uznał, że kwestii przesłuchania Solvay nie można oddzielać od kwestii dostępu do akt z tego powodu, że w postępowaniu administracyjnym poprzedzającym wydanie pierwszych decyzji w 1990 r., Komisja nie przekazała Solvay wszystkich dokumentów figurujących w jej aktach. Tymczasem, pomimo tych okoliczności i nie bacząc na znaczenie, jakie orzecznictwo Trybunału i Sądu przypisuje kwestii dostępu do akt, Komisja wydała takie same decyzje jak decyzje, których nieważność została stwierdzona ze względu na brak prawidłowego uwierzytelnienia, bez wszczynania nowego postępowania administracyjnego, w ramach którego powinna była wysłuchać spółkę Solvay, udzieliwszy jej uprzednio dostępu do akt.

Wobec powyższego Trybunał orzekł, iż Sąd dopuścił się naruszenia prawa, uznając, że przesłuchanie Solvay nie było konieczne do przyjęcia nowych decyzji, i uchylił wyroki Sądu oraz, orzekając co do istoty sprawy, stwierdził nieważność decyzji Komisji.

W sprawach dotyczących porozumień i uzgodnionych praktyk między europejskimi producentami belek Komisja Europejska wydała w 1994 r. decyzję adresowaną do spółki ARBED (obecnie Arcelor Mittal), a w 1998 r. decyzję skierowaną do spółki Thyssen Stahl (obecnie ThyssenKrupp) – obie te decyzje nakładały na wspomniane spółki grzywny. Trybunał stwierdził nieważność obu decyzji ze względu na naruszenie prawa do obrony. Komisja wydała jednak w 2006 r. dwie nowe decyzje w przedmiocie tych samych okoliczności, zaistniałych w latach 1988–1991, opierając się między innymi na postanowieniach traktatu EWWiS, którego moc obowiązująca wygasła w dniu 23 lipca 2002 r. To właśnie te dwie decyzje były przedmiotem skargi najpierw do Sądu (który utrzymał je w mocy), a następnie do Trybunału. Trybunał w wyrokach z dnia 29 marca 2011 r. w sprawach połączonych C-201/09 P i C-216/09 P *ArcelorMittal Luxembourg przeciwko Komisji i Komisja przeciwko ArcelorMittal Luxembourg i in.* oraz w sprawie C-352/09 P *ThyssenKrupp Nirosta przeciwko Komisji* utrzymał w mocy wyrok Sądu, wypowiadając się w szczególności w przedmiocie możliwości zastosowania przepisów proceduralnych wydanych na podstawie traktatu WE do naruszeń traktatu EWWiS po jego wygaśnięciu. Trybunał uznał przy tym, że należy – w razie zmiany przepisów prawnych – zapewnić ciągłość struktur prawnych, chyba że prawodawca wyraził odmienną wolę. Wobec braku wskazówki co do tego, że prawodawca Unii chciał, by zachowania o charakterze zмовы zakazane pod rządami traktatu EWWiS mogły zostać wyłączone spod nałożenia sankcji po wygaśnięciu traktatu EWWiS, Trybunał orzekł, iż sprzeczne z celem i spójnością traktatów, a także nie do pogodzenia z ciągłością porządku prawnego Unii byłoby to, że Komisja nie mogłaby zapewnić jednolitego stosowania norm związanych z traktatem EWWiS, które nadal wywołują skutki prawne nawet po wygaśnięciu tegoż traktatu. Następnie Trybunał wskazał, że zasady pewności prawa oraz ochrony uzasadnionych oczekiwań nakazywały stosowanie w omawianym przypadku postanowień

materialnych przewidzianych przez traktat EWWiS, podkreślając, że przedsiębiorstwo działające z należytą starannością nie mogło nie znać skutków swego zachowania ani liczyć na uniknięcie sankcji w wyniku zastąpienia ram prawnych traktatu EWWiS ramami prawnymi traktatu WE. Co za tym idzie, Trybunał przyjął, po pierwsze, że kompetencja Komisji do nałożenia grzywien na zainteresowane spółki wynikała z przepisów przyjętych na podstawie traktatu WE i że postępowanie winno być prowadzone zgodnie z tymi przepisami, oraz, po drugie, że postanowienia materialne przewidujące mającą zastosowanie sankcję były postanowieniami traktatu EWWiS.

W sprawie dotyczącej decyzji krajowego organu ochrony konkurencji, który zdecydował, że na podstawie prawa krajowego przedsiębiorstwo nie dopuściło się jakiegokolwiek nadużycia pozycji dominującej, i umorzył postępowanie w przedmiocie naruszenia traktatu WE, do Trybunału zostały skierowane pytania prejudycjalne odnoszące się do zakresu kompetencji krajowych organów ochrony konkurencji (wyrok z dnia 3 maja 2011 r. w sprawie C-375/09 *Tele2 Polska*).

Trybunał przypominał w pierwszej kolejności, że w celu zapewnienia spójnego stosowania reguł konkurencji w państwach członkowskich w rozporządzeniu (WE) nr 1/2003⁵⁶ ustanowiony został mechanizm współpracy pomiędzy Komisją a krajowymi organami ochrony konkurencji.

Następnie Trybunał zauważył, że gdy na podstawie informacji, które posiada, krajowy organ ochrony konkurencji dojdzie do wniosku, iż przesłanki ustanowienia zakazu nie zostały spełnione, rozporządzenie wskazuje jasno, że uprawnienie tego organu ogranicza się do wydania decyzji o braku podstaw do działania.

Według Trybunału wyposażenie krajowych organów ochrony konkurencji w uprawnienie do wydawania decyzji stwierdzających brak naruszenia postanowień traktatu dotyczących nadużycia pozycji dominującej podważałoby bowiem ten ustanowiony w rozporządzeniu nr 1/2003 system współpracy i godziłoby w uprawnienia przysługujące Komisji. Trybunał orzekł, że taka negatywna decyzja merytoryczna mogłaby zagrozić osiągnięciu jednego z celów tego rozporządzenia w postaci zapewnienia jednolitego stosowania reguł konkurencji ustanowionych w traktacie⁵⁷, a to ze względu na to, że mogłaby ona stanąć na przeszkodzie późniejszemu stwierdzeniu przez Komisję tego, iż dana praktyka stanowi naruszenie tych reguł.

Trybunał uznał w konsekwencji, że jedynie Komisja jest uprawniona do stwierdzenia braku naruszenia zakazu nadużywania pozycji dominującej przewidzianego w art. 102 TFUE, nawet jeśli artykuł ten jest stosowany w ramach postępowania prowadzonego przez krajowy organ ochrony konkurencji. Trybunał doszedł do wniosku, że krajowy organ ochrony konkurencji nie może podjąć decyzji stwierdzającej brak naruszenia zakazu nadużywania pozycji dominującej w sytuacji, gdy organ ten bada, czy spełnione zostały przesłanki zastosowania art. 102 TFUE, a następnie uznaje, iż nie doszło do nadużycia pozycji dominującej.

Trybunał orzekł również, że prawo Unii stoi na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, nakazującemu zakończenie postępowania dotyczącego stosowania art. 102 TFUE w drodze decyzji stwierdzającej brak naruszenia tego artykułu. Jak bowiem sprecyzował Trybunał – krajowy organ ochrony konkurencji może stosować przepisy krajowe jedynie wówczas, gdy prawo Unii nie przewiduje żadnego uregulowania szczegółowego.

⁵⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

⁵⁷ Artykuły 101 i 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2010, C 83, s. 47).

W sprawie C-360/09 *Pfleiderer*, w której wyrok został wydany w dniu 14 czerwca 2011 r., Trybunał – w odpowiedzi na odesłanie prejudycjalne skierowane przez sąd niemiecki – wypowiedział się w przedmiocie uprawnienia do wglądu przez osoby trzecie, w ramach postępowania w sprawie grzywnien prowadzonego w dziedzinie porozumień, w tym osoby poszkodowane przez porozumienie, do wniosków o zniesienie lub obniżenie grzywny oraz do informacji i dokumentów dobrowolnie przekazanych przez przedsiębiorstwa, które zgodziły się na współpracę, krajowemu organowi ochrony konkurencji.

Trybunał przypomniał najpierw, że ani postanowienia traktatu WE w dziedzinie konkurencji, ani rozporządzenie nr 1/2003⁵⁸ nie przewidują wspólnych reguł łagodzenia sankcji ze względu na współpracę czy wspólnych uregulowań w odniesieniu do kwestii dostępu do dotyczących postępowania w sprawie współpracy dokumentów, dobrowolnie przekazanych krajowemu urzędowi ochrony konkurencji na podstawie krajowego programu współpracy. Następnie Trybunał uściślił, że obwieszczenie Komisji w sprawie współpracy w ramach sieci urzędów ochrony konkurencji⁵⁹ oraz w sprawie zwalniania z grzywnien i zmniejszania grzywnien w sprawach kartelowych⁶⁰ nie wiążą państw członkowskich, podobnie jak modelowy program współpracy opracowany w ramach Europejskiej Sieci Konkurencji.

W dalszej kolejności Trybunał orzekł, że przepisy prawa Unii w dziedzinie karteli, a w szczególności rozporządzenie nr 1/2003, nie stoją na przeszkodzie temu, by osobie pokrzywdzonej w wyniku naruszenia prawa konkurencji Unii i zmierzającej do uzyskania odszkodowania udzielony został dostęp do dokumentów dotyczących postępowania w sprawie współpracy prowadzonego w odniesieniu do sprawcy tego naruszenia. Trybunał zastrzegł jednak, że zadaniem sądów państw członkowskich jest określenie – na podstawie prawa krajowego – warunków, na jakich dostępu takiego należy udzielić lub odmówić, po rozważeniu interesów chronionych przez prawo Unii.

Przepisy podatkowe

W dziedzinie podatku od wartości dodanej na szczególną uwagę zasługuje wyrok z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie C-539/09 *Komisja przeciwko Niemcom*. W sprawie tej podstawą zarzutu Komisji wobec Republiki Federalnej Niemiec była okoliczność, że państwo to sprzeciwiło się przeprowadzeniu przez Trybunał Obrachunkowy Unii Europejskiej na jego terytorium kontroli dotyczących współpracy administracyjnej w trybie rozporządzenia nr 1798/2003⁶¹. Trybunał orzekł, że postępując w ten sposób Republika Federalna Niemiec uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 248 ust. 1–3 WE, przewidującego, że Trybunał Obrachunkowy kontroluje rachunki wszystkich dochodów i wydatków Wspólnoty, legalność i prawidłowość dochodów i wydatków oraz upewnia się co do należytego zarządzania finansami, a także upoważniającego tę instytucję do kontroli dokumentów, w razie potrzeby na miejscu, między innymi w państwach członkowskich.

Zgodnie z rozstrzygnięciem Trybunału system środków własnych ustanowiony w wykonaniu traktatu ma bowiem na celu w odniesieniu do środków uzyskanych z podatku VAT stworzenie po stronie państw członkowskich obowiązku przekazania Wspólnocie, jako środków własnych, części

⁵⁸ Zobacz przypis 56.

⁵⁹ Obwieszczenie Komisji 2004/C 101/04 w sprawie współpracy w ramach sieci urzędów ochrony konkurencji (Dz.U. C 101, s. 43).

⁶⁰ Obwieszczenie Komisji 2006/C 298/11 w sprawie zwalniania z grzywnien i zmniejszania grzywnien w sprawach kartelowych (Dz.U. C 298, s. 17).

⁶¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1798/2003 z dnia 7 października 2003 r. w sprawie współpracy administracyjnej w dziedzinie podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 264, s. 1).

kwot, które otrzymują tytułem tego podatku. Ponieważ zmierzają one do zwalczania oszustw podatkowych i unikania opodatkowania w dziedzinie podatku VAT, mechanizmy współpracy nałożone na państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia nr 1798/2003 same mogą wywoływać bezpośredni i istotny wpływ na rzeczywisty pobór przychodów z tego podatku, a w związku z tym – na przekazanie do budżetu wspólnotowego środków z podatku VAT. Rzeczywiste stosowanie przez państwo członkowskie zasad dotyczących współpracy ustanowionych przez rozporządzenie nr 1798/2003 jest w stanie uwarunkować nie tylko zdolność tego państwa do skutecznego zwalczania oszustw podatkowych i unikania opodatkowania na jego własnym terytorium, ale również zdolność innych państw członkowskich do zapewnienia takiego zwalczania na ich odpowiednich terytoriach, szczególnie wówczas, gdy prawidłowe stosowanie podatku VAT w innych państwach członkowskich zależy od informacji posiadanych przez rzeczne państwo członkowskie. Przeprowadzana przez Trybunał Obrachunkowy kontrola współpracy administracyjnej w trybie rozporządzenia nr 1798/2003 dotyczyła zatem środków własnych Wspólnoty rozważanych z punktu widzenia ich zgodności z prawem i związanego z tym prawidłowego zarządzania finansami oraz przedstawia w związku z tym bezpośredni związek z uprawnieniami przyznanymi tej instytucji przez art. 248 WE.

Znaki towarowe

Prawo znaków towarowych, analizowane z perspektywy wspólnotowego znaku towarowego⁶² lub w świetle zbliżania ustawodawstw państw członkowskich w tej dziedzinie⁶³, wymagało wielokrotnej interwencji Trybunału.

W wyroku z dnia 5 lipca 2011 r. w sprawie C-263/09 P *Edwin przeciwko OHIM* dotyczącej ważności znaku towarowego złożonego z nazwiska rodowego włoskiego stylisty Elia Fiorucciego Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie kwestii unieważnienia wspólnotowego znaku towarowego, w ramach odwołania wniesionego od wyroku Sądu z dnia 14 maja 2009 r. w sprawie T-165/06. I tak Trybunał orzekł, iż zgodnie z przepisami art. 52 ust. 2 rozporządzenia nr 40/94⁶⁴ prawo do wspólnotowego znaku towarowego może podlegać unieważnieniu na wniosek zainteresowanego powołującego się na inne wcześniejsze prawo. Zawarty w tym artykule wykaz praw nie stanowi wyczerpującego wyliczenia praw mających na celu ochronę interesów o różnym charakterze, takich jak prawo do nazwy (nazwiska), prawo do wizerunku, a także prawo autorskie i prawo własności przemysłowej. Trybunał uznał, że treść i struktura analizowanego art. 52 ust. 2 rozporządzenia nr 40/94 nie pozwalają – w przypadku powołania się na prawo do nazwy (nazwiska) – na ograniczenie stosowania tego przepisu jedynie do przypadków, gdy rejestracja wspólnotowego znaku towarowego koliduje z prawem, którego celem jest wyłącznie ochrona nazwiska jako atrybutu osobowości. Podobnie jak inne prawa prawo do nazwy (nazwiska) jest więc chronione także w jego aspektach ekonomicznych. Trybunał ponadto potwierdził właściwość Sądu do kontrolowania zgodności z prawem oceny dokonanej przez Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego w przedmiocie przywołanych przepisów krajowych. Następnie Trybunał zgodził się ze stanowiskiem Sądu w zakresie, w jakim wywiódł on z ustaleń dokonanych w odniesieniu do treści będącego przedmiotem sprawy ustawodawstwa krajowego, że właściciel powszechnie znanego nazwiska ma prawo przeciwstawić się używaniu jego nazwiska jako znaku towarowego wtedy, gdy nie wyraził swojej zgody na rejestrację rzeczzonego znaku towarowego.

⁶² Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1).

⁶³ Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 157, s. 45).

⁶⁴ Zobacz przypis 62.

W wyroku z dnia 12 kwietnia 2011 r. w sprawie C-235/09 *DHL Express France* Trybunał, w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne, orzekł, iż zakaz kontynuowania działań stanowiących naruszenie lub stwarzających groźbę naruszenia orzeczony przez sąd właściwy w sprawach wspólnotowych znaków towarowych rozciąga się co do zasady na całość terytorium Unii Europejskiej. Zarówno bowiem cel przyznania wspólnotowym znakom towarowym jednolitej ochrony przyświecający rozporządzeniu nr 40/94⁶⁵, jak i jednolity charakter wspólnotowego znaku towarowego uzasadniają taki zakres. Niemniej Trybunał uściślił, iż terytorialny zakres obowiązywania zakazu może zostać ograniczony w szczególności wtedy, gdy na części terytorium Unii Europejskiej nie występuje naruszenie lub zagrożenie naruszeniem funkcji właściwych znakowi towarowemu. Terytorialny zakres wyłącznego prawa właściciela wspólnotowego znaku towarowego nie może bowiem wykraczać poza to, co właściciel może uczynić na podstawie tego prawa w celu zapewnienia ochrony należącemu do niego znakowi towarowemu. Trybunał dodał, że inne państwa członkowskie są w zasadzie zobowiązane uznać i wykonać orzeczenie sądowe, przez co takiemu orzeczeniu nadany zostaje skutek transgraniczny. Odwołując się do zasady lojalnej współpracy wyrażonej w art. 4 ust. 3 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej Trybunał orzekł następnie, że państwa członkowskie są zobowiązane ustanowić określone tą dyrektywą środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do zapewnienia przestrzegania praw własności intelektualnej, o których mowa w dyrektywie 2004/48⁶⁶. W konsekwencji Trybunał przyjął, że środek przymusu orzeczony przez sąd właściwy w sprawach wspólnotowych znaków towarowych na podstawie jego prawa krajowego, taki jak okresowa kara pieniężna, wywołuje skutki także w państwach członkowskich innych niż państwo, w którym sąd ten ma siedzibę. Tego typu środki mogą być skuteczne tylko wtedy, gdy wywołują skutki na tym samym terytorium co samo orzeczenie sądowe. Jeżeli jednak środki przymusu analogiczne do środków orzeczonych przez sąd właściwy w sprawach wspólnotowych znaków towarowych nie istnieją w prawie państwa członkowskiego, w którym dochodzi się egzekucji, sąd, do którego zostaje wniesiona sprawa, musi zrealizować represyjny cel, odwołując się do właściwych przepisów własnego prawa krajowego, które w porównywalny sposób będą w stanie zapewnić przestrzeganie pierwotnie orzeczonego środka przymusu.

W wyroku z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie C-324/09 *L'Oréal i in.* dotyczącej sporu między spółką L'Oréal i niektórymi z jej spółek zależnych a spółką eBay International i niektórymi z jej spółek zależnych oraz poszczególnymi osobami fizycznymi dokonującymi dalszej sprzedaży, Trybunał, w odpowiedzi na pytania prejudycjalne sądu Zjednoczonego Królestwa odnoszące się do odpłatnych usług odsyłania słów kluczowych odpowiadających zarejestrowanym znakom towarowym, wypowiedział się w przedmiocie rozlicznych kwestii objętych zakresem prawa wspólnotowych znaków towarowych. I tak Trybunał orzekł, iż, w przypadku gdy oferty sprzedaży lub reklamy odnoszące się do produktów opatrzonych wspólnotowymi znakami towarowymi, na których wykorzystanie ich właściciel nie wyraził zgody, są skierowane do konsumentów przebywających na terytorium Unii Europejskiej, przepisy prawa Unii mogą znaleźć zastosowanie. Celem dokonania oceny, czy takie oferty lub reklamy są rzeczywiście skierowane do konsumentów w Unii, Trybunał wezwał krajowe sądy do sprawdzenia istnienia istotnych przesłanek, w szczególności stref geograficznych, do których sprzedawca jest gotów wysłać dany towar. Trybunał wskazał również, że przedmioty opatrzone znakiem towarowym, przeznaczone do podarowania jako bezpłatne próbki i dostarczone przez właściciela znaku jego autoryzowanym dystrybutorom, nie są przedmiotem wprowadzenia do obrotu w rozumieniu dyrektywy 89/104⁶⁷ lub rozporządzenia nr 40/94⁶⁸. Następnie

⁶⁵ Zobacz przypis poprzedzający.

⁶⁶ Zobacz przypis 63.

⁶⁷ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, s. 1).

⁶⁸ Zobacz przypis 62.

Trybunał dostarczył wyjaśnień co do odpowiedzialności operatora rynku elektronicznego w Internecie, który – choć nie jest podmiotem wykorzystującym znaki towarowe, kiedy zaledwie zezwala swoim klientom na powielanie oznaczeń odpowiadających znakom towarowym – ponosi jednak odpowiedzialność z tego tytułu, gdyż odgrywa czynną rolę, która może pozwolić mu na powzięcie wiedzy o danych dotyczących poszczególnych ofert lub na sprawowanie nad nimi kontroli. Operator nie może zatem uwolnić się od wszelkiej odpowiedzialności, jeżeli udziela swoim klientom wsparcia w optymalizacji prezentacji ofert lub ich promocji. Nie może on również uwolnić się od odpowiedzialności, jeżeli wiedział o stanie faktycznym lub okolicznościach, na podstawie których przedsiębiorca wykazujący należyłą staranność stwierdza bezprawność ofert sprzedaży online i nie podjął niezwłocznie odpowiednich działań w celu usunięcia danych informacji lub uniemożliwienia do nich dostępu. Trybunał orzekł, że w tym ostatnim przypadku możliwe jest wydanie w stosunku do danego operatora nakazów sądowych, w tym nakładających wymóg przekazania informacji pozwalających zidentyfikować klientów-sprzedających, z poszanowaniem zasad ochrony danych osobowych. Co za tym idzie, według Trybunału prawo Unii wymaga od państw członkowskich zapewnienia, że sądy krajowe właściwe w zakresie ochrony praw własności intelektualnej będą mogły nakazać operatorowi rynku elektronicznego w Internecie podjęcie działań, które przyczynią się nie tylko do zaprzestania naruszeń tych praw, ale także do zapobieżenia nowym naruszeniom tego rodzaju. Tak dopuszczone nakazy muszą być jednak skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające, a ponadto nie mogą tworzyć ograniczeń w handlu prowadzonym zgodnie z prawem.

W związku z wniesieniem do Trybunału odwołania od wyroku Sądu z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawach połączonych T-225/06, T-255/06, T-257/06 i T-309/06 Trybunał miał rozstrzygnąć przeciwstawiając spółkę Anheuser-Busch spółce Budějovický Budvar spór dotyczący wykorzystywania znaku towarowego BUD w celu oznaczania określonych produktów, w tym piwa. Zarzut pierwszy odwołania odnosił się do zakresu wcześniejszych praw (krajowego znaku towarowego i nazw pochodzenia chronionych w niektórych państwach członkowskich) przywołanych na poparcie sprzeciwów wniesionych wobec rejestracji omawianych znaków towarowych⁶⁹: w wyroku z dnia 29 marca 2011 r. w sprawie C-96/09 P *Anheuser-Busch przeciwko Budějovický Budvar* Trybunał orzekł, iż fakt, że wcześniejsze prawa były chronione w wielu państwach członkowskich, nie wystarczy, by wywieść z tego, że prawa te nie miały zasięgu czysto lokalnego. Nawet jeżeli geograficzny zakres ochrony jest bowiem większy niż lokalny, konieczne jest, by prawa były wykorzystywane w sposób dostatecznie ważny i znaczący w obrocie handlowym na istotnej części terytorium, na którym są przedmiotem ochrony. Trybunał wyjaśnił ponadto, że używanie w obrocie handlowym należy oceniać oddzielnie dla każdego z odpowiednich terytoriów. Dodał również, że wyłącznie na terytorium ochrony wcześniejszych praw, niezależnie od tego, czy chodzi o jego całość, czy tylko część, prawa wyłączne związane z oznaczeniem mogą kolidować ze wspólnotowym znakiem towarowym. Wreszcie Trybunał stwierdził, że Sąd naruszył prawo, orzekając, iż wykorzystanie oznaczenia w obrocie handlowym musiało zostać wykazane wyłącznie dla okresu sprzed opublikowania zgłoszenia znaku towarowego, a nie najpóźniej do dnia dokonania zgłoszenia. Jak bowiem uściślił Trybunał, jeśli wziąć pod uwagę w szczególności istotną długość okresu, jaki może upłynąć między dokonaniem zgłoszenia znaku towarowego a jego opublikowaniem, zastosowanie kryterium czasowego stosowanego do nabycia prawa do znaku towarowego, a mianowicie daty dokonania zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego, może lepiej gwarantować, że przywołane używanie danego oznaczenia jest rzeczywiste i nie stanowi praktyki nastawionej jedynie na przeszkodzenie w rejestracji nowego znaku towarowego. Zaskarżony wyrok został w konsekwencji w części uchylony, a sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez Sąd.

⁶⁹ Idem.

Trybunał ponownie zajął się zagadnieniem praw spółek Anheuser-Busch i Budějovický Budvar w wyroku z dnia 22 września 2011 r. w sprawie C-482/09 *Budějovický Budvar*. Źródłem zadanych przez sąd Zjednoczonego Królestwa pytań prejudycjalnych były specyficzne okoliczności, które Trybunał uwzględnił celem wydania wyroku. Obie spółki używały bowiem w dobrej wierze, przez prawie 30 lat, określenia „Budweiser” jako znaku towarowego w celu identyfikacji piwa, zanim oznaczenie to zostało zarejestrowane jako znak towarowy. W odpowiedzi na dwa pierwsze pytania zadane przez sąd odsyłający Trybunał orzekł najpierw, że tolerowanie w rozumieniu art. 9 ust. 1 dyrektywy 89/104⁷⁰ jest pojęciem prawa Unii i nie można uznać, że właściciel wcześniejszego znaku towarowego tolerował długotrwałe i utrwalone używanie w dobrej wierze przez osobę trzecią znaku identycznego z jego własnym, o którym to używaniu wiedział od dawna, jeżeli był pozbawiony wszelkiej możliwości sprzeciwienia się tej sytuacji. Następnie Trybunał podkreślił, że termin utraty roszczenia w wyniku tolerowania nie może rozpocząć biegu jedynie z uwagi na sam fakt używania późniejszego znaku towarowego, nawet jeżeli jego właściciel wystąpi następnie o jego rejestrację, jako że rejestracja wcześniejszego znaku towarowego w danym państwie członkowskim nie stanowi warunku koniecznego do rozpoczęcia biegu terminu utraty roszczenia w wyniku tolerowania. Przesłankami koniecznymi do rozpoczęcia biegu tego terminu, których spełnienie winien ustalić sąd krajowy, są bowiem: rejestracja późniejszego znaku towarowego w danym państwie członkowskim, fakt, że znak ten został zgłoszony do rejestracji w dobrej wierze, ale także fakt używania późniejszego znaku towarowego przez właściciela w państwie członkowskim, w którym znak ten został zarejestrowany, i wreszcie wiedza właściciela wcześniejszego znaku towarowego o rejestracji znaku późniejszego oraz o fakcie jego używania po dokonaniu rejestracji. W odpowiedzi na trzecie pytanie prejudycjalne Trybunał przypomniał, że późniejszy zarejestrowany znak towarowy może zostać unieważniony jedynie, jeżeli wpływa negatywnie lub jest w stanie negatywnie wpływać na podstawową funkcję wcześniejszego znaku towarowego zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy 89/104, jaką jest zagwarantowanie konsumentom wskazania pochodzenia towarów lub usług nim oznaczonych. Trybunał, odwołując się wyraźnie do dobrej wiary, orzekł następnie, że długotrwałe jednoczesne używanie, w dobrej wierze, dwóch identycznych znaków towarowych oznaczających identyczne towary nie wpływa negatywnie lub nie jest w stanie negatywnie wpływać na podstawową funkcję wcześniejszego znaku towarowego oraz że w konsekwencji późniejszy znak towarowy nie może zostać unieważniony. Trybunał sam jednak ograniczył zakres swojego wyroku, przypominając wielokrotnie specyficzne okoliczności sprawy, wymagające nawet uściślenia, że okoliczności stanowiące podstawę sporu miały „wyjątkowy charakter”.

Polityka społeczna

Choć w omawianej dziedzinie kwestie równości traktowania stanowią powracający temat orzecznictwa, nie wyczerpują jednak jego zakresu.

Dwie sprawy dały Trybunałowi okazję do dokonania wykładni zasady niedyskryminacji ze względu na wiek.

W wyroku z dnia 8 września 2011 r. w sprawach połączonych C-297/10 i C-298/10 *Hennigs i Mai* Trybunał przyjął w pierwszej kolejności, że zasadę niedyskryminacji ze względu na wiek, ustanowioną w art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i skonkretyzowaną w dyrektywie 2000/78 ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy⁷¹, a w szczególności w art. 2 i art. 6 ust. 1 owej dyrektywy, stoją na przeszkodzie stosowaniu

⁷⁰ Zobacz przypis 67.

⁷¹ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).

postanowień układu zbiorowego pracy przewidujących określanie wymiaru wynagrodzenia pracownika kontraktowego sektora publicznego w chwili jego zatrudnienia, w ramach konkretnej grupy zaszerzegowania, w zależności od wieku tego pracownika. Okoliczność, że prawo Unii Europejskiej stoi na przeszkodzie stosowaniu tego uregulowania, a uregulowanie to zawarte jest w układzie zbiorowym pracy, nie narusza prawa do negocjowania i zawierania układów zbiorowych pracy chronionego na mocy art. 28 karty. Mimo że kryterium oparte na czasie trwania zatrudnienia jest co do zasady właściwe do osiągnięcia słusznego celu polegającego na uwzględnieniu doświadczenia zawodowego, jakie pracownik nabył przed zatrudnieniem, określanie na podstawie wieku szczebla zaszerzegowania i wynagrodzenia zasadniczego pracownika kontraktowego sektora publicznego w chwili zatrudnienia wykracza poza zakres konieczny i właściwy do osiągnięcia tego celu. Kryterium oparte na czasie trwania zatrudnienia albo na nabytym doświadczeniu zawodowym, bez względu na wiek, lepiej służyłoby, z punktu widzenia dyrektywy 2000/78, osiągnięciu wspomnianego powyżej, słusznego celu. W drugiej kolejności Trybunał uznał, że art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 oraz art. 28 karty nie stoją na przeszkodzie stosowaniu takich postanowień układu zbiorowego pracy, które zastępują system wynagrodzeń pracowników kontraktowych sektora publicznego powodujący dyskryminację ze względu na wiek systemem opartym na kryteriach obiektywnych, utrzymując jednocześnie w okresie przejściowym, ograniczonym w czasie, niektóre ze skutków dyskryminacyjnych pierwotnego systemu w celu zapewnienia zatrudnionym już pracownikom przejścia do nowego systemu bez utraty dochodów. System przejściowy służący ochronie praw nabytych należy bowiem postrzegać jako realizujący słuszny cel w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78. Poza tym, biorąc pod uwagę szeroki zakres swobody, jaka przysługuje przedstawicielom pracowników i pracodawców przy uzgadnianiu wynagrodzeń, nie jest posunięciem nierozsądnym ze strony partnerów społecznych uzgodnienie postanowień przejściowych, właściwych i koniecznych dla uniknięcia utraty przez zainteresowanych pracowników kontraktowych części dochodów.

W wyroku z dnia 13 września 2011 r. w sprawie C-447/09 *Prigge i in.* Trybunał orzekł przede wszystkim, że wykładni art. 2 ust. 5 dyrektywy 2000/78⁷² należy dokonywać w ten sposób, że państwa członkowskie mogą, w drodze przepisów upoważniających, zezwolić partnerom społecznym na przyjmowanie środków w rozumieniu art. 2 ust. 5 dyrektywy 2000/78 w dziedzinach wskazanych w tym przepisie, a objętych układami zbiorowymi pracy, pod warunkiem że te przepisy upoważniające będą wystarczająco precyzyjne, by zagwarantować, że rzezone środki będą spełniać wymogi z art. 2 ust. 5 wspomnianej dyrektywy. Środek, który ustala na 60 lat granicę wieku, poczynając od którego piloci nie mogą dłużej wykonywać działalności zawodowej, nie jest środkiem niezbędnym dla bezpieczeństwa publicznego i dla ochrony zdrowia w rozumieniu rzezonego art. 2 ust. 5 dyrektywy 2000/78. Następnie Trybunał stwierdził, iż art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stoi na przeszkodzie temu, by klauzula układu zbiorowego pracy ustalała na 60 lat granicę wieku, poczynając od którego piloci zostają uznani za nieposiadających już zdolności fizycznych potrzebnych do wykonywania ich działalności zawodowej, podczas gdy uregulowania krajowe i międzynarodowe ustalają ten wiek na 65 lat. Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78, jako że pozwala na odstępstwo od zakazu dyskryminacji, podlega bowiem wykładni ścisłej. Tymczasem, mimo że fakt posiadania szczególnych zdolności fizycznych może być uważany za istotny i determinujący wymóg zawodowy w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78 w celu wykonywania zawodu pilota liniowego i chociaż realizowany przez omawianą dyrektywę cel w postaci zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi powietrznej stanowi słuszny cel w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78, ustalenie na poziomie 60 lat granicy wieku, poczynając od którego piloci liniowi zostają uznani za nieposiadających już zdolności fizycznych potrzebnych do wykonywania ich działalności zawodowej, stanowi – w opisanych okolicznościach i w świetle wymienionych uregulowań krajowych i między-

⁷² Zobacz przypis poprzedzający.

narodowych – wymóg nieproporcjonalny w rozumieniu tego przepisu. Wreszcie Trybunał przyjął, że wykładni art. 6 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2000/78 należy dokonywać w ten sposób, że bezpieczeństwo lotów nie stanowi słusznego celu w rozumieniu wymienionego przepisu. Pomimo bowiem iż lista słuszných celów wymienionych w art. 6 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy nie jest wyczerpująca, celami, które mogą być uznane za słusne w rozumieniu tego przepisu, a co za tym idzie, za mogące uzasadnić odstępstwo od zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, są cele z zakresu polityki społecznej, takie jak cele związane z polityką zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego.

Trybunał dokonał wykładni dyrektywy 2000/78⁷³ również w odniesieniu do innego aspektu dyskryminacji w wyroku z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie C-147/08 *Römer*. Przedmiotem omawianej sprawy była dyskryminacja, ze względu na orientację seksualną, w zakresie wysokości uzupełniającego świadczenia emerytalnego. I tak, w odniesieniu do materialnego zakresu stosowania wspomnianej dyrektywy Trybunał orzekł w pierwszej kolejności, że wykładni dyrektywy 2000/78 należy dokonywać w ten sposób, że uzupełniające świadczenia emerytalne, takie jak wypłacane przez pracodawcę sektora publicznego byłym pracownikom i pozostałym przy życiu członkom ich rodzin na mocy krajowej ustawy, stanowiące wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE, nie zostają wyłączone z materialnego zakresu stosowania tej dyrektywy ani z uwagi na jej art. 3 ust. 3, ani na motyw 22. Następnie Trybunał wskazał, że przepisy art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi krajowemu, zgodnie z którym osoba pozostająca w związku partnerskim otrzymuje uzupełniające świadczenia emerytalne w niższej wysokości niż osoba pozostająca w związku małżeńskim i niebędąca w trwałej separacji, jeśli w danym państwie członkowskim małżeństwo jest zastrzeżone dla osób odmiennej płci i współistnieje z zarejestrowanym związkiem partnerskim, który jest zastrzeżony dla osób tej samej płci, oraz jeśli istnieje bezpośrednia dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, ponieważ w prawie krajowym zarejestrowany partner znajduje się w sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej z sytuacją osoby pozostającej w związku małżeńskim w odniesieniu do tego świadczenia. Ocena porównywalnego charakteru mieści się w kompetencjach sądu krajowego i powinna koncentrować się na odpowiednich prawach i obowiązkach małżonków oraz osób pozostających w zarejestrowanym związku partnerskim, uregulowanych w ramach odpowiadających im instytucji, mających znaczenie w świetle celu i warunków przyznawania rozpatrywanego świadczenia. Wreszcie Trybunał uściślił, że w przypadku gdyby taki przepis krajowy stanowił dyskryminację w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78, osoba poszkodowana przez ten przepis mogłaby dochodzić prawa do równego traktowania najwcześniej po upływie terminu transpozycji omawianej dyrektywy, bez potrzeby oczekiwania, by przepis ten został uzgodniony z prawem Unii przez ustawodawcę krajowego.

W wyroku z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie C-214/10 *KHS* Trybunał orzekł, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 2003/88⁷⁴ nie stoi na przeszkodzie przepisom lub praktykom krajowym, takim jak układy zbiorowe, ograniczającym – poprzez ustanowienie piętnastomiesięcznego okresu dozwolonego przeniesienia, po upływie którego prawo do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego wygasa – gromadzenie praw do tego urlopu przez pracownika niezdolnego do pracy w ciągu kilku następujących po sobie okresów rozliczeniowych. Takie gromadzenie w nieograniczonym wymiarze nie odpowiadałoby już bowiem celowi prawa do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego. W ramach tego celu można wyróżnić dwa aspekty – zarówno umożliwienie pracownikowi odpoczynku od pracy, jak i zapewnienie mu okresu wytchnienia i wolnego czasu. Choć pozytywne oddziaływanie corocznego płatnego urlopu na bezpieczeństwo i zdrowie pracownika wywiera

⁷³ Zobacz przypis 71.

⁷⁴ Dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. L 299, s. 9).

w pełni skutek, gdy jest on wykorzystany w roku, w którym jest on przewidziany, tj. w trwającym właśnie roku, to jednak czas odpoczynku nie traci pod tym względem swego znaczenia, gdy jest wykorzystany w trakcie roku następnego. Niemniej, po przekroczeniu określonego limitu czasowego coroczny urlop wypoczynkowy jest pozbawiony swego pozytywnego oddziaływania na pracownika w zakresie jego celu jako czasu odpoczynku, i utrzymuje jedynie swoją funkcję jako okres wytchnienia i wolnego czasu. W konsekwencji, z uwagi na cel prawa do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego, pracownik niezdolny do pracy przez czas kilku następujących po sobie lat nie może mieć prawa do gromadzenia w nieograniczonym wymiarze praw do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego nabytych podczas tego okresu. W tym kontekście poszanowanie prawa do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego, którego celem jest ochrona pracownika, wymaga zdaniem Trybunału, aby każdy okres dozwolonego przeniesienia uwzględniał specyficzne okoliczności, w których znajduje się pracownik niezdolny do pracy przez czas kilku następujących po sobie okresów rozliczeniowych. I tak ten okres przeniesienia musi w szczególności znacznie wykraczać poza czas trwania okresu rozliczeniowego, w odniesieniu do którego został przyznany. W świetle powyższych rozważań Trybunał stwierdził, że można rozsądnie przyjąć, że okres przeniesienia wynoszący 15 miesięcy nie jest niezgodny z celem prawa do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego, ponieważ zapewnia on zachowanie przez to prawo pozytywnego oddziaływania na pracownika jako czasu odpoczynku.

W wyroku z dnia 6 września 2011 r. w sprawie C-108/10 *Scattolon* Trybunał dokonał uściślenia zakresu ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstwa przez nowego pracodawcę. W pierwszej kolejności Trybunał przyjął, że przejęcie przez organ publiczny państwa członkowskiego personelu zatrudnionego przez inny organ publiczny, który to personel świadczy na rzecz szkół usługi pomocnicze obejmujące w szczególności czynności z zakresu konserwacji pomieszczeń i pomocy administracyjnej, stanowi przejęcie przedsiębiorstwa objęte zakresem stosowania dyrektywy 77/187⁷⁵, jeżeli rzeczony personel tworzy zorganizowaną grupę pracowników, podlegających ochronie jako pracownicy na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego. Następnie Trybunał stwierdził, że jeżeli przejęcie w rozumieniu dyrektywy 77/187 prowadzi do natychmiastowego zastosowania do przejmowanych pracowników układu zbiorowego obowiązującego przejmującego, a warunki wynagrodzenia przewidziane w tym układzie są w szczególności związane ze stażem pracy, art. 3 tej dyrektywy sprzeciwia się, aby wynagrodzenie przejmowanych pracowników w stosunku do ich sytuacji bezpośrednio poprzedzającej przejęcie zostało znacząco obniżone z uwagi na fakt, że staż pracy nabyty przez nich u zbywającego, odpowiadający stażowi pracy uzyskanemu przez pracowników przejmującego, nie został uwzględniony przy ich początkowym zaszerogowaniu w strukturach przejmującego. Sąd krajowy powinien zbadać, czy w ramach przejęcia doszło do takiego obniżenia wynagrodzenia.

W wyroku z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie C-435/10 *van Ardenne* Trybunał wyjaśnił zakres ochrony pracowników w razie niewypłacalności pracodawcy. Orzekł przy tym, że art. 3 i 4 dyrektywy 80/987⁷⁶ sprzeciwiają się przepisom krajowym, które w przypadku niewypłacalności pracodawcy zobowiązują pracowników – w celu dochodzenia prawa do wypłaty w pełnej wysokości wierzytelności z tytułu zaległego wynagrodzenia za pracę, niekwestionowanych i uznanych na gruncie prawa krajowego – do rejestracji w charakterze osoby poszukującej pracy. Jedynie bowiem w drodze wyjątku państwa członkowskie mają możliwość, na podstawie art. 4 dyrektywy 80/987, ograni-

⁷⁵ Dyrektywa Rady 77/187/EWG z dnia 14 lutego 1977 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części zakładów (Dz.U. L 61, s. 26).

⁷⁶ Dyrektywa Rady 80/987/EWG z dnia 20 października 1980 r. dotycząca ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności ich pracodawcy (Dz.U. L 283, s. 23), zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/74/WE z dnia 23 września 2002 r. (Dz.U. L 270, s. 10).

czenia obowiązku spłaty określonego w art. 3 tej dyrektywy. Wykładni tego art. 4 należy dokonywać w sposób ścisły i zgodny z jej celem społecznym, jakim jest zapewnienie minimalnej ochrony wszystkim pracownikom. W tym celu wypadki, w których dozwolone jest ograniczenie obowiązku spłaty przez instytucje udzielające gwarancji, są w sposób wyczerpujący wymienione przez dyrektywę 80/987, a rozpatrywane przepisy powinny podlegać ścisłej wykładni w świetle ich derogacyjnego charakteru oraz celu omawianej dyrektywy. Z tego punktu widzenia byłoby sprzeczne z celem dyrektywy 80/987 dokonywanie jej wykładni, a w szczególności jej art. 3 i 4, w taki sposób, by wobec pracownika stosowano – ze względu na niedopełnienie obowiązku zarejestrowania się w charakterze osoby poszukującej pracy w danym terminie – ryczałtowe i automatyczne zmniejszenie zwrotu jego niekwestionowanych i uznanych na gruncie prawa krajowego wierzytelności z tytułu niewypłaconego wynagrodzenia i by pracownik ten nie mógł w związku z tym korzystać z gwarancji w stosunku do wynagrodzenia, które faktycznie stracił w okresie odniesienia.

Środowisko naturalne

Realizacja polityki ochrony środowiska, którą Unia Europejska prowadzi w stanowczy sposób, wywołała pewną liczbę wątpliwości, do których Trybunał się ustosunkował.

W sprawach połączonych od C-165/09 do C-167/09 *Stichting Natuur en Milieu i in.*, w których wyrok został wydany w dniu 26 maja 2011 r., Trybunał poświęcił uwagę wykładni dyrektywy 2008/1⁷⁷ ustanawiającej zasady regulujące procedurę i warunki przyznawania pozwoleń na budowę i eksploatację dużych instalacji przemysłowych oraz dyrektywy 2001/81⁷⁸ wprowadzającej system krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczeń. Trybunał uznał, iż wydając pozwolenie środowiskowe na budowę i eksploatację instalacji przemysłowej, państwa członkowskie nie są zobowiązane do zaliczenia do warunków wydania tego pozwolenia krajowych poziomów emisji SO₂ i NO_x ustalonych w dyrektywie 2001/81. Mają one jednak obowiązek przestrzegać wynikającego z dyrektywy 2001/81 obowiązku przyjęcia lub zaplanowania, w ramach programów krajowych, działań politycznych oraz odpowiednich i spójnych środków, które ogółem umożliwią redukcję emisji w szczególności tych zanieczyszczeń do ilości nieprzekraczających najpóźniej na koniec roku 2010 poziomów wskazanych w załączniku I do tej dyrektywy. W okresie przejściowym od dnia 27 listopada 2002 r. do dnia 31 grudnia 2010 r. państwa członkowskie powinny powstrzymać się od przyjmowania przepisów, które mogą poważnie zagrażać osiągnięciu celu wyznaczonego w tej dyrektywie⁷⁹. Niemniej Trybunał dał państwom członkowskim możliwość przyjęcia we wspomnianym okresie szczególnego środka dotyczącego jednego źródła SO₂ i NO_x, orzekając, że nie może to poważnie zagrozić celowi wyznaczonemu w dyrektywie 2001/81. Trybunał wskazał, że w omawianym okresie sama dyrektywa 2001/81 nie wymagała od państw członkowskich ani odmowy bądź ograniczenia wydania pozwolenia środowiskowego na budowę i eksploatację instalacji przemysłowej, ani przyjęcia szczególnych środków wyrównawczych dla każdego wydanego pozwolenia tego rodzaju, nawet w wypadku przekroczenia lub ryzyka przekroczenia krajowych poziomów emisji SO₂ i NO_x. Wreszcie zgodnie ze stanowiskiem Trybunału art. 4 dyrektywy 2001/81 nie jest ani bezwarunkowy, ani wystarczająco precyzyjny, aby jednostki mogły powoływać się na niego przed sądami krajowymi przed dniem 31 grudnia 2010 r. Natomiast art. 6 dyrektywy 2001/81 przyznaje bezpośrednio zainteresowanym jednostkom prawa, na które można się powołać przed sądami krajowymi w uzasadnieniu żądania, by w okresie przejściowym państwa członkowskie

⁷⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz.U. L 24, s. 8).

⁷⁸ Dyrektywa 2001/81/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2001 r. w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczenia powietrza (Dz.U. L 309, s. 22).

⁷⁹ Artykuł 4 ust. 3 TFUE i art. 288 akapit trzeci TFUE. Dyrektywa 2001/81/WE, zob. przypis 78.

przyjęły lub zaplanowały działania polityczne oraz odpowiednie i spójne środki, które umożliwią redukcję emisji wskazanych zanieczyszczeń, tak aby dostosować się do krajowych poziomów przewidzianych w załączniku I do tej dyrektywy. Jednostki mogą również domagać się, by państwa członkowskie podały opracowane w tym celu programy do wiadomości publicznej i odpowiednich organizacji w jasny, zrozumiały i łatwo dostępny sposób.

W wyroku z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-366/10 *The Air Transport Association of America i in.* Trybunał przyjął, że dyrektywę 2008/101⁸⁰ należy interpretować w świetle właściwych norm międzynarodowego prawa morskiego i lotniczego. Uregulowanie Unii może być stosowane do operatora statku powietrznego, gdy jego statek powietrzny znajduje się na terytorium jednego z państw członkowskich, a w szczególności na lotnisku znajdującym się na takim terytorium. W tym względzie, przewidując kryterium zastosowania dyrektywy 2008/101 do operatorów statków powietrznych zarejestrowanych w państwie członkowskim lub w państwie trzecim, oparte na okoliczności, że te statki powietrzne wykonują lot rozpoczynający się lub kończący się na lotnisku znajdującym się na terytorium jednego z państw członkowskich, dyrektywa 2008/101 nie narusza zasady terytorialności ani suwerenności państw trzecich, z których lub do których te loty są wykonywane, jako że owe statki powietrzne znajdują się fizycznie na terytorium jednego z państw członkowskich Unii i podlegają zatem z tego tytułu pełnej suwerenności Unii. Następnie Trybunał wyjaśnił, iż prawodawca Unii może co do zasady zdecydować, że wykonywanie na jej terytorium działalności handlowej, w niniejszym przypadku transportu lotniczego, jest dozwolone jedynie pod warunkiem, że operatorzy przestrzegają kryteriów określonych przez Unię, dzięki którym mają zostać osiągnięte cele, jakie Unia wytyczyła sobie w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, zwłaszcza wtedy, gdy te cele nawiązują do umowy międzynarodowej podpisanej przez Unię, takiej jak ramowa konwencja⁸¹ i protokół z Kioto. Zgodnie z rozstrzygnięciem Trybunału okoliczność, że w ramach stosowania uregulowania Unii w dziedzinie środowiska naturalnego niektóre elementy przyczyniające się do zanieczyszczenia powietrza, morza lub terytorium lądowego państw członkowskich mają swe źródło w zdarzeniu, które ma częściowo miejsce poza tym terytorium, nie może podważyć pełnego zastosowania prawa Unii na wspomnianym terytorium w świetle zasad międzynarodowego prawa zwyczajowego.

W wyroku z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie C-115/09 *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* Trybunał uznał, że art. 10a dyrektywy 85/337⁸² sprzeciwia się przepisom, które nie przyznają organizacji pozarządowej działającej na rzecz ochrony środowiska, o której mowa w art. 1 ust. 2 tej dyrektywy, możliwości powołania się przed sądem w ramach środka prawnego przeciwko decyzji w sprawie zezwolenia na przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 1 ust. 1 wspomnianej dyrektywy, na naruszenie przepisu wynikającego z prawa Unii i mającego za przedmiot ochronę środowiska, z uwagi na to, że przepis ten chroni tylko interesy ogółu, a nie interesy jednostek.

⁸⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/101/WE z dnia 19 listopada 2008 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu uwzględnienia działalności lotniczej w systemie handlu przydziałami [uprawnieniami do] emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie (Dz.U. 2009, L 8, s. 3).

⁸¹ Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, podpisana w dniu 9 maja 1992 r. w Nowym Jorku.

⁸² Dyrektywa Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz.U. L 175, s. 40), zmieniona dyrektywą 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. (Dz.U. L 156, s. 17).

W wyroku z dnia 18 października 2011 r. w sprawach połączonych od C-128/09 do C-131/09, C-134/09 i C-135/09 *Boxus i in.* Trybunał doszedł do wniosku, że art. 1 ust. 5 dyrektywy 85/337⁸³ należy interpretować w ten sposób, że z zakresu jej stosowania są wyłączone jedynie przedsięwzięcia szczegółowo przyjęte przez szczególny akt ustawodawczy, w taki sposób, aby cele tej dyrektywy były osiągnięte w procesie ustawodawczym. Sąd krajowy powinien zbadać, czy te dwa warunki zostały spełnione, uwzględniając zarówno treść przyjętego aktu ustawodawczego, jak i cały proces ustawodawczy, który doprowadził do jego wydania. W tym względzie aktu ustawodawczego, który tylko po prostu zatwierdzałby istniejący akt administracyjny, ograniczając się do powołania się na nadrzędne względy interesu ogólnego, bez uprzedniego rozpoczęcia procesu ustawodawczego co do istoty, który umożliwiałby spełnienie tych warunków, nie można uznać za szczególny akt ustawodawczy w rozumieniu tego przepisu; nie mógł być więc on wystarczający, aby wykluczyć przedsięwzięcie z zakresu dyrektywy 85/337. Dokonując wykładni art. 9 ust. 2 konwencji z Aarhus⁸⁴ i art. 10a dyrektywy 85/337 Trybunał orzekł, że gdy przedsięwzięcie, które objęte jest zakresem stosowania tych przepisów, zatwierdzono w drodze aktu ustawodawczego, kontrola poszanowania wymogów określonych w art. 1 ust. 5 tej dyrektywy powinna móc być skierowana do sądu lub niezależnego i bezstronnego organu powołanego z mocy ustawy. Trybunał przypomniał także, iż w przypadku gdy nie istnieje możliwość wniesienia skargi na ten akt, każdy sąd krajowy orzekający w ramach swej właściwości winien przeprowadzić wspomnianą kontrolę i ewentualnie odstąpić od stosowania tego aktu ustawodawczego.

Wizy, azyl i imigracja

Sądy krajowe, do których właściwości należy kontrola działań państw członkowskich w tej wyjątkowo delikatnej dziedzinie, wielokrotnie skorzystały z mechanizmu odesłania prejudycjalnego celem uzyskania od Trybunału wyjaśnień w przedmiocie wynikających z prawa Unii wymogów w zakresie traktowania obywateli państw trzecich ubiegających się o możliwość pobytu na terytorium Unii.

W wyroku z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie C-61/11 PPU *El Dridi* do Trybunału wpłynęło pytanie co do tego, czy wykładni dyrektywy 2008/115⁸⁵, a w szczególności jej art. 15 i 16, należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwiają się one uregulowaniu krajowemu, które przewiduje wymierzenie przebywającemu nielegalnie cudzoziemcowi kary pozbawienia wolności wyłącznie z tego względu, że przebywa on bez uzasadnionego powodu na terytorium krajowym, z naruszeniem nakazu opuszczenia tego terytorium w określonym terminie. Trybunał, który zgodnie z wnioskiem sądu odsyłającego rozpoznał sprawę w pilnym trybie prejudycjalnym, odpowiedział twierdząco, argumentując, że taka kara, z uwagi w szczególności na swe warunki i sposoby wykonania, może zagrażać realizacji celu wytyczonego przez wspomnianą dyrektywę, czyli wprowadzeniu skutecznej polityki w zakresie wydalenia i repatriacji nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich.

Sprawa C-329/11 *Achughbabian*, w której wyrok został wydany w dniu 6 grudnia 2011 r., również dotyczy wykładni dyrektywy 2008/115⁸⁶ w kontekście krajowego uregulowania przewidującego sankcje karne. Ściślej rzecz ujmując, zadane Trybunałowi pytanie dotyczyło tego, czy dyrektywa

⁸³ Zobacz przypis poprzedzający.

⁸⁴ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2005/370/WE z dnia 17 lutego 2005 r. (Dz.U. L 124, s. 1).

⁸⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 348, s. 98).

⁸⁶ Zobacz przypis poprzedzający.

2008/115, biorąc pod uwagę jej zakres stosowania, sprzeciwia się uregulowaniu krajowemu przewidującemu nałożenie kary pozbawienia wolności na obywatela państwa trzeciego wyłącznie ze względu na jego nielegalny wjazd i pobyt na terytorium krajowym. W pierwszej kolejności Trybunał stwierdził, że dyrektywa 2008/115 dotyczy jedynie wydawania decyzji w przedmiocie powrotów obywateli państw trzecich przebywających nielegalnie w państwie członkowskim oraz egzekucji takich decyzji. Jej celem nie jest zatem pełna harmonizacja norm krajowych dotyczących pobytu cudzoziemców. Z powyższego wynika zdaniem Trybunału, że omawiana dyrektywa nie sprzeciwia się temu, by prawo państwa członkowskiego kwalifikowało pobyt nielegalny jako wykroczenie i przewidywało sankcje karne celem zniechęcenia czy też powstrzymania przed popełnieniem takiego naruszenia norm krajowych w dziedzinie pobytu. Dyrektywa nie sprzeciwia się także umieszczeniu w ośrodku detencyjnym celem ustalenia, czy pobyt obywatela państwa trzeciego ma charakter legalny.

W drugiej kolejności Trybunał wskazał, że wykładni dyrektywy 2008/115 należy dokonywać w taki sposób, że sprzeciwia się ona uregulowaniu państwa członkowskiego poddającemu nielegalny pobyt sankcjom karnym, jeśli uregulowanie to zezwala na poddanie karze pozbawienia wolności obywatela państwa trzeciego, który przebywając nielegalnie na terytorium tego państwa członkowskiego i nie chcąc dobrowolnie opuścić tego terytorium, nie został poddany środkom przymusu w rozumieniu art. 8 tej dyrektywy i wobec którego, zakładając, że został umieszczony w ośrodku detencyjnym celem przygotowania i realizacji wydalenia, nie upłynął maksymalny termin stosowania tego środka detencyjnego. Następnie Trybunał rozstrzygnął, że dyrektywa 2008/115 nie sprzeciwia się natomiast takiemu uregulowaniu, jeśli zezwala ono na poddanie karze pozbawienia wolności obywatela państwa trzeciego, wobec którego zastosowano postępowanie w sprawie powrotu określone w dyrektywie i który nielegalnie przebywa na terytorium tego państwa członkowskiego bez uzasadnionego powodu niepodjęcia działań zmierzających do powrotu. O ile bowiem państwa członkowskie, które wiąże dyrektywa 2008/115, nie mogą wymierzać nielegalnie przebywającym obywatelom państw trzecich kary pozbawienia wolności w sytuacjach, w których powinni oni, na podstawie wspólnych norm i procedur ustalonych w omawianej dyrektywie, zostać wydalen z terytorium i mogą, w celu przygotowania i wykonania tego środka w postaci wydalenia z terytorium, co najwyżej zostać umieszczeni w ośrodku detencyjnym, o tyle nie wyklucza to prawa państw członkowskich do przyjęcia lub utrzymania w mocy przepisów, w razie potrzeby z zakresu prawa karnego, regulujących, z poszanowaniem zasad omawianej dyrektywy i jej celu, sytuację, w której środki przymusu nie pozwoliły na przeprowadzenie wydalenia obywatela państwa trzeciego, który nielegalnie przebywa na ich terytorium.

Sprawa C-69/10 *Samba Diouf*, w której wyrok został wydany w dniu 28 lipca 2011 r., dotyczyła obywatela państwa trzeciego, którego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej został oddalony – w ramach procedury przyspieszonej – przez właściwy organ państwa członkowskiego. W następstwie tej odmowy wspomniany obywatel państwa trzeciego złożył skargę między innymi o stwierdzenie nieważności decyzji oddalającej jego wniosek w zakresie, w jakim tą decyzją właściwy organ krajowy postanowił rozstrzygnąć o zasadności jego wniosku w ramach procedury przyspieszonej, oraz o zmianę lub stwierdzenie nieważności wspomnianej decyzji w zakresie, w jakim w decyzji tej odmówiono mu udzielenia ochrony międzynarodowej. W toku oceny dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności decyzji organu krajowego w sprawie stosowania procedury przyspieszonej sąd krajowy uznał, że w odniesieniu do stosowania krajowych przepisów, które przewidują, iż decyzja taka jest niezaskarżalna, pojawiają się kwestie dotyczące wykładni art. 39 dyrektywy 2005/85 w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania

i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich⁸⁷ w związku ze stosowaniem ogólnej zasady prawa do skutecznego środka odwoławczego. Trybunał orzekł w trybie prejudycjalnym, że art. 39 dyrektywy 2005/85 i zasadę skutecznej ochrony sądowej należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na mocy którego nie może zostać wniesiony żaden samodzielny środek odwoławczy od decyzji właściwego organu krajowego o rozpatrzeniu wniosku o udzielenie azylu w ramach procedury przyspieszonej, o ile powody, które skłoniły organ ten do rozpatrzenia zasadności wspomnianego wniosku w ramach takiej procedury, mogą być skutecznie poddane kontroli sądowej w ramach skargi, której przedmiotem może być ostateczna decyzja oddalająca, czego ocena należy do sądu krajowego. Zdaniem Trybunału decyzja w przedmiocie procedury, która ma być zastosowana do rozpatrzenia wniosku o udzielenie azylu, rozpatrywana w sposób autonomiczny i niezależny od decyzji ostatecznej, która uwzględnia ten wniosek albo go oddala, stanowi bowiem akt przygotowawczy do decyzji ostatecznej rozstrzygającej w przedmiocie wniosku. W tych okolicznościach brak środka odwoławczego na tym etapie postępowania nie stanowi naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego pod warunkiem jednak, że zgodność z prawem decyzji ostatecznej wydanej w ramach procedury przyspieszonej, a w szczególności powody, które skłoniły właściwy organ do oddalenia wniosku o udzielenie azylu jako bezzasadnego, mogą być w sposób dogłębny zbadane przez sąd krajowy w ramach środka odwoławczego od decyzji o oddaleniu wspomnianego wniosku. Trybunał uznał natomiast, że skuteczność środka odwoławczego nie byłaby zapewniona, gdyby ze względu na niemożność skorzystania ze środka odwoławczego od decyzji właściwego organu o rozpatrzeniu wniosku o udzielenie azylu w ramach procedury przyspieszonej powody, które skłoniły organ ten do rozpatrzenia zasadności wspomnianego wniosku w ramach takiej procedury, nie mogły być przedmiotem takiej kontroli, gdyż powody te są takie same jak te, które doprowadziły do oddalenia wniosku. Sytuacja taka uniemożliwiałaby kontrolę zgodności z prawem decyzji co do okoliczności faktycznych i prawnych. Co za tym idzie, istotne jest, by takie powody mogły być w sposób skuteczny zakwestionowane później przed sądem krajowym i zbadane przez ten sąd w ramach środka odwoławczego, którego przedmiotem może być decyzja ostateczna zamykająca postępowanie dotyczące wniosku o udzielenie azylu.

Również w dziedzinie prawa do azylu – w sprawach połączonych C-411/10 i C-493/10 *NS*, w których wyrok został wydany w dniu 21 grudnia 2011 r. – Trybunał ustosunkował się do przedłożonej mu kwestii tego, czy państwa członkowskie mogą przekazać osoby ubiegające się o azyl do innych państw członkowskich w sytuacji, gdy istnieje ryzyko poważnego naruszenia praw, jakie Karta praw podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje takim wnioskodawcom. W tym względzie Trybunał wypowiedział się w przedmiocie wykładni, jaką należy nadać, po pierwsze, art. 1, 4, 18 i 47 tej karty, a po drugie, art. 3 rozporządzenia nr 343/2003⁸⁸.

Trybunał dokonał najpierw wykładni art. 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w ten sposób, że na państwach członkowskich, w tym na sądach krajowych, ciąży obowiązek niedokonania transferu osoby ubiegającej się o azyl do odpowiedzialnego państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia nr 343/2003, jeżeli nie mogą one być nieświadome faktu, iż systemowe nieprawidłowości w zakresie procedury azylowej i warunków przyjmowania osób ubiegających się o azyl w tym państwie członkowskim stanowią poważne i udowodnione powody, aby przyjąć, że wnioskodawca zetknie się z rzeczywistym niebezpieczeństwem bycia poddanym nieludzkiemu

⁸⁷ Dyrektywa Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz.U. L 326, s. 13).

⁸⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania państwa członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dz.U. L 50, s. 1).

lub poniżającemu traktowaniu w rozumieniu tego artykułu. Wynika z tego, zdaniem Trybunału, że prawo Unii wyklucza posłużenie się niewzruszalnym domniemaniem, że państwo członkowskie wyznaczone jako odpowiedzialne przez art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 343/2003 przestrzega praw podstawowych Unii Europejskiej, przy czym rozwiązania tego nie podważają art. 1, 18 i 47 karty praw podstawowych.

Następnie Trybunał wyjaśnił, że z zastrzeżeniem przewidzianej w art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 343/2003 możliwości rozpatrzenia samemu wnioskowi brak możliwości transferu wnioskodawcy do innego państwa członkowskiego Unii, gdy państwo to zgodnie z kryteriami zawartymi w rozdziale III tego rozporządzenia zostało wyznaczone jako odpowiedzialne państwo członkowskie, powoduje, że na państwie członkowskim, które ma dokonać transferu, ciąży obowiązek dalszej analizy kryteriów określonych w tym rozdziale w celu sprawdzenia, czy któreś z dalszych kryteriów umożliwia wyznaczenie innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu. Zdaniem Trybunału państwo członkowskie, w którym znajduje się osoba ubiegająca się o azyl, musi jednak czuwać, by sytuacja naruszenia praw podstawowych wspomnianej osoby nie uległa pogorszeniu w związku z przewlekłością procedury ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego. W razie potrzeby państwo to samo powinno rozpoznać wniosek zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 343/2003. Analiza art. 1, 18 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej nie prowadzi do odmiennego wniosku.

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i prawo prywatne międzynarodowe

W 2011 r. Trybunał wielokrotnie orzekał w przedmiocie rozporządzenia nr 44/2001⁸⁹, przy czym na szczególne wyróżnienie zasługują dwa orzeczenia w tej dziedzinie.

Pierwsze z nich – wyrok z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie C-144/10 *BVG* – dotyczyło kwestii stosowania art. 22 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którym „[n]iezależnie od miejsca zamieszkania jurysdykcję wyłączną mają [...] w sprawach, których przedmiotem jest ważność, nieważność lub rozwiązanie spółki lub osoby prawnej albo ważność decyzji ich organów – sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium spółka lub osoba prawna ma swoją siedzibę”. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału ta zasada jurysdykcji wyłącznej nie znajduje zastosowania do sporów prawnych, w których spółka podnosi, że nie można się wobec niej powoływać na porozumienie ze względu na wynikającą z naruszenia jej statutu nieważność decyzji jej organów, która doprowadziła do zawarcia tego porozumienia. Wszelkie kwestie dotyczące ważności decyzji o zawarciu umowy podjętej przez organy jednej ze stron należy bowiem uważać za kwestie pomocnicze w ramach sporu umownego. Tymczasem przedmiot takiego sporu umownego zdaje się nie wykazywać szczególnie ścisłego związku z sądem miejsca siedziby strony, która powołuje się na nieważność decyzji swoich organów. Poddanie takich sporów wyłącznej jurysdykcji sądów państwa członkowskiego miejsca siedziby jednej ze spółek, które zawarły umowę, byłoby w efekcie niezgodne z wymogiem prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.

Drugie z orzeczeń – wyrok z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 *eDate Advertising i in.* – dało Trybunałowi okazję wyjaśnienia, jak należy interpretować wyrażenie „miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę” użyte w art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 44/2001 w odniesieniu do powoływanych naruszeń dóbr osobistych przez treści zamieszczone w witrynie internetowej. Trybunał przypomniał najpierw, że wyrażenie to obejmuje zarówno miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody,

⁸⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1).

jak i miejsce, w którym szkoda się zmaterializowała. Następnie stwierdził, że opublikowanie treści w witrynie internetowej różni się od rozpowszechnienia na określonym terytorium środka przekazu takiego jak druk, ponieważ może ona być przeglądana w tym samym momencie przez nieograniczoną liczbę internautów na całym świecie. Rozpowszechnianie światowe może zatem zwiększyć wagę naruszeń dóbr osobistych, a także uczynić ustalenie miejsc materializacji szkody wynikającej z tych naruszeń skrajnie trudnym. Trybunał wywiódł z tego zatem, że trudności związane z wprowadzeniem w życie łącznika opartego na materializacji szkody związanej z rozpowszechnianiem informacji wymagają dostosowania tego łącznika. Biorąc pod uwagę, że wpływ treści umieszczonej w sieci na dobra osobiste danej osoby może zostać najlepiej oceniony przez sąd państwa, w którym poszkodowany ma centrum swoich interesów życiowych, Trybunał wskazał ten sąd jako właściwy w zakresie ogółu szkód spowodowanych na terytorium Unii Europejskiej. W tym kontekście Trybunał wyjaśnił, że miejsce, w którym dana osoba ma centrum swoich interesów życiowych, odpowiada w zasadzie miejscu jej stałego pobytu. Trybunał dodał przy tym, że osoba, która uważa się za poszkodowaną, może ponadto wytoczyć powództwo dotyczące odpowiedzialności za całość poniesionych szkód przed sądami państwa członkowskiego, w którym wydawca treści umieszczonych w sieci ma swoją siedzibę. Osoba ta może również, zamiast powództwa dotyczącego odpowiedzialności za całość poniesionych szkód, wytoczyć powództwo przed sądami każdego państwa członkowskiego, na którego terytorium treść umieszczona w sieci jest lub była dostępna, przy czym sądy te są właściwe do rozpoznania jedynie szkód spowodowanych na terytorium państwa członkowskiego sądu, przed którym takie powództwo zostało wytoczone.

W tym samym orzeczeniu Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie metodologicznego wpływu art. 3 dyrektywy 2000/31⁹⁰. Zdaniem Trybunału, mimo że wspomniany artykuł nie nakłada obowiązku transpozycji w formie specyficznej normy kolizyjnej, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby w koordynowanej dziedzinie i z zastrzeżeniem odstępstw dozwolonych zgodnie z warunkami określonymi w art. 3 ust. 4 tej dyrektywy usługodawca świadczący usługę handlu elektronicznego nie był poddany wymogom surowszym aniżeli wymogi przewidziane przez prawo materialne obowiązujące w państwie członkowskim jego siedziby.

Ponadto do Trybunału po raz pierwszy skierowany został wniosek o dokonanie wykładni art. 6 Konwencji rzymskiej z dnia 19 czerwca 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych⁹¹ dotyczącego indywidualnych umów o pracę. Chodzi tu o sprawę C-29/10 *Koelzsch* – w której wyrok został wydany w dniu 15 marca 2011 r. – dotyczącą wniosku złożonego w ramach międzynarodowego sporu wynikłego z rozwiązania umowy o pracę kierowcy ciężarówek. Zgodnie z art. 6 ust. 1 wspomnianej konwencji „wybór prawa dokonany przez strony nie może prowadzić do pozbawienia pracownika ochrony, która przysługuje mu na podstawie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, które miałyby zastosowanie zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu w przypadku braku wyboru prawa”. W omawianej sprawie Trybunał miał dokonać wykładni łącznika przewidzianego w art. 6 ust. 2 lit. a) konwencji rzymskiej. I tak Trybunał orzekł, że postanowienie to należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy pracownik wykonuje działalność w więcej niż jednym umawiającym się państwie, państwem, w którym zazwyczaj świadczy pracę w wykonaniu umowy, w rozumieniu tego przepisu jest państwo, w którym lub z którego – przy uwzględnieniu ogółu elementów cechujących wspomnianą działalność – pracownik wywiązuje się z zasadniczej części swoich obowiązków wobec pracodawcy. Kryterium przewidziane przez ten przepis znajduje bowiem

⁹⁰ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178, s. 1).

⁹¹ Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (wersja skonsolidowana) (Dz.U. 1998, C 27, s. 34).

zastosowanie także w przypadku, w którym pracownik wykonuje działalność w więcej niż jednym umawiającym się państwie, gdy sąd, przed którym toczy się postępowanie, jest w stanie określić państwo, z którym praca wykazuje istotne powiązanie. Trybunał uściślił także, że zważywszy na cel art. 6 konwencji rzymskiej, jakim jest zapewnienie odpowiedniej ochrony pracownika, wskazany w art. 6 ust. 2 lit. a) łącznik państwa, w którym praca jest zazwyczaj świadczona, musi podlegać wykładni rozszerzającej. Idąc za przykładem dokonanej przez Trybunał wykładni art. 5 pkt 1 Konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych⁹² łącznik państwa, w którym praca jest zazwyczaj świadczona, musi podlegać wykładni rozszerzającej i być rozumiany w ten sposób, że odnosi się on do miejsca, w którym lub z którego pracownik rzeczywiście wykonuje swoją działalność zawodową, a w przypadku braku centrum działalności – do miejsca, w którym pracownik wykonuje największą część swojej działalności. Taka wykładnia jest także zgodna z brzmieniem nowego przepisu określającego normy kolizyjne dotyczące indywidualnych umów o pracę, wprowadzonego rozporządzeniem nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)⁹³, a zwłaszcza z jego art. 8.

Wreszcie Trybunał dodał, że jeśli chodzi o pracę świadczoną w sektorze transportu międzynarodowego, sąd odsyłający powinien, celem ustalenia państwa, w którym praca jest zazwyczaj świadczona, wziąć pod uwagę ogół elementów specyficznych dla tej działalności. Sąd ten musi w szczególności ustalić, w którym państwie członkowskim znajduje się miejsce, skąd pracownik wykonuje przewozy, otrzymuje polecenia dotyczące przewozów i organizuje swoją pracę, a także miejsce, gdzie znajdują się jego narzędzia pracy. Musi także określić, w jakich miejscach transport jest zasadniczo wykonywany, gdzie towary są wyładowywane oraz dokąd pracownik wraca po wykonaniu przewozów.

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych

W tej dziedzinie wystarczające będzie przytoczenie wyroku z dnia 15 września 2011 r. w sprawach połączonych C-483/09 i C-1/10 *Gueye i Salmerón Sánchez*, w którym Trybunał dokonał wykładni art. 2, 3, 8 i 10 decyzji ramowej 2001/220⁹⁴ w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, wyjaśniając między innymi zakres uznanego w decyzji ramowej prawa ofiary do bycia wysłuchaną i jego skutków dla kar wobec sprawców czynów karalnych.

Trybunał orzekł w pierwszej kolejności, że art. 2, 3 i 8 wspomnianej decyzji ramowej nie stoją na przeszkodzie temu, by obligatoryjny zakaz zbliżania się o określonym minimalnym wymiarze, przewidziany w prawie karnym państwa członkowskiego jako środek karny, był orzekany wobec sprawców przemocy w rodzinie, nawet jeżeli ofiary tej przemocy kwestionują zastosowanie takiego środka.

Trybunał zwrócił bowiem uwagę, że, po pierwsze, jeśli chodzi o obowiązki wymienione w art. 2 ust. 1 decyzji ramowej, mają one na celu zagwarantowanie, by ofiara mogła w rzeczywisty i odpowiedni sposób wziąć udział w postępowaniu karnym, co nie oznacza, by obligatoryjny zakaz zbliżania się, taki jak ten, którego dotyczy sprawa przed sądem krajowym, nie mógł zostać orzeczony

⁹² Konwencja brukselska z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32).

⁹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6).

⁹⁴ Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz.U. L 82, s. 1).

wbrew jej opinii. Po drugie, to procesowe uprawnienie do bycia wysłuchanym w rozumieniu art. 3 akapit pierwszy omawianej decyzji ramowej nie przyznaje ofiarom żadnego prawa dotyczącego wyboru rodzaju kar, ani wymiaru tych kar. Następnie Trybunał zaznaczył, że prawnokarna ochrona przed aktami przemocy domowej ma na celu nie tylko ochronę interesów ofiary, lecz również innych, bardziej ogólnych interesów społeczeństwa. Wreszcie ochrony będącej przedmiotem art. 8 tej decyzji ramowej, która polega w szczególności na chronieniu w odpowiedni sposób ofiary przed sprawcą przestępstwa w czasie trwania postępowania karnego, nie można rozumieć w ten sposób, że państwa członkowskie mają również obowiązek ochrony ofiar przed pośrednimi skutkami, jakie w późniejszym okresie mogą spowodować kary wymierzone przez sąd krajowy.

Trybunał przyjął ponadto, że obowiązek orzeczenia zakazu zbliżania się zgodnie z danym prawem materialnym nie wchodzi w zakres stosowania tej decyzji ramowej.

W drugiej kolejności Trybunał orzekł, że wykładni art. 10 ust. 1 decyzji ramowej należy dokonywać w ten sposób, że pozwala on państwom członkowskim, mając na względzie szczególną kategorię przestępstw popełnionych w rodzinie, wykluczyć możliwość korzystania z mediacji we wszystkich postępowaniach karnych dotyczących takich przestępstw.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

Trybunał wydał – w ściśle określonych granicach właściwości, jaką posiada w tej dziedzinie – trzy wyroki szczególnie warte uwagi.

W dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w wyroku z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-27/09 P *Francja przeciwko People's Mojahedin Organization of Iran*, wydanym w przedmiocie wniesionego przez Republikę Francuską odwołania od wyroku Sądu⁹⁵ stwierdzającego nieważność, w odniesieniu do *People's Mojahedin Organization of Iran*, decyzji 2008/583⁹⁶ (zwanej dalej „sporną decyzją”), Trybunał przypomniał, że w wypadku pierwotnej decyzji o zamrożeniu funduszy właściwa instytucja nie miała obowiązku uprzedniego poinformowania zainteresowanej osoby lub podmiotu o powodach, na których instytucja ta zamierzała oprzeć umieszczenie tej osoby lub podmiotu w wykazie, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 2580/2001⁹⁷. Taki środek bowiem, aby jego skuteczność nie była zagrożona, musi mieć możliwość wykorzystania elementu zaskoczenia i być natychmiast zastosowany. Natomiast w wypadku kolejnej decyzji o zamrożeniu funduszy, na podstawie której nazwisko osoby lub nazwa podmiotu figurujących już w wykazie, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 2580/2001, są w tym wykazie pozostawione, ten efekt zaskoczenia nie jest już konieczny w celu zapewnienia skuteczności środka, a zatem taka decyzja co do zasady powinna być poprzedzona powiadomieniem o materiałach zgromadzonych przeciwko tej osobie lub podmiotowi, a także umożliwieniem im bycia wysłuchanym. Trybunał orzekł zatem, że Sąd słusznie uznał, że skoro na podstawie spornej decyzji nazwa *People's Mojahedin Organization of Iran* (PMOI) została pozostawiona w wykazie, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 2580/2001, Rada nie mogła dokonać powiadomienia o nowych materiałach zgromadzonych przeciwko PMOI jednocześnie z przyjęciem spornej decyzji. Rada

⁹⁵ Wyrok z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie T-284/08 *People's Mojahedin Organization of Iran przeciwko Radzie*.

⁹⁶ Decyzja Rady 2008/583/WE z dnia 15 lipca 2008 r. wykonująca art. 2 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2580/2001 w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu i uchylająca decyzję 2007/868/WE (Dz.U. L 188, s. 21).

⁹⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2580/2001 z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom, mających na celu zwalczanie terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 70, sprostowanie Dz.U. L 52, s. 58).

bezwzględnie powinna była zapewnić przestrzeganie praw PMOI do obrony, tj. zagwarantować powiadomienie jej o zgromadzonych przeciwko niej materiałach, oraz prawo do bycia wysłuchaną przed przyjęciem tej decyzji. W tym względzie Trybunał stwierdził, że element ochrony udzielanej przez wymóg notyfikacji oraz prawo do składania oświadczeń przed przyjęciem środka takiego jak sporna decyzja, który uruchamia stosowanie środków restrykcyjnych, ma znaczenie fundamentalne i zasadnicze dla prawa do obrony. Stwierdzenie to jest tym bardziej prawdziwe, że takie środki mają istotny wpływ na prawa i wolności objętych nimi osób i grup.

Wreszcie zważywszy na fundamentalne znaczenie, jakie należy przypisać poszanowaniu, w trakcie postępowania poprzedzającego wydanie decyzji takiej jak sporna decyzja, prawa do obrony, wyraźnie przewidzianego w art. 41 ust. 2 lit. a) Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, Sąd nie naruszył prawa, orzekając, że Rada nie wykazała, że istniała potrzeba tak pilnego przyjęcia spornej decyzji, że nie było możliwe poinformowanie PMOI przez tę instytucję o nowych materiałach zgromadzonych przeciwko tej organizacji ani umożliwienie wysłuchania jej przed wydaniem spornej decyzji.

Co się tyczy, tym razem, środków ograniczających wobec Islamskiej Republiki Iranu przyjętych w celu niedopuszczenia do rozprzestrzeniania broni jądrowej, do Trybunału wpłynęło odwołanie wniesione przez Bank Melli Iran, irański bank należący do państwa irańskiego, zawierające żądanie uchylecia wyroku Sądu⁹⁸ oddalającego jego skargę⁹⁹ o stwierdzenie nieważności skierowanych do niego środków. W wyroku z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie C-548/09 P *Bank Melli Iran przeciwko Radzie* Trybunał uznał, że zasada skutecznej ochrony sądowej oznacza, że organ Unii, który wydał akt powodujący nałożenie środków ograniczających na osobę lub podmiot, jest zobowiązany do poinformowania zainteresowanej osoby lub zainteresowanego podmiotu o powodach uzasadniających ten akt w miarę możliwości bądź w chwili przyjmowania aktu, bądź przynajmniej najszybciej, jak to jest możliwe, po jego przyjęciu, w celu umożliwienia tym osobom lub podmiotom skorzystania w terminie z prawa do wniesienia skargi. To właśnie w celu przestrzegania tej zasady art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 423/2007¹⁰⁰ zobowiązuje Radę do przedstawienia indywidualnych i szczególnych powodów podjęcia decyzji zgodnie z art. 7 ust. 2 tego rozporządzenia i podania ich do wiadomości zainteresowanym osobom, podmiotom i organom. Zamrożenie funduszy ma bowiem poważne konsekwencje dla objętych nim podmiotów, ponieważ może ograniczyć korzystanie z ich praw podstawowych. Wynika stąd, że Rada powinna uczynić zadość ciężącemu na niej obowiązкови przewidzianemu w tym przepisie poprzez indywidualne podanie do wiadomości. Co więcej, jeżeli indywidualne podanie do wiadomości jest co do zasady niezbędne, wystarczy stwierdzić, że art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 423/2007, który jedynie wspomina o obowiązku „podania do wiadomości”, nie wymaga żadnej określonej formy. Przepis ten należy więc wiązać z jego effet utile (skutecznością), czyli skuteczną ochroną sądową osób i podmiotów objętych środkami ograniczającymi przyjętymi na podstawie art. 7 ust. 2 tego rozporządzenia.

Trybunał orzekł także, iż wybór podstawy prawnej aktu wspólnotowego musi opierać się na obiektywnych czynnikach, które mogą zostać poddane kontroli sądowej, do których należą w szczególności cel i treść aktu. Rozporządzenie nr 423/2007, zgodnie ze swoim tytułem, dotyczy przyjęcia środków ograniczających wobec Islamskiej Republiki Iranu. Z motywów i ogółu przepisów

⁹⁸ Wyrok Sądu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie T-390/08 *Bank Melli Iran przeciwko Radzie*.

⁹⁹ Skarga o stwierdzenie nieważności pkt 4 tabeli B załącznika do decyzji Rady 2008/475/WE z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie wdrożenia art. 7 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 423/2007 dotyczącego środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. L 163, s. 29).

¹⁰⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. dotyczące środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. L 103, s. 1).

rozporządzenia wynika, że jego celem jest uniemożliwienie prowadzenia lub powstrzymanie polityki, jaką przyjęło to państwo w dziedzinie jądrowej z uwagi na zagrożenie, jakie ta polityka stanowi, poprzez środki ograniczające w dziedzinie gospodarczej. Zwalczane są zagrożenia związane właśnie z irańskim programem rozprzestrzeniania broni jądrowej, a nie ogólna działalność polegająca na rozprzestrzenianiu broni jądrowej. Skoro celem i treścią omawianego aktu jest wyraźnie przyjęcie środków gospodarczych dotyczących Islamskiej Republiki Iranu, skorzystanie z art. 308 WE nie było konieczne; art. 301 WE stanowi tu wystarczającą podstawę prawną, gdyż dopuszcza działanie Unii obejmujące zerwanie lub ograniczenie, całkowicie lub częściowo, stosunków gospodarczych z jednym lub większą liczbą państw trzecich, przy czym takie działanie może obejmować środki w postaci zamrożenia funduszy podmiotów, które – jak Bank Melli Iran, są związane z reżimem danego państwa trzeciego. Jeżeli chodzi o konieczność zaliczenia do podstaw prawnych wspólnego stanowiska 2007/140¹⁰¹, art. 301 WE wskazuje, że aby możliwe było przyjęcie środków wspólnotowych, muszą istnieć wspólne stanowisko lub wspólne działanie, nie zaś że środki te powinny być podjęte na podstawie tego wspólnego stanowiska lub tego wspólnego działania. W każdym wypadku wspólne stanowisko nie może być podstawą prawną aktu wspólnotowego. Wspólne stanowiska Rady w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), takie jak wspólne stanowiska 2007/140 i 2008/479¹⁰², są przyjmowane w ramach traktatu UE zgodnie z jego art. 15, podczas gdy rozporządzenia Rady, takie jak rozporządzenie nr 423/2007, są przyjmowane w ramach traktatu WE. Co za tym idzie, Rada mogła przyjąć zaskarżony akt jedynie w oparciu o kompetencje przyznane jej traktatem WE, czyli w niniejszej sprawie na podstawie art. 60 WE i 301 WE.

W wyroku z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-72/11 *Afrasiabi i in.* Trybunał, na wniosek Oberlandesgericht Düsseldorf, dokonał ponownie wykładni rozporządzenia nr 423/2007¹⁰³ dotyczącego środków ograniczających wobec Islamskiej Republiki Iranu, a konkretnie jego art. 7 ust. 3 i 4.

Trybunał orzekł, że art. 7 ust. 3 wymienionego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że zakaz pośredniego udostępnienia zasobów gospodarczych w rozumieniu art. 1 lit. i) owego rozporządzenia obejmuje czynności dotyczące dostawy i montażu w Iranie pieca do spiekania zdolnego do spełnienia swojej funkcji, lecz nie gotowego do użycia, na rzecz osoby trzeciej, która działając w imieniu, pod kontrolą lub według wskazówek osoby, podmiotu lub organu wymienionych w załącznikach IV i V do rzeczzonego rozporządzenia, zamierza wykorzystać ten piec w celu wyprodukowania na rzecz takiej osoby, podmiotu lub organu towarów mogących wspierać rozprzestrzenianie broni jądrowej w tym państwie. Trybunał uznał ponadto, że art. 7 ust. 4 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że: a) obejmuje on działania, pod przykrywką wymogów formalnych pozwalającą im na niewypełnienie znamion naruszenia art. 7 ust. 3 rzeczzonego rozporządzenia, jednak których celem lub skutkiem jest, bezpośrednio lub pośrednio, udaremnienie zakazu ustanowionego przez ten ostatni przepis; b) terminy „świadomie” i „umyślnie” implikują kumulatywne elementy świadomości i woli, które są spełnione, gdy osoba uczestnicząca w działaniu mającym taki cel lub taki skutek rozmyślnie dąży do niego lub przynajmniej uważa, że jej uczestnictwo może mieć ten cel lub ten skutek oraz godzi się na taką możliwość.

¹⁰¹ Wspólne stanowisko Rady 2007/140/WPZiB z dnia 27 lutego 2007 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. L 61, s. 49).

¹⁰² Wspólne stanowisko Rady 2008/479/WPZiB z dnia 23 czerwca 2008 r. zmieniające wspólne stanowisko 2007/140/WPZiB (Dz.U. L 163, s. 43).

¹⁰³ Zobacz przypis 100.

C – Skład Trybunału Sprawiedliwości

(Porządek pierwszeństwa na dzień 7 października 2011 r.)

Pierwszy rzqd, od lewej:

Prezes izby U. L hmus; pierwszy rzecznik generalny J. Mazák; prezesi izb K. Lenaerts i A. Tizzano; prezes Trybunału V. Skouris; prezesi izb J.N. Cunha Rodrigues, J.C. Bonichot, J. Malenovsk y i M. Safjan

Drugi rzqd, od lewej:

Sędziowie A. Borg Barthet i E. Juhász; rzecznik generalna J. Kokott; sędzia A. Rosas; prezes izby A. Prechal; sędziowie R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, G. Arestis i M. Ile i 

Trzeci rzqd, od lewej:

Rzecznicz generalni V. Trstenjak, Y. Bot i E. Sharpston; sędziowie A.   Caoimh, E. Levits i L. Bay Larsen; rzecznik generalny P. Mengozzi; sędziowie T. von Danwitz i A. Arabadjiev

Czwarty rzqd, od lewej:

Sędzia C.G. Fernlund; rzecznik generalny P. Cruz Villalón; sędziowie M. Berger, J.J. Kasel, C. Toader, D.  v by; rzecznik generalny N. J  skinen; sędzia E. Jara i nas; sekretarz A. Calot Escobar

1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości

(w kolejności objęcia funkcji)

Vassilios Skouris

urodzony w 1948 r.; absolwent prawa wolnego uniwersytetu w Berlinie (1970); doktor prawa konstytucyjnego i administracyjnego na uniwersytecie w Hamburgu (1973); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Hamburgu (1972–1977); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Bielefeld (1978); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Salonikach (1982); minister spraw wewnętrznych (1989 i 1996); członek komitetu administracyjnego uniwersytetu na Krecie (1983–1987); dyrektor centrum międzynarodowego i europejskiego prawa gospodarczego w Salonikach (1997–2005); przewodniczący hellenistycznego stowarzyszenia prawa europejskiego (1992–1994); członek greckiego narodowego komitetu badawczego (1993–1995); członek najwyższego komitetu ds. rekrutacji greckich urzędników państwowych (1994–1996); członek rady naukowej akademii prawa europejskiego w Trewirze (od 1995); członek komitetu administracyjnego greckiej narodowej szkoły sądownictwa (1995–96); członek komitetu naukowego ministerstwa spraw zagranicznych (1997–1999); przewodniczący greckiej rady ekonomiczno-społecznej w 1998 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 czerwca 1999 r.; prezes Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Antonio Tizzano

urodzony w 1940 r.; profesor prawa Unii Europejskiej na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie; profesor uniwersytetów Istituto Orientale (1969–1979) i Federico II w Neapolu (1979–1992), w Katanii (1969–1977) i w Mogadiszu (1967–1972); adwokat przy włoskim sądzie kasacyjnym; radca prawny stałego przedstawicielstwa Republiki Włoskiej przy Wspólnotach Europejskich (1984–1992); członek włoskiej delegacji podczas negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej do Wspólnot Europejskich, w sprawie Jednolitego aktu europejskiego i Traktatu o Unii Europejskiej; autor licznych publikacji, w tym komentarzy do traktatów europejskich i kodeksów Unii Europejskiej; założyciel i dyrektor, od 1996 r., czasopisma *Il Diritto dell'Unione Europea*; członek komitetów kierowniczych i redakcyjnych czasopism prawniczych; sprawozdawca licznych kongresów międzynarodowych; wykładowca w licznych instytucjach międzynarodowych, w tym w akademii prawa międzynarodowego w Hadze (1987); członek grupy niezależnych ekspertów do spraw zbadania finansów Komisji Wspólnot Europejskich (1999); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r. do dnia 3 maja 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

José Narciso da Cunha Rodrigues

urodzony w 1940 r.; pełnił różne funkcje w sądownictwie (1964–1977); odpowiedzialny za różne przedsięwzięcia rządowe zmierzające do realizacji i koordynacji studiów nad reformą systemu sądowego; przedstawiciel rządu przy Europejskiej Komisji Praw Człowieka i Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1980–1984); ekspert Komitetu Kierowniczego Praw Człowieka w Radzie Europy (1980–1985); członek komisji nowelizacyjnej kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego; Procurador-Geral da República (1984–2000); członek komitetu nadzorczego przy Europejskim Urzędzie ds. Zwalczania Korupcji (OLAF) (1999–2000); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r.

Allan Rosas

urodzony w 1948 r.; doktor prawa uniwersytetu w Turku (Finlandia); profesor prawa na uniwersytecie w Turku (1978–1981) i akademii w Åbo (Turku/Åbo) (1981–1996); dyrektor tamtejszego instytutu praw człowieka (1985–1995); pełnił różne odpowiedzialne stanowiska uniwersyteckie o charakterze krajowym i międzynarodowym; członek towarzystw naukowych; koordynacja wielu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych, w szczególności w następujących dziedzinach: prawo wspólnotowe, prawo międzynarodowe, prawa człowieka i prawa podstawowe, prawo konstytucyjne, prawo porównawcze administracji publicznej; przedstawiciel rządu fińskiego w charakterze członka lub doradcy delegacji fińskich na różnych konferencjach i spotkaniach międzynarodowych; funkcja eksperta fińskiego środowiska prawniczego, w tym w rządowych i parlamentarnych komisjach prawnych w Finlandii, jak również na łonie ONZ, UNESCO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Rady Europy; od 1995 r. główny doradca prawny w dziale prawnym Komisji Europejskiej, odpowiedzialny za stosunki zewnętrzne; od marca 2001 r. zastępca dyrektora generalnego działu prawnego Komisji Europejskiej; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 17 stycznia 2002 r.

Rosario Silva de Lapuerta

urodzona w 1954 r.; absolwent prawa (uniwersytet Complutense w Madrycie); abogado del Estado w Madrycie; abogado del Estado w dziale prawnym ministerstwa transportu, turystyki i komunikacji, następnie w dziale prawnym ministerstwa spraw zagranicznych; abogado del Estado-Jefe – szef państwowej służby prawnej odpowiedzialna za postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości i zastępca naczelnego dyrektora działu wspólnotowej i międzynarodowej pomocy prawnej w Abogacia General del Estado (ministerstwie sprawiedliwości); członek grupy refleksyjnej ds. przyszłości wspólnotowego systemu sądowego działającej przy Komisji; szef delegacji hiszpańskiej grupy „Amis de la Présidence” ds. reformy wspólnotowego systemu sądowego w traktacie nicejskim i działającej przy Radzie grupy ad hoc dotyczącej Trybunału Sprawiedliwości; profesor prawa wspólnotowego w szkole dyplomatycznej w Madrycie; współredaktor przeglądu „Noticias de la Unión Europea”; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Koen Lenaerts

urodzony w 1954 r.; absolwent i doktor prawa (Katholieke Universiteit Leuven); Master of Laws, Master in Public Administration (uniwersytet Harvarda); asystent (1979–1983), a następnie profesor prawa europejskiego na Katholieke Universiteit Leuven (od 1983); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1984–1985); profesor w Collège d'Europe w Brugii (1984–1989); członek palestry (avocat au barreau) w Brukseli (1986–1989); profesor zaproszony w Harvard Law School (1989); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 6 października 2003 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Juliane Kokott

urodzona w 1957 r.; studia prawnicze (uniwersytety w Bonn i w Genewie); LL.M. (American University/Washington DC); doktor prawa (uniwersytet w Heidelbergu, 1985; uniwersytet Harvarda, 1990); profesor zaproszony na uniwersytecie w Berkeley (1991); profesor niemieckiego i obcego prawa publicznego, prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytetach w Augsburgu (1992), w Heidelbergu (1993) i w Düsseldorfie (1994); sędzia dodatkowy rządu niemieckiego w Międzynarodowym Trybunale Pojednawczym i Arbitrażowym Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE); wiceprzewodniczący federalnej rady konsultacyjnej ds. zmiany globalnej (WBGU, 1996); profesor prawa międzynarodowego, międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego i prawa europejskiego na uniwersytecie w St. Gallen (1999); dyrektor instytutu europejskiego i międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2000); zastępca dyrektora programu studiów podyplomowych w dziedzinie prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2001); rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

urodzony w 1937 r.; studia prawnicze w Cambridge; barrister (1964–1980); Queen’s Counsel (1980–1986); sędzia w High Court of England and Wales (1986–1995); Lord Justice of Appeal (1995–2003); od 1985 r. starszy rangą członek, a w 2003 r. skarbnik Honourable Society of the Inner Temple; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 stycznia 2004 r.

Endre Juhász

urodzony w 1944 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Szeged, Węgry (1967); egzamin adwokacki (1970); studia trzeciego cyklu w zakresie prawa porównawczego na uniwersytecie w Strasburgu, Francja (1969, 1970, 1971, 1972); urzędnik w departamencie prawnym ministerstwa handlu zagranicznego (1966–1974), dyrektor do spraw legislacyjnych (1973–1974); pierwszy attaché handlowy w ambasadzie węgierskiej w Brukseli, odpowiedzialny za kwestie wspólnotowe (1974–1979); dyrektor generalny ministerstwa handlu zagranicznego (1979–1983); pierwszy attaché handlowy, a następnie doradca handlowy w ambasadzie węgierskiej w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone (1983–1989); dyrektor generalny w ministerstwie handlu i w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1989–1991); główny negocjator układu stowarzyszeniowego między Republiką Węgierską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi (1990–1991); sekretarz generalny w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych; dyrektor urzędu spraw europejskich (1992); sekretarz stanu w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1993–1994); sekretarz stanu, prezes urzędu spraw europejskich, ministerstwo przemysłu i handlu (1994); ambasador nadzwyczajny i pełnomocny, szef misji dyplomatycznej Republiki Węgierskiej przy Unii Europejskiej (styczeń 1995 – maj 2003); główny negocjator przystąpienia Republiki Węgierskiej do Unii Europejskiej (lipiec 1998 – kwiecień 2003); minister bez teki ds. koordynacji zagadnień integracji europejskiej (od maja 2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

George Arestis

urodzony w 1945 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Atenach (1968); M.A. Comparative Politics and Government, uniwersytet Kentu w Canterbury (1970); praktyka adwokacka na Cyprze (1972–1982); nominacja na stanowisko District Court Judge (1982); awansowany na stanowisko prezesa District Court (1995); Administrative President District Court w Nikozji (1997–2003); sędzia sądu najwyższego Cypru (2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

urodzony w 1947 r.; doktor prawa uniwersytetu na Malcie (1973), członek maltańskiej służby publicznej jako Notary to Government od 1975 r.; doradca republiki w 1978 r., pierwszy doradca republiki w 1979 r., zastępca Attorney General (1988), mianowany Attorney General przez prezydenta Malty w 1989 r.; wykładowca prawa cywilnego w niepełnym wymiarze czasu pracy uniwersytetu na Malcie (1985–1989); członek rady uniwersytetu królewskiego, Malta (1998–2004); członek komisji ds. wymiaru sprawiedliwości (1994–2004); członek komitetu dyrektorów centrum arbitrażu na Malcie (1998–2004); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Marko Ilešič

urodzony w 1947 r.; doktor prawa (uniwersytet w Lublanie); specjalizacja w prawie porównawczym (uniwersytety w Strasburgu i w Coimbrze); egzamin sędziowski; profesor prawa cywilnego, handlowego i prawa prywatnego międzynarodowego; wicedziekan (1995–2001) oraz dziekan (2001–2004) wydziału prawa uniwersytetu w Lublanie, autor wielu publikacji z zakresu prawa, sędzia honorowy i prezes izby sądu pracy w Lublanie (1975–1986); prezes słoweńskiego sądu sportowego (1978–1986); prezes izby arbitrażowej giełdy w Lublanie; arbiter w izbie handlowej Jugosławii (do 1991) i Słowenii (od 1991); arbiter w międzynarodowej izbie handlowej w Paryżu; sędzia sądu apelacyjnego UEFA i Fify; prezes unii zrzeszeń prawników Słowenii (1993–2005); członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawniczego, Międzynarodowego Komitetu Morskiego i innych międzynarodowych stowarzyszeń prawniczych; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Jiří Malenovský

urodzony w 1950 r.; doktor prawa na uniwersytecie Karola w Pradze (1975), asystent (1974–1990), prodziekan (1989–1991), kierownik wydziału prawa międzynarodowego i prawa europejskiego (1990–1992) na uniwersytecie Masaryka w Brnie; sędzia trybunału konstytucyjnego Czechosłowacji (1992); ambasador przy Radzie Europy (1993–1998); prezes Komitetu Delegatów Ministrów Rady Europy (1995); dyrektor generalny ministerstwa spraw zagranicznych (1998–2000); prezes czeskiego i słowackiego oddziału Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (1999–2001); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); członek rady legislacyjnej (1998–2000); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (od 2000); profesor prawa międzynarodowego publicznego na uniwersytecie Masaryka w Brnie (2001); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Uno Lõhmus

urodzony w 1952 r.; doktor prawa (1986); członek palestry (1977–1998); profesor zaproszony prawa karnego na uniwersytecie w Tartu; sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (1994–1998); prezes sądu najwyższego Estonii (1998–2004); członek komisji konstytucyjnej; konsultant w komisji kodyfikacyjnej ds. reformy kodeksu karnego; członek grupy roboczej ds. reformy kodeksu postępowania karnego; autor licznych publikacji na temat praw człowieka i prawa konstytucyjnego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Egils Levits

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa i nauk politycznych uniwersytetu w Hamburgu; współpracownik naukowy wydziału prawa uniwersytetu w Kilonii; doradca ds. prawa międzynarodowego, prawa konstytucyjnego i reformy legislacyjnej w parlamencie łotewskim; ambasador Republiki Łotewskiej w Niemczech i Szwajcarii (1992–1993), w Austrii, w Szwajcarii i na Węgrzech (1994–1995), wicepremier i minister sprawiedliwości, pełniący obowiązki ministra spraw zagranicznych (1993–1994), arbiter w Sądzie Polubownym i Arbitrażowym OBWE (od 1997); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego (od 2001); nominacja sędziowska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1995) i ponowna nominacja (1998 i 2001); liczne publikacje z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, reformy legislacyjnej i prawa wspólnotowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Aindrias Ó Caoimh

urodzony w 1950 r.; bachelor prawa cywilnego (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972); dyplom studiów wyższych z prawa europejskiego (University College Dublin, 1977); barrister w palestrze irlandzkiej (1972–1999); wykładowca prawa europejskiego (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994–1999); przedstawiciel rządu irlandzkiego w licznych sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia High Court w Irlandii (od 1999); bencher (dziekan) w Honorable Society of King's Inns (od 1999); wiceprezes irlandzkiego stowarzyszenia prawa europejskiego; członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (oddział irlandzki); syn Andreasa O'Keeffe'a (Aindrias Ó Caoimh), sędziego Trybunału Sprawiedliwości (1974–1985); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 13 października 2004 r.

Lars Bay Larsen

urodzony w 1953 r.; dyplom z nauk politycznych (1976), absolwent prawa (1983), uniwersytet w Kopenhadze; urzędnik w ministerstwie sprawiedliwości (1983–1985); wykładowca (1984–1991), następnie profesor stowarzyszony (1991–1996) prawa rodzinnego na uniwersytecie w Kopenhadze; szef działu w Advokatsamfund (1985–1986); szef służby (1986–1991) w ministerstwie sprawiedliwości; dopuszczony do adwokatury (1991); szef wydziału (1991–1995), szef departamentu policji (1995–1999), szef departamentu prawnego (2000–2003) w ministerstwie sprawiedliwości; przedstawiciel Królestwa Danii w Komitecie K-4 (1995–2000) przy grupie centralnej Schengen (1996–1998) oraz w Europol Management Board (1998–2000); sędzia w Højesteret (2003–2006); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Eleanor Sharpston

urodzona w 1955 r.; studia ekonomiczne, językowe i prawnicze w King's College, Cambridge (1973–1977); asystent i pracownik naukowy w Corpus Christi College, Oxford (1977–1980); przyjęta do adwokatury (Middle Temple, 1980); barrister (1980–1987 i 1990–2005); referendarz przy rzeczniku generalnym, następnie sędzi sir Gordonie Slynnie (1987–1990); profesor prawa europejskiego i prawa porównawczego (Director of European Legal Studies) w University College London (1990–1992); profesor (Lecturer) na wydziale prawa (1992–1998), następnie profesor stowarzyszony (Affiliated Lecturer) (1998–2005) na uniwersytecie w Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (1992–2010); Emeritus Fellow of King's College, Cambridge (od 2011); profesor stowarzyszony i pracownik naukowy (Senior Research Fellow) w Centre for European Legal Studies na uniwersytecie w Cambridge (1998–2005); Queen's Counsel (1999); Bencher of Middle Temple (2005); Honorary Fellow of Corpus Christi College, Oxford (2010); LL.D. (h.c.) Glasgow (2010) i Nottingham Trent (2011); rzecznik generalna Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Paolo Mengozzi

urodzony w 1938 r.; profesor prawa międzynarodowego i kierownik katedry prawa Wspólnot Europejskich im. Jeana Monneta na uniwersytecie w Bolonii; doktor honoris causa uniwersytetu Karola III w Madrycie; profesor zaproszony na uniwersytetach: Johnsa Hopkinsa (Bologna Center), St. Johns (w Nowym Jorku), Georgetown, Paris II, Georgia (w Atenach) oraz w Institut Universitaire International (Luksemburg); koordynator European Business Law Pallas Program, zorganizowanego przy uniwersytecie w Nijmegen; członek komitetu doradczego Komisji Wspólnot Europejskich ds. zamówień publicznych; podsekretarz stanu ds. przemysłu i handlu w okresie prezydentury włoskiej w Radzie; członek grupy roboczej Wspólnoty Europejskiej ds. Światowej Organizacji Handlu (WTO) i dyrektor sesji 1997 centrum badań naukowych akademii prawa międzynarodowego w Hadze poświęconej WTO; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 4 marca 1998 r. do dnia 3 maja 2006 r.; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

Pernilla Lindh

urodzona w 1945 r.; absolwentka prawa uniwersytetu w Lund; referendarz i sędzia w sądzie pierwszej instancji w Trollhättan (1971–1974); referendarz w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1974–1975); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Sztokholmie (1975); doradca do spraw prawnych i administracyjnych przy prezesie sądu apelacyjnego w Sztokholmie (1975–1978); pełnomocnik do zadań specjalnych w Domstolverket (krajowej radzie sądownictwa) (1977); doradca w Justitiekanslern (urzędzie kanclerza ds. sprawiedliwości) (1979–1980); asesor w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1980–1981); doradca prawny w ministerstwie handlu (1981–1982); doradca prawny, następnie dyrektor i dyrektor generalny do spraw prawnych w ministerstwie spraw zagranicznych (1982–1995); tytuł ambasadora w 1992 r.; wiceprezes Marknadsdomstolen (sądu handlowego); odpowiedzialna za kwestie prawne i instytucjonalne w trakcie negocjacji dotyczących EOG (wiceprzewodnicząca, następnie przewodnicząca grupy EFTA) oraz w trakcie negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Szwecji do Unii Europejskiej; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 18 stycznia 1995 r. do dnia 6 października 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r. do dnia 6 października 2011 r.

Yves Bot

urodzony w 1947 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Rouen; doktor nauk prawnych (uniwersytet Paris II Panthéon-Assas); profesor nadzwyczajny na wydziale prawa uniwersytetu w Mans; zastępca, a następnie pierwszy zastępca w prokuraturze w Mans (1974–1982); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Dieppe (1982–1984); zastępca prokuratora republiki w tribunal de grande instance w Strasburgu (1984–1986); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Bastii (1986–1988); rzecznik generalny w sądzie apelacyjnym w Caen (1988–1991); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Mans (1991–1993); szef misji przy ministrze stanu, garde des Sceaux (1993–1995); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Nanterre (1995–2002); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Paryżu (2002–2004); prokurator generalny w sądzie apelacyjnym w Paryżu (2004–2006); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Ján Mazák

urodzony w 1954 r.; doktor nauk prawnych (uniwersytet Pavola Jozefa Šafárika w Koszycach, 1978); profesor prawa cywilnego (1994) i prawa wspólnotowego (2004); dyrektor instytutu prawa wspólnotowego na wydziale prawa w Koszycach (2004); sędzia w Krajský súd (sądzie rejonowym) w Koszycach (1980); zastępca prezesa (1982) i prezes (1990) Mestský súd (sądu miejskiego) w Koszycach; członek słowackiej adwokatury (1991); radca prawny trybunału konstytucyjnego (1993–1998); wiceminister sprawiedliwości (1998–2000); prezes trybunału konstytucyjnego (2000–2006); członek komisji weneckiej (2004); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Jean-Claude Bonichot

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa uniwersytetu w Metz absolwent Institut d'études politiques de Paris w Paryżu, były student École nationale d'administration (krajowej szkoły administracji); sprawozdawca (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 i 1992–1999); asesor (1999–2000); prezes szóstego podwydziału w wydziale spraw spornych (2000–2006) Conseil d'État; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1987–1991); dyrektor gabinetu ministra pracy, zatrudnienia i kształcenia zawodowego, następnie dyrektor gabinetu ministra stanu, ministra służby publicznej i modernizacji administracji (1991–1992); szef delegacji prawnej Conseil d'État przy krajowym zakładzie ubezpieczeń chorobowych pracowników najemnych (2001–2006); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Metz (1988–2000), następnie na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (od 2000); autor licznych publikacji z zakresu prawa administracyjnego, prawa wspólnotowego oraz europejskiego prawa praw człowieka; założyciel i przewodniczący rady redakcyjnej biuletynu orzecznictwa prawa urbanistycznego, współzałożyciel i członek rady redakcyjnej biuletynu prawnego wspólnot lokalnych, prezes rady naukowej grupy badawczej ds. instytucji oraz prawa urbanistycznego i mieszkaniowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Thomas von Danwitz

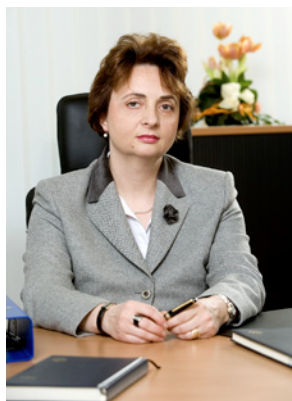
urodzony w 1962 r.; studia w Bonn, Genewie i Paryżu; państwowy egzamin prawniczy (1986 i 1992); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Bonn, 1988); międzynarodowy dyplom administracji publicznej (École nationale d'administration, 1990); habilitacja (uniwersytet w Bonn, 1996); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (1996–2003), dziekan wydziału prawa uniwersytetu Ruhry w Bochum (2000–2001); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (uniwersytet w Kolonii, 2003–2006); dyrektor instytutu prawa publicznego i nauki administracji (2006); profesor zaproszony w Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), na uniwersytecie François Rabelais'go (Tours, 2001–2006) oraz na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (2005–2006); doktor honoris causa uniwersytetu Rabelais'go (Tours, 2010); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Verica Trstenjak

urodzona w 1962 r.; egzamin prawniczy (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Lublanie (1995); profesor (od 1996) teorii państwa i prawa (doktryna) oraz prawa prywatnego; pracownik naukowy; studia doktoranckie na uniwersytecie w Zurychu, w instytucie prawa porównawczego na uniwersytecie w Wiedniu, w instytucie międzynarodowego prawa prywatnego im. Maxa Plancka w Hamburgu, na wolnym uniwersytecie w Amsterdamie; profesor zaproszony na uniwersytecie w Wiedniu, na uniwersytecie we Fryburgu (Niemcy) oraz w szkole prawa Bucerius w Hamburgu; dyrektor służby prawnej (1994–1996) i sekretarz stanu w ministerstwie nauki i technologii (1996–2000); sekretarz generalny rządu (2000); członek grupy roboczej ds. europejskiego kodeksu cywilnego (Study Group on European Civil Code) od 2003 r.; obowiązki w zakresie projektu badawczego Humboldt (Humboldt Stiftung); publikacje naukowe: ponad sto artykułów prawnych oraz liczne książki dotyczące tematyki prawa europejskiego i prywatnego; nagroda stowarzyszenia prawników słoweńskich „prawnik roku 2003”; członek rady redakcyjnej wielu przeglądów prawnych; sekretarz generalny stowarzyszenia prawników słoweńskich, członek wielu stowarzyszeń prawników, w tym Gesellschaft für Rechtsvergleichung; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 lipca 2004 r. do dnia 6 października 2006 r.; rzecznik generalna Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Alexander Arabadjiev

urodzony w 1949 r.; studia prawnicze (uniwersytet św. Klemensa z Ochrydy w Sofii); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Blagoevgradzie (1975–1983); sędzia w sądzie okręgowym w Blagoevgradzie (1983–1986); sędzia sądu najwyższego (1986–1991); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–2000); członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (1997–1999); członek konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (2002–2003); poseł (2001–2006); obserwator w Parlamencie Europejskim; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Camelia Toader

urodzona w 1963 r.; absolwentka prawa (1986), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet w Bukareszcie); asesor sądowy w sądzie pierwszej instancji, Buftea (1986–1988); sędzia w sądzie pierwszej instancji 5. rejonu w Bukareszcie (1988–1992); członek palestry w Bukareszcie (1992); wykładowca (1992–2005), następnie od 2005 r. profesor prawa cywilnego i europejskiego prawa zobowiązań na uniwersytecie w Bukareszcie; studia doktoranckie i badania naukowe w instytucie prawa prywatnego międzynarodowego Maxa Plancka w Hamburgu (między 1992 i 2004); dyrektor departamentu integracji europejskiej w ministerstwie sprawiedliwości (1997–1999); sędzia w wysokim sądzie kasacyjnym i sprawiedliwości (1999–2007); profesor zaproszony na uniwersytecie w Wiedniu (2000 i 2011); wykładowca prawa wspólnotowego w krajowym instytucie sądownictwa (2003 i 2005–2006); członek komitetu redakcyjnego wielu przeglądów prawniczych; od 2010 r. członek stowarzyszony Académie internationale de droit comparé oraz instytutu badań prawnych rumuńskiej akademii; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Jean-Jacques Kasel

urodzony w 1946 r.; doktor prawa, dyplom specjalny z prawa administracyjnego (wolny uniwersytet w Brukseli, 1970); dyplom Institut d'études politiques de Paris w Paryżu (Ecofin, 1972); aplikacja adwokacka; doradca prawny Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973); attaché, następnie secrétaire de légation w ministerstwie spraw zagranicznych (1973–1976); przewodniczący grup roboczych rady ministrów (1976); pierwszy sekretarz ambasady (Paryż), zastępca stałego przedstawiciela przy OECD (chargé de liaison przy UNESCO, 1976–1979); szef gabinetu wicepremiera (1979–1980); przewodniczący grup roboczych EWP (Azja, Afryka, Ameryka Łacińska); radca, następnie zastępca szefa gabinetu przewodniczącego Komisji Wspólnot Europejskich (1981); dyrektor ds. budżetu i regulaminu pracowniczego w sekretariacie generalnym rady ministrów (1981–1984); chargé de mission w stałym przedstawicielstwie przy Wspólnotach Europejskich (1984–1985); przewodniczący komisji budżetowej; minister pełnomocny, dyrektor do spraw politycznych i kulturalnych (1986–1991); doradca dyplomatyczny premiera (1986–1991); ambasador w Grecji (1989–1991, nierezydujący), przewodniczący komitetu politycznego (1991); ambasador, stały przedstawiciel przy Wspólnotach Europejskich (1991–1998); przewodniczący Coreper (1997); ambasador (Bruksela, 1998–2002); stały przedstawiciel przy NATO (1998–2002); marszałek dworu i szef gabinetu wielkiego księcia (2002–2007); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 15 stycznia 2008 r.

Marek Safjan

urodzony w 1949 r.; doktor prawa (Uniwersytet Warszawski, 1980); doktor habilitowany nauk prawnych (Uniwersytet Warszawski, 1990); profesor prawa (1998); dyrektor Instytutu Prawa Cywilnego Uniwersytetu Warszawskiego (1992–1996); prorektor Uniwersytetu Warszawskiego (1994–1997); sekretarz generalny sekcji polskiej Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998); przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie ds. Bioetyki Rady Europy (1991–1997); sędzia Trybunału Konstytucyjnego (1997–1998), następnie prezes tego trybunału (1998–2006); członek Académie internationale de droit comparé (od 1994), a następnie jej wiceprzewodniczący (od 2010), członek Association internationale de droit, éthique et science (od 1995), członek Komitetu Helsińskiego w Polsce; członek Polskiej Akademii Umiejętności; odznaczony medalem „Pro Merito” przez sekretarza generalnego Rady Europy (2007); autor licznych publikacji z zakresu prawa cywilnego, prawa medycznego i prawa europejskiego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Daniel Šváby

urodzony w 1951 r.; doktor prawa (uniwersytet w Bratysławie); sędzia sądu pierwszej instancji w Bratysławie; sędzia sądu apelacyjnego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa cywilnego oraz wiceprezes sądu apelacyjnego w Bratysławie; członek sekcji prawa cywilnego i rodzinnego przy instytucie prawa ministerstwa sprawiedliwości; sędzia tymczasowy sądu najwyższego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa handlowego; członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (Strasburg); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Maria Berger

urodzona w 1956 r.; studia prawnicze i ekonomiczne (1975–1979), doktor prawa; asystentka i wykładowca w instytucie prawa publicznego i nauk politycznych uniwersytetu w Innsbrucku (1979–1984); administrator w federalnym ministerstwie nauki i badań naukowych, ostatnio zastępca kierownika działu (1984–1988); odpowiedzialna za kwestie dotyczące Unii Europejskiej w urzędzie kanclerza federalnego (1988–1989); kierownik służby ds. integracji europejskiej urzędu kanclerza federalnego (przygotowywanie przystąpienia Austrii do Unii Europejskiej) (1989–1992); dyrektor w Urzędzie Nadzoru EFTA w Genewie i Brukseli (1993–1994); zastępca przewodniczącego uniwersytetu w Krems n. Dunajem (1995–1996); deputowana do Parlamentu Europejskiego (listopad 1996 – styczeń 2007 i grudzień 2008 – lipiec 2009) i członek komisji prawnej; zastępca członka konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (luty 2002 – lipiec 2003); członek rady miejskiej Perg (wrzesień 1997 – wrzesień 2009); federalny minister sprawiedliwości (styczeń 2007 – grudzień 2008); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Niilo Jääskinen

urodzony w 1958 r.; absolwent prawa (1980), studia podyplomowe w zakresie prawa (1982), doktorat (2008) na uniwersytecie w Helsinkach; wykładowca na uniwersytecie w Helsinkach (1980–1986); referendarz i sędzia na czas oznaczony w sądzie pierwszej instancji w Rovaniemi (1983–1984); radca prawny (1987–1989), następnie kierownik sekcji prawa europejskiego (1990–1995) w ministerstwie sprawiedliwości; radca prawny w ministerstwie spraw zagranicznych (1989–1990); radca i sekretarz do spraw europejskich w wielkiej komisji parlamentu fińskiego (1995–2000); sędzia na czas oznaczony (lipiec 2000 – grudzień 2002), następnie sędzia (styczeń 2003 – wrzesień 2009) w naczelnym sądzie administracyjnym; odpowiedzialny za kwestie prawne i instytucjonalne w czasie negocjacji w sprawie przystąpienia Republiki Finlandii do Unii Europejskiej; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Pedro Cruz Villalón

urodzony w 1946 r.; absolwent prawa (1963–1968) i doktor prawa uniwersytetu w Sewilli (1975); studia podyplomowe na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim (1969–1971); adiunkt w dziedzinie prawa politycznego na uniwersytecie w Sewilli (1978–1986); profesor prawa konstytucyjnego na uniwersytecie w Sewilli (1986–1992); referendarz w trybunale konstytucyjnym (1986–1987); sędzia trybunału konstytucyjnego (1992–1998); prezes trybunału konstytucyjnego (1998–2001); fellow w Wissenschaftskolleg w Berlinie (2001–2002); profesor prawa konstytucyjnego na uniwersytecie autonomicznym w Madrycie (2002–2009); radca wybieralny rady stanu (2004–2009); autor licznych publikacji; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 14 grudnia 2009 r.

Alexandra (Sacha) Prechal

urodzona w 1959 r.; studia prawnicze (uniwersytet w Groningen, 1977–1983); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Amsterdamie, 1995); wykładowca prawa na wydziale prawa uniwersytetu w Maastricht (1983–1987); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1987–1991); wykładowca w instytucie Europa wydziału prawa na uniwersytecie w Amsterdamie (1991–1995); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Tilburgu (1995–2003); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Utrechcie i członek rady administracyjnej instytutu Europa uniwersytetu w Utrechcie (od 2003); członek kolegium redakcyjnego licznych krajowych i międzynarodowych czasopism prawnych; autorka licznych publikacji; członek królewskiej niderlandzkiej akademii nauk; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 czerwca 2010 r.

Egidijus Jarašiūnas

urodzony w 1952 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1974–1979); doktor nauk prawnych (litewska akademia prawa, 1999), adwokat na Litwie (1979–1990); deputowany do rady najwyższej (parlamentu) Republiki Litewskiej (1990–1992), a następnie członek Seimas (parlamentu) Republiki Litewskiej i członek komitetu państwa i prawa (1992–1996); sędzia trybunału konstytucyjnego Republiki Litewskiej (1996–2005), następnie doradca prezesa trybunału konstytucyjnego Litwy (od 2006); asystent w katedrze prawa konstytucyjnego na wydziale prawa uniwersytetu Michała Römera w Wilnie (1997–2000), potem profesor nadzwyczajny (2000–2004), następnie profesor w tej katedrze (od 2004), wreszcie kierownik katedry prawa konstytucyjnego (2005–2007); dziekan wydziału prawa uniwersytetu Mykolasa Romerisa (2007–2010); członek komisji weneckiej (2006–2010); sygnatariusz aktu z dnia 11 marca 1990 r. o przywróceniu niepodległości Litwy; autor licznych publikacji z zakresu prawa; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 6 października 2010 r.

Carl Gustav Fernlund

urodzony w 1950 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Lund (1975); sekretarz sądu pierwszej instancji w Landskronie (1976–1978); asesor w administracyjnym sądzie apelacyjnym (1978–1982); sędzia dodatkowy w administracyjnym sądzie apelacyjnym (1982); doradca prawny w stałym Komitecie do spraw konstytucji parlamentu szwedzkiego (1983–1985); doradca prawny w ministerstwie finansów (1985–1990); dyrektor wydziału do spraw podatków dochodowych od osób fizycznych w ministerstwie finansów (1990–1996); dyrektor wydziału do spraw podatków akcyzowych w ministerstwie finansów (1996–1998); doradca podatkowy w stałym przedstawicielstwie Szwecji przy Unii Europejskiej (1998–2000); dyrektor generalny do spraw prawnych w departamencie podatków i ceł ministerstwa finansów (2000–2005); sędzia najwyższego trybunału administracyjnego (2005–2009); prezes administracyjnego sądu apelacyjnego w Göteborgu (2009–2011); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 6 października 2011 r.

Alfredo Calot Escobar

urodzony w 1961 r.; absolwent prawa uniwersytetu w Walencji (1979–1984); analityk handlowy w radzie izb handlowych wspólnoty autonomicznej Walencji (1986); prawnik lingwista w Trybunale Sprawiedliwości (1986–1990); prawnik weryfikator w Trybunale Sprawiedliwości (1990–1993); administrator w służbie do spraw kontaktów z mediami i informacji Trybunału Sprawiedliwości (1993–1995); administrator w sekretariacie komisji instytucjonalnej Parlamentu Europejskiego (1995–1996); attaché przy sekretarzu Trybunału Sprawiedliwości (1996–1999); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1999–2000); kierownik hiszpańskiego wydziału tłumaczeń w Trybunale Sprawiedliwości (2000–2001); dyrektor, a następnie dyrektor generalny tłumaczeń w Trybunale Sprawiedliwości (2001–2010); sekretarz Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2010 r.

2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2011 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 6 października 2011 r.

W związku z rezygnacją Pernilli Lindh przedstawiciele rządów państw członkowskich Unii Europejskiej mianowali, decyzją z dnia 8 września 2011 r., Carla Gustava Fernlunda sędzią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na okres pozostający do końca kadencji Pernilli Lindh, to jest na okres do dnia 6 października 2012 r.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2011 r.
do dnia 6 października 2011 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
J.N. CUNHA RODRIGUES, prezes drugiej izby
K. LENAERTS, prezes trzeciej izby
J.C. BONICHOT, prezes czwartej izby
Y. BOT, pierwszy rzecznik generalny
K. SCHIEMANN, prezes ósmej izby
A. ARABADJIEV, prezes szóstej izby
J.J. KASEL, prezes piątej izby
D. ŠVÁBY, prezes siódmej izby
A. ROSAS, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
U. LÖHMUS, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGZZI, rzecznik generalny
P. LINDH, sędzia
J. MAZÁK, rzecznik generalny
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
C. TOADER, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia
E. JARAŠIŪNAS, sędzia

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

**od dnia 7 października 2011 r.
do dnia 31 grudnia 2011 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
J.N. CUNHA RODRIGUES, prezes drugiej izby
K. LENAERTS, prezes trzeciej izby
J.C. BONICHOT, prezes czwartej izby
J. MAZÁK, pierwszy rzecznik generalny
J. MALENOVSKÝ, prezes siódmej izby
U. LÖHMUS, prezes szóstej izby
M. SAFJAN, prezes piątej izby
A. PRECHAL, prezes ósmej izby
A. ROSAS, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
K. SCHIEMANN, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGZZI, rzecznik generalny
Y. BOT, rzecznik generalny
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
J.J. KASEL, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
E. JARAŠIŪNAS, sędzia
C.G. FERNLUND, sędzia

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości

Pilotti Massimo, sędzia (1952–1958), prezes w latach 1952–1958
Serrarens Petrus, sędzia (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, sędzia (1952–1958)
Rueff Jacques, sędzia (1952–1959 i 1960–1962)
Riese Otto, sędzia (1952–1963)
Lagrange Maurice, rzecznik generalny (1952–1964)
Delvaux Louis, sędzia (1952–1967)
Hammes Charles Léon, sędzia (1952–1967), prezes w latach 1964–1967
Roemer Karl, rzecznik generalny (1953–1973)
Catalano Nicola, sędzia (1958–1962)
Rossi Rino, sędzia (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, sędzia (1958–1979), prezes w latach 1958–1964
Trabucchi Alberto, sędzia (1962–1972), następnie rzecznik generalny (1973–1976)
Lecourt Robert, sędzia (1962–1976), prezes w latach 1967–1976
Strauss Walter, sędzia (1963–1970)
Gand Joseph, rzecznik generalny (1964–1970)
Monaco Riccardo, sędzia (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., sędzia (1967–1984), prezes w latach 1980–1984
Pescatore Pierre, sędzia (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, rzecznik generalny (1970–1972)
Kutscher Hans, sędzia (1970–1980), prezes w latach 1976–1980
Mayras Henri, rzecznik generalny (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, sędzia (1973–1974)
Sørensen Max, sędzia (1973–1979)
Reischl Gerhard, rzecznik generalny (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, rzecznik generalny (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., sędzia (1973–1988), prezes w latach 1984–1988
O'Keeffe Aindrias, sędzia (1974–1985)
Touffait Adolphe, sędzia (1976–1982)
Capotorti Francesco, sędzia (1976), następnie rzecznik generalny (1976–1982)
Bosco Giacinto, sędzia (1976–1988)
Koopmans Thymen, sędzia (1979–1990)
Due Ole, sędzia (1979–1994), prezes w latach 1988–1994
Everling Ulrich, sędzia (1980–1988)
Chloros Alexandros, sędzia (1981–1982)
Rozès Simone, rzecznik generalna (1981–1984)
Verloren van Themaat Pieter, rzecznik generalny (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, rzecznik generalny (1981–1988), następnie sędzia (1988–1992)
Grévisse Fernand, sędzia (1981–1982 i 1988–1994)
Bahlmann Kai, sędzia (1982–1988)
Galmot Yves, sędzia (1982–1988)
Mancini G. Federico, rzecznik generalny (1982–1988), następnie sędzia (1988–1999)
Kakouris Constantinos, sędzia (1983–1997)

Darmon Marco, rzecznik generalny (1984–1994)
Joliet René, sędzia (1984–1995)
Lenz Carl Otto, rzecznik generalny (1984–1997)
O’Higgins Thomas Francis, sędzia (1985–1991)
Schockweiler Fernand, sędzia (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, rzecznik generalny (1986–1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, sędzia (1986–2000)
Mischo Jean, rzecznik generalny (1986–1991 i 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, sędzia (1986–2003), prezes w latach 1994–2003
Diez de Velasco Manuel, sędzia (1988–1994)
Zuleeg Manfred, sędzia (1988–1994)
Van Gerven Walter, rzecznik generalny (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, rzecznik generalny (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, rzecznik generalny (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, sędzia (1990–2000)
Murray John L., sędzia (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, rzecznik generalny (1991–1994), następnie sędzia (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, sędzia (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, rzecznik generalny (1994–1997)
Hirsch Günter, sędzia (1994–2000)
Cosmas Georges, rzecznik generalny (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, sędzia (1994 i 1999–2006), rzecznik generalny (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, sędzia (1994–2006)
Léger Philippe, rzecznik generalny (1994–2006)
Ragnemalm Hans, sędzia (1995–2000)
Fennelly Nial, rzecznik generalny (1995–2000)
Sevón Leif, sędzia (1995–2002)
Wathelet Melchior, sędzia (1995–2003)
Jann Peter, sędzia (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, rzecznik generalny (1995–2009)
Schintgen Romain, sędzia (1996–2008)
Ioannou Krateros, sędzia (1997–1999)
Alber Siegbert, rzecznik generalny (1997–2003)
Saggio Antonio, rzecznik generalny (1998–2000)
O’Kelly Macken Fidelma, sędzia (1999–2004)
Von Bahr Stig, sędzia (2000–2006)
Colneric Ninon, sędzia (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., rzecznik generalny (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, rzecznik generalna (2000–2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, sędzia (2000–2010)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, rzecznik generalny (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, sędzia (2004–2009)
Klučka Ján, sędzia (2004–2009)
Kūris Pranas, sędzia (2004–2010)
Lindh Pernilla, sędzia (2006–2011)

Prezesi

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Sekretarze:

Van Houtte Albert (1953–1982)
Heim Paul (1982–1988)
Giraud Jean-Guy (1988–1994)
Grass Roger (1994–2010)

D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości

Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2007–2011)
3. Przedmiot skarg (2011)
4. Skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2007–2011)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2007–2011)
6. Wyroki, postanowienia, opinie (2011)
7. Skład orzekający (2007–2011)
8. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie (2007–2011)
9. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2007–2011)
10. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2011)
11. Wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2007–2011)
12. Czas trwania postępowania (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie) (2007–2011)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

13. Rodzaje postępowań (2007–2011)
14. Skład orzekający (2007–2011)

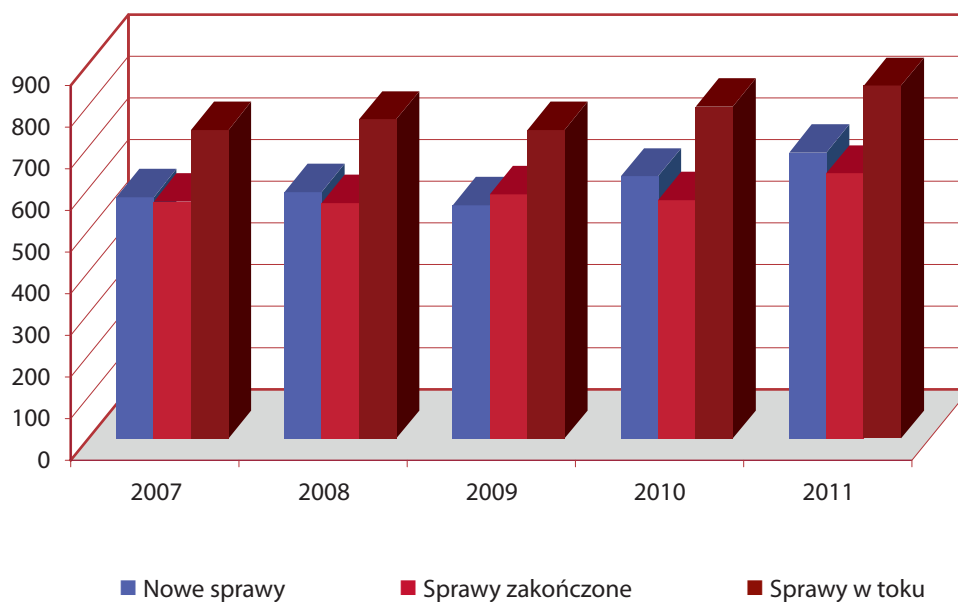
Różne

15. Tryb przyspieszony (2007–2011)
16. Pilny tryb prejudycjalny (2008–2011)
17. Orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2011)

Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2011)

18. Nowe sprawy i wyroki
19. Nowe odesłania prejudycjalne (przypadające na państwo członkowskie w danym roku)
20. Nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)
21. Nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

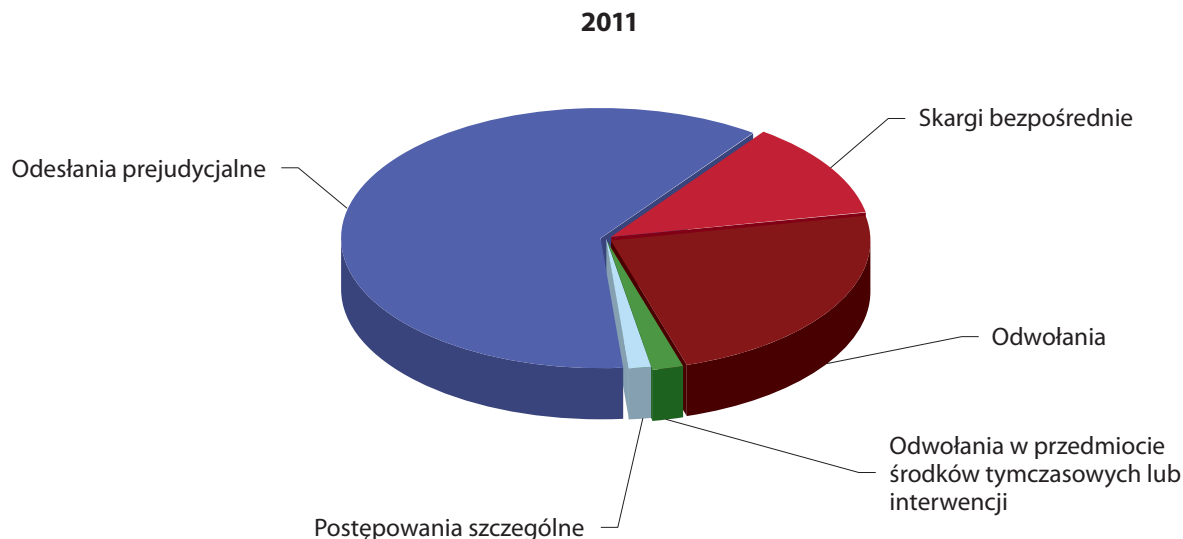
1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)¹*

	2007	2008	2009	2010	2011
Nowe sprawy	581	593	562	631	688
Sprawy zakończone	570	567	588	574	638
Sprawy w toku	742	768	742	799	849

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Odesłania prejudycjalne	265	288	302	385	423
Skargi bezpośrednie	222	210	143	136	81
Odwołania	79	78	105	97	162
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	8	8	2	6	13
Opinie		1	1		
Postępowania szczególne ²	7	8	9	7	9
Łącznie	581	593	562	631	688
Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	3	3	2	2	3

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

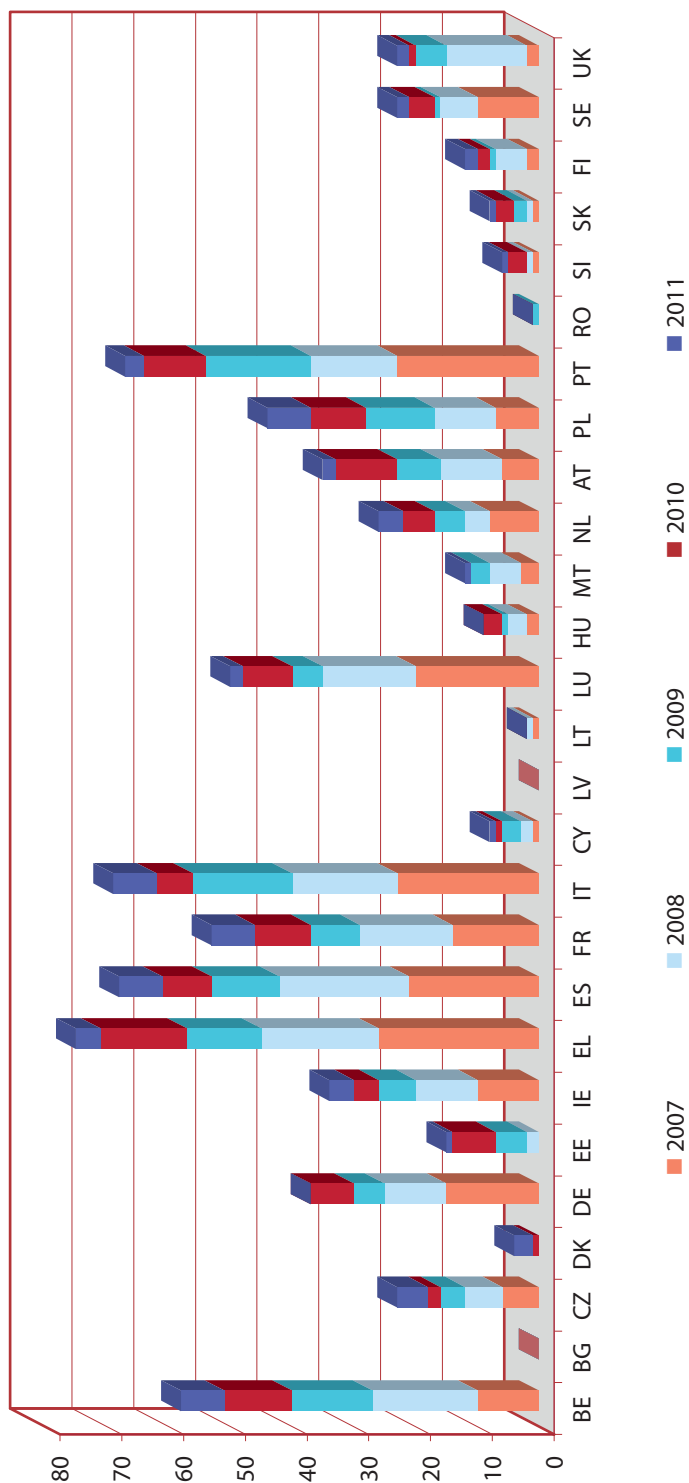
² Za postępowania szczególne przyjmuje się: sprostowanie wyroku (art. 66 regulaminu postępowania), ustalenie wysokości kosztów (art. 74 regulaminu postępowania), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 76 regulaminu postępowania), sprzeciw od wyroku zaocznego (art. 94 regulaminu postępowania), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 97 regulaminu postępowania), wznowienie postępowania (art. 98 regulaminu postępowania), wykładnię wyroku (art. 102 regulaminu postępowania), rozpoznanie wniosku pierwszego rzecznika generalnego o poddanie orzeczenia Sądu wyjątkowej procedurze ponownego rozpoznania (art. 62 statutu Trybunału), postępowania w przedmiocie zajęcia (protokół o przywilejach i immunitetach), sprawy dotyczące immunitetu (protokół o przywilejach i immunitetach).

3. Nowe sprawy – przedmiot skarg (2011)¹

	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwolania	Odwolania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Łącznie	Postępowania szczególne
Dostęp do dokumentów			6		6	
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1	5	1		7	
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1			1	
Konkurencja		7	52	1	60	
Obywatelstwo Unii	1	12			13	
Ochrona konsumentów	2	21			23	
Podatki	19	66			85	
Polityka gospodarcza i pieniężna			1		1	
Polityka handlowa		2	2		4	
Polityka przemysłowa	3	7			10	
Polityka społeczna	3	37	1		41	
Pomoc państwa	2	3	14		19	
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	2	1			3	
Prawo instytucjonalne	7	2	17	10	36	1
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...)	1	3			4	
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		44			44	
Przystąpienie nowych państw członkowskich		2			2	
Rolnictwo	3	23	5		31	
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna		2	4		6	
Swoboda przedsiębiorczości	4	11			15	
Swoboda świadczenia usług	1	12	3		16	
Swobodny przepływ kapitału	3	19			22	
Swobodny przepływ osób	1	11	2		14	
Swobodny przepływ towarów	3	2			5	
Środowisko	20	19	3		42	
Transport	2	19			21	
Turystyka		1			1	
Unia celna i wspólna taryfa celna		19			19	
Własność intelektualna i przemysłowa	2	17	39		58	
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1	9	6	1	17	
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących		11			11	
Zamówienia publiczne		9	3		12	
Zasady prawa Unii		9	2		11	
Zbliżanie ustawodawstw		15			15	
Zdrowie publiczne		2			2	
TFUE	81	423	161	12	677	1
Regulamin pracowniczy			1		1	
Przywileje i immunitety						1
Prawo instytucjonalne				1	1	
Postępowanie						7
Różne			1	1	2	8
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	81	423	162	13	679	9

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

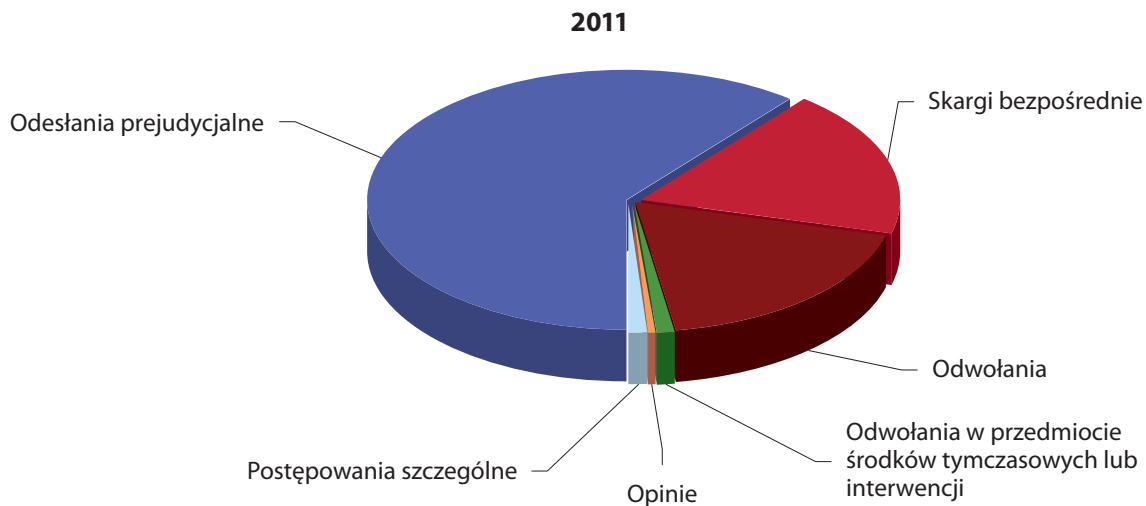
4. **Nowe sprawy – skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2007–2011)¹**

	2007	2008	2009	2010	2011
Belgia	10	17	13	11	7
Bułgaria					
Czechy	6	6	4	2	5
Dania				1	3
Niemcy	15	10	5	7	
Estonia		2	5	7	1
Irlandia	10	10	6	4	4
Grecja	26	19	12	14	4
Hiszpania	21	21	11	8	7
Francja	14	15	8	9	7
Włochy	23	17	16	6	7
Cypr	1	2	3	1	1
Łotwa					
Litwa	1	1			
Luksemburg	20	15	5	8	2
Węgry	2	3	1	3	
Malta	3	5	3		1
Niderlandy	8	4	5	5	4
Austria	6	10	7	10	2
Polska	7	10	11	9	7
Portugalia	23	14	17	10	3
Rumunia			1		
Słowenia	1	1		3	1
Słowacja	1	1	2	3	1
Finlandia	2	5	1	2	2
Szwecja	10	6	1	4	2
Zjednoczone Królestwo	2	13	5	1	2
Łącznie	212	207	142	128	73

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

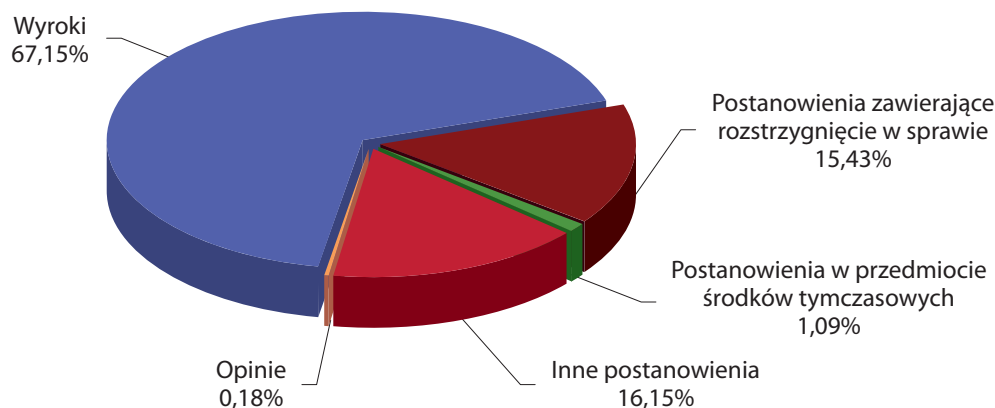
5. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Odesłania prejudycjalne	235	301	259	339	388
Skargi bezpośrednie	241	181	215	139	117
Odwołania	88	69	97	84	117
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	2	8	7	4	7
Opinie			1		1
Postępowania szczególne	4	8	9	8	8
Łącznie	570	567	588	574	638

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

6. Sprawy zakończone – wyroki, postanowienia, opinie (2011)¹

	Wyroki	Postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie ²	Postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych ³	Inne postanowienia ⁴	Opinie	Łącznie
Odesłania prejudycjalne	237	38		45		320
Skargi bezpośrednie	82	1		34		117
Odwołania	51	41	2	5		99
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji			4	3		7
Opinie					1	1
Postępowania szczególne		5		2		7
Łącznie	370	85	6	89	1	551

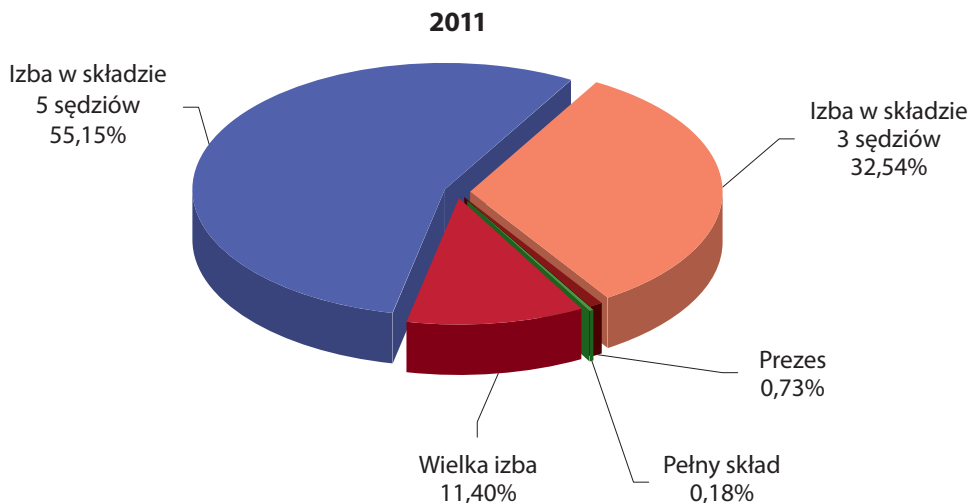
¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

³ Postanowienia wydane w następstwie wniosku na podstawie art. 278 TFUE i 279 TFUE (dawne art. 242 WE i 243 WE) lub na podstawie art. 280 TFUE (dawny art. 244 WE), lub też na podstawie analogicznych postanowień traktatu EWEA lub w następstwie odwołania od postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji.

⁴ Postanowienia kończące postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu.

7. Sprawy zakończone – skład orzekający (2007–2011)¹

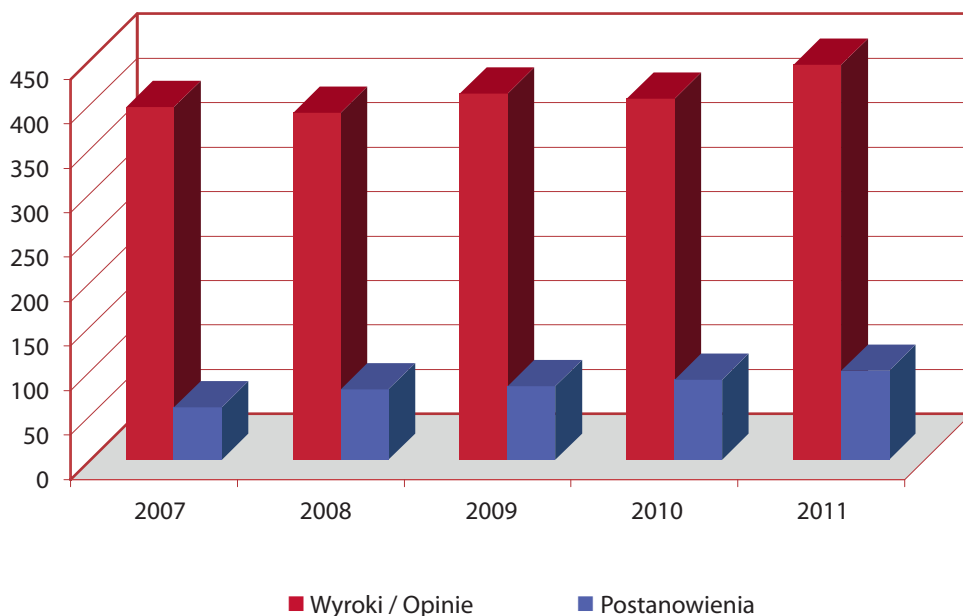

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie
Pełny skład													1		1
Wielka izba	51		51	66		66	41		41	70	1	71	62		62
Izba w składzie 5 sędziów	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288	290	10	300
Izba w składzie 3 sędziów	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132	91	86	177
Prezes		2	2		7	7		5	5		5	5		4	4
Łącznie	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496	444	100	544

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

8. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie (2007–2011)^{1 2}

	2007	2008	2009	2010	2011
Wyroki / Opinie	397	390	412	406	444
Postanowienia	59	79	83	90	100
Łącznie	456	469	495	496	544

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

9. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Badania, informacja, edukacja, statystyka				1	
Budżet Wspólnot ²				1	
Dostęp do dokumentów					2
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	9	8	8	10	8
Energia	4	4	4	2	2
Konkurencja	17	23	28	13	19
Konwencja brukselska	2	1	2		
Konwencja rzymska			1		
Obywatelstwo Unii	2	7	3	6	7
Ochrona konsumentów ³				3	4
Podatki	44	38	44	66	49
Polityka gospodarcza i pieniężna	1	1	1	1	
Polityka handlowa	1	1	5	2	2
Polityka przemysłowa	11	12	6	9	9
Polityka regionalna	7	1	3	2	
Polityka społeczna	26	25	33	36	36
Pomoc państwa	9	26	10	16	48
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	16	17	17	17	8
Prawo instytucjonalne	6	15	29	26	20
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...) ²				1	4
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	17	4	26	24	23
Przystąpienie nowych państw członkowskich	1		1		1
Przywileje i immunitety	1	2			
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)					1
Rolnictwo	23	54	18	15	23
Swoboda przedsiębiorczości	19	29	13	17	21
Swoboda świadczenia usług	24	8	17	30	27
Swobodny przepływ kapitału	13	9	7	6	14
Swobodny przepływ osób	19	27	19	17	9
Swobodny przepływ towarów	14	12	13	6	8
Środowisko i ochrona konsumentów ³	50	43	60	48	25
Środowisko ³				9	35
Transport	6	4	9	4	7
Unia celna i wspólna taryfa celna ⁴	12	8	5	15	19
Własność intelektualna i przemysłowa	21	22	31	38	47
Wspólna polityka rybołówstwa	6	6	4	2	1
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	4	2	2	2	4
Wspólna taryfa celna ⁴	10	5	13	7	2
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne		1			

>>>

	2007	2008	2009	2010	2011
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	7	5	3	6	8
Zamówienia publiczne					7
Zasady prawa Unii	4	4	4	4	15
Zasoby własne Wspólnot ²	3		10	5	2
Zbliżanie ustawodawstw	21	21	32	15	15
Zdrowie publiczne					3
Traktat WE/FUE	430	445	481	482	535
Traktat UE	4	6	1	4	1
Traktat EWWiS	1	2			1
Traktat EWEA	1				
Postępowanie	3	5	5	6	5
Przywileje i immunitety					2
Regulamin pracowniczy	17	11	8	4	
Różne	20	16	13	10	7
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	456	469	495	496	544

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Pozycje „Budżet Wspólnot” i „Zasoby własne Wspólnot” zostały połączone w pozycję „Przepisy finansowe” w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

³ Pozycja „Środowisko i ochrona konsumentów” została rozbita na dwie oddzielne pozycje w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

⁴ Pozycje „Wspólna taryfa celna” i „Unia celna” zostały połączone w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

10. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2011)¹

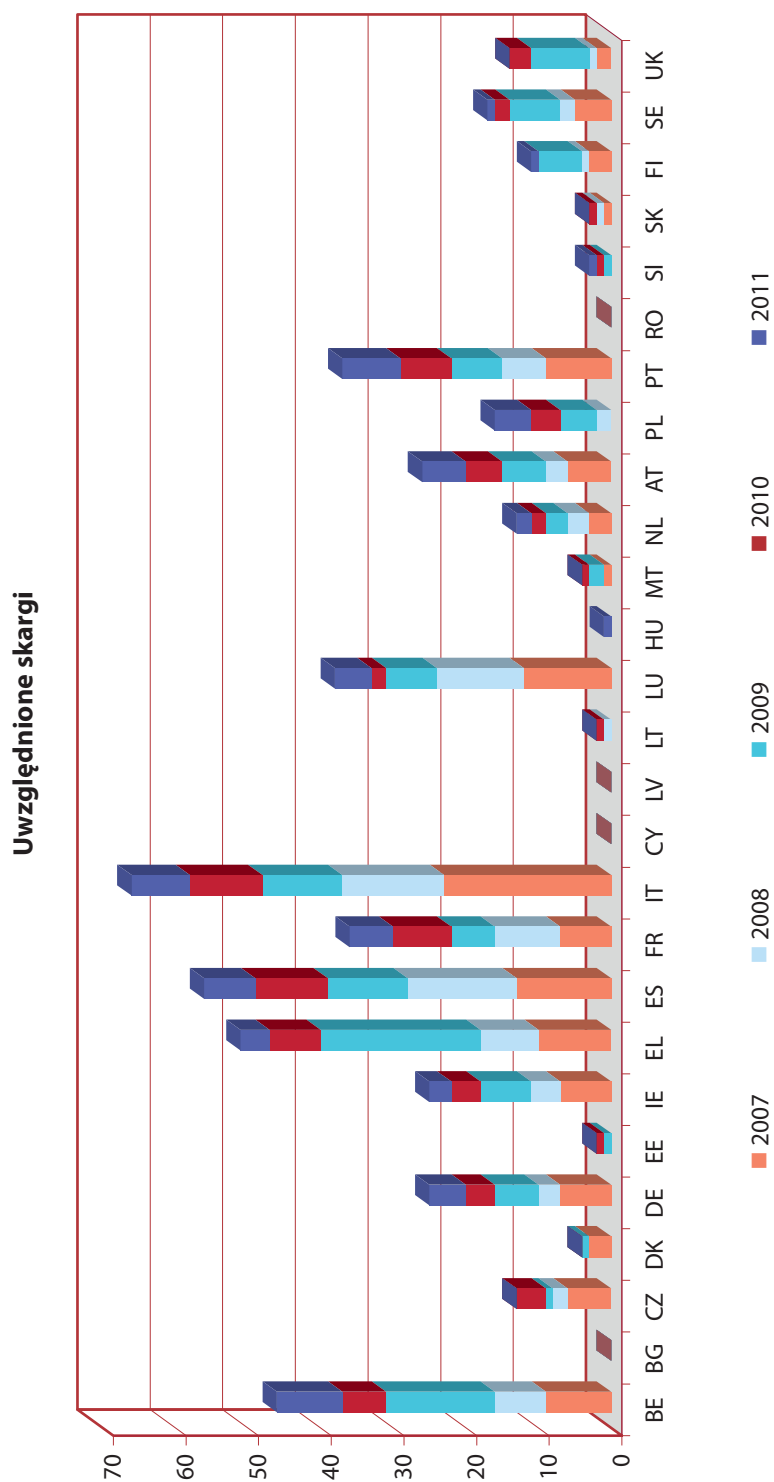
	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	Łącznie
Dostęp do dokumentów		2	2
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	7	1	8
Energia	2		2
Konkurencja	17	2	19
Obywatelstwo europejskie	7		7
Ochrona konsumentów ⁴	2	2	4
Podatki	39	10	49
Polityka handlowa	2		2
Polityka przemysłowa	8	1	9
Polityka społeczna	28	8	36
Pomoc państwa	42	6	48
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	7	1	8
Prawo instytucjonalne	8	12	20
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...) ³	4		4
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	22	1	23
Przystąpienie nowych państw członkowskich	1		1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	1		1
Rolnictwo	21	2	23
Swoboda przedsiębiorczości	20	1	21
Swoboda świadczenia usług	26	1	27
Swobodny przepływ kapitału	13	1	14
Swobodny przepływ osób	9		9
Swobodny przepływ towarów	8		8
Środowisko i ochrona konsumentów ⁴	21	4	25
Środowisko ⁴	34	1	35
Transport	6	1	7
Unia celna i wspólna taryfa celna ⁵	18	1	19
Własność intelektualna	26	21	47
Wspólna polityka rybołówstwa	1		1
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	4		4
Wspólna taryfa celna ⁵	2		2
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	8		8
Zamówienia publiczne	3	4	7
Zasady prawa Unii	7	8	15
Zasoby własne Wspólnot ³	2		2
Zbliżanie ustawodawstw	13	2	15
Zdrowie publiczne	1	2	3

>>>

Traktat WE/FUE	440	95	535
Traktat UE	1		1
Traktat EWWiS	1		1
Postępowanie		5	5
Przywileje i immunitety	2		2
Różne	2	5	7
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	444	100	544

- ¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).
- ² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.
- ³ Pozycje „Budżet Wspólnot” i „Zasoby własne Wspólnot” zostały połączone w pozycję „Przepisy finansowe” w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.
- ⁴ Pozycja „Środowisko i ochrona konsumentów” została rozbita na dwie oddzielne pozycje w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.
- ⁵ Pozycje „Wspólna taryfa celna” i „Unia celna” zostały połączone w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

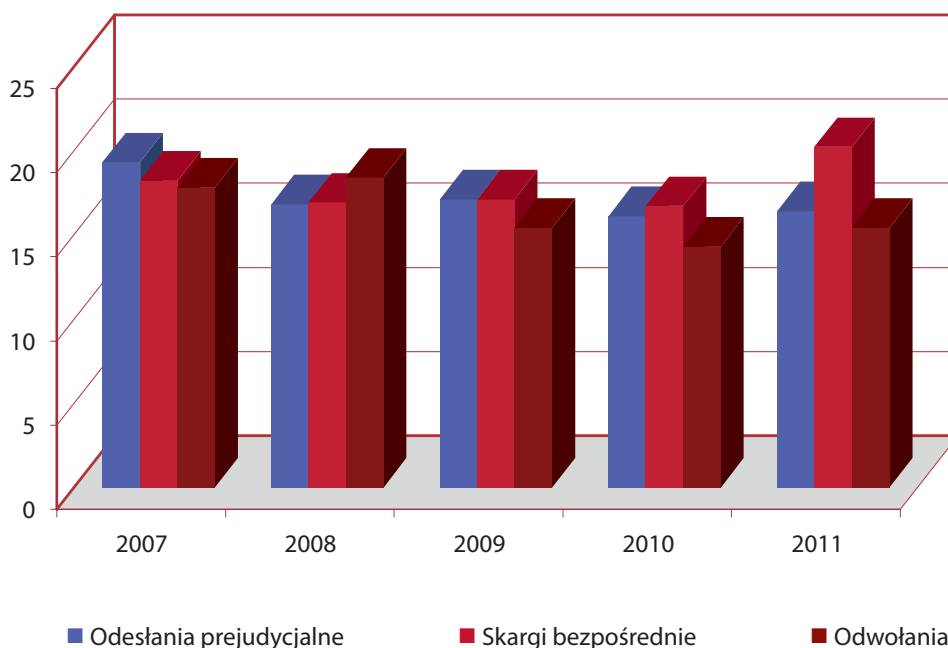
11. Sprawy zakończone – wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2007–2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona
Belgia	9	1	7		15	1	6	1	9	1
Bułgaria										
Czechy	6		2		1		4			
Dania	3				1					
Niemcy	7	1	3	3	6	2	4	2	5	
Estonia					1		1			
Irlandia	7	2	4		7		4		3	
Grecja	10	3	8	1	22		7		4	
Hiszpania	13	1	15	1	11		10	2	7	1
Francja	7		9	1	6		8	2	6	
Włochy	23	2	14	1	11	4	10		8	1
Cypr										1
Łotwa										
Litwa			1				1			
Luksemburg	12		12		7		2		5	
Węgry									1	1
Malta	1				2		1	1		1
Niderlandy	3	1	3		3		2	1	2	
Austria	6		3		6		5		6	
Polska			2		5		4	1	5	
Portugalia	9		6		7	1	7	1	8	1
Rumunia										1
Słowenia					1		1		1	
Słowacja	1		1				1			1
Finlandia	3	1	1	1	6	1			1	
Szwecja	5		2	1	7		2		1	
Zjednoczone Królestwo	2	4	1		8	1	3	1		
Łącznie	127	16	94	9	133	10	83	12	72	9

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

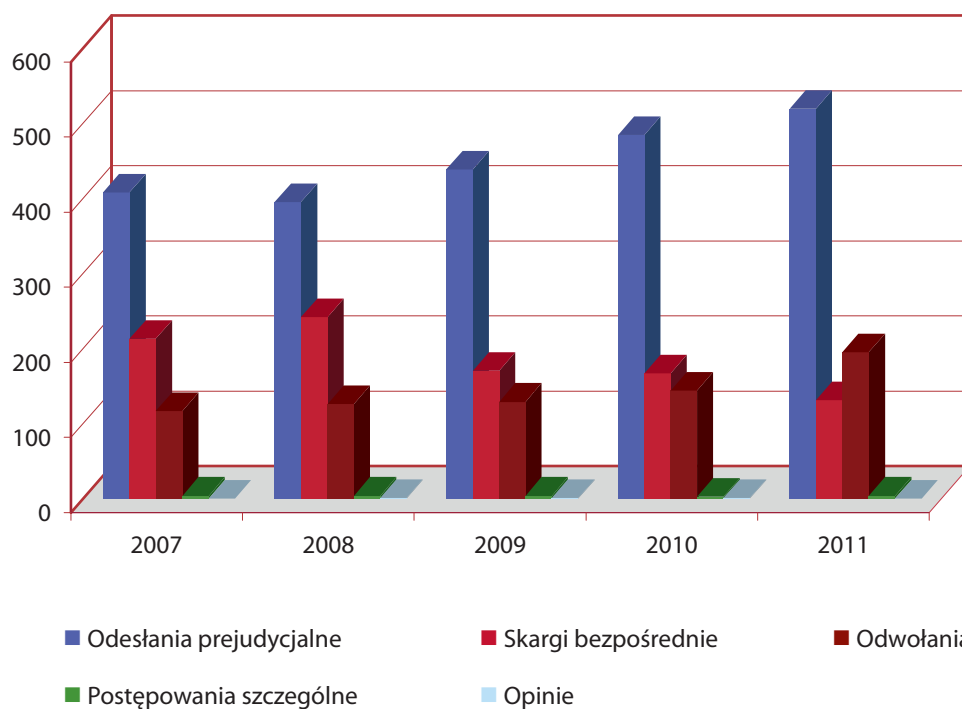
12. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania (2007–2011)¹ (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)

	2007	2008	2009	2010	2011
Odesłania prejudycjalne	19,3	16,8	17,1	16,1	16,4
Pilny tryb prejudycjalny		2,1	2,5	2,1	2,5
Skargi bezpośrednie	18,2	16,9	17,1	16,7	20,2
Odwołania	17,8	18,4	15,4	14,3	15,4

¹ Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.
Przy obliczaniu czasu trwania postępowania nie zostały uwzględnione: sprawy, w których wydane zostały wyroki wstępne lub w których zastosowano środki dowodowe, opinie, postępowania szczególne (ustalenie wysokości kosztów, pomoc w zakresie kosztów postępowania, sprzeciw od wyroku zaocznego, powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, wykładnia wyroku, wznowienie postępowania, sprostowanie wyroku, postępowania w przedmiocie zajęcia), sprawy, w których zostały wydane kończące postępowanie w sprawie postanowienia o wykreśleniu, umorzeniu lub przekazaniu sprawy do Sądu, postępowania w przedmiocie środków tymczasowych i odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji.

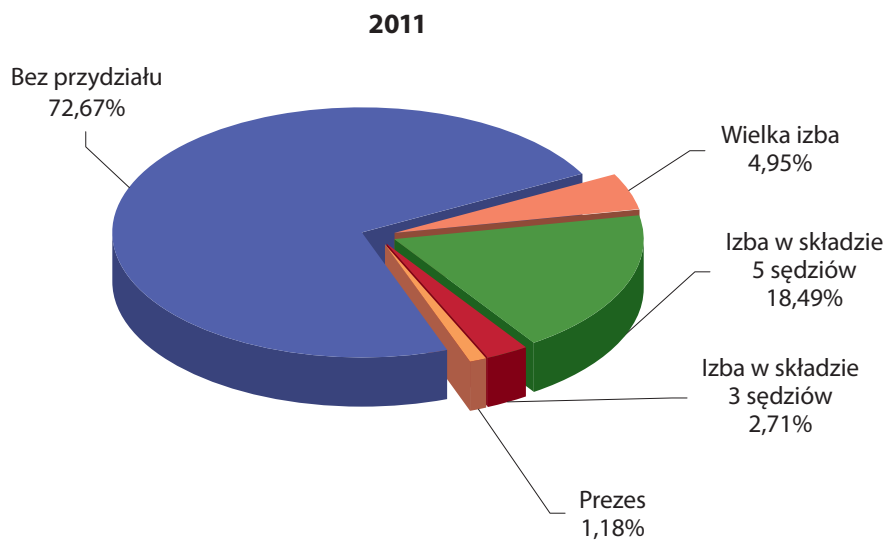
13. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Odesłania prejudycjalne	408	395	438	484	519
Skargi bezpośrednie	213	242	170	167	131
Odwołania	117	126	129	144	195
Postępowania szczególne	4	4	4	3	4
Opinie		1	1	1	
Łącznie	742	768	742	799	849

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

14. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Bez przydziału	481	524	490	519	617
Pełny skład				1	
Wielka izba	59	40	65	49	42
Izba w składzie 5 sędziów	170	177	169	193	157
Izba w składzie 3 sędziów	24	19	15	33	23
Prezes	8	8	3	4	10
Łącznie	742	768	742	799	849

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

15. Różne – tryb przyspieszony (2007–2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Skargi bezpośrednie		1						1		
Odesłania prejudycjalne		5	2	6	1	3	4	7	2	6
Odwołania		1				1				5
Postępowania szczególne						1				
Łącznie		7	2	6	1	5	4	8	2	11

16. Różne – pilny tryb prejudycjalny (2008–2011)²

	2008		2009		2010		2011	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Rolnictwo		1						
Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych	2	1		1				
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	1	1	2		5	1	2	3
Łącznie	3	3	2	1	5	1	2	3

¹ Od dnia 1 lipca 2000 r. sprawa może podlegać rozpoznaniu w trybie przyspieszonym na podstawie art. 62a i 104a regulaminu postępowania.

² Od dnia 1 marca 2008 r. zgodnie z przepisami art. 104b regulaminu postępowania może zostać zastosowany pilny tryb prejudycjalny w sprawach z zakresu obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

17. Różne – orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2011)¹

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Rozstrzygnięcie		
			Oddalenie	Uwzględnione	Wykreślenie lub umorzenie
Dostęp do dokumentów			1		
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1				
Konkurencja		1			1
Polityka handlowa					1
Pomoc państwa			1		
Prawo instytucjonalne		11	3		1
Środowisko					1
Własność intelektualna i przemysłowa	2				
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa		1			
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	3	13	5		4

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

18. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2011) – nowe sprawy i wyroki

Lata	Nowe sprawy ¹							Wyroki / opinie ²
	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1218	106				1324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188

>>>

Lata	Nowe sprawy ¹							Wyroki / opinie ²
	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwolania	Odwolania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
2011	81	423	162	13		679	3	371
Total	8682	7428	1280	98	19	17 507	354	9008

¹ Liczby brutto (po wyłączeniu postępowań szczególnych).

² Liczby netto.

19. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2011) – nowe odesłania prejudycjalne
(przypadające na państwo członkowskie w danym roku)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne ¹	Łącznie
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964																		4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3											23
1968	1				4					1	1							2											9
1969	4				11					1					1														17
1970	4				21					2	2							3											32
1971	1				18					6	5				1			6											37
1972	5				20					1	4							10											40
1973	8				37					4	5				1			6											61
1974	5				15					6	5							7									1		39
1975	7			1	26					15	14				1			4									1		69
1976	11				28					8	12							14									1		75
1977	16			1	30					14	7							9									5		84
1978	7			3	46					12	11							38									5		123
1979	13			1	33					18	19							11									8		106
1980	14			2	24					14	19							17									6		99
1981	12			1	41					17	11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39	18							21									4		129
1983	9			4	36					15	7							19									6		98
1984	13			2	38					34	10							22									9		129
1985	13				40					45	11				6			14									8		139

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne¹	Łącznie	
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91	
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144	
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9			2						12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2		5					6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35		2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16		7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56		7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31		8				5	4	26	1	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57		4				3	4	21		237	
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31		3				7	5	14		216	
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15		1				4	4	22		210	
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3				1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1			1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302	
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385	
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31	44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423	
Łącznie	685	40	20	141	1885	7	62	160	271	847	1100	2	20	11	75	46	1	789	387	43	88	33	4	11	76	91	531	2	7428	

¹ Sprawa C-265/00 Campina Melkunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).
Sprawa C-196/09 Miles i in. (Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich).

20. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2011) – nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)

			Łącznie
Belgia	Cour constitutionnelle	21	
	Cour de cassation	85	
	Conseil d'État	64	
	Inne sądy	515	685
Bułgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Inne sądy	39	40
Czechy	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	10	
	Ústavní soud		
	Inne sądy	10	20
Dania	Højesteret	30	
	Inne sądy	111	141
Niemcy	Bundesgerichtshof	148	
	Bundesverwaltungsgericht	105	
	Bundesfinanzhof	279	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Inne sądy	1255	1885
Estonia	Riigikohus	2	
	Inne sądy	5	7
Irlandia	Supreme Court	19	
	High Court	20	
	Inne sądy	23	62
Grecja	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	50	
	Inne sądy	100	160
Hiszpania	Tribunal Supremo	46	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Inne sądy	217	271
Francja	Cour de cassation	95	
	Conseil d'État	75	
	Inne sądy	677	847
Włochy	Corte suprema di Cassazione	110	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	75	
	Inne sądy	914	1100
Cypr	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Inne sądy		2
Łotwa	Augstākā tiesa	18	
	Satversmes tiesa		
	Inne sądy	2	20

>>>

			Łącznie
Litwa	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Inne sądy	4	11
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	8	
	Inne sądy	36	75
Węgry	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Inne sądy	40	46
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Inne sądy	1	1
Niderlandy	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	207	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	140	
	Tariefcommissie	34	
	Inne sądy	285	789
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	87	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	66	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Inne sądy	199	387
Polska	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	15	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Inne sądy	23	43
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	45	
	Inne sądy	41	88
Rumunia	Tribunal Dâmbovița	3	
	Curtea de Apel	14	
	Inne sądy	16	33
Słowenia	Vrhovno sodišče	1	
	Ustavno sodišče		
	Inne sądy	3	4

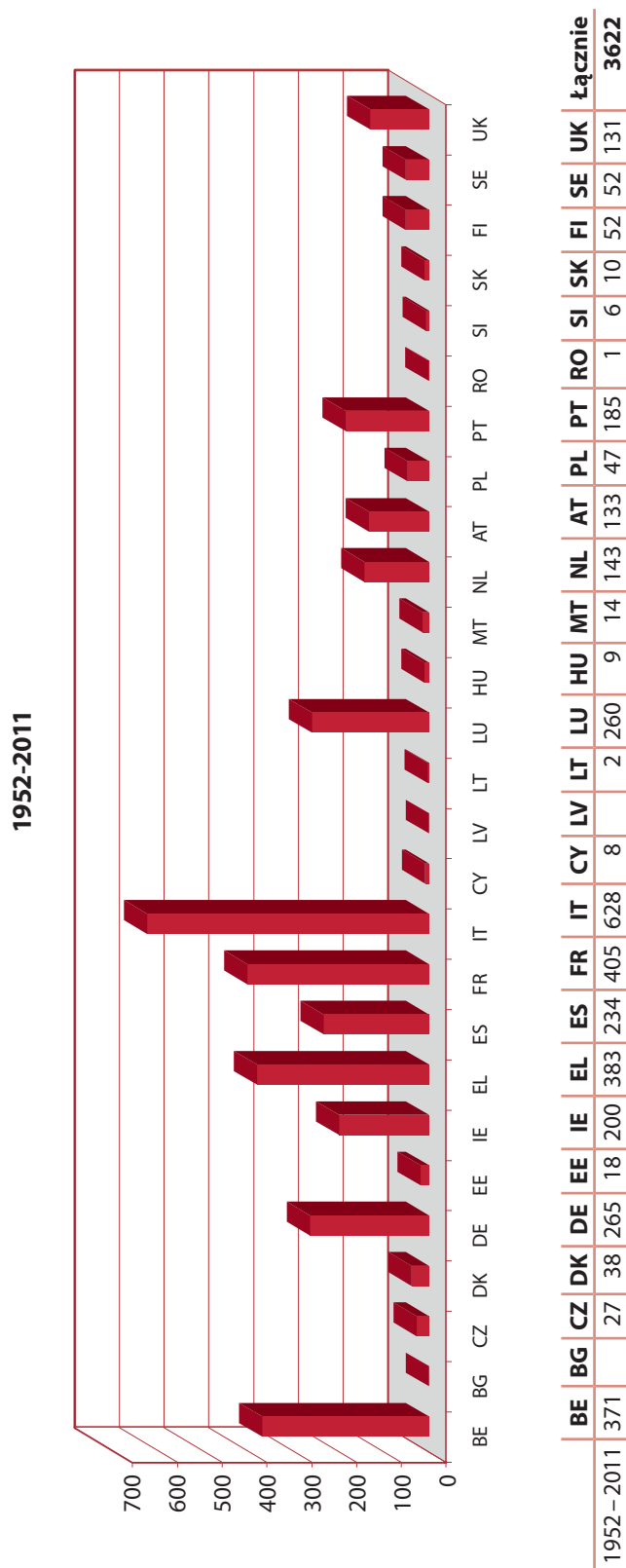
>>>

			Łącznie
Słowacja	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	6	
	Inne sądy	5	11
Finlandia	Korkein hallinto-oikeus	38	
	Korkein oikeus	12	
	Inne sądy	26	76
Szwecja	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Inne sądy	48	91
Zjednoczone Królestwo	House of Lords	40	
	Supreme Court	3	
	Court of Appeal	69	
	Inne sądy	419	531
Inne	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich ²	1	1
Łącznie			7428

¹ Sprawa C-265/00 Campina Melkunie.

² Sprawa C-196/09 Miles i in.

21. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2011) – nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2011 r.

Prezes Marc Jaeger

Choć rok 2011 nie był dla Sądu rokiem częściowego odnowienia, z punktu widzenia składu jego kolegium rok ten nie charakteryzował się zupełną stabilnością. Z jednej strony Sąd przyjął do swego grona M. Kynczewę, nominowaną w zastępstwie T. Tchipeva, który złożył rezygnację w czerwcu 2010 r., z drugiej strony zaś Sąd z przykrością pożegnał się z E. Moaverem Milanesim. Zmiany te, poza kalendarzem rozpraw sporządzanym w związku z odnawianiem składu co trzy lata, stały się powracającymi elementami w życiu tego sądu, na które należy reagować odpowiednimi środkami organizacji i administrowania wymiarem sprawiedliwości.

Ze statystycznego punktu widzenia rok 2011 może bez wątplenia zostać uznany za rekordowy. I tak łączna liczba 722 nowych zarejestrowanych spraw stanowi wzrost o niemal 15% w porównaniu z 2010 r. (636 wniesionych spraw), który to rok także charakteryzował się w tym względzie nienotowanym dotąd poziomem. Podobnie niezwykle wzrost liczby rozstrzygniętych spraw (+ 35%) doprowadził do bezprecedensowego poziomu działalności sędziowskiej, jako że zamkniętych zostało 714 spraw (w porównaniu z 527 w 2010 r.), do czego doszły 52 środki tymczasowe. Wynik ten należy postrzegać jako efekt głębokich reform przeprowadzonych przez Sąd w zakresie zarządzania sprawami w szerokim rozumieniu tego wyrażenia, jak i w zakresie rozwoju narzędzi informatycznych i metod redakcyjnych.

Nawet jeśli Sąd musi dołożyć starań, by utrzymać w trwały sposób tempo przyjęte w 2011 r., istnienie czynników koniunkturalnych nie pozwala zagwarantować, że będzie ono systematycznie zachowywane z roku na rok. Reformy muszą być zatem kontynuowane, aby Sąd mógł nie tylko reagować na systematyczny wzrost sporów, lecz także zmniejszyć liczbę zaległych spraw. Trzeba zatem zauważyć, że mimo wyjątkowych wyników opisanych powyżej liczba spraw w toku zwiększyła się, osiągając 1308 spraw, i czas trwania postępowania w instancji objawiał tendencję zwyżkową, gdyż średni czas trwania postępowania wynosił 26,7 miesiąca (w porównaniu z 24,7 miesiąca w 2010 r.).

Z uwagi na to, że możliwości reform o charakterze wewnętrznym zostały już w pełni wykorzystane, obecnie refleksje nad zapewnieniem większej efektywności i lepszej elastyczności w załatwianiu poszczególnych rodzajów spraw w postępowaniu przed Sądem należy skierować na modernizację reguł postępowania przed Sądem, mając przy tym na uwadze poszanowanie praw proceduralnych stron. Niemniej, abstrahując od tych niewątpliwie koniecznych ulepszeń, bilans statystyczny 2011 r. pokazuje nam przede wszystkim, że Sąd nie może rozsądnie stawić czoła przyszłości bez wprowadzania zmian o charakterze strukturalnym i przydzielenia nowych zasobów w kontekście gospodarczym, finansowym i budżetowym, który nie jest przecież ku temu odpowiedni.

W odniesieniu do charakteru spraw wskazać należy, że sprawy przed Sądem charakteryzowały się w 2011 r. wzrostem sporów w dziedzinie pomocy państwa (67 spraw wniesionych), utrzymaniem się wysokiego odsetka spraw z zakresu własności intelektualnej (219 spraw, czyli 30% wszystkich spraw) oraz nagłym i znaczącym napływem skarg dotyczących środków ograniczających przyjętych przez Unię Europejską w związku z sytuacją w niektórych państwach trzecich (93 sprawy wniesione), co ilustruje w szczególnie widoczny sposób bezpośredni wpływ działalności prawodawczej i regulacyjnej Unii na sytuację sędziowską. Ogólnie rzecz biorąc, sprawy wykazywały się także rosnącym zróżnicowaniem i złożonością, o czym świadczy przedstawiony poniżej rozwój orzecznictwa poświęconego poszczególnym dziedzinom działalności Sądu sprawującego rolę sądu orzekającego w sprawach dotyczących zgodności z prawem (I), odszkodowań (II), odwołań (III) i środków tymczasowych (IV).

I. Spory dotyczące zgodności z prawem

Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 263 TFUE

1. Termin do wniesienia skargi

Dopuszczalność skarg o stwierdzenie nieważności zależy od dochowania terminu przewidzianego w art. 263 akapit szósty TFUE, zgodnie z którym skargi o stwierdzenie nieważności powinny być wniesione w terminie dwóch miesięcy, stosownie do przypadku, od daty publikacji aktu lub jego notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez niego wiadomości o tym akcie. Zgodnie z art. 102 § 1 regulaminu postępowania przed Sądem, jeżeli zaskarżony akt został opublikowany, termin ten biegnie od upływu czternastego dnia następującego po dniu jego opublikowania.

W sprawie T-268/10 *PPG i SNF przeciwko ECHA* (postanowienie z dnia 21 września 2011 r., dotychczas nieopublikowane, odwołanie w toku, wydane w składzie powiększonym) została zaskarżona decyzja Europejskiej Agencji Chemikaliów, która zgodnie z obowiązkiem ciążącym na niej na mocy rozporządzenia REACH¹ została opublikowana na jej stronie internetowej. Wskazując, że art. 102 § 1 regulaminu postępowania dotyczy jedynie decyzji opublikowanych w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* oraz że w tym przypadku żaden przepis nie wymaga opublikowania zaskarżonej decyzji w *Dzienniku Urzędowym* (w odróżnieniu – na przykład – od decyzji dotyczących pomocy państwa), Sąd uznał, że zwiększenie terminu o czternaście dni nie ma zastosowania. W związku z tym stwierdził on niedopuszczalność skargi.

Ponadto w postanowieniu z dnia 1 kwietnia 2011 r. w sprawie T-468/10 *Doherty przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, że czas, który należy wziąć pod uwagę przy składaniu skargi za pomocą telefaksu, to czas odnotowany w sekretariacie Sądu, zważywszy na art. 43 § 3 regulaminu postępowania (który przewiduje, że przy obliczaniu terminów procesowych uwzględnia się wyłącznie datę wpływu danego pisma do sekretariatu Sądu). Czasem tym jest czas luksemburski z uwagi na to, że siedziba Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej została ustalona w Luksemburgu zgodnie z protokołem nr 6 załączonym do traktatu FUE.

Wreszcie w postanowieniu z dnia 22 czerwca 2011 r. w sprawie T-409/09 *Evropaiki Dynamiki przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd orzekł, że dziesięciodniowy termin uwzględniający odległość przewidziany w art. 102 § 2 regulaminu postępowania dotyczy wyłącznie terminów procesowych, a nie pięcioletniego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 46 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, którego upływ skutkuje wygaśnięciem roszczenia wynikającego z odpowiedzialności pozaumownej. Terminy procesowe takie jak termin do wniesienia skargi i pięcioletni termin przedawnienia powództwa z tytułu odpowiedzialności pozaumownej przeciwko Unii są terminami ze swej natury różnymi. Terminy do wniesienia skargi mają bowiem charakter bezwzględnie wiążący i nie mogą być zmieniane w drodze umowy stron lub postanowienia sądu, gdyż zostały ustanowione w celu zapewnienia jasności i pewności sytuacji prawnych. Tym samym do sądu Unii należy zbadanie, nawet z urzędu, czy skarga została

¹ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywę Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz.U. L 396, s. 1).

wniesiona we właściwym terminie. Natomiast sąd nie może podnieść z urzędu zarzutu opartego na przedawnieniu roszczenia z tytułu odpowiedzialności pozaumownej.

2. Artykuł 263 akapit czwarty TFUE – Pierwsze przypadki zastosowania

a) Pojęcie aktu regulacyjnego

Artykuł 230 akapit czwarty WE uzależnia dopuszczalność skarg wnoszonych przez jednostki na akty, których nie są adresatami, od spełnienia podwójnego warunku – aby zaskarżony akt dotyczył skarżących bezpośrednio i indywidualnie. Zgodnie z orzecznictwem osoby fizyczne lub prawne inne niż adresaci decyzji mogą utrzymywać, iż decyzja dotyczy ich indywidualnie tylko wtedy, gdy ma ona wpływ na ich sytuację ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub na sytuację faktyczną, która odróżnia je od wszelkich innych osób i w związku z tym indywidualizuje je w sposób podobny jak adresata².

Wraz z wejściem w życie traktatu z Lizbony w dniu 1 grudnia 2009 r. przesłanki dopuszczalności skarg o stwierdzenie nieważności zostały zmienione. I tak zgodnie z art. 263 akapit czwarty TFUE każda osoba fizyczna lub prawna może wnieść skargę na akty, które dotyczą jej bezpośrednio i indywidualnie, oraz na akty regulacyjne, które dotyczą jej bezpośrednio i nie obejmują środków wykonawczych. To nowe postanowienie mające na celu ułatwienie dostępu jednostek do sądu Unii było przedmiotem pierwszych interpretacji dokonanych przez Sąd.

I tak w sprawie T-18/10 *Inuit Tapiriit Kanatami i in. przeciwko Parlamentowi i Radzie* (postanowienie z dnia 6 września 2011 r., dotychczas nieopublikowane, wydane w składzie powiększonym) Sąd po raz pierwszy zdefiniował pojęcie aktu regulacyjnego w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE. Interpretując to ostatnie postanowienie, Sąd zauważył, że unikając nawet użycia terminu „decyzja”, pozwala ono na wniesienie skargi, po pierwsze, na akty indywidualne, po drugie, na akty o charakterze generalnym, które dotyczą osoby fizycznej lub prawnej bezpośrednio i indywidualnie, oraz wreszcie na akty regulacyjne, które dotyczą jej bezpośrednio i nie obejmują środków wykonawczych. Zdaniem Sądu z powszechnego znaczenia terminu „regulacyjny” wynika, że akty, których dotyczy ta trzecia możliwość, również mają charakter generalny. Możliwość ta nie dotyczy jednak wszystkich aktów o charakterze generalnym, lecz jedynie aktów, które nie mają charakteru normatywnego, jak wynika z systematyki art. 263 i genezy procesu, który zakończył się przyjęciem tego postanowienia, a które pierwotnie zostało zaproponowane jako art. III-365 akapit czwarty projektu traktatu ustanawiającego konstytucję dla Europy. Sąd, dokonując tym razem analizy teleologicznej, dodał, że zgodne z celem tego postanowienia – jakim jest umożliwienie jednostce wniesienia skargi na akty o charakterze generalnym, które nie są aktami normatywnymi, przez co uniknie się przypadków, w których taka osoba byłaby zmuszona naruszyć prawo, aby uzyskać dostęp do sądu – jest to, iż przesłanki dopuszczalności skargi na akt normatywny są bardziej restrykcyjne niż w przypadku skargi na akt regulacyjny.

W omawianym przypadku Sąd wskazał, że zaskarżony akt, to jest rozporządzenie w sprawie handlu produktami z fok³, zostało przyjęte zgodnie z procedurą współdecyzji pod rządami traktatu WE (art. 251 WE). Podkreślając, iż z art. 289 TFUE wynika, że akty przyjęte zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 294 TFUE (zwykłą procedurą prawodawczą) stanowią akty normatywne i że ta procedura przejmuje zasadniczo procedurę współdecyzji, Sąd stwierdził, że w świetle różnych kategorii

² Wyrok Trybunału z dnia 15 lipca 1963 r. w sprawie 25/62 *Plaumann przeciwko Komisji*, Rec. s. 197, 223.

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie handlu produktami z fok (Dz.U. L 286, s. 36).

aktów prawnych przewidzianych w traktacie FUE zaskarżone rozporządzenie należy zakwalifikować jako akt normatywny. I tak kwalifikacja jako aktu normatywnego lub aktu regulacyjnego w świetle traktatu FUE opiera się na kryterium procedury, prawodawczej lub nie, która doprowadziła do jego przyjęcia. Dopuszczalność skargi wniesionej przez skarżących zależy zatem w omawianej sprawie od wykazania przez nich, że to rozporządzenie dotyczy ich bezpośrednio i indywidualnie w rozumieniu wskazanej powyżej drugiej hipotezy, o której mowa w art. 263 akapit czwarty TFUE.

b) Bezpośrednie oddziaływanie i pojęcie aktu wymagającego środków wykonawczych

Właśnie na podstawie powyższej definicji pojęcia aktu regulacyjnego Sąd, w wyroku z dnia 25 października 2011 r. w sprawie T-262/10 *Microban International i Microban (Europe) przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, stwierdził dopuszczalność skargi wniesionej na decyzję Komisji dotyczącą niewłączenia triclosanu, substancji chemicznej produkowanej przez skarżące, do wykazu dodatków, które mogą być używane do wytwarzania materiałów i wyrobów z tworzyw sztucznych przeznaczonych do kontaktu ze środkami spożywczymi.

Sąd stwierdził z jednej strony, że zaskarżona decyzja została wydana przez Komisję w ramach kompetencji wykonawczych, a nie legislacyjnych, z drugiej strony zaś, że ta decyzja ma charakter generalny, jako że stosuje się do sytuacji określonych obiektywnie i wywiera skutki prawne wobec kategorii osób ujmowanych w sposób ogólny i abstrakcyjny. Wyciągnął on stąd wniosek, że zaskarżona decyzja stanowi akt regulacyjny w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE.

Przypomniawszy, że zezwalając osobie fizycznej lub prawnej na wniesienie skargi na akty regulacyjne, które dotyczą jej bezpośrednio i które nie wymagają środków wykonawczych, art. 263 akapit czwarty TFUE służy złagodzeniu wymogów wnoszenia skarg bezpośrednich, Sąd orzekł, że pojęcie bezpośredniego oddziaływania, które zostało nowo wprowadzone w tym postanowieniu, nie może być interpretowane bardziej restrykcyjnie niż pojęcie bezpośredniego oddziaływania, jakie występowało w art. 230 akapit czwarty WE. Ustaliwszy, że zaskarżona decyzja dotyczyła skarżących bezpośrednio w rozumieniu bezpośredniego oddziaływania, jakie zawarte było w art. 230 akapit czwarty WE, Sąd wywnioskował z tego, że odnosi się to również do zaskarżonej decyzji w rozumieniu nowo wprowadzonego do art. 263 akapit czwarty TFUE pojęcia bezpośredniego oddziaływania.

W odniesieniu do kwestii, czy zaskarżona decyzja wymaga środków wykonawczych, Sąd stwierdził, że na podstawie dyrektywy 2002/72/WE⁴ tylko dodatki zawarte w wykazie tymczasowym mogą być nadal używane po dniu 1 stycznia 2010 r. Ponadto zgodnie z tą dyrektywą dodatek zostaje wycofany z wykazu tymczasowego, gdy Komisja wyda decyzję o niewłączeniu go do wykazu pozytywnego. Zatem bezpośrednim skutkiem decyzji o niewłączeniu było wycofanie z wykazu tymczasowego i zakaz sprzedaży triclosanu, bez konieczności zastosowania przez państwa członkowskie jakiegokolwiek środka wykonawczego. Co więcej, środek przejściowy pozwalający przedłużyć możliwość sprzedaży triclosanu do dnia 1 listopada 2011 r. nie wymagał sam przez się żadnego środka wykonawczego ze strony państw członkowskich, jako że ewentualna interwencja tych państw w celu wprowadzenia zakazu sprzedaży tej substancji przed dniem 1 listopada 2011 r. była czysto fakultatywna. Wreszcie Sąd podkreślił, że o ile w tym ostatnim przypadku środek przejściowy mógł doprowadzić do zastosowania środków wykonawczych przez państwa członkowskie, wspomniany wyżej środek przejściowy był przewidziany wyłącznie w celu ułatwienia wykonania

⁴ Dyrektywa Komisji 2002/72/WE z dnia 6 sierpnia 2002 r. w sprawie materiałów i wyrobów z tworzyw sztucznych przeznaczonych do kontaktu ze środkami spożywczymi (Dz.U. L 220, s. 18).

zaskarżonej decyzji. Chodzi więc o środek o charakterze akcesoryjnym w stosunku do głównego celu zaskarżonej decyzji, jakim jest zakaz sprzedaży triclosanu.

Stwierdziwszy, że zaskarżony akt stanowi akt regulacyjny, który dotyczy skarżących bezpośrednio i nie wymaga środków wykonawczych, Sąd uznał zatem skargę za dopuszczalną na podstawie nowych postanowień art. 263 TFUE.

3. Kompetencja Sądu w zakresie stwierdzania nieważności decyzji egzekujących okresowe kary pieniężne nałożone przez Trybunał z powodu niewykonania wyroku stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego

W sprawie T-33/09 *Portugalia przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 29 marca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) do Sądu wniesiona została skarga o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji zawierającej żądanie zapłaty okresowej kary pieniężnej należnej na mocy wyroku Trybunału z dnia 10 stycznia 2008 r. w sprawie *Komisja przeciwko Portugalii*⁵, który został wydany w następstwie pierwszego wyroku⁶ stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom tego państwa, gdyż nie uchyliło ono krajowych przepisów prawnych uzależniających przyznanie odszkodowania osobom, które doznały uszczerbku w wyniku naruszenia prawa Unii w zakresie zamówień publicznych, od wykazania winy nieumyślnej lub umyślnego działania.

W tym względzie Sąd stwierdził, że traktat nie przewiduje szczególnych postanowień w zakresie rozstrzygania sporów między państwem członkowskim a Komisją powstałych przy okazji odzyskiwania kwot należnych na podstawie wyroku stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego wydanego przez Trybunał Sprawiedliwości zasądzającego od państwa członkowskiego na rzecz Komisji zapłatę okresowej kary pieniężnej w przypadku niewykonania pierwszego wyroku dotyczącego uchybienia zobowiązaniom tego państwa. Z tego wynika, że zastosowanie znajdują tu środki prawne ustanowione w traktacie, a decyzja, w drodze której Komisja określa kwotę należną od państwa członkowskiego z tytułu nałożonej na niego okresowej kary pieniężnej, podlega skardze o stwierdzenie nieważności; orzeczenie w przedmiocie takiej skargi należy zaś do kompetencji Sądu.

Jednakże przy wykonywaniu tej kompetencji Sąd nie może naruszyć wyłącznych uprawnień Trybunału w zakresie uchybień zobowiązaniom państwa członkowskiego. Rozpatrując skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji dotyczącej wykonania takiego wyroku Trybunału, Sąd nie może więc orzekać w kwestii dotyczącej naruszenia przez państwo członkowskie zobowiązań ciążących na nim na mocy traktatu, która nie była uprzednio rozstrzygnięta przez Trybunał.

Ponadto Sąd wskazał, że w ramach wykonywania wyroku, w którym Trybunał nałożył na państwo członkowskie okresową karę pieniężną, Komisja musi mieć możliwość dokonania oceny działań podjętych przez to państwo w celu wykonania wyroku Trybunału, nie naruszając przy tym ani praw przysługujących państwom członkowskim w postępowaniu o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, ani wyłącznej kompetencji Trybunału do orzekania o zgodności ustawodawstwa krajowego z prawem Unii. Przed ściąganiem okresowej kary pieniężnej Komisja jest zatem zobowiązana sprawdzić, czy zarzuty postawione przez Trybunał w ramach wyroku wydanego w wyniku postępowania o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa

⁵ C-70/06, Zb.Orz. s. I-1. Spór takiej samej natury doprowadził do wydania wyroku z dnia 19 października 2011 r. w sprawie T-139/06 *Francja przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanego.

⁶ Wyrok Trybunału z dnia 14 października 2004 r. w sprawie C-275/03 *Komisja przeciwko Portugalii*, nieopublikowany w Zbiorze.

członkowskiego są nadal aktualne w chwili upływu terminu wyznaczonego państwu członkowskiemu przez Trybunał, by położyć kres danemu uchybieniu. Niemniej jednak Komisja nie może zdecydować w tych ramach, że środki przyjęte przez państwo członkowskie w celu zastosowania się do wyroku nie są zgodne z prawem Unii, aby następnie wyciągnąć z tego konsekwencje dla naliczenia okresowej kary pieniężnej nałożonej przez Trybunał. Jeżeli Komisja uważa, że nowy stan prawny wprowadzony przez państwo członkowskie nadal nie stanowi prawidłowej transpozycji dyrektywy, to musi ona wszcząć postępowanie o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.

W przypadku tym Sąd przypomniał, iż z wyroku Trybunału z dnia 10 stycznia 2008 r. w sprawie *C-70/06 Komisja przeciwko Portugalii* wynika, że to państwo członkowskie powinno uchylić sporne przepisy krajowe i że okresowa kara pieniężna jest należna do dnia tego uchylecia. Tymczasem przepisy te zostały uchylone ustawą, która weszła w życie w dniu 30 stycznia 2008 r. Komisja nie przyjęła jednak, że uchybienie ustało w tym dniu, lecz uznała, że zaprzestanie uchybienia nastąpiło w dniu 18 lipca 2008 r., to jest w dniu wejścia w życie nowego uregulowania prawnego. Sąd doszedł do wniosku, że Komisja postąpiła zatem niezgodnie z sentencją wspomnianego powyżej wyroku i stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji.

Reguły konkurencji obowiązujące w stosunku do przedsiębiorstw

1. Uwagi ogólne

a) Pojęcie przedsiębiorstwa

W sprawach połączonych T-208/08 i T-209/08 *Gosselin Group przeciwko Komisji i Stichting Administratiekantoor Portielje przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) Sąd sprecyzował przesłanki zastosowania orzecznictwa, zgodnie z którym bezpośrednia lub pośrednia interwencja jednostki w działalność gospodarczą przedsiębiorstwa, w którym posiada ona udziały kontrolne, umożliwia zakwalifikowanie tej jednostki jako przedsiębiorstwa w rozumieniu prawa konkurencji. W swojej decyzji Komisja uznała, że Portielje, fundacja posiadająca w charakterze powiernika akcje w spółce Gosselin, uczestniczyła pośrednio w działalności gospodarczej prowadzonej przez tę spółkę. Tymczasem Sąd zauważył, iż z uwagi na to, że w orzecznictwie nie przyjęto domniemania „ingerencji” w zarządzanie przedsiębiorstwem, ciężar dowodu na tę okoliczność spoczywa na Komisji. W omawianym przypadku Sąd uznał, że Komisja podniosła jedynie argumenty dotyczące struktury – ograniczając się do stwierdzenia, że Portielje posiadała niemal całość kapitału zakładowego Gosselin i że trzech głównych członków jej kierownictwa było jednocześnie członkami zarządu Gosselin – i nie dostarczyła żadnego konkretnego dowodu, za pomocą którego można by wykazać, że Portielje rzeczywiście ingerowała w zarządzanie Gosselin. Wobec tego Sąd doszedł do wniosku, że Komisja nie wykazała, że Portielje jest przedsiębiorstwem.

b) Ograniczenie konkurencji – potencjalna konkurencja

W sprawie T-461/07 *Visa Europe i Visa International Service przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 14 kwietnia 2011 r., dotychczas nieopublikowany) skarżące zarzuciły Komisji, że oceniła skutki dla konkurencji zarzucanego im zachowania noszącego znamiona naruszenia w świetle kryterium błędnego pod względem ekonomicznym i prawnym, to jest kryterium możliwości zwiększenia konkurencji istniejącej na rynku właściwym. Sąd oddalił ten argument, wskazując, iż okoliczność, że Komisja uznała, że konkurencja na rynku właściwym nie jest nieskuteczna, nie umożliwia jej ukarania zachowania, którego skutkiem jest wykluczenie potencjalnego konkurenta. Badanie warunków konkurencji na danym rynku opiera się bowiem nie tylko na aktualnej konkurencji między przedsiębiorstwami

już obecnymi na rynku właściwym, lecz także na konkurencji potencjalnej. W związku z tym Sąd zatwierdził podejście Komisji oparte na ocenie skutków ograniczających konkurencję dla potencjalnej konkurencji i struktury rynku właściwego.

Powyższy wyrok stworzył także okazję do sprecyzowania przez Sąd zakresu pojęcia potencjalnego konkurenta. I tak wskazał on, że jeżeli zamiar przedsiębiorstwa wejścia na rynek ma ewentualnie znaczenie dla celów zbadania, czy może być ono zaliczone do potencjalnych konkurentów, to zasadniczy czynnik, na którym musi się opierać taka kwalifikacja, polega na jego zdolności do wejścia na dany rynek.

c) Rozsądny termin

W wyrokach z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie T-240/07 *Heineken Nederland i Heineken przeciwko Komisji* oraz w sprawie T-235/07 *Bavaria przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanych, odwołanie w toku, wydanych w ramach kartelu piwa niderlandzkiego, Komisja przyznała obniżkę w wysokości 100 000 EUR od kwoty grzywny nałożonej na każde przedsiębiorstwo z powodu nierozsądnej długości postępowania administracyjnego, które trwało ponad siedem lat po przeprowadzeniu kontroli. W tym względzie Sąd uznał, że czas trwania postępowania administracyjnego doprowadził do naruszenia zasady rozsądnego terminu i że ryczałtowa obniżka przyznana przez Komisję nie uwzględniała kwoty grzywien nałożonych na te przedsiębiorstwa – to jest 219,28 mln EUR na Heineken NV i jej spółkę zależną oraz 22,85 mln EUR na Bavaria NV – w związku z czym ta obniżka nie jest w stanie naprawić w odpowiedni sposób tego naruszenia. W konsekwencji Sąd podniósł wysokość spornej obniżki do 5% kwoty grzywny.

2. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 101 TFUE

a) Rozkład dowodu

Wyroki wydane w sprawie kartelu rozdzielnic z izolacją gazową umożliwiły Sądowi dokonanie szeregu uściśleń w odniesieniu do przeprowadzania dowodu w zakresie karteli.

– Dopuszczalność

W sprawie T-132/07 *Fuji Electric przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 12 lipca 2011 r., dotychczas nieopublikowany) Komisja utrzymywała, że zarówno zarzuty niepodniesione w trakcie postępowania administracyjnego, jak i dokumenty nieprzedłożone w trakcie tego postępowania i przedstawione po raz pierwszy przez skarżącą przed Sądem są niedopuszczalne. Sąd odrzucił to podejście i podkreślił, że przepisy wyliczające prawa i obowiązki przedsiębiorstw w ramach postępowania administracyjnego przewidzianego w prawie konkurencji nie mogą być interpretowane w ten sposób, że nakładają one na osobę obowiązek współpracowania i sformułowania, w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane do niej przez Komisję, już na etapie postępowania administracyjnego wszystkich zarzutów, które chciałaby ona podnieść na poparcie skargi o stwierdzenie nieważności.

Tak samo Komisja wywodziła niedopuszczalność zarzutów opartych na podważeniu okoliczności faktycznych i prawnych wyraźnie przyznanych przez skarżącą w trakcie postępowania administracyjnego. Tymczasem Sąd zwrócił uwagę, że jeżeli zainteresowana osoba podejmuje dobrowolną decyzję o współpracy i w ramach postępowania administracyjnego uznaje wprost lub w sposób dorozumiany okoliczności, które uzasadniają przypisanie jej naruszenia, nie jest ograniczona w wykonywaniu prawa do skargi, które przysługuje jej na mocy traktatu. W braku wyraźnie

przewidzianej w tym celu podstawy prawnej takie ograniczenie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami zgodności z prawem i poszanowania prawa do obrony.

– Zeznania

W wyroku z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie T-112/07 *Hitachi i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd przypomniał najpierw, że oświadczenie przedsiębiorstwa, któremu zarzuca się udział w kartelu, a którego prawdziwość jest kwestionowana przez szereg innych przedsiębiorstw, którym zarzuca się udział w kartelu, nie może być uważane za stanowiące wystarczający dowód istnienia naruszenia popełnionego przez te ostatnie, jeżeli nie jest poparte innymi dowodami. Następnie dodał, że pisemnych zeznań pracowników spółki sporządzonych pod jej kontrolą i przedstawionych przez nią dla celów jej obrony w ramach postępowania administracyjnego prowadzonego przez Komisję nie można zasadniczo uważać za dowody odrębne i niezależne od oświadczeń tej spółki. Stanowią one raczej uzupełnienie tych oświadczeń, które może uściślić i skonkretyzować ich treść. W konsekwencji zeznania te należy również potwierdzić innymi dowodami.

– Czynniki kontekstualne

W wyrokach z dnia 12 lipca 2011 r. w ww. sprawie *Hitachi i in. przeciwko Komisji*, w sprawie T-113/07 *Toshiba przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku i w sprawie T-133/07 *Mitsubishi Electric przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd przypomniał, że jeśli Komisja opiera się wyłącznie na zachowaniu danych przedsiębiorstw na rynku, aby stwierdzić istnienie naruszenia, wystarczy, że wspomniane przedsiębiorstwa wykażą istnienie okoliczności stawiających w innym świetle fakty ustalone przez Komisję i pozwalających tym samym zastąpić innym przekonywającym wyjaśnieniem faktów wyjaśnienie, jakie przyjęła Komisja. Niemniej jednak, nawet jeśli brak dowodów z dokumentów może mieć znaczenie w ramach ogólnej oceny zbioru poszlak przedstawionych przez Komisję, to sama ta okoliczność nie prowadzi do umożliwienia danemu przedsiębiorstwu podważenia twierdzeń Komisji poprzez przedstawienie odmiennego wyjaśnienia okoliczności faktycznych. Ma to jedynie miejsce wtedy, gdy dowody przedstawione przez Komisję nie pozwalają na wykazanie wystąpienia naruszenia w sposób jednoznaczny i bez konieczności dokonywania interpretacji.

– Kontrola Sądu

W ww. sprawie *Mitsubishi Electric przeciwko Komisji* skarżąca kwestionowała orzecznictwo, zgodnie z którym w świetle trudności napotykaných przez Komisję przy próbie wykazania naruszenia akceptowalne są łagodniejsze zasady dowodowe. Na poparcie swojej argumentacji podniosła ona, że grzywny nakładane w sprawach kartelowych stale się zwiększały w ostatnich latach, co powinno wpływać na natężenie kontroli decyzji Komisji. Sąd oddalił ten argument, podkreślając, że o ile prawdą jest, że wzrost kwot grzywien prowadzi do powstania istotniejszych konsekwencji dla stron, na które grzywny te są nakładane, to jednak w związku z tym, że inicjatywa Komisji w tym względzie jest zasadniczo znana, przedsiębiorstwa odpowiedzialne za naruszenie przykładają większą uwagę do tego, by powstała możliwie jak najmniejsza liczba dowodów, które mogłyby zostać wykorzystane, co utrudnia wykonanie zadania Komisji.

Ponadto Sąd przypomniał także w wyroku z dnia 25 października 2011 r. w sprawie T-348/08 *Aragonesas Industrias y Energía przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, że Sąd przy dokonywaniu oceny, czy dowody i inne okoliczności przytoczone przez Komisję w zaskarżonej decyzji są wystarczające do stwierdzenia istnienia naruszenia, za które odpowiedzialność przypisuje się skarżącej, musi także – po przeprowadzeniu szczegółowej analizy uzasadnienia zaskarżonej decyzji

– ustalić dowody, na których Komisja oparła się w celu wykazania udziału skarżącej w rozpatrywanym naruszeniu. W tym celu badanie zmierzające do ustalenia przez Sąd tych dowodów może obejmować jedynie tę część uzasadnienia zaskarżonej decyzji, w której Komisja przedstawia etap kontradiktoryjny postępowania administracyjnego.

b) Udział w jednolitym i ciągłym naruszeniu

W wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie T-210/08 *Verhuizingen Coppens przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd przypomniał, że w celu pociągnięcia przedsiębiorstwa do odpowiedzialności za jednolite i ciągłe naruszenie wymagana jest wiedza o zachowaniach noszących znamiona naruszenia innych uczestników naruszenia. Przede wszystkim Sąd zwrócił uwagę, że w tym przypadku skarżąca brała wprawdzie udział w sporządzaniu fikcyjnych kosztorysów przeprowadzek, ale nie wiedziała o antykonkurencyjnej działalności innych przedsiębiorstw w zakresie porozumień w sprawie kompensacji finansowych za odrzucenie oferty lub w przypadkach wstrzymania się od jej złożenia. W zakresie, w jakim – niezależnie od jej sentencji – z uzasadnienia decyzji jasno wynikało, że Komisja uznała, iż te praktyki stanowiły jednolite i ciągłe naruszenie, Sąd uchylił zarówno stwierdzenie naruszenia, jak i nałożoną grzywnę.

c) Obliczenie wysokości grzywien

Rok 2011 charakteryzował się bardzo dużą liczbą spraw kartelowych, w których poruszone zostały rozmaite kwestie związane z obliczaniem nałożonej grzywny, oraz pierwszymi przypadkami interpretacji przez Sąd wytycznych z 2006 r.⁷

– Wartość sprzedaży

W wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych T-204/08 i T-212/08 *Team Relocations i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd uściślił interpretację pojęcia sprzedaży, którą należy uwzględnić w ramach stosowania wytycznych z 2006 r. Przy tej okazji oddalił stanowisko skarżącej opowiadającej się za uwzględnieniem wyłącznie wartości sprzedaży wynikającej z usługi, na którą praktyki noszące znamiona naruszenia wywarły faktyczny wpływ. Doszedł on bowiem do wniosku, że jako wartość sprzedaży w rozumieniu wytycznych należy uwzględnić sprzedaż zrealizowaną na rynku właściwym.

– Waga naruszenia

W sprawie T-199/08 *Ziegler przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku), skarżąca powoływała się na brak uzasadnienia wpływający na obliczenie podstawowej kwoty grzywny. W tym względzie Sąd zauważył, że wytyczne z 2006 r. spowodowały „fundamentalną zmianę metodologii w zakresie obliczania grzywien”. W szczególności podział naruszeń na trzy kategorie („o małym znaczeniu”, „poważne” i „bardzo poważne”) został zniesiony na rzecz skali od 0 do 30%, pozwalającej na uwzględnienie bardziej subtelnych różnic. Poza tym podstawowa kwota grzywny jest odtąd związana z „część[cią] wartości sprzedaży, której wielkość uzależniona jest od wagi naruszenia, [...] pomnożon[ej] przez liczbę lat, w ciągu których dokonywano naruszenia”. Ogólną zasadą jest, że „część uwzględnianej wartości sprzedaży będzie ustalana na poziomie do 30% wartości sprzedaży”. Jeśli chodzi natomiast o porozumienia horyzontalne dotyczące ustalania cen, podziału rynku i ograniczenia produkcji, które „zaliczają

⁷ Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1/2003 przyjęte w dniu 1 września 2006 r. (Dz.U. 2006, C 210, s. 2).

się ze względu na swój charakter do najpoważniejszych ograniczeń konkurencji”, część sprzedaży, która brana jest pod uwagę w wypadku naruszeń tego rodzaju, znajdować się będzie zazwyczaj „w górnym przedziale powyższej skali”. W takich okolicznościach oraz w związku z uznaniem, jakie przysługuje Komisji w tym zakresie, jest ona zobowiązana uzasadnić wybór uwzględnionej części wartości sprzedaży i nie może zadowolić się wyłącznie uzasadnieniem kwalifikacji naruszenia jako „bardzo poważnego”. Bardziej ogólnie, przyznając wprawdzie, że decyzja jest wystarczająco uzasadniona w tej kwestii, w świetle istniejącego orzecznictwa Sąd kładzie jednak nacisk na okoliczność, że wspomniane orzecznictwo zostało wypracowane między innymi w świetle poprzednich wytycznych i w związku z tym wzywa Komisję do tego, by w ramach stosowania wytycznych z 2006 r. wzmocniła uzasadnienie dotyczące obliczania grzywien w celu między innymi umożliwienia przedsiębiorstwom szczegółowego zapoznania się ze sposobem obliczenia nałożonych na nie grzywien.

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Team Relocations i in. przeciwko Komisji*, w którym stwierdzone zostało, że wytyczne z 2006 r. zniosły zarówno podział naruszeń na kategorie, jak i ryczałtowe kwoty oraz wprowadziły system pozwalający na uwzględnienie bardziej subtelnych różnic w zależności od wagi naruszenia, Sąd doszedł do wniosku, że Komisja może swobodnie indywidualizować wagę roli każdego z przedsiębiorstw bądź przy określaniu części wartości uwzględnionych sprzedaży, bądź przy dokonywaniu oceny okoliczności łagodzących i obciążających. Niemniej w tym ostatnim przypadku ocena wspomnianych okoliczności winna umożliwić stosowne uwzględnienie względnej wagi udziału w jednolitym naruszeniu, jak również zmiany tej wagi w czasie.

– Czas trwania

W ww. sprawach połączonych *Team Relocations i in. przeciwko Komisji* automatyczne pomnożenie kwoty, której wysokość została określona w zależności od wartości sprzedaży, przez liczbę lat trwania uczestnictwa przedsiębiorstwa w naruszeniu, tak jak zostało to przewidziane w wytycznych z 2006 r., zostało zakwestionowane z tego względu, że ten system przypisuje domniemanemu czasowi trwania naruszenia nieproporcjonalnie duże znaczenie w porównaniu z innymi istotnymi czynnikami, w szczególności wagą naruszenia. Sąd, jak wskazano w odniesieniu do wagi naruszenia, zauważył wprawdzie, że nowe podejście Komisji stanowi także w tym względzie fundamentalną zmianę metodologii, jako że pomnożenie przez liczbę lat uczestnictwa w naruszeniu jest równoznaczne z podwyższeniem kwoty o 100% rocznie, ale podkreślił, że art. 23 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1/2003⁸ nie sprzeciwia się takiej ewolucji.

Natomiast w ww. wyroku z tego samego dnia w sprawach połączonych *Gosselin Group i Stichting Administratiekantoor Portielje przeciwko Komisji* Sąd wyciągnął konsekwencje z tej zmiany dla pracy Komisji. I tak sprecyzował, iż z utrwalonego orzecznictwa wynika, że ciężar dowodu na okoliczność naruszenia art. [101] ust. 1 [TFUE] spoczywa na Komisji oraz że to ona jest zobowiązana do dostarczenia dokładnych i spójnych dowodów na poparcie silnego przekonania, iż podnoszone naruszenie zostało popełnione, przy czym ma to w szczególności miejsce w przypadku dowodów dotyczących czasu trwania naruszenia – kryterium, którego ciężar został znacznie wzmocniony w wytycznych z 2006 r.

⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

– Równość traktowania – obroty brane pod uwagę

W ww. wyrokach w sprawie *Toshiba przeciwko Komisji* i w sprawie *Mitsubishi Electric przeciwko Komisji* Sąd zwrócił uwagę, że Komisja oparła się na roku 2001 jako roku odniesienia celem określenia wartości sprzedaży światowej i celem obliczenia kwoty wyjściowej grzywien nałożonych na Toshiba i Mitsubishi Electric, których działalność w zakresie rozdzielnic z izolacją gazową została przejęta przez ich wspólne przedsiębiorstwo TM T & D w 2002 r., podczas gdy w odniesieniu do producentów europejskich przyjęła ona za podstawę rok 2003, będący ostatnim pełnym rokiem naruszenia. Zdaniem Komisji to zróżnicowanie odzwierciedlało wolę uwzględnienia faktu, że przez większą część czasu trwania naruszenia Toshiba posiadała znacznie mniejszy udział w rynku światowym tego produktu niż udział Mitsubishi. Choć Sąd uznał taki cel za uzasadniony, stanął on jednak na stanowisku, że można było zastosować inne niedyskryminacyjne metody w celu jego osiągnięcia, takie jak podział kwoty wyjściowej grzywiny obliczonej na podstawie obrotów uzyskanych w 2003 r. według stosunku sprzedaży produktu, o którym mowa, dokonanych w czasie ostatniego roku poprzedzającego utworzenie wspólnego przedsiębiorstwa. Jako że Komisja naruszyła zasadę równego traktowania i że brakuje elementu umożliwiającego mu obliczenie nowej kwoty grzywiny, Sąd uchylił grzywiny nałożone na te dwa przedsiębiorstwa.

– Odstraszenie

W sprawie T-217/06 *Arkema France i in. przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 7 czerwca 2011 r., dotychczas nieopublikowany) Komisja zastosowała podwyżkę o 200%, aby zapewnić sankcji pieniężnej wystarczająco odstraszący skutek, biorąc pod uwagę rozmiar i siłę gospodarczą danego przedsiębiorstwa. Podwyżka ta opierała się na światowych obrotach Total, będącej spółką dominującą w stosunku do skarżącej. Tymczasem Sąd zauważył, że kilka dni przed wydaniem decyzji przez Komisję skarżąca przestała być kontrolowana przez Total i w związku z tym uznał, że podwyżka grzywiny z tytułu odstraszącego skutku nie jest uzasadniona. Sąd przypomniał bowiem, że konieczność zapewnienia wystarczająco odstraszącego skutku grzywiny wymaga między innymi takiego dostosowania jej kwoty, aby uwzględnić zamierzony wpływ na przedsiębiorstwo, na które jest nałożona, i po to, aby grzywina nie była zbyt niska lub zbyt wysoka, biorąc zwłaszcza pod uwagę możliwości finansowe danego przedsiębiorstwa. W konsekwencji ten cel polegający na odstraszeniu może być osiągnięty jedynie przy uwzględnieniu sytuacji przedsiębiorstwa w momencie nałożenia grzywiny. Jako że jedność gospodarcza łącząca Arkemę z Total została zerwana przed wydaniem zaskarżonej decyzji, zasoby tej ostatniej spółki nie mogły być uwzględnione w celu określenia podwyżki grzywiny nałożonej na Arkemę i jej spółki zależne. Sąd orzekł zatem, że w ich przypadku podwyżka o 200% jest zbyt wysoka i że podwyżka o 25% jest odpowiednia, by zapewnić wystarczająco odstraszący skutek grzywiny, która została na nie nałożona. Z tego powodu Sąd postanowił obniżyć kwotę grzywiny nałożonej na Arkemę z 219,1 mln EUR do 113,3 mln EUR.

– Współpraca

W ww. wyroku w sprawie *Fuji Electric przeciwko Komisji* Sąd uściślił, że chociaż prawdą jest, że data przekazania dowodów Komisji wpływa na ich kwalifikację jako dokumentów znacząco zwiększających wartość dowodów, gdyż kwalifikacja ta zależy od dowodów znajdujących się już w aktach sprawy Komisji w dniu ich przekazania, to sam fakt, że dowody zostały przekazane po doręczeniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, nie wyklucza tego, że mogą wciąż znacząco zwiększać wartość dowodów pomimo zaawansowanego etapu postępowania administracyjnego. Zwłaszcza we wniosku mającym na celu skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy przedstawionym po wysłaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo może skoncentrować się na okolicznościach faktycznych, które jego zdaniem nie zostały dowiedzione w sposób wymagany prawem, aby zwiększyć wartość dowodów już posiadanych przez Komisję.

W sprawie T-12/06 *Deltafina przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 9 września 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) Komisja postanowiła po raz pierwszy przyznać warunkowe zwolnienie skarżącej w ramach komunikatu w sprawie współpracy. Sąd wskazał, iż z uwagi na okoliczność, że przyznanie całkowitego zwolnienia z grzywny stanowi odstępstwo od zasady odpowiedzialności osobistej przedsiębiorstwa za naruszenie reguł konkurencji, logiczne jest, że w zamian Komisja może wymagać od przedsiębiorstwa, by informowało ją o istotnych wiadomych mu okolicznościach, które mogą wpłynąć na przebieg postępowania administracyjnego i na skuteczność dochodzenia. Sąd zwrócił jednak uwagę, że podczas spotkania ze swoimi konkurentami skarżąca ujawniła z własnej woli i nie informując o tym Komisji, fakt, że złożyła do jej służb wnioski o zwolnienie z grzywny, zanim instytucja ta miała okazję przeprowadzenia kontroli w odniesieniu do spornego kartelu. Jako że takie zachowanie nie świadczy o prawdziwej woli współpracy, Sąd orzekł, że Komisja nie popełniła błędu, nie przyznając Deltafinie ostatecznego zwolnienia z grzywny.

– Okoliczności obciążające

W wyroku z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie T-343/08 *Arkema France przeciwko Komisji* Sąd zauważył, że wprawdzie żaden termin przedawnienia nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu przez Komisję powrotu do naruszenia, jednak zgodnie z zasadą proporcjonalności Komisja nie może uwzględnić jednej lub większej liczby wcześniejszych decyzji, w których dane przedsiębiorstwo zostało ukarane, bez ograniczenia w czasie. W przypadku tym Sąd stwierdził, że skarżąca naruszyła reguły konkurencji, uczestnicząc w kartelach w ciągły sposób od 1961 r. do maja 1984 r., za co została ukarana najpierw w 1984 r., następnie w 1986 r. oraz wreszcie w 1994 r., i że mimo tej serii decyzji nadal powtarzała swoje zachowanie noszące znamiona naruszenia, uczestnicząc w okresie od dnia 17 maja 1995 r. do dnia 9 lutego 2000 r. w nowym kartelu ukaranym w zaskarżonej decyzji. W konsekwencji Komisja podwyższyła o 90% podstawową kwotę grzywny nałożonej na skarżącą. Sąd zaaprobował podejście Komisji, wskazując, że z uwagi na to, iż ta seria decyzji wydanych w krótkim odstępie czasu i z których ostatnia została wydana rok przed tym, jak skarżąca zaczęła uczestniczyć w naruszeniu ukaranym w zaskarżonej decyzji, świadczy o skłonności skarżącej do łamania reguł konkurencji, Komisja nie naruszyła zasady proporcjonalności, uwzględniając wspomnianą serię decyzji w ramach oceny zachowania skarżącej polegającego na powracaniu do naruszenia.

W zaskarżonej decyzji w sprawach T-39/07 *ENI przeciwko Komisji* i T-59/07 *Polimeri Europa przeciwko Komisji* (wyroki z dnia 13 lipca 2011 r., dotychczas nieopublikowane, odwołania w toku) Komisja, zauważając, że przedsiębiorstwo EniChem było już karane za udział w dwóch poprzednich kartelach, uznała, że podstawowa kwota grzywny nałożonej na skarżące, Eni i jej spółkę zależną Polimeri, powinna zostać podwyższona o 50% z tytułu okoliczności obciążającej związanej z powrotem do naruszenia. Komisja uznała, że choć osoby prawne uczestniczące w omawianych naruszeniach nie były identyczne, jednak to samo przedsiębiorstwo powtarzało rozpatrywane zachowanie noszące znamiona naruszenia. Sąd zaznaczył w każdym razie, że z uwagi na to, iż zmiany w strukturze i w kontroli spółek, których dotyczą te sprawy, były złożone, Komisja powinna była być szczególnie dokładna i przedstawić wszystkie elementy poparte szczegółowo faktami i dowodami konieczne do wykazania, że spółki, których dotyczyła zaskarżona decyzja, i spółki, których dotyczyły wcześniejsze decyzje, tworzyły to samo „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. [101 TFUE]. Sąd uznał, że nie miało to miejsca w tym przypadku, wobec czego doszedł do wniosku, że powrót do naruszenia nie został wykazany. W związku z tym obniżył kwotę grzywny z 272,25 mln EUR do 181,5 mln EUR.

W wyroku wydanym tego samego dnia, to jest w dniu 13 lipca 2011 r., w sprawach połączonych T-144/07, od T-147/07 do T-150/07 i T-154/07 *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd przypomniał, że Komisja podwyższyła kwotę grzywien nałożonych na spółkę dominującą ThyssenKrupp AG, na jej spółkę zależną ThyssenKrupp Elevator AG oraz na niektóre krajowe spółki zależne o 50% z tytułu powrotu do naruszenia, gdyż

niektóre spółki należące do grupy ThyssenKrupp zostały już ukarane w 1998 r. za ich uczestnictwo w kartelu na rynku dopłaty do stopu. W tym względzie Sąd zauważył, że Komisja stwierdziła w tej decyzji naruszenie popełnione jedynie przez spółki tej grupy, z wyłączeniem ich spółek dominujących w czasie zaistnienia okoliczności faktycznych istotnych dla sprawy, których następcą gospodarczym i prawnym jest ThyssenKrupp AG. Ponadto Komisja nie uznała zatem, że spółki zależne i ich spółki dominujące tworzyły jednostkę gospodarczą. Co więcej, Sąd stwierdził, że spółki zależne, na które zostały nałożone grzywny w ramach kartelu w sektorze dopłaty do stopu, nie były częścią przedsiębiorstw ukaranych w zaskarżonej decyzji. A zatem nie można uznać, że stwierdzone naruszenia stanowią powrót do naruszenia tego samego przedsiębiorstwa.

– Okoliczności łagodzące

W sprawie *Ziegler przeciwko Komisji*, która doprowadziła do wydania ww. wyroku, skarżąca powołała się tytułem okoliczności łagodzących na zaprzestanie praktyki noszącej znamiona naruszenia. Sąd zauważył, że choć wytyczne z 2006 r. przewidują, iż podstawowa kwota grzywny może zostać obniżona z tego tytułu, to „nie odnosi się to jednak do tajnych porozumień lub praktyk (w szczególności karteli)”. Ponadto możliwość uwzględnienia takiej okoliczności łagodzącej jest ograniczona do przypadków, w których położono kres naruszaniu wskutek pierwszej interwencji Komisji. Stwierdziwszy jednak, że skarżąca uczestniczyła w naruszeniu do dnia 8 września 2003 r., podczas gdy kontrole miały miejsce po tej dacie, tj. w dniu 16 września 2003 r., Sąd oddalił zarzut przedstawiony przez skarżącą.

W tej samej sprawie skarżąca twierdziła, że fakt, iż Komisja wiedziała o praktyce noszącej znamiona naruszenia, oraz fakt, że ją tolerowała latami, stworzył w niej uzasadnione, mimo że błędne, przekonanie o zgodności z prawem tej praktyki. W tym względzie Sąd podkreślił, że sama wiedza o antykonkurencyjnym zachowaniu niekoniecznie oznacza, że Komisja milcząco „upoważniła” do takiego zachowania lub że do niego „zachęcała” w rozumieniu wytycznych z 2006 r. Nie sposób bowiem utożsamiać bezczynności, na którą powołuje się skarżąca, z czynnym zachowaniem, takim jak upoważnienie lub zachęcanie, mogącej prowadzić do uznania istnienia okoliczności łagodzącej.

W sprawie *Arkema France przeciwko Komisji*, która doprowadziła do wydania ww. wyroku, skarżąca utrzymywała, że Komisja błędnie odmówiła przyznania jej obniżki grzywny z tytułu jej współpracy poza zakresem stosowania komunikatu w sprawie współpracy. Sąd uściślił, że aby zachować skuteczność (effet utile) tego rodzaju komunikatu, Komisja może być zobowiązana jedynie w wyjątkowych sytuacjach do przyznania obniżki grzywny przedsiębiorstwu na innej podstawie. Zdaniem Sądu ma to miejsce zwłaszcza wtedy, gdy współpraca przedsiębiorstwa, która wykracza wprawdzie poza zakres jego prawnego zobowiązania do współpracy, ale nie daje mu prawa do obniżki kwoty grzywny na podstawie wspomnianego komunikatu, jest obiektywnie użyteczna dla Komisji. Tego rodzaju użyteczność należy stwierdzić, w przypadku gdy Komisja opiera się w swojej decyzji końcowej na dowodach, w braku których Komisja nie byłaby w stanie ukarać w całości lub w części spornego naruszenia.

– Wyjątkowe okoliczności

W ww. wyroku w sprawie *Ziegler przeciwko Komisji* Sąd analizował stosowanie wytycznych z 2006 r. pod kątem uwzględniania zdolności płatniczej zainteresowanego przedsiębiorstwa. W tym względzie zauważył, że aby skorzystać z wyjątkowego obniżenia grzywny z powodu trudności gospodarczych na podstawie tych wytycznych, poza złożeniem odpowiedniego wniosku muszą zostać łącznie spełnione dwie przesłanki, mianowicie po pierwsze – musi zaistnieć niemożliwa do przezwyciężenia trudność w zapłacie grzywny, a po drugie – musi wystąpić szczególny „kontekst społeczno-gospodarczy”. W odniesieniu do pierwszej przesłanki Sąd ustalił, iż Komisja ograniczyła się

do stwierdzenia, że grzywna stanowiła jedynie 3,76% obrotu przedsiębiorstwa zrealizowanego w 2006 r. na rynkach światowych i wyciągnęła stąd wniosek, że sankcja nie może nieodwracalnie zagrozić jego rentowności. Sąd uznał z jednej strony, że ocena ta jest abstrakcyjna i nie uwzględnia w żaden sposób konkretnej sytuacji skarżącej oraz z drugiej strony, że zwykłe obliczenie odsetka, który stanowi grzywna w stosunku do obrotu zrealizowanego przez przedsiębiorstwo na rynkach światowych, nie może samo w sobie stanowić podstawy wniosku, że grzywna ta nie jest w stanie nieodwracalnie zagrozić rentowności skarżącej. Niemniej jednak z uwagi na to, że druga przesłanka nie została spełniona, Sąd doszedł do wniosku, że Komisja miała podstawy do oddalenia argumentów skarżącej.

– Pułap obrotu wynoszący 10%

W wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie T-211/08 *Putters International przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd wskazał, że sam fakt, że grzywna ostatecznie wymierzona skarżącej wynosi 10% jej obrotu, podczas gdy odsetek ten jest niższy w przypadku innych uczestników kartelu, nie może stanowić naruszenia zasady równego traktowania i zasady proporcjonalności. Skutek ten jest bowiem nierozdzielnie związany z interpretacją pułapu 10% wyłącznie jako progu ograniczającego, który jest stosowany po ewentualnym obniżeniu grzywny z powodu okoliczności łagodzących lub zasady proporcjonalności. Sąd zauważył jednak, że pomnożenie kwoty ustalonej na podstawie wartości sprzedaży przez liczbę lat udziału w naruszeniu może oznaczać, że w ramach wytycznych z 2006 r. zastosowanie pułapu 10% jest obecnie raczej regułą niż wyjątkiem dla każdego przedsiębiorstwa, które prowadzi swą działalność głównie na jednym rynku i które uczestniczyło w kartelu dłużej niż rok. W takim przypadku każde różnicowanie na podstawie wagi naruszenia lub okoliczności łagodzących nie będzie już mogło wpływać na wysokość grzywny, która została ograniczona w celu utrzymania na poziomie 10%. Tym samym Sąd położył nacisk na fakt, że brak różnicowania w odniesieniu do końcowej kwoty grzywny, która z niego wynika, stanowi trudność w świetle zasady indywidualizacji kar i sankcji, która jest nierozdzielnie związana z nową metodologią.

d) Możliwość przypisania odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia i odpowiedzialność solidarna

– Przesłanki stosowania domniemania odpowiedzialności spółki dominującej za działania jej spółki zależnej

W wyroku z dnia 15 września 2011 r. w sprawie T-234/07 *Koninklijke Grolsch przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd stwierdził, że Komisja nie przedstawiła dowodu na bezpośredni udział skarżącej w kartelu. Komisja utożsamiła skarżącą z jej spółką zależną (posiadaną w 100%), nie rozróżniając osób prawnych ani nie przedstawiając powodów, dla których powinna jej zostać przypisana odpowiedzialność za naruszenie. Sąd uznał, że pomijając w ten sposób milczeniem kwestię powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych istniejących między skarżącą i jej spółką zależną, Komisja pozbawiła skarżącą możliwości ewentualnego zakwestionowania zasadności takiego przypisania przed Sądem poprzez obalenie domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na tę spółkę zależną i uniemożliwiła Sądowi dokonanie kontroli w tym względzie, co uzasadnia stwierdzenie nieważności decyzji.

– Obalenie domniemania

W wyrokach z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie T-185/06 *L'Air liquide przeciwko Komisji* i w sprawie T-196/06 *Edison przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanych, odwołania w toku, Sąd stwierdził najpierw, że Komisja mogła zgodnie z prawem domniemywać rzeczywiste wywieranie przez

skarżące decydującego wpływu na ich spółki zależne, biorąc pod uwagę istnienie łączącego te spółki niezakwestionowanego związku całkowitej kontroli. Następnie zauważył, że skarżące przytoczyły szczegółowe argumenty mające na celu obalenie tego domniemania, starając się wykazać autonomiczność ich spółek zależnych. W odpowiedzi na te argumenty Komisja ograniczyła się do odesłania do pewnych dodatkowych poszlak wywierania przez skarżące decydującego wpływu na ich spółki zależne. Sąd uznał, że postępując w ten sposób, Komisja nie przedstawiła w zaskarżonej decyzji powodów, dla których elementy przedstawione przez skarżące nie były wystarczające dla obalenia spornego domniemania. Ciążący na Komisji obowiązek uzasadnienia jej decyzji w tym względzie wyraźnie wynika ze wzruszalnego charakteru spornego domniemania, którego obalenie wymagało od skarżących przedstawienia dowodu dotyczącego całokształtu powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych między nimi a ich spółkami zależnymi. Jako że Komisja nie zajęła szczegółowo uzasadnionego stanowiska w tej kwestii, Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji z powodu naruszenia obowiązku uzasadnienia.

W ww. sprawach połączonych *Gosselin Group przeciwko Komisji* i *Stichting Administratiekantoor Portielje przeciwko Komisji* Komisja zastosowała domniemanie rzeczywistego wywierania przez Portielje decydującego wpływu na Gosselin, gdyż spółka dominująca posiadała niemal cały kapitał zakładowy swojej spółki zależnej. Tymczasem Sąd zauważył, że elementy przedstawione przez Portielje umożliwiały obalenie tego domniemania. Spośród tych elementów podkreślił on w szczególności okoliczność, że jedyna możliwość wpływania przez spółkę dominującą na jej spółkę zależną polegała na korzystaniu z prawa głosu związanego z akcjami, które w niej posiadała, podczas walnego zgromadzenia akcjonariuszy tej spółki zależnej. Niemniej stwierdził on, że w okresie trwania naruszenia nie odbyło się ani jedno walne zgromadzenie akcjonariuszy. Sąd postanowił zatem stwierdzić nieważność decyzji Komisji w części, w której odnosiła się ona do Portielje.

– Zakres odpowiedzialności

W sprawie T-382/06 *Tomkins przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 24 marca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) skarżącej przypisana została odpowiedzialność za noszące znamiona naruszenia zachowanie jej spółki zależnej, Pegler, z powodu posiadania 100% kapitału zakładowego tej spółki. Wśród podniesionych zarzutów kwestionowała ona uczestnictwo swojej spółki zależnej w kartelu w odniesieniu do części okresu trwania naruszenia. Wyrokiem z tego samego dnia w sprawie T-386/06 *Pegler przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd anulował uczestnictwo Pegler w kartelu złączy miedzianych w odniesieniu do części okresu trwania naruszenia dłuższej niż część wskazana w zarzucie podniesionym przez Tomkins, spółkę dominującą. Sąd przypomniał w tej kwestii, że ze względu na to, iż sąd Unii Europejskiej nie może orzekać ultra petita, stwierdzenie przezeń nieważności nie może wychodzić poza żądania strony skarżącej. Niemniej z punktu widzenia prawa konkurencji skarżąca stanowiła jedną jednostkę gospodarczą ze swą spółką zależną, której żądania zostały częściowo uwzględnione wskutek skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej w ww. sprawie *Pegler przeciwko Komisji*. Przypisanie przez Komisję winy skarżącej skutkuje zatem tym, że ta ostatnia korzysta z częściowego stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji w owej sprawie. Skarżąca podniosła bowiem tylko jeden zarzut mający na celu zakwestionowanie czasu trwania uczestnictwa Pegler w naruszeniu i wniosła o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji na tej podstawie. Sąd, do którego spółka dominująca i jej spółka zależna wniosły osobne skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, uznał zatem, że nie orzeka ultra petita, gdy uwzględnia wynik rozpatrzenia skargi wniesionej przez spółkę zależną w sytuacji, gdy żądania zawarte w skardze wniesionej przez spółkę dominującą mają ten sam przedmiot.

Natomiast w sprawie, która doprowadziła do wydania tego samego wyroku, Tomkins wyraźnie wycofała zarzut oparty na błędzie w ocenie dotyczącej zwiększenia kwoty grzywny w celu

odstraszenia. Sąd wywnioskował z tego, że nie może orzec w tej kwestii, nie wychodząc poza ramy sporu określone przez strony w niniejszej sprawie, mimo że w ww. wyroku w sprawie *Pegler przeciwko Komisji* uznał, że Komisja niesłusznie zastosowała ten mnożnik.

– Zapłata solidarna

W wyroku z dnia 12 października 2011 r. w sprawie T-41/05 *Alliance One International przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd uznał, że skarżąca nie może ponosić odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez Agroexpansion w okresie poprzedzającym dzień 18 listopada 1997 r., gdyż dopiero od tej daty skarżąca zaczęła tworzyć z tą spółką jednostkę gospodarczą i tym samym przedsiębiorstwo w rozumieniu art. [101 TFUE]. Jako że solidarność za zapłatę grzywny może dotyczyć jedynie okresu trwania naruszenia, w którym spółka dominująca i jej spółka zależna tworzyły takie przedsiębiorstwo, Komisja nie miała prawa nałożyć na skarżącą obowiązku solidarnej zapłaty wraz z Agroexpansion całkowitej kwoty grzywny nałożonej na tę spółkę, czyli kwoty 2 592 000 EUR, która odpowiada kwocie odnoszącej się do całego okresu trwania naruszenia. W konsekwencji Sąd obniżył podwyżkę zastosowaną z powodu czasu trwania naruszenia z 50 do 35%.

e) Nieograniczone prawo orzekania

Na podstawie art. 261 TFUE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 Sądowi przysługuje nieograniczone prawo orzekania, które uprawnia go, poza zwykłą kontrolą zgodności z prawem sankcji pozwalającą jedynie na oddalenie skargi o stwierdzenie nieważności albo stwierdzenie nieważności zaskarżonego aktu, do zmiany zaskarżonego aktu, nawet jeżeli nie stwierdza jego nieważności, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności faktycznych, poprzez zmianę na przykład nałożonej grzywny⁹.

W ww. wyroku w sprawie *Arkema France i in. przeciwko Komisji* Sąd zauważył, że Komisja nie zakwestionowała prawidłowości twierdzeń skarżących, zgodnie z którymi od dnia 18 maja 2006 r. nie były one już kontrolowane przez Total i Elf Aquitaine, to jest okoliczności faktycznej, która figurowała już w skardze. Sąd, od którego skarżące zażądały wykonania przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania w celu obniżenia kwoty grzywny w świetle tej okoliczności faktycznej, obniżył faktycznie z 200 do 25% podwyżkę nałożoną w celu zapewnienia grzywnie wystarczająco odstraszającego skutku, uznając tę podwyżkę za nadmierną, gdyż została ona obliczona na podstawie światowego obrotu spółki dominującej. W konsekwencji kwota grzywny nałożonej na Arkemę została obniżona o 105,8 mln EUR.

W ww. wyrokach w sprawie *Ziegler przeciwko Komisji* i w sprawie *Team Relocations i in. przeciwko Komisji* Sąd wyjaśnił, że wzmocnione uzasadnienie dotyczące obliczenia kwoty grzywny, które stało się konieczne z powodu fundamentalnej zmiany metodologicznej wprowadzonej przez stosowanie wytycznych z 2006 r., ma także na celu ułatwienie wykonywania przez Sąd przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania, które winno umożliwić mu dokonanie oceny – poza zgodnością z prawem zaskarżonej decyzji – właściwego charakteru nałożonej grzywny.

W ww. wyroku w sprawie *Putters International przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że brak zróżnicowania w odniesieniu do końcowej kwoty grzywny wynikający niekiedy z metodologii przewidzianej

⁹ Zobacz w szczególności wyrok Trybunału z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. I-8375, pkt 692.

w wytycznych z 2006 r., może wymagać od niego, by wykonywał on w pełni przysługujące mu nieograniczone prawo orzekania w konkretnych przypadkach, w których zastosowanie wyłącznie wspomnianych wytycznych nie pozwala na stosowne zróżnicowanie.

W wyroku z dnia 5 października 2011 r. w sprawie T-11/06 *Romana Tabacchi przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, stwierdziwszy, że Komisja popełniła, po pierwsze, błędy w ocenie okoliczności faktycznych w odniesieniu do czasu trwania uczestnictwa skarżącej w kartelu, a po drugie, naruszyła zasadę równego traktowania przy ocenie właściwego znaczenia tego uczestnictwa, Sąd naprawił to, wykonując przysługujące mu nieograniczone prawo orzekania. I tak uznał, że mając między innymi na uwadze łączny skutek wcześniej stwierdzonych nieprawidłowości, a także niską zdolność finansową skarżącej, wyrazem słusznej oceny wszystkich okoliczności faktycznych niniejszego przypadku będzie określenie ostatecznej kwoty grzywny nałożonej na skarżącą na 1 mln EUR zamiast 2,05 mln EUR. W tym względzie wyjaśnił z jednej strony, że grzywna w takiej wysokości pozwala skutecznie ukarać bezprawne zachowanie skarżącej w sposób dla niej odczuwalny i wystarczająco odstraszający, z drugiej strony zaś, że jakakolwiek grzywna wyższa od tej kwoty byłaby nieproporcjonalna w świetle rozpatrywanego w całości naruszenia zarzucanego skarżącej.

3. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie koncentracji

W wyroku z dnia 12 października 2011 r. w sprawie T-224/10 *Association belge des consommateurs test-achats przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd dokonał uściśleń w odniesieniu do przesłanek dopuszczalności skargi wniesionej przez osoby trzecie, z jednej strony, na decyzję Komisji uznającą za zgodną ze wspólnym rynkiem koncentrację (w niniejszym przypadku między EDF i Segebel) oraz z drugiej strony, na oddalenie wniosku złożonego przez władze krajowe o częściowe przekazanie badania koncentracji tym władzom (decyzja o odmowie odesłania).

a) Legitymacja procesowa osób trzecich

W tym względzie Sąd przypomniał, że z orzecznictwa wynika, że w odniesieniu do decyzji Komisji dotyczących zgodności koncentracji ze wspólnym rynkiem legitymację czynną osób trzecich zainteresowanych koncentracją należy oceniać w sposób odmienny w zależności od tego, czy osoby te, z jednej strony, podnoszą uchybienia naruszające istotę tych decyzji (zainteresowane osoby trzecie „pierwszej kategorii”) lub, z drugiej strony, twierdzą, że Komisja naruszyła uprawnienia procesowe przyznane im przez akty prawa Unii regulujące kontrolę koncentracji (zainteresowane osoby trzecie „drugiej kategorii”).

W przypadku pierwszej kategorii konieczne jest, by zaskarżona decyzja wpływała na sytuację tych osób trzecich ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub na sytuację faktyczną, która odróżnia je od wszelkich innych osób i indywidualizuje w sposób podobny jak adresata aktu. W niniejszym przypadku skarżąca nie należy jednak do pierwszej kategorii, gdyż decyzja Komisji nie dotyczy jej indywidualnie. W odniesieniu do kwestii, czy skarżąca należy do drugiej kategorii, Sąd wyjaśnił, że stowarzyszenia konsumentów dysponują uprawnieniem procesowym – prawem do bycia wysłuchanym – w ramach postępowania administracyjnego mającego na celu zbadanie koncentracji, z zastrzeżeniem spełnienia dwóch przesłanek: po pierwsze, koncentracja musi dotyczyć produktów lub usług, z których korzystają konsumenci końcowi oraz, po drugie, stowarzyszenie musi rzeczywiście złożyć pisemny wniosek, aby być wysłuchanym przez Komisję w toku postępowania wyjaśniającego.

Sąd stwierdził, że skarżący spełnił pierwszą przesłankę – gdyż koncentracja mogła mieć co najmniej uboczne skutki dla konsumentów – ale nie spełnił drugiej przesłanki. W tym względzie Sąd podkreślił, że działania, do jakich podjęcia zobowiązane są osoby trzecie, aby uczestniczyć

w postępowaniu w sprawie kontroli koncentracji, powinny mieć miejsce po formalnym zgłoszeniu koncentracji. Pozwala to w interesie osób trzecich uniknąć sytuacji, w której osoby te składałyby wnioski, zanim przedmiot postępowania kontrolnego prowadzonego przez Komisję zostanie ustalony, co następuje w chwili zgłoszenia danej transakcji gospodarczej. Ponadto okoliczność ta zapobiega temu, by Komisja była zobowiązana do regularnego segregowania wniosków, jakie otrzymuje, na te, które odnoszą się do transakcji gospodarczych wynikających tylko z abstrakcyjnych przypuszczeń lub nawet ze zwykłych pogłosek, oraz te, które dotyczą transakcji skutkujących zgłoszeniem. W niniejszym przypadku skarżący wniósł do Komisji o wysłuchanie w ramach badania koncentracji dwa miesiące przed jej zgłoszeniem. Zdaniem Sądu ten fakt nie może jednak zastąpić braku ponowienia wniosku lub jakiejkolwiek inicjatywy z jego strony po tym, jak planowana przez EDF i Segebel transakcja gospodarcza stała się faktycznie koncentracją należycie zgłoszoną.

b) Zaskarżalny charakter decyzji o odmowie odesłania

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem jest dopuszczalne, aby osoba trzecia zainteresowana koncentracją zaskarżyła do Sądu decyzję, którą Komisja uwzględniła wniosek o odesłanie złożony przez krajowy organ ochrony konkurencji. Natomiast Sąd orzekł, że zainteresowane osoby trzecie nie są uprawnione do zaskarżenia decyzji o odmowie odesłania, na podstawie której Komisja oddala wniosek o odesłanie złożony przez organ krajowy. Uprawnienia procesowe i ochrona sądowa, jakie prawo Unii przyznaje tym osobom trzecim, nie są bowiem w żaden sposób zagrożone przez decyzję o odmowie odesłania. Wręcz przeciwnie, decyzja ta gwarantuje osobom trzecim zainteresowanym koncentracją o wymiarze wspólnotowym, po pierwsze, że zostanie ona zbadana przez Komisję w świetle prawa Unii, a po drugie, że Sąd będzie właściwym sądem do rozpatrzenia ewentualnej skargi na decyzję Komisji kończącą postępowanie.

Pomoc państwa

1. Dopuszczalność

Tegoroczne orzecznictwo dostarcza wyjaśnień między innymi w kwestii pojęć aktu wywołującego wiążące skutki prawne i interesu prawnego.

W wyroku z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie T-421/07 *Deutsche Post przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd uznał za niedopuszczalną skargę wniesioną przez Deutsche Post na decyzję Komisji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego w sprawie pomocy, która została jej przyznana przez Republikę Federalną Niemiec. Sąd orzekł, że zaskarżona decyzja, którą poprzedzała pierwsza decyzja o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego w 1999 r., nie stanowiła aktu zaskarżalnego.

Zdaniem Sądu decyzja Komisji o wszczęciu formalnego postępowania, akt przygotowawczy poprzedzający decyzję końcową, wywołuje autonomiczne skutki prawne i w związku z tym stanowi akt zaskarżalny nie tylko w przypadku, gdy skarżący kwestionuje kwalifikację pomocy jako nowej pomocy, ale także wtedy, gdy kwestionuje on samą kwalifikację spornego środka jako pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

Niemniej jednak w tym przypadku Sąd orzekł, że zaskarżony akt, polegający na drugiej decyzji o wszczęciu formalnego postępowania, nie stanowił aktu zaskarżalnego, ponieważ nie wywoływał autonomicznych skutków prawnych w stosunku do pierwszej decyzji o wszczęciu postępowania. Zaskarżony akt dotyczył tych samych środków co te, które były przedmiotem wcześniejszej decyzji o wszczęciu postępowania. Ponadto Komisja wspomniała już, że sporne środki mogą wchodzić w zakres stosowania zakazu przewidzianego w art. 87 ust. 1 WE i że autonomiczne skutki prawne

związane z zaskarżonym aktem zostały już w związku z tym wywołane wskutek wydania tej decyzji o wszczęciu postępowania. Sąd zwrócił również uwagę, że w momencie wydania zaskarżonego aktu formalne postępowanie wszczęte w 1999 r. w przedmiocie spornych środków nie zostało jeszcze zakończone i że w związku z tym zaskarżony akt nie zmienił ani zakresu prawnego spornych środków, ani sytuacji prawnej skarżącej.

W sprawach połączonych T-443/08 i T-455/08 *Freistaat Sachsen i Land Sachsen-Anhalt oraz Mitteldeutsche Flughafen i Flughafen Leipzig-Halle przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 24 marca 2011 r., do-tychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) kwalifikacja wkładu kapitałowego jako pomocy państwa została zakwestionowana przed Sądem w dwóch skargach wniesionych na decyzję Komisji uznającą pomoc udzieloną przez Republikę Federalną Niemiec portowi lotniczemu Lipsk-Halle za zgodną ze wspólnym rynkiem; pierwsza z nich została wniesiona przez publicznych akcjonariuszy przedsiębiorstw zarządzających portem lotniczym (sprawa T-443/08), a druga przez dwa przedsiębiorstwa zarządzające portem lotniczym (sprawa T-455/08).

Sąd uznał za niedopuszczalną z powodu braku interesu prawnego skargę akcjonariuszy publicznych w sprawie T-443/08. Tytułem wstępu Sąd przypomniał, że skarga o stwierdzenie nieważności wniesiona przez osobę fizyczną lub prawną jest dopuszczalna wyłącznie w zakresie, w jakim skarżący ma interes prawny w stwierdzeniu nieważności zaskarżonego aktu. Konieczne jest, by interes ten istniał i był aktualny; podlega on ocenie na dzień wniesienia skargi. Sąd wskazał także, iż sama okoliczność, iż decyzja Komisji uznaje pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem i w związku z tym nie stanowi co do zasady aktu niekorzystnego dla przedsiębiorstw będących beneficjentami pomocy, nie zwalnia sądu Unii z obowiązku zbadania, czy ocena dokonana przez Komisję wywołuje wiążące skutki prawne mogące wpłynąć na interesy tych przedsiębiorstw.

W pierwszej kolejności Sąd orzekł, iż okoliczność, że decyzja nie odpowiada stanowisku przedstawionemu przez skarżących w toku postępowania administracyjnego, nie wywołuje sama w sobie wiążącego skutku prawnego, który mógłby mieć wpływ na ich interesy. Nie może ona zatem sama w sobie uzasadniać ich interesu prawnego. Postępowanie w sprawie kontroli pomocy państwa, ze względu na jego ogólną systematykę, wszczyna się bowiem w stosunku do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za przyznanie pomocy. Przedsiębiorstwa będące beneficjentami pomocy oraz przyznające tę pomoc jednostki terytorialne niższego rzędu niż państwo, podobnie jak podmioty konkurujące z beneficjentami pomocy, uważane są w tym postępowaniu wyłącznie za „strony zainteresowane”. Sąd dodał, że tacy skarżący nie są wcale pozbawieni skutecznej ochrony sądowej przed decyzją Komisji kwalifikującą wkład kapitałowy jako pomoc państwa. Nawet w przypadku uznania skargi o stwierdzenie nieważności za niedopuszczalną nic nie stałoby bowiem na przeszkodzie, by w ramach sporu przed sądem krajowym – przed który mogliby zostać wezwani w celu poniesienia konsekwencji podnoszonej przez nich nieważności wkładu kapitałowego – wniesli o wystąpienie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 WE w celu dokonania oceny ważności zawartego w decyzji stwierdzenia, że rozpatrywany środek stanowi pomoc.

W drugiej kolejności w odniesieniu do podnoszonych negatywnych skutków związanych z uznaniem wkładu kapitałowego za pomoc państwa Sąd uznał, że skarżący nie może powoływać się na okoliczności przyszłe i niepewne w celu uzasadnienia interesu w żądaniu stwierdzenia nieważności zaskarżonego aktu. Okoliczność, że skarżący powołuje się na „możliwe” skutki domniemanej nieważności wkładu kapitałowego w świetle prawa spółek i prawa upadłościowego, nie zaś o pewnych skutkach, jest zatem niewystarczająca do uzasadnienia takiego interesu. Ponadto Sąd wskazał, że skarżący, akcjonariusze publiczni beneficjenta pomocy, nie wykazali, iż mają własny interes, odrębny od interesu beneficjenta, w wystąpieniu z żądaniem stwierdzenia nieważności decyzji. Tymczasem, o ile nie zostanie wykazany interes prawny odrębny od interesu przedsiębiorstwa,

którego dotyczy akt Unii, i w którego kapitale dana osoba posiada udziały, osoba ta może bronić swych interesów wobec tego aktu jedynie w drodze wykonywania swoich praw jako współnik tego przedsiębiorstwa.

W wyroku z dnia 20 września 2011 r. w sprawach połączonych T-394/08, T-408/08, T-453/08 i T-454/08 *Regione autonoma della Sardegna i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd oddalił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję i orzekł, iż okoliczność, że skarżące i interwenienci nie wnieśli w wymaganym terminie skargi na decyzję korygującą, mającą taki sam przedmiot i cel co decyzja o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, nie uniemożliwia im podnoszenia zarzutów dotyczących bezprawności decyzji korygującej w stosunku do decyzji końcowej Komisji.

Decyzja kończąca formalny etap badania wywołuje bowiem wiążące skutki prawne mogące wpłynąć na interesy zainteresowanych, ponieważ kończy ona sporne postępowanie i ostatecznie rozstrzyga w przedmiocie zgodności badanego środka z uregulowaniami mającymi zastosowanie do pomocy państwa. Zainteresowani dysponują więc w dalszym ciągu możliwością zaskarżenia tej decyzji i w związku z tym muszą mieć możliwość zakwestionowania poszczególnych okoliczności, na których opiera się ostateczne stanowisko Komisji. Sąd dodał, że ta możliwość jest niezależna od kwestii, czy decyzja o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego może być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności. Nie ulega wątpliwości, że możliwe jest wniesienie skargi na wspomnianą decyzję o wszczęciu postępowania, jeżeli wywołuje ona ostateczne skutki prawne, co ma miejsce wtedy, gdy Komisja wszczyna formalne postępowanie wyjaśniające w odniesieniu do środka, który kwalifikuje tymczasowo jako nową pomoc. Niemniej jednak ta możliwość zaskarżenia decyzji o wszczęciu postępowania nie może skutkować ograniczeniem praw procesowych zainteresowanych stron poprzez uniemożliwienie im zaskarżenia decyzji końcowej i powołania na poparcie ich skargi uchybień dotyczących wszystkich etapów postępowania prowadzącego do wydania tej decyzji.

2. Przepisy materialne

a) Pojęcie pomocy państwa

W wyroku z dnia 12 maja 2011 r. w sprawach połączonych T-267/08 i T-279/08 *Région Nord-Pas-de-Calais i Communauté d'Agglomération du Douaisis przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd przedstawił rozważania odnoszące się do pojęcia zasobów państwowych, a w szczególności do warunku dotyczącego możliwości przypisania danych środków państwu.

Sąd przypomniał w tej kwestii, że okoliczność, iż zaliczki zostały przyznane przez region i związek aglomeracyjny, a więc przez jednostki samorządu terytorialnego, a nie przez władze centralne, nie pozwala sama w sobie na wyłączenie tych środków z zakresu stosowania art. 107 ust. 1 TFUE. Ponadto Sąd uściślił, że okoliczność, iż finansowanie spornych środków ze środków własnych regionu oraz związku aglomeracyjnego nie ma charakteru podatkowego lub parafiskalnego, również nie pozwala na wyłączenie wspomnianych wyżej środków z zakresu pojęcia pomocy państwa. Decydującym kryterium w zakresie zasobów państwowych jest bowiem kontrola publiczna, a art. 107 ust. 1 TFUE obejmuje wszystkie instrumenty pieniężne, niezależnie od tego, czy pochodzą z obowiązkowych składek, czy nie, jakie organy publiczne mogą rzeczywiście stosować w celu wspierania przedsiębiorstw.

W ww. wyroku z dnia 20 września 2011 r. w sprawach połączonych *Regione autonoma della Sardegna i in. przeciwko Komisji* zarzucono Komisji, że błędnie zakwalifikowała sporne środki jako nową

pomoc przyznaną bezprawnie, gdyż nie została ona zgłoszona, zamiast jako pomoc istniejącą stosowaną w sposób stanowiący nadużycie.

Sąd przypominał, że w przypadku gdy zmiana ma wpływ na istotę systemu pierwotnego, system ten przekształca się w system nowej pomocy. Gdy natomiast zmiana ta nie jest istotna, tylko ona jako taka może zostać uznana za nową pomoc. W rozpatrywanym przypadku decyzja zatwierdzająca wyraźnie wspominała o warunku, iż złożenie wniosku o pomoc musi poprzedzać rozpoczęcie realizacji projektu inwestycyjnego. Ustaliwszy, że na podstawie niezgłoszonego środka region Sardynia mógł przyznać pomoc na rzecz projektów, których realizacja rozpoczęła się przed złożeniem wniosków o pomoc, Sąd uznał, że system w postaci, w jakiej był stosowany, został zmieniony w stosunku do systemu zatwierdzonego w odpowiedniej decyzji. Zdaniem Sądu zmiana ta nie może być zakwalifikowana jako pomniejsza lub bez znaczenia. Jako że – jak wynika z wytycznych z 1998 r.¹⁰ – Komisja systematycznie uzależnia zatwierdzenie systemów pomocy regionalnej od warunku, iż złożenie wniosku o pomoc musi poprzedzać rozpoczęcie realizacji projektu, uchylenie tego warunku mogło mieć wpływ na ocenę zgodności środka pomocy ze wspólnym rynkiem. Sąd wywnioskował z tego, że sporna pomoc stanowiła nową pomoc, a nie pomoc istniejącą. Ta nowa pomoc została przyznana bezprawnie, ponieważ zmiana zatwierdzonego systemu nie została zgłoszona Komisji.

Wreszcie Sąd wyjaśnił, że sporna pomoc nie może zostać zakwalifikowana jako pomoc stosowana w sposób stanowiący nadużycie, gdyż ta kwalifikacja odnosi się do przypadku, w którym beneficjent wykorzystuje pomoc z naruszeniem decyzji, w której została ona zatwierdzona. Tymczasem w niniejszej sprawie naruszenia decyzji zatwierdzającej nie można przypisać beneficjentom pomocy, lecz regionowi Sardynia.

b) Uznanie Komisji – badanie systemu pomocy – rozporządzenie w sprawie wyłączeń

W wyroku z dnia 14 lipca 2011 r. w sprawie T-357/02 RENV *Freistaat Sachsen przeciwko Komisji*, do tychczas nieopublikowanym, Sąd oddalił zarzut skarżącego, jakoby Komisja nie wykonała uprawnień dyskrejonalnych w trakcie badania spornego systemu pomocy i ograniczyła się do zastosowania kryteriów przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń MŚP¹¹.

Sąd stwierdził, że celem rozporządzenia w sprawie wyłączeń dla MŚP jest uznanie za zgodne ze wspólnym rynkiem niektórych rodzajów pomocy przyznawanej małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP) i zarazem zwolnienie państw członkowskich z obowiązku zgłoszenia tych rodzajów pomocy. Nie oznacza to, że żadna inna pomoc dla MŚP nie może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem po ocenie dokonanej przez Komisję w świetle kryteriów określonych przez art. 87 ust. 3 WE w następstwie zgłoszenia dokonanego przez państwo członkowskie. Sąd uściślił również, że o ile Komisja może ustanowić ogólne przepisy wykonawcze, które systematyzują korzystanie z uznania przysługującego jej na podstawie art. 87 ust. 3 WE, o tyle nie może ona zupełnie pozbawiać się tego uznania, gdy ocenia konkretny przypadek, w szczególności w odniesieniu do przypadków, których wyraźnie nie wymieniła, a nawet zaniechała ich uregulowania w wymienionych ogólnych przepisach wykonawczych. To uznanie nie wyczerpuje się zatem poprzez wydanie takich ogólnych przepisów wykonawczych i nie istnieją w zasadzie przeszkody do dokonania ewentualnej indywidualnej oceny wykraczającej poza ramy wymienionych uregulowań, jednakże pod

¹⁰ Wytyczne z dnia 10 marca 1998 r. w sprawie krajowej pomocy regionalnej [wytyczne w sprawie pomocy państwa na cele regionalne] (Dz.U. C 74, s. 9).

¹¹ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 [WE] i 88 [WE] w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. L 10, s. 33).

warunkiem, że Komisja przestrzega nadrzędnych reguł prawa, takich jak postanowienia traktatu oraz ogólne zasady prawa Unii. W rozpatrywanym przypadku Sąd stwierdził, że Komisja skorzystała z przysługującego jej uznania, badając zgodność środka nie tylko w świetle kryteriów określonych w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń dla MŚP, ale także na podstawie art. 87 ust. 3 WE.

c) Pojęcie poważnych trudności

W sprawie T-30/03 RENV 3F *przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 27 września 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) skarżący wniósł o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o niewnoszeniu zastrzeżeń wobec spornego duńskiego systemu podatkowego. Sąd oddalił skargę, uzasadniając to tym, że skarżący nie wykazał, iż Komisja napotkała na poważne trudności i że powinna była wszcząć formalne postępowanie wyjaśniające.

Zdaniem Sądu formalne postępowanie wyjaśniające ma charakter nieodzowny, w przypadku gdy Komisja napotka poważne trudności w ocenie zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem. Pojęcie poważnych trudności ma obiektywny charakter, jako że istnienie takich trudności powinno być oceniane zarówno w świetle okoliczności wydania zaskarżonego aktu, jak i jego treści, w sposób obiektywny, przy czym należy zestawiać motywy decyzji z danymi, jakimi Komisja dysponowała w momencie, gdy wypowiadała się na temat zgodności spornej pomocy ze wspólnym rynkiem. Wynika stąd, że kontrola zgodności z prawem przeprowadzana przez Sąd w kwestii istnienia poważnych trudności z racji swej natury wykracza poza badanie oczywistego błędu w ocenie. Na stronie skarżącej spoczywa ciężar dowodu istnienia poważnych trudności; może ona przedstawić ten dowód, powołując się na szereg spójnych wskazówek dotyczących, po pierwsze, okoliczności i czasu trwania wstępnego postępowania wyjaśniającego, a po drugie, treści zaskarżonej decyzji.

W celu wykazania istnienia poważnych trudności powołano się w szczególności na długość wstępnego postępowania wyjaśniającego. W tym względzie Sąd wyjaśnił, że choć Komisja nie jest zobowiązana do przeprowadzenia wstępnego badania w określonym terminie, w przypadku gdy przepisy państwowe nie zostały zgłoszone, tak jak w omawianym przypadku, to ma ona jednak obowiązek przeprowadzenia sumiennego i bezstronnego badania skarg otrzymanych w odniesieniu do niezgłoszonych przepisów państwowych i nie może przedłużać w nieskończoność wstępnego badania. Ocena, czy czas trwania postępowania ma rozsądny charakter, powinna być dokonywana w oparciu o okoliczności właściwe każdej sprawie.

W powyższym przypadku Sąd uznał, że nawet jeżeli badanie wstępne, które trwało ponad cztery lata, może być, postrzegane jako całość, uznawane jako zbyt długie jak na to, co zwykle wiąże się z pierwszym badaniem, ten czas trwania jest usprawiedliwiony okolicznościami i kontekstem postępowania. W szczególności uwzględniono fakt, że sporny system podatkowy był przedmiotem nowelizacji, która spowodowała liczne dyskusje i wymianę korespondencji między państwem członkowskim i Komisją. Ponadto, o ile czas trwania badania wstępnego może wskazywać na istnienie poważnych trudności, to nie może on sam w sobie istnienia takich trudności wykazać. Kwestia upływu czasu, nawet znacznie przekraczającego czas zwykle konieczny do przeprowadzenia pierwszego badania wstępnego, może bowiem prowadzić do uznania, że Komisja napotkała poważne trudności w ocenie, wymagające wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego dopiero wtedy, gdy ocena ta zostanie wzmocniona innymi okolicznościami.

d) Pojęcie działalności gospodarczej

W ww. sprawach połączonych *Freistaat Sachsen i Land Sachsen-Anhalt oraz Mitteldeutsche Flughafen i Flughafen Leipzig-Halle przeciwko Komisji* Sąd został poproszony o wypowiedzenie się w kwestii,

czy budowa infrastruktury lotniskowej stanowi działalność gospodarczą, w sytuacji gdy infrastruktura ta zostaje oddana do dyspozycji podmiotów zarządzających infrastrukturą.

W kontekście prawa konkurencji pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania. Działalnością gospodarczą jest wszelka działalność polegająca na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku. W tym względzie Sąd stwierdził w pierwszej kolejności, że zarządzanie infrastrukturą lotniskową stanowi działalność gospodarczą, zwłaszcza gdy przedsiębiorstwo oferuje usługi lotniskowe za wynagrodzeniem pochodzącym z opłat lotniskowych, które należy analizować jako świadczenie wzajemne za usługi świadczone przez koncesjonariusza portu lotniczego. Sąd wyjaśnił także, iż okoliczność, że przedsiębiorstwo zarządza regionalnym, a nie międzynarodowym portem lotniczym, nie może podważać gospodarczego charakteru jego działalności, gdyż działalność ta polega na świadczeniu usług za wynagrodzeniem na rynku regionalnych usług lotniskowych. Eksploatacja pasa startowego wchodzi w zakres działalności gospodarczej przedsiębiorstwa zarządzającego, zwłaszcza gdy jest on eksploatowany do celów komercyjnych. W drugiej kolejności Sąd orzekł, że dla potrzeb badania, czy działalność przedsiębiorstwa w zakresie publicznego finansowania rozbudowy pasa startowego ma charakter działalności gospodarczej, działalności polegającej na budowie lub rozbudowie infrastruktury, nie należy oddzielać od działalności w zakresie późniejszej jego eksploatacji, jako że charakter działalności w zakresie rozbudowy bezwzględnie zależy od tego, czy późniejsza eksploatacja wybudowanej infrastruktury ma charakter gospodarczy, czy też nie ma takiego charakteru. Pasy startowe są bowiem zasadniczymi elementami umożliwiającymi operatorowi portu lotniczego prowadzenie jego działalności gospodarczej. Budowa pasów startowych pozwala zatem na wykonywanie w porcie lotniczym podstawowej działalności gospodarczej, do której prowadzenia on służy, bądź – gdy chodzi o budowę dodatkowego pasa lub rozbudowę istniejącego – rozwój tej działalności.

e) Kryterium inwestora prywatnego w gospodarce rynkowej

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Région Nord-Pas-de-Calais i Communauté d'Agglomération du Douaisis przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że Komisja, tak jak powinna, przeprowadziła analizę w celu upewnienia się, że beneficjent pomocy nie mógł otrzymać pożyczki na podobnych warunkach na rynku kredytowym. Sąd przypomniał, że aby ocenić, czy środek państwowy stanowi pomoc, należy ustalić, czy przedsiębiorstwo będące jego beneficjentem uzyskało korzyść ekonomiczną, jakiej by nie osiągnęło w normalnych warunkach rynkowych. W tym celu właściwe jest zastosowanie kryterium opartego na możliwościach, jakimi dysponowało przedsiębiorstwo-beneficjent, by uzyskać sporne kwoty na podobnych warunkach na rynku kapitałowym. W szczególności należy zadać sobie pytanie, czy inwestor prywatny przeprowadziłby sporną transakcję na takich samych warunkach. W omawianym przypadku Sąd stwierdził, że Komisja oparła się na stwierdzeniu, że Arbel Fauvet Rail, biorąc pod uwagę jego sytuację finansową, nie mógłby pozyskać środków finansowych na rynku kredytowym na tak korzystnych warunkach jak te uzyskane od skarżących, ponieważ sporne zaliczki zostały przyznane bez żadnego zabezpieczenia gwarantującego ich zwrot, podczas gdy zastosowana stopa procentowa odpowiadała stopie stosowanej do pożyczek, którym towarzyszą normalne zabezpieczenia. Ponadto Sąd podkreślił, iż fakt, że dłużnik może uzyskać kredyt krótkoterminowy, nie pozwala na ocenę jego zdolności uzyskania pożyczki z dłuższym terminem spłaty, której zwrot będzie uzależniony od zdolności przetrwania dłużnika.

W wyroku z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie T-1/08 *Buczek Automotive przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd orzekł, że Komisja zastosowała kryterium hipotetycznego wierzyciela prywatnego w sposób sprzeczny z art. 87 ust. 1 WE i że wobec tego instytucja ta nie wykazała prawidłowo istnienia pomocy państwa.

Sąd zwrócił uwagę, że w sytuacji gdy przedsiębiorstwo stojące w obliczu poważnego pogorszenia się swojej sytuacji finansowej proponuje porozumienie lub serię porozumień, przedmiotem których jest uregulowanie długów względem wierzycieli w celu poprawienia jego sytuacji oraz uniknięcia likwidacji, każdy z wierzycieli musi wybrać pomiędzy, z jednej strony, kwotą oferowaną mu w ramach proponowanych porozumień, a z drugiej strony, kwotą, którą według swoich szacunków powinien odzyskać po zakończeniu ewentualnej likwidacji przedsiębiorstwa. Na jego wybór ma wpływ szereg czynników, takich jak: jego status wierzyciela hipotecznego, uprzywilejowanego lub zwykłego, charakter i zakres zabezpieczeń, jakie ewentualnie posiada, jego ocena szans na uzdrowienie sytuacji przedsiębiorstwa oraz zysk, jaki byłby jego udziałem w razie likwidacji. Wynika z tego, że zadaniem Komisji jest ustalenie, dla każdego z wchodzących w grę podmiotów publicznych oraz z uwzględnieniem ww. czynników, czy przyznane przez te podmioty umorzenie długów było ewidentnie większe niż to, które zostałyby przyznane przez hipotetycznego wierzyciela prywatnego znajdującego się wobec tego przedsiębiorstwa w sytuacji porównywalnej z sytuacją danego podmiotu publicznego, dążącego do odzyskania należnych mu kwot.

Wynika z tego, że w niniejszej sprawie Komisja miała obowiązek ustalić, czy uwzględniając te czynniki, wierzyciel prywatny przedkładałby, podobnie jak podmioty publiczne, wymagane prawem postępowanie egzekucyjne zmierzające do odzyskania długów nad postępowanie upadłościowe. Sąd stwierdził, że Komisja nie dysponowała w momencie wydawania zaskarżonej decyzji materiałem dowodowym pozwalającym jej twierdzić, że wierzyciel prywatny zdecydowałby się na postępowanie upadłościowe i nie prowadziłby dalej wymaganych prawem postępowań egzekucyjnych zmierzających do odzyskania należności. W odniesieniu do korzyści, której uzyskania w ramach postępowania upadłościowego mógłby spodziewać się hipotetyczny wierzyciel prywatny, Sąd zauważył, że Komisja zadowolila się twierdzeniem, że „ważne rozważenie korzyści wynikających z odroczenia spłaty zadłużenia pokazałoby, że potencjalna spłata nie przewyższyłaby zabezpieczonego zwrotu wynikającego z możliwej likwidacji firmy”, nie przedstawiając jednak w zaskarżonej decyzji materiału dowodowego, na którym oparła to twierdzenie. W szczególności Komisja nie wskazała w zaskarżonej decyzji, czy w celu poparcia tego twierdzenia dysponowała analizami porównującymi korzyść, jaką odniósłby hipotetyczny wierzyciel prywatny po przeprowadzeniu postępowania upadłościowego – z uwzględnieniem zwłaszcza kosztów, jakie pociąga za sobą takie postępowanie – w porównaniu z wynikami przeprowadzenia wymaganego prawem postępowania egzekucyjnego zmierzającego do odzyskania należności. Podobnie w zaskarżonej decyzji brak wzmianki na temat, czy Komisja dysponowała badaniami, czy też analizami czasu trwania postępowania upadłościowego w porównaniu z wymaganym prawem postępowaniem egzekucyjnym zmierzającym do odzyskania należności.

3. Przepisy proceduralne

a) Obowiązek uzasadnienia

W ww. wyroku w sprawie *Buczek Automotive przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że Komisja nie uzasadniła wystarczająco swej decyzji w zakresie dotyczącym przesłanek wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócania konkurencji czy też zagrożenia jej zakłóceniem.

Sąd przypominał, że jeśli Komisja wyjaśniła, w jaki sposób sporna pomoc zakłóca konkurencję i wywiera wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi, nie musi przeprowadzać analizy ekonomicznej rzeczywistej sytuacji w sektorach, których ta pomoc dotyczy, udziału skarżącej w rynku, pozycji zajmowanej przez przedsiębiorstwa z nią konkurujące oraz tendencji w wymianie danych towarów i usług między państwami członkowskimi. Niemniej jednak nawet w przypadkach, w których z okoliczności przyznania pomocy wynika, że może ona wywierać wpływ na

wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócać konkurencję czy też grozić jej zakłóceniem, Komisja musi w uzasadnieniu swej decyzji co najmniej powołać się na te okoliczności.

W owej sprawie Sąd stwierdził, że Komisja w zaskarżonej decyzji ograniczyła się jedynie do przytoczenia brzmienia art. 87 ust. 1 WE i nie przedstawiła w żaden sposób, choćby skrótowo, okoliczności faktycznych i względów prawnych, które wzięła pod uwagę przy ocenie tych przesłanek. Co więcej, zaskarżona decyzja nie zawierała – nawet w ramach opisu okoliczności przyznania tej pomocy – niczego, co mogłoby świadczyć o tym, iż rozpatrywana pomoc jest w stanie wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócić konkurencję czy grozić jej zakłóceniem.

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Freistaat Sachsen i Land Sachsen-Anhalt oraz Mitteldeutsche Flughafen i Flughafen Leipzig-Halle przeciwko Komisji* Sąd stwierdził z powodu naruszenia obowiązku uzasadnienia nieważność art. 1 decyzji Komisji w zakresie, w jakim ustalono w nim na kwotę 350 mln EUR wysokość pomocy państwa, którą Republika Federalna Niemiec zamierzała przyznać na rzecz portu lotniczego Lipsk-Halle.

Sąd orzekł, że chociaż Komisja przyznała, że określone koszty objęte wkładem kapitałowym wchodzi w zakres zadań publicznych, wobec czego nie można ich uznać za pomoc państwa, to jednak w art. 1 spornej decyzji uznała, że całość wkładu kapitałowego stanowi pomoc państwa.

Choć żaden przepis prawa Unii nie wymaga, by Komisja ustalała dokładną kwotę pomocy, jaka ma zostać zwrócona, w sytuacji gdy instytucja ta postanowi wskazać kwotę pomocy państwa, nawet w przypadkach gdy pomoc zostaje uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, Sąd podkreślił, że Komisja powinna wskazać dokładną kwotę tej pomocy. Tymczasem w omawianym przypadku Sąd zaznaczył, że kwota pomocy państwa wskazana w art. 1 spornej decyzji okazuje się błędna, gdyż sumy wydatkowane na zadania publiczne nie stanowią pomocy państwa, wobec czego powinny zostać odjęte od całkowitej kwoty wkładu kapitałowego.

b) Prawo do obrony

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Région Nord-Pas-de-Calais i Communauté d'Agglomération du Douaisis przeciwko Komisji* Sąd przypomniał utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym zainteresowane strony, takie jak skarżący, nie mogą powoływać się na prawo do obrony jako takie, są jednak uprawnione do bycia wysłuchanymi oraz do wzięcia udziału w prowadzonym postępowaniu w zakresie, jaki wynika z okoliczności danej sprawy. Nawet jeśli nie można wykluczyć, że jednostka niższego rzędu niż państwo ma status dający jej wystarczającą autonomię w stosunku do rządu centralnego państwa członkowskiego, by odgrywać podstawową rolę w określaniu politycznego i gospodarczego środowiska, w którym działają przedsiębiorstwa, Sąd podkreślił, że rola zainteresowanych stron innych niż dane państwo członkowskie ogranicza się do roli źródła informacji dla Komisji w postępowaniu w sprawie kontroli pomocy państwa. Nie mogą one zatem rościć sobie prawa do kontrydiktoryjnej debaty z Komisją.

c) Ochrona uzasadnionych oczekiwań

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Regione autonoma della Sardegna i in. przeciwko Komisji* Sąd oddalił zarzut oparty na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, przypominając, że na naruszenie ochrony uzasadnionych oczekiwań nie może powoływać się osoba, która dopuściła się oczywistego naruszenia obowiązujących uregulowań. Taka sytuacja miała miejsce w tymże przypadku, jako że region Sardynia wprowadził system pomocy, który był niezgodny z prawem, ponieważ nie został zgłoszony Komisji. Naruszenie to zostało uznane za oczywiste,

ponieważ zarówno wytyczne z 1998 r., jak i decyzja zatwierdzająca¹² wyraźnie wspominały o warunku złożenia wniosku przed rozpoczęciem prac.

W odniesieniu do uzasadnionych oczekiwań beneficjentów, które miałyby opierać się na istnieniu wcześniejszej decyzji zatwierdzającej, Sąd zauważył, że z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności, na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości pomocy państwa można co do zasady powołać się jedynie wtedy, gdy ta pomoc została przyznana zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 88 WE. W normalnych warunkach staranny podmiot gospodarczy powinien bowiem być w stanie upewnić się, że tak właśnie jest. W omawianym przypadku Sąd zwrócił uwagę, że decyzja zatwierdzająca wyraźnie wskazywała, że zatwierdzenie przez Komisję dotyczyło jedynie pomocy na rzecz projektów rozpoczętych po złożeniu wniosku o pomoc. Beneficjenci spornej pomocy, którzy nie dochowali tego warunku, nie mogli zatem zasadniczo powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości tej pomocy. Nawet jeśli orzecznictwo nie wyklucza możliwości powoływania się przez beneficjentów pomocy przyznanej bezprawnie w ramach postępowania w sprawie jej odzyskania na wyjątkowe okoliczności, aby sprzeciwić się zwrotowi pomocy, może to mieć miejsce na podstawie odpowiednich przepisów prawa krajowego jedynie w ramach postępowania w sprawie odzyskania pomocy przed sądami krajowymi, które jako jedyne są właściwe – w razie potrzeby po zadaniu Trybunałowi pytań prejudycjalnych dotyczących wykładni – do dokonania oceny okoliczności faktycznych sprawy.

Wspólnotowy znak towarowy

Orzeczenia dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) nr 40/94, zastąpionego rozporządzeniem (WE) nr 207/2009¹³, w 2011 r. stanowiły nadal istotną część sporów przedłożonych do rozstrzygnięcia Sądowi (240 rozstrzygniętych spraw, 219 wniesionych spraw). W związku z tym możliwe jest dokonanie jedynie krótkiego przeglądu tych orzeczeń.

1. Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

Rok 2011 został między innymi naznaczony dwoma pierwszymi przypadkami zastosowania art. 7 ust. 1 lit. f) rozporządzenia nr 207/2009. Sąd oddalił bowiem dwie skargi odnoszące się do odmowy rejestracji wspólnotowych znaków towarowych sprzecznych z porządkiem publicznym i z dobrymi obyczajami. Najpierw w wyroku z dnia 20 września 2011 r. w sprawie T-232/10 Couture Tech przeciwko OHIM (Przedstawienie godła Związku Radzieckiego), dotychczas nieopublikowanym, Sąd wskazał, że oznaczenia, które mogą być postrzegane przez właściwy krąg odbiorców jako sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami nie są takie same we wszystkich państwach członkowskich, przede wszystkim ze względów językowych, historycznych, społecznych czy kulturowych. Na tej podstawie Sąd doszedł do wniosku, że należy brać pod uwagę nie tylko okoliczności wspólne wszystkim państwom członkowskim Unii, ale również szczególne uwarunkowania każdego z państw członkowskich rozpatrywanych odrębnie, które mogą wpłynąć na sposób postrzegania właściwego kręgu odbiorców znajdujących się na terytorium tych państw. Sąd zauważył, że elementy prawa krajowego, (węgierskiego) w niniejszej sprawie, nie mają zastosowania ze względu na swój walor normatywny i nie stanowią w związku z tym przepisów, którymi Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM) byłby związany.

¹² Decyzja Komisji SG (98) D/9547 z dnia 12 listopada 1998 r. zatwierdzająca system pomocy „N 272/98 – Włochy – pomoc na rzecz przemysłu hotelarskiego”.

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1), zastąpione rozporządzeniem Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. L 78, s. 1).

Niemniej elementy te stanowią faktyczne przesłanki pozwalające ocenić sposób, w jaki określone kategorie symboli są postrzegane przez właściwy krąg odbiorców znajdujących się w danym państwie członkowskim.

Stwierdziwszy, że węgierski kodeks karny zakazuje niektórych form używania „symboli despotyzmu”, w tym sierpa i młota oraz czerwonej gwiazdy pięcioramiennej, gdyż zakaz ten odnosi się także do używania wspomnianych oznaczeń jako znaku towarowego, Sąd zwrócił w szczególności uwagę, że semantyczna treść godła dawnego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) nie rozmyła się ani nie zmieniła się do tego stopnia, by nie był on już postrzegany jako symbol polityczny. Sąd doszedł zatem do wniosku, iż izba odwoławcza słusznie uznała, że używanie zgłoszonego znaku w charakterze znaku towarowego będzie postrzegane przez znaczącą część właściwego kręgu odbiorców znajdujących się na Węgrzech jako sprzeczne z porządkiem prawnym lub z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 7 ust. 1 lit. f) rozporządzenia nr 207/2009.

Następnie w sprawie T-526/09 *PAKI Logistics przeciwko OHIM (PAKI)* (wyrok z dnia 5 października 2011 r., niepublikowany) chodziło o oznaczenie PAKI, którego rejestracji izba odwoławcza odmówiła z tego powodu, że jest on postrzegany przez anglojęzyczny krąg odbiorców Unii Europejskiej jako termin rasistowski stanowiący poniżającą i obraźliwą nazwę Pakistańczyka lub, bardziej ogólnie, osoby pochodzącej z podkontynentu indyjskiego i mieszkającej między innymi w Zjednoczonym Królestwie. W tym kontekście Sąd podkreślił, że o ile art. 7 ust. 1 lit. f) rozporządzenia nr 207/2009 odnosi się w pierwszej kolejności do każdego oznaczenia, którego używanie jest zakazane przez przepis prawa Unii lub prawa krajowego, nawet w braku takiego zakazu, o tyle przeszkodę do jego rejestracji jako wspólnotowego znaku towarowego stanowić będzie bezwzględna podstawa odmowy rejestracji przewidziana w tym przepisie, jeżeli jest ono wyjątkowo obraźliwe. Ocena istnienia tej podstawy odmowy powinna być dokonana na podstawie kryteriów rozsądnej osoby o średnim progu wrażliwości i tolerancji. Zdaniem Sądu właściwy krąg odbiorców nie może być ponadto ograniczony do kręgu odbiorców, do którego skierowane są towary i usługi objęte wnioskiem o rejestrację. Należy bowiem uwzględnić okoliczność, że oznaczenia, do których odnosi się ta podstawa odmowy, będą szokować nie tylko krąg odbiorców będący adresatem towarów i usług oznaczonych danym oznaczeniem, ale także inne osoby, które – mimo że owe towary i usługi ich nie interesują – spotkają się z tym oznaczeniem w przypadkowy sposób w swoim codziennym życiu. Odrzucając różne argumenty skarżącej mające na celu wykazanie, że termin „paki” nie jest jednoznaczny i dyskryminacyjny w każdych okolicznościach, Sąd doszedł do wniosku, iż izba odwoławcza słusznie uznała, że ten termin jest postrzegany jako rasistowska obelga przez anglojęzyczny krąg odbiorców Unii i że w związku z tym jego rejestracji sprzeciwia się porządek publiczny i dobre obyczaje.

Ponadto w wyroku z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie T-258/09 *i-content przeciwko OHIM (BETWIN)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji z tego powodu, że izba odwoławcza nie uzasadniła w sposób wymagany prawem opisowego charakteru i tym samym braku odróżniającego charakteru zgłoszonego znaku towarowego w odniesieniu do niektórych usług wskazanych we wniosku o rejestrację. Sąd przypomniał w tym względzie, że możliwość przedstawienia przez izbę odwoławczą ogólnego uzasadnienia dotyczącego danej grupy towarów lub usług może obejmować jedynie towary i usługi, między którymi istnieje wystarczająco bezpośredni i konkretny związek, by tworzyły one na tyle jednorodną kategorię, że przedstawiony ogół rozważań dotyczących okoliczności stanu faktycznego i prawnego stanowiących uzasadnienie danej decyzji będzie pozwalał z jednej strony na właściwe wyjaśnienie toku rozumowania izby odwoławczej w stosunku do każdego towaru i każdej usługi należących do tej kategorii i z drugiej strony będzie odnosił się bez zróżnicowania do każdego i każdej z rozpatrywanych towarów i usług. Tymczasem w omawianym przypadku zaskarżona decyzja zawierała mało wskazówek pozwalających na powiązanie poszczególnych przyczyn odmowy z bardzo licznymi usługami objętymi zgłoszonym

znakiem towarowym. Podobnie Sąd zauważył, że uzasadnienie braku odróżniającego charakteru zgłoszonego znaku towarowego jest ograniczone do wzmianki, zgodnie z którą jako oznaczenie opisowe, „którego znaczenie jest w stanie pojąć każdy, choćby nie posiadał wiedzy specjalistycznej i w sposób niewymagający analizy”, zgłoszony znak towarowy, który pozbawiony jest również charakteru odróżniającego, nie mógł na podstawie art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 207/2009 być dopuszczony do rejestracji. Sąd podkreślił również, że izba odwoławcza podniosła tylko, że słowo „betwin” zawiera w sobie jedynie ogólną zachętę do uczestnictwa w określonych zakładach lub grach, czy też do uzyskania korzyści ekonomicznych w formie wygranych, nie wskazując na ewentualny związek z określonym usługodawcą, i że z tego powodu rozpatrywane oznaczenie nie pozwala, by właściwy konsument postrzegał je jako wskazówkę określonego pochodzenia handlowego usług mających związek z możliwościami złożenia zakładu i wygranej oraz jako indywidualne oznaczenie określonego przedsiębiorstwa z tego sektora. W tych okolicznościach Sąd uznał, że w odniesieniu do usług innych niż te, które są bezpośrednio związane z sektorem zakładów i gier konkursowych, należy z urzędu podnieść brak uzasadnienia. Nie da się bowiem zrozumieć, w jaki sposób ogólne uzasadnienie mogłoby znajdować zastosowanie do wszystkich innych różnorodnych usług objętych zgłoszeniem znaku towarowego, wśród których figurują również pewne usługi niemające żadnego związku z zakładami i dążeniem do uzyskania korzyści.

W wyroku z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie T-318/09 *Audi i Volkswagen przeciwko OHIM* (TDI), dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, dotyczącej oznaczenia TDI, Sąd także oddalił skargę na decyzję izby odwoławczej, według której oznaczenie TDI, składające się z inicjałów wyrazów zawartych w wyrażeniu „turbo direct injection” lub wyrażeniu „turbo diesel injection”, ma charakter opisowy w całej Unii.

W pierwszej kolejności Sąd wskazał, że oznaczenie słowne TDI – o którego rejestrację jako wspólnotowego znaku towarowego skarżące wnoszą w odniesieniu do „pojazdów samochodowych i ich części” – może służyć do oznaczenia istotnych cech charakterystycznych produktów i usług objętych zgłoszeniem znaku towarowego. W odniesieniu do pojazdów to oznaczenie słowne stanowi oznaczenie ich jakości, ponieważ wyposażenie w silnik „turbo diesel injection” lub „turbo direct injection” jest istotną cechą charakterystyczną pojazdu. Jeżeli chodzi o części pojazdów, oznaczenie słowne TDI oznacza typ pojazdu. Sąd uznał zatem, że oznaczenie TDI opisuje towary, o których mowa w całej Unii. W drugiej kolejności Sąd oddalił argument, zgodnie z którym w celu wykazania uzyskania charakteru odróżniającego w następstwie używania, po pierwsze, nie trzeba wykazać, że znak towarowy ugruntował swoją pozycję we wszystkich państwach członkowskich, a po drugie, zasady mające zastosowanie do renomy znaku towarowego powinny zostać zastosowane do oceny powyższej kwestii, w związku z czym wykazanie ugruntowania swej pozycji przez znak towarowy w odniesieniu do zasadniczej części terytorium Unii jest wystarczające. Sąd uznał bowiem, że we wszystkich państwach członkowskich Unii, w których zgłoszony znak towarowy nie miał ab initio charakteru odróżniającego, tenże znak towarowy winien uzyskać charakter odróżniający w następstwie używania. W tym względzie Sąd wyjaśnił w szczególności, że mając na uwadze cel art. 9 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 207/2009 – który chroni uzasadnione interesy właścicieli, których znak towarowy zdobył renomę w następstwie ich wysiłków handlowych i reklamowych – metoda przyjęta w celu określenia właściwego terytorium w ramach stosowania tego przepisu nie może być stosowana w odniesieniu do uzyskania charakteru odróżniającego w następstwie używania.

Ponadto w wyroku z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie T-341/09 *Consejo Regulador de la Denominación de Origen Txakoli de Álava i in. przeciwko OHIM* (TXAKOLI), dotychczas nieopublikowanym, Sąd miał okazję do dokonania wykładni art. 66 ust. 2 rozporządzenia nr 207/2009 dotyczącego wspólnotowych znaków wspólnych, który to przepis ustanawia wyjątek od art. 7 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 207/2009. Zgodnie z pierwszym z tych przepisów wspólnotowe znaki wspólne mogą stanowić bowiem znaki lub oznaczenia, które – mimo że są opisowe – mogą służyć do oznaczenia

geograficznego pochodzenia towarów lub usług. W owej sprawie skarżące twierdziły, że określenie „txakoli” stanowi oznaczenie mogące służyć do wskazywania pochodzenia geograficznego towaru i usług, dla których wystąpiono o rejestrację, ponieważ stanowi ono dodatkowe tradycyjne określenie chronione przez przepisy odnoszące się do sektora wina, zastrzeżone dla win noszących nazwy pochodzenia, których komitety regulacyjne stanowią skarżący.

Sąd stwierdził w tym względzie, że przepisy odnoszące się do sektora wina uznają powyższe określenie jedynie za wskazanie właściwości wina, a nie ich pochodzenia geograficznego, i to mimo podnoszonego przez skarżących związku między określeniem „txakoli” a Krajem Basków. Tymczasem art. 66 rozporządzenia nr 207/2009 nie może być interpretowany w sposób rozszerzający. Oznaczałoby to bowiem wkroczenie w kompetencje władz, które interweniują w zakresie nazw pochodzenia lub oznaczeń geograficznych. Ponadto prawo do wyłącznego używania określenia „txakoli” przyznane przez inne przepisy prawa Unii nie może prowadzić automatycznie do zarejestrowania omawianego oznaczenia w charakterze wspólnotowego znaku towarowego. Taka rejestracja przyznaje właścicielowi prawa szczególne, które nie wynikają z innych norm, dotyczących na przykład polityki rolnej.

Sąd uściślił wreszcie, że odmowa rejestracji zgłoszonego znaku towarowego nie ma wpływu na przysługujące aktualnie skarżącym prawo wyłącznego używania spornych określeń na podstawie przepisów odnoszących się do sektora wina i nie wywołuje skutku w postaci zezwolenia na używanie tego określenia przez podmioty inne niż uprawnione z tego prawa na podstawie rzeczonych przepisów. Nie stanowi ona również przeszkody do tego, by skarżący domagali się poszanowania tych przepisów.

Wreszcie w wyroku z dnia 6 października 2011 r. w sprawie T-508/08 *Bang & Olufsen przeciwko OHIM (Przedstawienie głośnika)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd oddalił skargę na decyzję izby odwoławczej – która z kolei zajmowała się tą sprawą wskutek stwierdzenia przez Sąd nieważności poprzedniej decyzji¹⁴ – która odmówiła rejestracji wspólnotowego znaku towarowego składającego się z trójwymiarowego oznaczenia przedstawiającego głośnik, ponieważ oznaczenie to sprowadzało się wyłącznie do kształtu zwiększającego znacznie wartość towaru w rozumieniu art. 7 ust. 1 lit. e) ppkt (iii) rozporządzenia nr 40/94.

W owej sprawie Sąd stanął w obliczu kwestii, czy izba odwoławcza dopuściła się naruszenia prawa, przystępując, po uprzednim dojściu do wniosku, że w tym przypadku zastosowanie może mieć nowa bezwzględna podstawa odmowy rejestracji – gdyż pierwsze badanie, które doprowadziło do wydania przez Sąd wyroku stwierdzającego nieważność, dotyczyło jedynie art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94, czyli wymogu odróżniającego charakteru – do badania oznaczenia w świetle bezwzględnej podstawy odmowy rejestracji z art. 7 ust. 1 lit. e) ppkt (iii) tegoż rozporządzenia.

Sąd odpowiedział na powyższe pytanie w sposób przeczący, podkreślając, iż przy założeniu, że w przeciwieństwie do tego, co orzekł Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (zwany dalej „OHIM”), Sąd uzna, że oznaczenie będące przedmiotem zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego nie jest objęte jedną z bezwzględnych podstaw odmowy rejestracji, o których mowa w art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94, stwierdzenie przez Sąd nieważności decyzji OHIM, w której odmówiono rejestracji omawianego znaku towarowego z konieczności doprowadzi OHIM, który jest zobowiązany do wyciągnięcia konsekwencji z sentencji i uzasadnienia wyroku Sądu, do ponownego wszczęcia postępowania w przedmiocie rozpatrzenia zgłoszenia

¹⁴ Wyrok z dnia 10 października 2007 r. w sprawie T-460/05 *Bang & Olufsen przeciwko OHIM (Kształt głośnika)*, Zb.Orz. s. II-4207.

spornego znaku towarowego i odrzucenia tego zgłoszenia, jeżeli uzna on, że rozpatrywane oznaczenie jest objęte inną bezwzględną podstawą odmowy rejestracji, o której mowa w tym samym przepisie. Na podstawie bowiem art. 74 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94 podczas rozpatrywania bezwzględnych podstaw odmowy rejestracji OHIM ma obowiązek zbadania z urzędu okoliczności faktycznych, które mogą doprowadzić do zastosowania bezwzględnej podstawy odmowy rejestracji. Ponadto oznaczenie objęte art. 7 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 40/94 nie może nigdy uzyskać charakteru odróżniającego w rozumieniu art. 7 ust. 3 tego rozporządzenia w następstwie jego używania, podczas gdy ta możliwość istnieje zgodnie z tym ostatnim przepisem w odniesieniu do oznaczeń objętych podstawami odmowy rejestracji przewidzianymi w art. 7 ust. 1 lit. b)–d) rozporządzenia nr 40/94.

W konsekwencji, jeżeli badanie oznaczenia w świetle art. 7 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 40/94 prowadzi do stwierdzenia, że spełnione jest jedno z kryteriów wymienionych w tym przepisie, to zwalnia ono z badania tego samego oznaczenia w świetle art. 7 ust. 3 tego rozporządzenia, z tego względu, że w tym przypadku jest wyraźnie niemożliwa rejestracja tego oznaczenia. Zwolnienie to wyjaśnia korzyść przystąpienia do wcześniejszego zbadania oznaczenia w świetle art. 7 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 40/94, w którym to przypadku możliwe jest zastosowanie kilku podstaw odmowy rejestracji przewidzianych w art. 7 ust. 1, chociaż tego typu zwolnienia nie można interpretować jako oznaczającego obowiązek wcześniejszego zbadania tego oznaczenia w świetle art. 7 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 40/94.

2. Względne podstawy odmowy rejestracji

W wyroku z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie T-10/09 *Formula One Licensing przeciwko OHIM – Global Sports Media (F1-LIVE)*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd uznał, że nie istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd pomiędzy znakiem towarowym F1-LIVE oznaczającym towary lub usługi dotyczące formuły 1 (czyli czasopisma, broszury, książki, rezerwacja miejsc i organizowanie konkursów w Internecie) a znakami towarowymi F1 i F1 Formula 1 spółki Formula One Licensing BV z powodu opisowego charakteru przypisanego elementowi „f 1” przez krąg odbiorców i niewielkiego podobieństwa między oznaczeniami.

Właściwy krąg odbiorców postrzega bowiem połączenie litery „f” i cyfry „1” jako skrót wyrażenia „formuła jeden”, które oznacza ogólnie kategorię samochodów wyścigowych, a w szerszym znaczeniu wyścigi takich samochodów. Ponadto właściwy krąg odbiorców może postrzegać element „f 1” we wcześniejszym graficznym wspólnotowym znaku towarowym F1 Formula 1 jako znak towarowy używany przez właściciela tego znaku w związku z jego działalnością handlową w dziedzinie wyścigów samochodów formuły 1. A zatem właściwy krąg odbiorców nie postrzega elementu „f 1” w zgłoszonym znaku towarowym jako elementu odróżniającego, ale jako element użyty w celach opisowych. Wobec tego element „f 1” w zwykłej typografii ma tylko nieznaczny charakter odróżniający w stosunku do towarów i usług, do których się odnosi, a ewentualna renoma graficznego wspólnotowego znaku towarowego używanego w Unii jest zasadniczo związana z logotypem F1 znaku towarowego F1 Formula 1.

Jeśli chodzi w szczególności o słowne znaki towarowe F1, konsumenci nie będą wiązać elementu „f 1” zawartego w zgłoszonym znaku towarowym z właścicielem wcześniejszych znaków towarowych z tego powodu, że jedyne oznaczenie, które nauczyli się kojarzyć z tym właścicielem, to logotyp znaku towarowego F1 Formula 1, a nie ten przedstawiony w standardowej typografii. Będą oni uważać oznaczenie F1 w zwykłej typografii za skrót wyrażenia „formuła 1”, czyli za wskazówkę opisową.

Co się tyczy graficznego znaku towarowego F1 Formula 1, mając na uwadze brak podobieństwa wizualnego i okoliczność, że podobieństwo pod względem fonetycznym i koncepcyjnym jest tylko ograniczone, właściwy krąg odbiorców nie pomyli zgłoszonego znaku towarowego z tym znakiem. W tym względzie znaczenie rodzajowe przypisywane przez odbiorców oznaczeniu F1 gwarantuje, że odbiorcy ci będą rozumieć, iż zgłoszony znak towarowy dotyczy formuły 1, ale ze względu na całkowicie odmienną kompozycję nie stwierdzą istnienia związku z działalnością właściciela wcześniejszego znaku towarowego.

3. Kwestie proceduralne

W wyroku z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie T-222/09 *Ineos Healthcare przeciwko OHIM – Teva Pharmaceutical Industries (ALPHAREN)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd uściślił swoje orzecznictwo dotyczące badania faktów notoryjnych przez izbę odwoławczą OHIM przy okazji wniesionego do niej sporu.

Zgodnie z art. 74 rozporządzenia nr 40/94 w postępowaniu odnoszącym się do względnych podstaw odmowy rejestracji OHIM ogranicza się w tym badaniu do stanu faktycznego, dowodów i argumentów przedstawionych przez strony. Zdaniem Sądu przepis ten dotyczy w szczególności faktycznej podstawy decyzji OHIM, a mianowicie stanu faktycznego i dowodów, na których mogą one zostać skutecznie oparte. A zatem izba odwoławcza może oprzeć swoją decyzję w sprawie odwołania od decyzji kończącej postępowanie w sprawie sprzeciwu jedynie na faktach i dowodach przedstawionych przez strony. Ograniczenie faktycznej podstawy badania przeprowadzanego przez izbę odwoławczą nie wyklucza jednak uwzględnienia przez nią, oprócz faktów wyraźnie podniesionych przez strony postępowania w sprawie sprzeciwu, faktów notoryjnych, to znaczy faktów, które mogą być wszystkim znane lub które można ustalić, korzystając z powszechnie dostępnych źródeł.

W sprawie tej Sąd podkreślił, że opis preparatów farmaceutycznych i ich wskazania terapeutyczne – mimo że zostały one zaczerpnięte z rezultatów poszukiwań przeprowadzonych przez izbę odwoławczą na stronach internetowych – na których izba odwoławcza oparła swoją ocenę podobieństwa określonych preparatów, nie mogą w żadnym razie, z uwagi na stopień zawiłości technicznej tych preparatów, zostać uznane za informacje stanowiące fakty notoryjne. Uznawszy, że zaskarżona decyzja znacznie różniłaby się od wydanej, gdyby informacje, o których mowa, nie zostały wykorzystane, Sąd stwierdził częściową nieważność tej decyzji.

Przy okazji wyroku z dnia 16 maja 2011 r. w sprawie T-145/08 *Atlas Transport przeciwko OHIM – Atlas Air (ATLAS)*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd mógł ściśle określić, z jednej strony, wymogi mające zastosowanie do obowiązku przedstawienia podstaw odwołania wniesionego do izby odwoławczej oraz z drugiej strony, kontrolę sprawowaną przez sąd w odniesieniu do decyzji izby odwoławczej dotyczącej zawieszenia postępowania w sprawie unieważnienia prawa do znaku.

W pierwszej kolejności Sąd przypomniał, że odwołanie wnosi się na piśmie do OHIM w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia decyzji, której odwołanie dotyczy, oraz że pisemne stanowisko przedstawiające podstawy odwołania wnosi się w terminie czterech miesięcy od daty doręczenia decyzji. Sąd wywnioskował z tego, że wnoszący odwołanie, który pragnie wnieść odwołanie od izby odwoławczej, ma obowiązek, pod rygorem odrzucenia odwołania z powodu niedopuszczalności, złożyć w przepisany termin pismo przedstawiające podstawy odwołania do OHIM oraz że owe podstawy stanowią coś więcej niż tylko określenie zaskarżanej decyzji i wyrażenie przez wnoszącego odwołanie woli dotyczącej jej zmiany lub uchylenia przez izbę odwoławczą. Ponadto z literalnej wykładni terminu „podstawy” wynika, że wnoszący odwołanie do izby odwoławczej

jest zobowiązany przedstawić na piśmie względy, które wyznaczają zakres jego odwołania. Do obowiązków izby odwoławczej nie należy dociekanie w drodze dedukcji podstaw, na jakich zostało oparte odwołanie, które ma rozpoznać. W związku z tym gdy wnoszący odwołanie składa wspomniane powyżej pismo, jest on zobowiązany przedstawić na piśmie i w sposób wystarczająco klarowny, jakie elementy stanu faktycznego lub prawnego uzasadniają jego żądanie. W omawianym przypadku z uwagi na nieprzedstawienie jednoznacznych i zrozumiałych podstaw w pismach przedłożonych przez wnoszącego odwołanie, a także ze względu na to, że przedstawienie podstaw przed izbą odwoławczą musi między innymi pozwalać ewentualnemu interwenientowi na ocenę, bez wsparcia adwokata, stosowności udzielenia odpowiedzi na argumenty zawarte w odwołaniu, Sąd uznał, że odwołanie wniesione do izby odwoławczej nie spełniało wymogów określonych w art. 59 rozporządzenia nr 40/94.

W drugiej kolejności Sąd przypominał, że możliwość zawieszenia postępowania przed izbą odwoławczą w przypadku postępowania w sprawie sprzeciwu stanowi wyraz zasady uznanej powszechnie w państwach członkowskich dotyczącej możliwości zawieszenia przez organ decyzyjny toczącego się przed nim postępowania, jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami danego przypadku. Analogiczne stosowanie tej możliwości w kontekście postępowania w sprawie unieważnienia prawa do znaku jest uzasadnione, ponieważ zarówno postępowanie w sprawie sprzeciwu, jak i postępowanie w sprawie względnych podstaw unieważnienia ma na celu dokonanie analizy istnienia w przypadku dwóch omawianych znaków prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd, a możliwość zawieszenia postępowania przyczynia się do usprawnienia tych postępowań. A zatem izbie odwoławczej przysługuje uprawnienie do zawieszenia postępowania w sprawie unieważnienia prawa do znaku, jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami danej sprawy. Sąd uznał ponadto, że zakres uznania izby odwoławczej w kwestii zawieszenia postępowania jest szeroki. Uznanie to nie oznacza jednak, że ocena izby odwoławczej nie podlega kontroli sądu, która jest ograniczona do ustalenia braku oczywistego błędu w ocenie lub nadużycia władzy. W szczególności Sąd uściślił, że w tym zakresie izba odwoławcza powinna przestrzegać ogólnych zasad regulujących sprawiedliwe postępowanie w ramach wspólnoty praw, uwzględniając nie tylko interes strony, której wspólnotowy znak towarowy został zakwestionowany, ale także interes pozostałych stron.

Ponadto w wyroku z dnia 9 września 2011 r. w sprawie T-36/09 *dm-droguerie markt przeciwko OHIM – Distribuciones Mylar (dm)*, dotychczas nieopublikowanym¹⁵, Sąd orzekł, że w przypadku gdy OHIM stwierdza błąd językowy, błąd maszynowy lub oczywistą pomyłkę w decyzji, może on sprostować jedynie błędy ortograficzne lub gramatyczne, błędy maszynowe lub błędy, które wykazują taki stopień oczywistości, że nie można byłoby brać pod uwagę żadnego innego tekstu oprócz tego, który wynika z poprawienia. Co więcej, kompetencje wydziałów sprzeciwów do ponownego orzekania w postępowaniu, w którym wydały one już lub doręczyły decyzję kończącą to postępowanie, nie mogą wykroczać poza przypadki przewidziane w art. 42 rozporządzenia nr 207/2009 (postępowania w sprawie uchylenia, w sprawie poprawienia istotnych błędów i w sprawie zmiany). Jako że zmiany, których dokonano w tym przypadku, polegały nie tylko na uzupełnieniu niedokończonego zdania, którego sens był niezrozumiały, ale także na usunięciu wewnętrznej sprzeczności uzasadnienia oraz sprzeczności między uzasadnieniem a sentencją, Sąd doszedł do wniosku, że

¹⁵ Zobacz także w odniesieniu do wzorów wspólnotowych wyrok z dnia 18 października 2011 r. w sprawie T-53/10 *Reisensthal przeciwko OHIM – Dynamic Promotion (Skrzynki i kosze)*, dotychczas nieopublikowany, w ramach którego orzeczono, że naruszenie prawa do obrony wynikające z faktu, że decyzja została wydana przed upływem terminu wyznaczonego skarżącemu na przedstawienie jego uwag, nie stanowi oczywistej pomyłki w rozumieniu art. 39 rozporządzenia Komisji (WE) nr 2245/2002 z dnia 21 października 2002 r. wykonującego rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz.U. L 341, s. 28). Takie naruszenie stanowi bowiem błąd wpływający na postępowanie, które doprowadziło do wydania decyzji i tym samym może powodować wadliwość istoty tej decyzji.

poprawka pierwotnej wersji decyzji wydziału sprzeciwów dotyczyła samego sedna tej decyzji i że nie chodzi tu zatem o sprostowanie istotnego błędu. Mając na uwadze wagę i rażący charakter tej nieprawidłowości, Sąd stwierdził nieważność decyzji izby odwoławczej w zakresie, w jakim nie stwierdzono w niej nieistnienia zmienionej wersji decyzji wydziału sprzeciwów i tym samym nie uznano w niej takiego aktu za nieważny.

Wreszcie przy okazji wyroku z dnia 14 grudnia 2011 r. w sprawie T-504/09 *Völkl przeciwko OHIM – Marker Völkl (VÖLKL)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, że w przypadku gdy odwołanie do izby odwoławczej dotyczy tylko części towarów i usług wskazanych w zgłoszeniu lub w sprzeciwie, odwołanie to upoważnia izbę odwoławczą do dokonania nowego rozpatrzenia sprzeciwu co do istoty, ale wyłącznie w odniesieniu do wspomnianych towarów lub usług, jako że zgłoszenie i sprzeciw nie zostały złożone przed nią, co się dotyczy reszty wskazanych towarów lub usług. W konsekwencji w zakresie, w jakim izba odwoławcza uchyliła pkt 2 sentencji decyzji wydziału sprzeciwów dotyczący pozostałych towarów, przekroczyła ona granice swoich kompetencji określonych w art. 64 ust. 1 rozporządzenia nr 207/2009¹⁶.

4. Dowód rzeczywistego używania znaku towarowego

W sprawie T-108/08 *Zino Davidoff przeciwko OHIM – Kleinakis kai SIA (GOOD LIFE)* (wyrok z dnia 15 lipca 2011 r., dotychczas nieopublikowany), wnosząca sprzeciw oparła dowód rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego w szczególności na decyzji greckiej komisji administracyjnej do spraw znaków towarowych. Sąd wyjaśnił w tym kontekście, że OHIM był wprawdzie co do zasady uprawniony do oparcia się na decyzji krajowej jako na źródło dowodowym, ale powinien był zbadać z całą wymaganą starannością i w sumienny sposób, czy ten środek dowodowy jest w stanie wykazać rzeczywiste używanie wcześniejszego znaku towarowego. Tymczasem w omawianym przypadku staranne badanie decyzji greckiej ujawniło, że odnosi się ona w sposób lakoniczny do dokumentów przedstawionych i argumentów wysuniętych przez strony w toku postępowania, które zakończyło się wydaniem tej decyzji. Ponadto dokumenty te nie zostały dołączone do akt sprawy przed OHIM, a zatem izba odwoławcza nimi nie dysponowała. Izba odwoławcza nie była zatem w stanie prześledzić rozumowania, łącznie z oceną dowodów, ani określić dowodów, na których opierała się decyzja grecka stwierdzająca rzeczywiste używanie wcześniejszego znaku towarowego. Tym samym, zgadzając się ze stwierdzeniem władz greckich, izba odwoławcza naruszyła art. 74 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94 i obowiązek staranności.

5. Wzory wspólnotowe

W wyroku z dnia 14 czerwca 2011 r. w sprawie T-68/10 *Sphere Time przeciwko OHIM – Punch (Zegarek przymocowany do smyczy)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd uzależnił zastosowanie – w ramach postępowania w sprawie unieważnienia prawa do znaku – art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 6/2002, który umożliwia nieuwzględnianie ujawnienia, jeżeli wzór, dla którego wystąpiono o ochronę,

¹⁶ Warto zauważyć, że w powyższym wyroku Sąd wyjaśnił także, iż w celu ustalenia, czy skarżący ma legitymację czynną do zaskarżenia decyzji izby odwoławczej przed Sądem, należy uznać, że decyzja izby odwoławczej OHIM ma niekorzystny skutek w rozumieniu art. 65 ust. 4 rozporządzenia nr 207/2009 dla strony, gdy po oddaleniu żądania, którego uwzględnienie zakończyłoby postępowanie przed OHIM w sposób korzystny dla strony go wnoszącej, przekazuje ona sprawę do ponownego rozpatrzenia przez niższą instancję, i to bez względu na ewentualność, że to ponowne rozpatrzenie mogłoby zakończyć się decyzją korzystną dla tej strony. Taka ewentualność nie jest wystarczająca do uznania takiego przypadku za podobny do przypadku, w którym izba odwoławcza uwzględnia żądanie na podstawie pewnych zarzutów lub argumentów przedstawionych na poparcie tego żądania i oddala pozostałe zarzuty lub argumenty zawarte w żądaniu bądź pomija ich rozpatrzenie.

został udostępniony publicznie przez twórcę, jego następcę prawnego lub osobę trzecią w wyniku dostarczonej informacji lub działania podjętego przez twórcę lub jego następcę prawnego w okresie 12 miesięcy, poprzedzającym datę dokonania zgłoszenia lub pierwszeństwa, od warunku, że właściciel wzoru, będącego przedmiotem wniosku o unieważnienie, wykaże, że jest twórcą wzoru powoływanego w celu uzasadnienia wspomnianego wniosku albo następcą prawnym tego twórcy.

W tym samym wyroku Sąd wyjaśnił, co znaczy „poinformowany użytkownik”, precyzując swoje wcześniejsze orzecznictwo¹⁷ i podkreślając, że w odniesieniu do artykułów promocyjnych pojęcie to obejmuje po pierwsze prowadzącego działalność gospodarczą, który nabywa je w celu rozprowadzenia wśród użytkowników końcowych, a po drugie samych użytkowników końcowych. Sąd wywiódł z tego, iż okoliczność, że jedna z obu grup poinformowanych użytkowników postrzega dany wzór jako wywierający to samo całościowe wrażenie, wystarcza do stwierdzenia, że sporny wzór jest pozbawiony indywidualnego charakteru. Wreszcie Sąd uściślił, że w ramach konkretnej oceny całościowego wrażenia nie należy badać oddzielnie i w sposób wyłączny przedstawień graficznych wcześniejszych wzorów, ale raczej ocenić całościowo ogół przedstawionych elementów umożliwiających określenie w sposób wystarczająco ścisły i pewny całościowe wrażenie wywierane przez dany wzór. Co się tyczy w szczególności wzorów, które zostały wykorzystane, ale nie zostały zarejestrowane, nie można wykluczyć, że nie istnieje przedstawienie graficzne ukazujące wszystkie ich istotne szczegóły, porównywalne ze zgłoszeniem. Zdaniem Sądu byłoby przesadą wymaganie od wnoszącego o unieważnienie, aby takie przedstawienie zostało przedstawione w każdym przypadku.

Dostęp do dokumentów instytucji

Orzecznictwo w dziedzinie dostępu do dokumentów okazało się szczególnie bogate w 2011 r.; rozstrzygnięto 23 sprawy, w których poruszone zostały różne aspekty tej dziedziny.

1. Interes prawny

W wyroku z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie T-233/09 *Access Info Europe przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd orzekł, że ujawnienie pełnej wersji dokumentu na stronie internetowej osoby trzeciej – która nie przestrzegała uregulowań mających zastosowanie do publicznego dostępu do dokumentów Rady – nie pozwala na uznanie, że skarżący nie ma już interesu w żądaniu stwierdzenia nieważności decyzji Rady, w której instytucja ta odmówiła mu pełnego dostępu do wspomnianego dokumentu. W szczególności skarżący zachowuje interes w żądaniu stwierdzenia nieważności aktu instytucji, by uniknąć sytuacji, w której podnoszona niezgodność z prawem mogłaby powtórzyć się w przyszłości. Jednakże ten interes prawny istnieje tylko wtedy, gdy do zarzucanej niezgodności z prawem może dojść ponownie w przyszłości, niezależnie od okoliczności faktycznych sprawy, które doprowadziły do wniesienia skargi przez skarżącego. Ma to miejsce w przypadku skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej na decyzję Rady, w której instytucja ta odmawia pełnego dostępu do dokumentu, ponieważ, z jednej strony, niezgodność z prawem zarzucana przez skarżącego związana jest z interpretacją jednego z wyjątków przewidzianych w rozporządzeniu (WE) nr 1049/2001¹⁸, którą z dużym prawdopodobieństwem Rada może powtórzyć przy okazji rozpatrywania kolejnego wniosku, a z drugiej strony skarżący, jako

¹⁷ Wyrok z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie T-153/08 *Shenzhen Taiden przeciwko OHIM Bosch Security Systems (urządzenie komunikacyjne)*, Zb.Orz. s. II-2517.

¹⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

organizacja, której celem jest wspieranie przejrzystości w Unii, może w przyszłości składać analogiczne wnioski o dostęp, dotyczące tego samego rodzaju dokumentów.

2. Definicja dokumentów

W wyroku z dnia 26 października 2011 r. w sprawie T-436/09 *Dufour przeciwko EBC*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd doprecyzował definicję dokumentu znajdującą się w art. 3 lit. a) decyzji Europejskiego Banku Centralnego 2004/258/WE¹⁹ w sprawie publicznego dostępu do jego dokumentów w kontekście wniosku o dostęp do bazy danych.

W tym względzie Sąd wywiódł z treści art. 3 lit. a) decyzji 2004/258, że pojęcie dokumentu rozciąga się na treść utrwaloną, którą po jej stworzeniu można odtworzyć lub z którą można się zapoznać oraz że rodzaj nośnika, na którym przechowywana jest treść, nie ma znaczenia. Ponadto Sąd uściślił, że baza danych charakteryzuje się istnieniem treści dowolnego rodzaju i istnieniem stałego nośnika, na którym treść ta jest przechowywana. Sąd wyciągnął stąd wniosek, że zbiór wszystkich danych znajdujących się w bazie stanowi dokument w rozumieniu art. 3 lit. a) decyzji 2004/258. Dodał, że z uwagi na to, iż dane są niezależne względem siebie, EBC był zobowiązany przeprowadzić konkretną i indywidualną analizę oraz zezwolić na częściowy dostęp do danych, które można wyodrębnić za pomocą narzędzi wyszukiwania, jakimi dysponował on w odniesieniu do tej bazy danych, z zastrzeżeniem, że te dane nie są objęte jednym z wyjątków ustanowionych w art. 4 decyzji 2004/258.

3. Wyjątek dotyczący ochrony procesu podejmowania decyzji

W ww. wyroku w sprawie *Access Info Europe przeciwko Radzie* Sąd stwierdził nieważność decyzji Rady, orzekając, że instytucja ta nie wykazała, iż ujawnienie tożsamości autorów propozycji uczynionych w dokumencie odnoszącym się do wniosku w sprawie rozporządzenia dotyczącego publicznego dostępu do dokumentów, mogłoby poważnie naruszyć trwający proces podejmowania decyzji. Stwierdziwszy, że opinii publicznej przysługuje prawo dostępu do wszystkich dokumentów, o których ujawnienie ona wniosła, Sąd przypomniał, że należy zezwolić na jeszcze szerszy dostęp do dokumentów w sytuacji, gdy Rada działa w charakterze prawodawcy, aby umożliwić obywatelom skontrolowanie ogółu informacji, które legły u podstaw aktu prawnego. Możliwość poznania podstaw działań prawodawczych jest warunkiem skutecznego korzystania przez obywateli z ich demokratycznych praw. W owym przypadku Sąd orzekł, że ryzyko, iż ujawnienie tożsamości autorów propozycji figurujących w spornym dokumencie ograniczy margines swobody delegacji państw członkowskich w trakcie procedury prawodawczej w celu zmiany ich pozycji i poważnie zagrazi osiągnięciu kompromisu, nie stanowi ryzyka wystarczająco poważnego i racjonalnie przewidywalnego.

W wyroku z dnia 7 czerwca 2011 r. w sprawie T-471/08 *Toland przeciwko Parlamentowi*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd stwierdził nieważność decyzji Parlamentu Europejskiego, w której instytucja ta odmówiła dostępu do sprawozdania z audytu w sprawie dodatku dla asystentów Parlamentu sporządzonego przez jego służbę audytu wewnętrznego, uzasadniając to w szczególności tym, że jego ujawnienie mogłoby poważnie naruszyć proces podejmowania decyzji przez tę instytucję. Przyznając wprawdzie, że sporne sprawozdanie z audytu rzeczywiście stanowiło dokument sporządzony przez instytucję do jej wewnętrznego użytku oraz że odnosiło się ono do kwestii, co do której instytucja nie podjęła jeszcze decyzji, Sąd orzekł, że instytucja nie wykazała w sposób

¹⁹ Decyzja 2004/258/WE Europejskiego Banku Centralnego z dnia 4 marca 2004 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. L 80, s. 42).

wymagany prawem, że ujawnienie tego dokumentu naruszyłoby konkretnie i rzeczywiście proces podejmowania decyzji przez tę instytucję oraz że miałyby istotny wpływ na ten proces. Zaskarżona decyzja nie zawiera bowiem żadnej konkretnej informacji, która pozwalałaby uznać, że w dniu jej wydania ryzyko naruszenia procesu podejmowania decyzji było racjonalnie przewidywalne, a nie czysto hipotetyczne. Sąd dodał w tym względzie, że ani okoliczność, iż sposób wykorzystania przez członków Parlamentu środków finansowych oddanych do ich dyspozycji jest kwestią newralgiczną, śledzoną z zainteresowaniem przez media, ani podnoszona złożoność procesu podejmowania decyzji nie mogą stanowić same w sobie obiektywnego powodu wystarczającego dla powstania obaw, że proces podejmowania decyzji zostanie poważnie naruszony.

4. Wyjątek dotyczący ochrony celów kontroli, dochodzenia i audytu

W wyroku z dnia 9 września 2011 r. w sprawie T-29/08 *LPN przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, Sąd przypomniał, że wprawdzie instytucja powinna co do zasady dokonać konkretnej i indywidualnej analizy treści każdego wnioskowanego dokumentu w celu ustalenia, w jakim zakresie znajduje zastosowanie wyjątek od prawa dostępu oraz czy można udzielić częściowego dostępu, ale od tego obowiązku można odstąpić, w przypadku gdy ze względu na szczególne okoliczności danej sprawy jest oczywiste, że należy udzielić dostępu bądź go odmówić. W takim przypadku zasadniczo dopuszczalne jest, by instytucja oparła swoją decyzję odmowną na ogólnych domniemaniach mających zastosowanie do niektórych kategorii dokumentów.

W tym względzie Sąd orzekł, że z uwagi na to, iż stronie skarżącej nie przysługuje prawo wglądu do dokumentów zawartych w aktach administracyjnych Komisji w ramach postępowania w sprawie uchybienia, należy uznać, analogicznie do sytuacji zainteresowanych w ramach postępowania w sprawie kontroli pomocy państwa, istnienie ogólnego domniemania, zgodnie z którym ujawnienie dokumentów zawartych w aktach administracyjnych stanowi co do zasady zagrożenie dla ochrony celów czynności dochodzenia. W związku z tym wystarczające jest, aby Komisja sprawdziła, czy należy zastosować owo domniemanie ogólne do wszystkich odnośnych dokumentów, bez konieczności dokonywania uprzedniej konkretnej i indywidualnej analizy treści każdego z tych dokumentów. Tymczasem w przypadku gdy postępowanie w sprawie uchybienia już się toczy, Komisja musi wyjść koniecznie z założenia, że owo domniemanie ogólne ma zastosowanie do wszystkich odnośnych dokumentów. Domniemanie to nie wyłącza jednak prawa zainteresowanych do wykazania, że dany dokument, o ujawnienie którego się wnosi, nie jest objęty tym domniemaniem lub że istnieje nadrzędny interes publiczny uzasadniający ujawnienie tego dokumentu przewidziany w art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1049/2001.

Ponadto w sprawie T-437/08 *CDC Hydrogene Peroxide przeciwko Komisji* zakończonej wydaniem wyroku z dnia 15 grudnia 2011 r., dotychczas nieopublikowanego, skarżący zakwestionował decyzję Komisji, w której instytucja ta odmówiła mu dostępu do spisu treści akt postępowania w sprawie udziału dziewięciu przedsiębiorstw w kartelu na rynku nadtlenu wodoru. Komisja uzasadniała swoją odmowę, powołując się między innymi na konieczność ochrony skuteczności jej polityki w dziedzinie karteli, a w szczególności na jej program łagodzenia sankcji. Sąd stwierdził nieważność decyzji Komisji, ponieważ instytucja ta nie wykazała, że ujawnienie spornego dokumentu powodowałoby ryzyko wywarcia konkretnego i rzeczywistego wpływu na chronione interesy.

W odniesieniu do wyjątku związanego z ochroną interesów handlowych Sąd orzekł, że interes spółki uczestniczącej w kartelu, polegający na uniknięciu powództw odszkodowawczych, nie może być uważany za interes handlowy, a w każdym razie nie stanowi interesu godnego ochrony, z uwagi na prawo każdego do ubiegania się o odszkodowanie za szkody spowodowane przez zachowanie mogące powodować ograniczenie lub zakłócenie konkurencji.

W odniesieniu do wyjątku związanego z ochroną celów czynności dochodzeniowych Komisji Sąd orzekł, że czynności dochodzeniowe w konkretnej sprawie należy uznać za zakończone z chwilą wydania decyzji końcowej, bez względu na ewentualne późniejsze stwierdzenie nieważności tej decyzji przez sądy, ponieważ w tym właśnie momencie sama instytucja prowadząca postępowanie uznaje je za zamknięte. Ponadto Sąd oddalił argument Komisji, zgodnie z którym wyjątek oparty na pojęciu celów czynności dochodzeniowych jest niezależny od jakiegokolwiek konkretnej procedury i może być ogólnie stosowany w celu odmowy ujawnienia wszelkich dokumentów, które mogą mieć negatywny wpływ na politykę Komisji w dziedzinie karteli, a w szczególności na jej program łagodzenia sankcji. Tak szeroka wykładnia pojęcia czynności dochodzeniowych jest bowiem niezgodna z zasadą, zgodnie z którą wyjątki ustanowione w art. 4 rozporządzenia nr 1049/2001 muszą być przedmiotem ścisłej wykładni i takiego też stosowania. Sąd podkreślił, iż rozporządzenie nr 1049/2001 nie pozwala zakładać, że polityka konkurencji Unii powinna w ramach stosowania tego rozporządzenia korzystać z traktowania odmiennego niż pozostałe dziedziny polityki Unii, wobec czego nie ma żadnego powodu, by wykładni pojęcia celów czynności dochodzeniowych dokonywać w inny sposób na gruncie polityki konkurencji. Wreszcie Sąd przypomniał, że programy łagodzenia sankcji i współpracy nie są jedynymi środkami, aby zapewnić przestrzeganie reguł konkurencji Unii. Powództwa odszkodowawcze przed sądami krajowymi mogą bowiem znacznie przyczynić się do utrzymania skutecznej konkurencji w Unii.

5. Powołanie się na wyjątki przez państwo członkowskie będące autorem aktu

W wyroku z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie T-362/08 *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, odwołanie w toku, została poruszona kwestia kontroli dokonywanej przez sąd Unii w zakresie stosowania wyjątku przedmiotowego, na który powołało się państwo członkowskie w ramach art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 1049/2001. Przepis ten upoważnia państwo członkowskie do zażądania od instytucji, do której wpłynął wniosek o dostęp do dokumentu pochodzącego od tego państwa, by nie ujawniła tego dokumentu bez jego uprzedniej zgody²⁰.

Sąd uściślił, że w przypadku zgodności decyzji instytucji odmawiającej dostępu do dokumentu pochodzącego od państwa członkowskiego z jednej strony z wnioskiem tego państwa na podstawie art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 1049/2001 z drugiej strony, do właściwości sądu Unii należy dokonanie kontroli, na wniosek wnioskodawcy, któremu instytucja wydała decyzję odmawiającą dostępu, czy odmowa ta mogła zostać skutecznie oparta na wyjątkach wymienionych w art. 4 ust. 1–3 rozporządzenia nr 1049/2001 i czy wynika ona z dokonania oceny tych wyjątków przez samą instytucję, czy przez dane państwo członkowskie. Z powyższego wynika, że z uwagi na zastosowanie art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 1049/2001 kontrola sądu Unii nie jest ograniczona do kontroli *prima facie*. Stosowanie tego przepisu nie stoi na przeszkodzie dokonaniu pełnej kontroli decyzji odmownej Komisji, która w szczególności musi zadośćuczynić obowiązкови uzasadnienia i opiera się na dokonanej przez państwo członkowskie materialnoprawnej ocenie stosowania wyjątków ustanowionych w art. 4 ust. 1–3 rozporządzenia nr 1049/2001. W ramach stosowania art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 1049/2001 państwo członkowskie dysponuje jednak szerokim zakresem

²⁰ Zbliżona problematyka została poruszona w wyroku z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie T-250/08 *Batchelor przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym. Sąd przypomniał w nim, że wyjątek przewidziany w art. 4 ust. 3 akapit drugi rozporządzenia nr 1049/2001 ma na celu ochronę niektórych rodzajów dokumentów sporządzonych w ramach postępowania, których ujawnienie – nawet po zakończeniu tego postępowania – naruszyłoby proces podejmowania decyzji przez daną instytucję. Dokumenty te muszą zawierać „opinie do wykorzystania wewnętrznego jako część rozważań i konsultacji wstępnych w obrębie rzeczonoj instytucji”. Do tej kategorii nie należą dokumenty przesłane do instytucji przez osobę lub jednostkę zewnętrzną w celu wymiany poglądów z daną instytucją.

uznania w celu ustalenia, czy ujawnienie dokumentów z dziedzin objętych art. 4 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia może naruszyć interes publiczny. Ocena kwestii, czy ujawnienie dokumentu narusza interesy chronione takimi wyjątkami przedmiotowymi, może bowiem wynikać z odpowiedzialności politycznej tego państwa członkowskiego. W takim przypadku owo państwo członkowskie musi dysponować, w taki sam sposób jak instytucja, szerokim zakresem uznania. Kontrola sądu Unii powinna się zatem ograniczać do badania zgodności z przepisami proceduralnymi i dotyczącymi obowiązku uzasadnienia, a także dokładności ustaleń faktycznych oraz tego, czy nie zachodzi oczywisty błąd w ocenie lub nadużycie władzy.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa – środki ograniczające

Spory dotyczące środków ograniczających przybrały w 2011 r. bezprecedensowe rozmiary, stanowiąc ponad 90 wniesionych spraw. Wyroki Sądu charakteryzowały się szybkością, z jaką zostały wydane, i potwierdzeniem wymogów dotyczących obowiązku uzasadnienia decyzji nakładających takie środki.

I tak przy okazji sprawy T-86/11 *Bamba przeciwko Radzie* (wyrok z dnia 8 czerwca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) – rozpoznanej w trybie przyspieszonym przez izbę w powiększonym składzie w terminie krótszym od czterech miesięcy od momentu wniesienia skargi – Sąd musiał rozstrzygnąć kwestię zgodności z prawem środków ograniczających przyjętych wobec Nadiany Bamby, drugiej małżonki Laurenta Gbagba, byłego prezydenta Wybrzeża Kości Słoniowej. Środki te wpisywały się w ramy wyborów prezydenckich, które miały miejsce w tym państwie jesienią 2010 r. i po których zakończeniu Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) potwierdziła zwycięstwo Alassanego Ouattary. Unia także uznała zwycięstwo A. Ouattary i wezwała przywódców cywilnych i wojskowych z Wybrzeża Kości Słoniowej do poddania się władzy demokratycznie wybranego prezydenta, podkreślając jednocześnie swoją determinację w ustanowieniu sankcji wobec tych, którzy będą czynić przeszkody dla uszanowania woli wyrażonej w sposób suwerenny przez społeczeństwo Wybrzeża Kości Słoniowej.

W tym względzie Sąd przypominał, że skuteczność kontroli sądowej pociąga za sobą to, że dany organ Unii jest zobowiązany do poinformowania zainteresowanego o motywach uzasadniających nałożone środki ograniczające, w miarę możliwości bądź w chwili podejmowania decyzji o ich przyjęciu, bądź przynajmniej najszybciej, jak to jest możliwe po podjęciu tej decyzji, w celu umożliwienia adresatom skorzystania w terminie z prawa do wniesienia skargi. W przypadku gdy zainteresowanemu nie przysługuje prawo do przesłuchania przed wydaniem początkowej decyzji o zastosowaniu takich środków, przestrzeganie obowiązku uzasadnienia ma tym większe znaczenie, że stanowi ono jedyną gwarancję umożliwiającą zainteresowanemu skuteczne skorzystanie z będących do jego dyspozycji środków zaskarżenia w celu zakwestionowania zgodności z prawem wspomnianej decyzji. Co do zasady uzasadnienie aktu Rady o zastosowaniu takich środków powinno dotyczyć nie tylko przesłanek prawnych stosowania tego aktu, ale również szczególnych i konkretnych powodów, na podstawie których Rada uznała w ramach swoich uprawnień dyskrecyjnych w zakresie oceny, że zainteresowany powinien zostać objęty takimi środkami. Z uwagi na szeroki zakres uznania przysługujący Radzie w odniesieniu do dowodów, które należy uwzględnić w celu wydania lub utrzymania środka w postaci zamrożenia funduszy, nie można od niej wymagać, by wskazała bardziej szczegółowo, w jaki sposób zamrożenie funduszy danej osoby przyczynia się konkretnie do walki z utrudnianiem procesu pokoju i pojednania narodowego lub przedstawiła dowody na potwierdzenie, że zainteresowany mógłby wykorzystać swoje fundusze w celu utrudniania tychże procesów w przyszłości.

W sprawie tej Sąd stwierdził, że Rada ograniczyła się do przedstawienia nieprecyzyjnych i ogólnikowych argumentów w celu uzasadnienia umieszczenia N. Bamby w kwestionowanym wykazie.

W szczególności informacja, że była ona dyrektorką grupy Cyclone wydającej dziennik *Le Temps* nie stanowi okoliczności, która mogłaby w sposób szczególny i konkretny uzasadnić przyjęcie zaskarżonych aktów w jej przypadku. Z uwagi na brak konkretnego dowodu informacja ta nie pozwala bowiem pojąć, w jaki sposób N. Bamba utrudniała proces pokojowy i pojednania poprzez publiczne podżeganie do nienawiści i przemocy oraz poprzez udział w kampaniach dezinformacyjnych dotyczących wyborów prezydenckich z 2010 r.

W tych okolicznościach Sąd orzekł, że uzasadnienie zaskarżonych aktów nie umożliwiło N. Bam-bie zakwestionowania przed nim ważności tych aktów. Sąd wyjaśnił, że w związku z tym nie miał możliwości dokonania kontroli ich zasadności i w konsekwencji stwierdził nieważność zaskarżonych aktów, utrzymując jednak na podstawie art. 280 TFUE i art. 264 akapit drugi TFUE ich skutki w mocy do momentu upływu terminu do wniesienia odwołania do Trybunału Sprawiedliwości, czyli terminu wynoszącego dwa miesiące i dziesięć dni, licząc od dnia doręczenia wyroku lub, jeżeli odwołanie zostanie wniesione, do dnia jego oddalenia.

W ramach walki z rozprzestrzenianiem broni jądrowej warto także zauważyć, że w wyroku z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie T-562/10 *HTTS przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanym, wydanym w postępowaniu zaocznym, Sąd stwierdził nieważność rozporządzenia nakładającego środki ograniczające wobec skarżącej, uznając, że dowody przedstawione przez Radę są *prima facie* ze sobą sprzeczne i nie pozwalają zrozumieć, czy wpisanie firmy skarżącej do spornego wykazu jest spowodowane podtrzymaniem okoliczności przedstawionych we wcześniejszym rozporządzeniu, czyli związków pomiędzy skarżącą a HDSL, czy nowymi okolicznościami, czyli bezpośrednimi związkami pomiędzy skarżącą a IRISL. W każdym wypadku ani rozporządzenie, ani pismo Rady wystosowane w odpowiedzi na wniosek skarżącej o ponowne zbadanie sprawy nie pozwalają ocenić powodów, dla których Rada uznała, że okoliczności opisane przez skarżącą dotyczące charakteru jej działalności oraz jej autonomii w stosunku do HDSL i do IRISL, nie mogły wpłynąć na zmianę jej stanowiska w przedmiocie utrzymania środków ograniczających wobec niej. Podobnie Rada nie uściśliła charakteru kontroli rzekomo sprawowanej przez IRISL nad skarżącą czy działań, jakie ta prowadzi w imieniu IRISL. Sąd stwierdził nieważność zaskarżonego rozporządzenia w zakresie, w jakim dotyczy ono skarżącej z uwagi na naruszenie obowiązku uzasadnienia. Aby zapobiec poważnemu i nieodwracalnemu naruszeniu skuteczności środków ograniczających nałożonych za-skarżonym rozporządzeniem i aby uniknąć sytuacji, w której skarżąca mogłaby podjąć działania mające na celu obejście skutków późniejszych środków ograniczających, Sąd postanowił jednak utrzymać w mocy skutki tego rozporządzenia przez okres nieprzekraczający dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku.

Środowisko naturalne – system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych

W sprawie T-369/07 *Łotwa przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 22 marca 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) przedmiot sporu stanowiła decyzja Komisji uznająca za niezgodny z systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, ustanowionym dyrektywą 2003/87/WE²¹, jeden aspekt zaproponowanej zmiany krajowego planu rozdziału uprawnień do emisji (zwanego dalej „KPRU”) dla Republiki Łotewskiej na lata 2008–2012. Ten zmieniony KPRU, zgłoszony przez Republikę Łotewską, był następstwem pierwszej decyzji Komisji, w której instytucja ta uznała za niezgodny z dyrektywą 2003/87 jeden aspekt pierwotnego KPRU i uzależniła

²¹ Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami [uprawnieniami do] emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz.U. L 275, s. 32), zmieniona dyrektywą 2004/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. (Dz.U. L 338, s. 18).

brak zastrzeżeń zgłoszonych wobec KPRU od warunku, że zostaną do niego wprowadzone zmiany w celu zmniejszenia całkowitej ilości uprawnień, które mają zostać rozdzielone. Decyzja w sprawie zmienionego KPRU została jednak wydana po upływie terminu przewidzianego w art. 9 ust. 3 dyrektywy 2003/87, który stanowi, że w ciągu trzech miesięcy od notyfikacji KPRU przez państwo członkowskie Komisja może odrzucić ten plan lub jakkolwiek jego aspekt w przypadku niezgodności z kryteriami wymienionymi w załączniku III do tej dyrektywy.

W celu ustalenia, czy Komisja mogła skutecznie wydać zaskarżoną decyzję po upływie powyższego terminu, Sąd wskazał, że jeżeli w okresie trzech miesięcy następujących po notyfikacji KPRU przez państwo członkowskie Komisja nie uczyni użytku z tego prawa, państwo członkowskie może co do zasady wykonać wspomniany KPRU, bez konieczności uzyskania zgody Komisji. I tak postępowanie w sprawie badania KPRU nie musi zakończyć się koniecznie wydaniem formalnej decyzji. Natomiast Sąd podkreślił, że Komisja może być zmuszona uczynić użytek ze swych uprawnień decyzyjnych w sytuacji, gdy państwo członkowskie wstrzymuje się lub odmawia wprowadzenia zmian w swym KPRU przed upływem terminu trzech miesięcy, mimo podniesionych zastrzeżeń. W przypadku braku takiej decyzji Komisji o odrzuceniu KPRU notyfikowany KPRU staje się bowiem ostateczny i korzysta z domniemania zgodności z prawem pozwalającego państwu członkowskiemu na jego wykonanie.

W odniesieniu do zmian, które – tak jak w omawianej sprawie – mają miejsce w trakcie następnego etapu badania KPRU, Sąd stwierdził, że celem tych zmian jest właśnie rozwianie zastrzeżeń sformułowanych początkowo przez Komisję. A zatem przyjęcie zmian przez Komisję jest wyłącznie konsekwencją zastrzeżeń początkowo sformułowanych przez tę instytucję, a nie wyrazem ogólnego prawa do zatwierdzenia KPRU. Zresztą przyjęcie przez Komisję zmian wprowadzonych do KPRU nie musi być przedmiotem formalnej decyzji wydanej przez tę instytucję.

Ponadto Sąd zwrócił uwagę, że postępowanie wszczęte na podstawie art. 9 ust. 3 dyrektywy 2003/87 zmierza do zapewnienia państwom członkowskim pewności prawa, a w szczególności umożliwienia im szybkiego podjęcia, w krótkich terminach, decyzji co do sposobu, w jaki mogą one rozdzielić uprawnienia do emisji i zarządzać systemem handlu uprawnieniami na podstawie swoich KPRU w danym okresie. Istnieje bowiem uzasadniony interes w tym, by KPRU nie był narażony, w całym okresie jego obowiązywania, na ryzyko zakwestionowania przez Komisję. Powyższe rozważania mają zastosowanie do wszystkich KPRU, bez względu na to, czy chodzi o wersję notyfikowaną po raz pierwszy, czy wersję będącą wynikiem rewizji i notyfikowaną po tym fakcie, i to tym bardziej wtedy, gdy kontrola Komisji została już wcześniej poprzedzona pierwszym etapem badania.

W konsekwencji pojęcie notyfikacji w rozumieniu art. 9 ust. 3 dyrektywy 2003/87 dotyczy zarówno pierwszej notyfikacji, jak i późniejszej notyfikacji różnych wersji KPRU, z tym skutkiem, że każda z tych notyfikacji rozpoczyna bieg nowego terminu trzech miesięcy. Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji w tej sprawie, ponieważ została wydana po upływie wspomnianego powyżej terminu, a wraz z jego upływem zrewidowany KPRU stał się ostateczny.

Zdrowie publiczne

W sprawie T-257/07 *Francja przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 9 września 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) skarżąca dążyła do stwierdzenia nieważności rozporządzenia, którym

Komisja zmieniła rozporządzenie (WE) nr 999/2001²² w zakresie, w jakim zezwala ono na środki w zakresie nadzoru i zwalczania mniej ograniczające niż środki przewidziane uprzednio w odniesieniu do stad owiec i kóz. W tym kontekście Sąd wyjaśnił, że określenie poziomu ryzyka uznanego za niedopuszczalny dla społeczeństwa należy do instytucji zobowiązanej do dokonania wyboru politycznego, jaki stanowi określenie stosownego poziomu ochrony. Do instytucji takich należy określenie krytycznego progu prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnych skutków dla zdrowia publicznego, bezpieczeństwa i środowiska oraz wagi tych potencjalnych skutków – progu, który ich zdaniem nie jest już dopuszczalny i po którego przekroczeniu wymagane będzie zastosowanie środków zapobiegawczych, mimo istniejącej wciąż niepewności naukowej. Przy określaniu poziomu ryzyka uznanego za niedopuszczalny dla społeczeństwa instytucje są zobowiązane do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony, przy czym nie mogą one przyjąć czysto hipotetycznego podejścia do ryzyka i kierować się w swoich decyzjach poziomem „zerowego ryzyka”. Sąd wskazał również, że zarządzanie ryzykiem obejmuje wszystkie działania podejmowane przez instytucję, która musi stawić czoła ryzyku w celu obniżenia go do poziomu uznanego za dopuszczalny dla społeczeństwa, mając na uwadze ciążący na niej obowiązek zapewnienia wysokiego poziomu ochrony zdrowia publicznego, bezpieczeństwa i środowiska.

Ponadto Sąd podkreślił, że zadaniem właściwych władz jest ponowne zbadanie w rozsądnym terminie przyjętych środków tymczasowych, ponieważ w przypadku gdy nowe informacje zmieniają postrzeganie ryzyka lub wykazują, że ryzyko to może być ograniczone poprzez środki łagodniejsze niż te, które obowiązują, instytucje powinny dbać o dostosowanie regulacji do nowych danych. I tak nowa wiedza lub nowe odkrycia naukowe, jeśli uzasadniają złagodzenie środka zapobiegawczego, zmieniają konkretną treść obowiązku stałego utrzymywania przez władze publiczne wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzi. Jeśli nowe informacje zmieniają pierwotną ocenę ryzyka, zgodność z prawem przyjęcia łagodniejszych środków prewencyjnych należy oceniać z uwzględnieniem tych nowych informacji, a nie na podstawie informacji, które determinowały ocenę ryzyka w ramach przyjęcia pierwotnych środków zapobiegawczych. Tylko w przypadku gdy ten nowy poziom ryzyka przekracza poziom ryzyka uznany za dopuszczalny dla społeczeństwa, sąd powinien stwierdzić naruszenie zasady ostrożności.

Telewizyjna działalność nadawcza

W sprawie T-385/07 *FIFA przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 17 lutego 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) i w sprawie T-55/08 *UEFA przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 17 lutego 2011 r., dotychczas nieopublikowany, odwołanie w toku) do Sądu wpłynęły skargi o stwierdzenie nieważności, które zostały wniesione przez światowy organ wykonawczy piłki nożnej i podmiot zarządzający piłką nożną w Europie na decyzje Komisji, w których instytucja ta uznała za zgodne z prawem Unii wykazy wydarzeń uznanych za mające doniosłe znaczenie dla społeczeństwa w rozumieniu art. 3a ust. 1 dyrektywy 89/552/EWG²³, sporządzone przez Królestwo Belgii oraz Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Wykazy te obejmowały między innymi w przypadku Belgii wszystkie mecze turnieju finałowego mistrzostw świata w piłce nożnej, zaś w przypadku Zjednoczonego Królestwa – wszystkie mecze turnieju finałowego mistrzostw Europy w piłce nożnej (EURO). Zostały one skierowane do Komisji na podstawie dyrektywy 89/552, która pozwala

²² Rozporządzenie (WE) nr 999/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. ustanawiające zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych przenośnych gąbczastych encefalopatii (Dz.U. L 147, s. 1).

²³ Dyrektywa Rady 89/552/EWG z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej (Dz.U. L 298, s. 23).

państwom członkowskim zakazać transmisji telewizyjnej na zasadzie wyłączności wydarzeń, które uznają one za mające doniosłe znaczenie dla społeczeństwa, jeśli taka transmisja pozbawiłaby znaczną część społeczeństwa możliwości śledzenia tych wydarzeń w telewizji bezpłatnej.

Sąd uznał przede wszystkim, że odesłanie uczynione do mistrzostw świata i EURO w motywie 18 dyrektywy 97/36/WE²⁴ oznacza, że w przypadku gdy państwo członkowskie włącza mecze swoich turniejów do sporządzonego przez siebie wykazu, nie jest ono zobowiązane do podania w wiadomieniu adresowanym do Komisji szczególnych powodów, dla których uznaje, że dane wydarzenie ma doniosłe znaczenie dla jego społeczeństwa. Niemniej jednak ewentualne ustalenie przez Komisję, że włączenie całości rozgrywek mistrzostw świata i EURO do wykazu wydarzeń o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa danego państwa członkowskiego jest zgodne z prawem Unii na tej podstawie, że te turnieje są ze swej natury słusznie uznawane za jednolite wydarzenia, może zostać zakwestionowane na podstawie szczególnych czynników. W szczególności do skarżących należy wykazanie, że „drugorzędne” mecze mistrzostw świata (czyli inne niż półfinały, finały oraz mecze z udziałem reprezentacji narodowej/reprezentacji narodowych danego państwa) lub mecze „niegalowe” EURO (czyli inne niż mecz otwierający mistrzostwa i finał) nie są tak istotne dla społeczeństwa tego państwa członkowskiego.

W tym kontekście Sąd uściślił, że mecze „pierwszorzędne” i mecze „galowe” oraz mecze z udziałem reprezentacji narodowej mają doniosłe znaczenie dla społeczeństwa danego państwa członkowskiego i mogą zatem zostać wpisane do krajowego wykazu wyliczającego wydarzenia, które społeczeństwo to powinno móc śledzić w telewizji bezpłatnej. W odniesieniu do innych meczów mistrzostw świata i EURO Sąd zwrócił uwagę, że turnieje te mogą być uznawane za jednolite wydarzenia, a nie za serię pojedynczych wydarzeń podzielonych na mecze. Dodał, że mecze inne niż mecze „pierwszorzędne”, mecze „galowe” i mecze z udziałem reprezentacji narodowej mogą mieć wpływ na udział tych reprezentacji w meczach „pierwszorzędnych” i „galowych”, co może budzić szczególne zainteresowanie społeczeństwa, aby je oglądać. W tym względzie Sąd zauważył, że nie można ustalić z wyprzedzeniem – w momencie sporządzania krajowych wykazów lub nabycia praw do transmisji – jakie mecze będą naprawdę decydujące dla późniejszych etapów tych turniejów lub będą miały wpływ na losy reprezentacji danego kraju. Z tego powodu Sąd uznał, że okoliczność, iż niektóre mecze „drugorzędne” lub „niegalowe” mogą wpłynąć na udział w meczach „pierwszorzędnych” lub „galowych”, może uzasadniać decyzję państwa członkowskiego, by uznać wszystkie mecze tych turniejów za mające doniosłe znaczenie dla społeczeństwa. Ponadto Sąd stwierdził brak harmonizacji w zakresie wydarzeń, które mogą zostać uznane za mające doniosłe znaczenie dla społeczeństwa, i zauważył, że dane dotyczące oglądalności meczów „drugorzędnych” i „niegalowych” w ramach ostatnich turniejów wykazują, że te mecze przyciągnęły znaczną liczbę widzów, których część nie interesuje się normalnie piłką nożną.

Sąd wskazał wreszcie, że wprowadzenie uznania mistrzostw świata i EURO za wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa może wpłynąć na cenę, jaką Fifa i UEFA uzyskają za udzielenie praw do transmisji tych turniejów, ale nie niweczy ono wartości handlowej tych praw, gdyż nie zobowiązuje to tych dwóch organizacji do zbycia tych praw na jakichkolwiek warunkach. Podobnie mimo że takie uznanie ogranicza swobodę świadczenia usług i swobodę przedsiębiorczości, ograniczenie to jest uzasadnione, gdyż ma ono na celu ochronę prawa do informacji oraz zapewnienie szerokiej publiczności dostępu do telewizyjnych transmisji wydarzeń o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa.

²⁴ Dyrektywa 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 czerwca 1997 r. zmieniająca dyrektywę [89/552] (Dz.U. L 202, s. 60).

Zamówienia publiczne – prawo do skutecznej skargi

W wyroku z dnia 20 września 2011 r. w sprawie T-461/08 *Evropaïki Dynamiki przeciwko EBI*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd, uznawszy najpierw swoją właściwość do rozpatrzenia skargi wniesionej przez odrzuconego oferenta na decyzję podjętą przez komitet zarządzający Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) o udzieleniu zamówienia publicznego na świadczenie usług informacyjnych, stwierdził nieważność tej decyzji, uzasadniając to w szczególności tym, że postępowanie przetargowe nie spełniało wymogów pełnej ochrony prawnej. Po pierwsze, zaskarżona decyzja nie została bowiem doręczona skarżącej, która powzięła o niej wiadomość dopiero po tym, jak decyzja w zasadzie wywarła już wszystkie skutki, wraz z podpisaniem i wejściem w życie umowy. Tymczasem w rozpatrywanej sprawie możliwość złożenia przez skarżącą wniosku o zawieszenie wykonania decyzji o udzieleniu zamówienia, zanim nastąpiło podpisanie i wejście w życie umowy, była konieczna do zapewnienia skuteczności jej skargi w postępowaniu głównym, wniesionej w celu zbadania bezstronności procedury przetargowej oraz zachowania jej szans na zawarcie umowy z EBI po zakończeniu tej procedury.

Po drugie, EBI nie przekazał skarżącej wystarczającego uzasadnienia decyzji o udzieleniu zamówienia przed wniesieniem przez nią skargi w postępowaniu głównym, której celem jest w szczególności stwierdzenie nieważności tej decyzji. W ramach udzielania zamówienia publicznego prawo odrzuconego oferenta do skutecznej skargi na decyzję, na podstawie której zamówienie publiczne zostaje udzielone innemu oferentowi, podobnie jak związany z nim ciężący na instytucji zamawiającej obowiązek przekazania na wniosek odrzuconego oferenta uzasadnienia jej decyzji, powinny być uważane za istotne wymogi proceduralne w rozumieniu orzecznictwa, ponieważ przy przygotowywaniu decyzji o udzieleniu zamówienia zapewniają one gwarancje umożliwiające przeprowadzenie kontroli bezstronności postępowania przetargowego, które doprowadziło do wydania tej decyzji.

II. Spory dotyczące odszkodowania

W wyroku z dnia 8 listopada 2011 r. w sprawie T-88/09 *Idromacchine i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd poruszył kwestię powstania odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty w przypadku naruszenia przez instytucję ciężącego na niej obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej z powodu opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* informacji dotyczącej skarżącej.

Sąd zwrócił uwagę, że w przypadku ujawnienia informacji w decyzji Komisji w dziedzinie pomocy państwa za mającą poufny charakter należy uznać informację, według której przedsiębiorstwo, niebędące beneficjentem spornej pomocy, nie było w stanie dostarczyć swojemu kontrahentowi produktów zgodnych z obowiązującymi normami i warunkami umownymi, ponieważ informacja ta została przekazana Komisji przez dane państwo członkowskie jedynie dla potrzeb postępowania administracyjnego w sprawie badania przedmiotowej pomocy i dotyczyła przebiegu stosunków handlowych między spółkami, o których mowa. Tego rodzaju informacje mogą ponadto wyrządzić poważną szkodę zainteresowanemu przedsiębiorstwu, gdyż przedstawiają je imiennie w niekorzystny sposób. Co więcej, w sytuacji gdy ujawnienie informacji może naruszyć reputację i wizerunek przedsiębiorstwa, jego interes polegający na nieujawnianiu takiej informacji zasługuje obiektywnie na ochronę.

Sąd uściślił, że ocena poufności charakteru informacji wymaga wyważenia poszczególnych uzasadnionych interesów, które sprzeciwiają się jej ujawnieniu, oraz interesu ogólnego, który wymaga, by działania instytucji Unii miały miejsce z możliwie najwyższym poszanowaniem zasady otwartości.

W rozpatrywanej sprawie ujawnienie informacji należy uznać za nieproporcjonalne w świetle przedmiotu decyzji Komisji, ponieważ wystarczyłoby odnieść się do uchybień zobowiązaniom umownym w sposób bardzo ogólny lub ewentualnie w bardziej szczegółowy sposób, przy czym ani w jednej, ani w drugiej z tych sytuacji nie było konieczne wskazanie nazwy dostawcy.

Wskazując, że Komisji nie przysługuje szeroki zakres uznania przy określeniu, czy w danym przypadku zachodzi potrzeba odstąpienia od zasady poufności, Sąd doszedł do wniosku, że fakt ujawnienia informacji o charakterze poufnym naruszającej reputację spółki stanowi naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianego w art. 287 WE i wystarcza, by stwierdzić istnienie wystarczająco istotnego naruszenia. Od Komisji zasądzono zatem zapłatę kwoty 20 000 EUR tytułem zadośćuczynienia za naruszenie wizerunku i reputacji skarżącej.

Przy okazji wyroku z dnia 23 listopada 2011 r. w sprawie T-341/07 *Sison przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanego, wydanego w składzie powiększonym, Sąd doprecyzował przesłanki powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii – w szczególności tę dotyczącą wystarczająco istotnego naruszenia normy przyznającej uprawnienia jednostkom – w przypadku stwierdzenia przez Sąd nieważności leżącej u podstaw szkody decyzji niezgodnej z prawem z tego powodu, że decyzje krajowe, na których Rada oparła się, aby zamrozić fundusze skarżącego, wbrew wymogom prawa Unii nie miały na celu ani wszczęcia dochodzenia lub postępowania, ani skazania z tytułu działalności terrorystycznej.

W tym względzie Sąd przypomniał, że skarga o odszkodowanie nie ma na celu zapewnienia naprawienia szkody spowodowanej bezprawnością każdego rodzaju. Jedynie wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom może spowodować powstanie odpowiedzialności Unii. Rozstrzygającym kryterium pozwalającym na ustalenie, czy ten wymóg został spełniony, jest kryterium oczywistego i poważnego naruszenia przez daną instytucję granic przysługujących jej uprawnień dyskrecyjnych. Niemniej jednak, o ile zakres uprawnień dyskrecyjnych danej instytucji ma decydujące znaczenie, o tyle nie stanowi on wyłącznego kryterium. A zatem system odpowiedzialności pozaumownej uwzględnia między innymi złożoność sytuacji, które podlegają uregulowaniu, oraz trudności w stosowaniu czy interpretacji określonych aktów.

Tymczasem Sąd uznał, że choć Radzie nie przysługują żadne uprawnienia dyskrecyjne, gdy dokonuje oceny, czy w konkretnym przypadku występują okoliczności faktyczne i prawne, które warunkują zastosowanie środka w postaci zamrożenia funduszy, wykładnia i zastosowanie prawa Unii były szczególnie trudne w rozpatrywanej sprawie. Stwierdził, że samo brzmienie spornych przepisów jest wyjątkowo niejasne, o czym świadczy bogate orzecznictwo Sądu w tym przedmiocie. Dopiero po zbadaniu blisko dziesięciu spraw na przestrzeni lat Sąd stopniowo wypracował racjonalne i spójne ramy interpretacyjne tych przepisów. Dopiero właśnie przy okazji wyroku, którym stwierdzona została nieważność decyzji leżącej u podstaw szkody, Sąd uznał, że aby Rada mogła skutecznie powołać się na decyzję krajową, decyzja ta powinna wpisywać się w procedurę krajową mającą na celu bezpośrednio i przede wszystkim nałożenie na osobę, której dotyczy, środka o charakterze prewencyjnym lub represyjnym w ramach walki z terroryzmem. Ponadto Sąd wskazał na złożony charakter oceny prawnej i faktycznej wymaganej w celu uregulowania rozpatrywanej sprawy. Sąd podkreślił wreszcie, że podstawowe znaczenie celu leżącego w interesie ogólnym, jakim jest walka z zagrożeniami dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz szczególne ograniczenia, jakie jego realizacja „wszelkimi środkami” nakłada na zainteresowane instytucje Unii pod naciskiem Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, są również czynnikami, które należy uwzględnić.

I tak w rozpatrywanej sprawie naruszenie przez Radę obowiązującego rozporządzenia, mimo iż wyraźnie wykazane, znajduje wytłumaczenie – zdaniem Sądu – w szczególnych ograniczeniach i odpowiedzialności ciężących na tej instytucji, i stanowi nieprawidłowość, którą mógłby popełnić

organ administracyjny działający zazwyczaj w rozważny i staranny sposób, znajdując się w podobnych okolicznościach.

III. Odwołania

W trakcie 2011 r. wniesiono 44 odwołania od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej, a izba odwołań Sądu rozstrzygnęła 29 spraw. Cztery z nich zasługują na szczególną uwagę.

W wyroku z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie T-80/09 P *Komisja przeciwko Q*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd podkreślił, że samo stwierdzenie niezgodności z prawem wystarczy, by uznać, że spełniona została pierwsza z trzech przesłanek koniecznych do powstania odpowiedzialności Wspólnoty za szkody wyrządzone urzędnikom i byłym urzędnikom z powodu naruszenia europejskiego prawa służby publicznej, bez konieczności wykazania wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom²⁵. Ponadto Sąd wskazał, że dopuszczalność skargi o odszkodowanie wniesionej przez urzędnika na mocy art. 24 akapit drugi regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej jest uzależniona od wyczerpania krajowych środków odwoławczych, o ile zapewniają one skuteczną ochronę zainteresowanych osób i mogą doprowadzić do naprawy zarzucanej szkody. W tym względzie szczególny system odpowiedzialności, czyli system odpowiedzialności niezależnej od winy, ustanowiony w tym przepisie opiera się na obowiązku administracji ochrony zdrowia i bezpieczeństwa swoich urzędników i pracowników przed atakami lub złym traktowaniem ze strony osób trzecich lub innych urzędników, którzy mogą paść ofiarą w trakcie pełnienia swoich obowiązków, w szczególności w formie mobbingu w rozumieniu art. 12a ust. 3 regulaminu pracowniczego. W związku z tym Sąd orzekł, że Sąd do spraw Służby Publicznej naruszył art. 90 i 91 regulaminu pracowniczego i orzekł *ultra petita*, zasądzając od Komisji zadośćuczynienie z tytułu krzywdy, jakiej doznał skarżący na skutek niezgodnego z prawem działania administracji, które przyczyniło się do odizolowania skarżącego w ramach jego wydziału. Wreszcie Sąd uznał, że Sąd do spraw Służby Publicznej naruszył także art. 90 i 91 regulaminu pracowniczego i przekroczył granice kontroli sądowej, zastępując w praktyce administrację w zakresie, w jakim orzekł w przedmiocie zarzutu mobbingu podniesionego przez skarżącego.

Ponadto w wyrokach z dnia 14 grudnia 2011 r.: w sprawie T-361/10 P *Komisja przeciwko Pachtitis*, dotychczas nieopublikowanym i w sprawie T-6/11 P *Komisja przeciwko Vicente Carbajosa i in.*, dotychczas nieopublikowanym, potwierdzając w tej kwestii wyroki wydane przez Sąd do spraw Służby Publicznej, Sąd orzekł, że Europejski Urząd Doboru Kadr (EPSO) nie ma uprawnienia do określania treści testów wstępnych konkursu. Sąd przeanalizował podział uprawnień między EPSO a komisją konkursową w świetle załącznika III do regulaminu pracowniczego i doszedł do wniosku, że choć uprawnienie do określania treści testów wstępnych nie zostało wyraźnie przyznane ani EPSO, ani komisji konkursowej, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przed utworzeniem EPSO przeprowadzanie testów było powierzone komisji konkursowej. Wobec tego mając na uwadze, po pierwsze, brak zmiany regulaminu pracowniczego przyznającej wyraźnie EPSO takie uprawnienie oraz po drugie, głównie organizacyjny charakter zadań przydzielonych EPSO w art. 7 tego załącznika, Sąd orzekł, że EPSO nie jest uprawnione do określania treści testów preselekcyjnych konkursu.

²⁵ Potwierdzając tym samym wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie T-143/09 P *Komisja przeciwko Petrilli*, dotychczas nieopublikowany, który był przedmiotem wniosku o ponowne rozpoznanie, nieuwzględnionego decyzją Trybunału z dnia 8 lutego 2011 r. w sprawie C-17/11 RX.

W odniesieniu do decyzji dotyczącej ustanowienia EPSO²⁶ i decyzji w sprawie organizacji i działania tego podmiotu²⁷ Sąd uznał, że decyzje te stanowią akty niższego rzędu w stosunku do przepisów regulaminu pracowniczego. Wobec tego zgodnie z zasadą legalności, choć decyzje te zawierają niekiedy sformułowania, które pozwalają błędnie sądzić, że EPSO jest uprawnione do określania treści testów wstępnych, nie mogą być one jednak interpretowane w sposób sprzeczny z regulaminem pracowniczym.

Wreszcie w wyroku z dnia 21 września 2011 r. w sprawie T-325/09 P *Adjemian i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, że zasada zakazu nadużywania prawa, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na przepisy prawa w sposób stanowiący nadużycie, należy do ogólnych zasad prawa. Wynika stąd, że prawodawca i organ upoważniony do zawierania umów o pracę mają obowiązek – gdy przyjmują lub wykonują przepisy regulujące stosunki między Wspólnotami Europejskimi a ich pracownikami – zapobiegania nadużywaniu prawa, jakie może wynikać z wykorzystywania następujących po sobie umów o pracę na czas określony, zgodnie z wymienionymi w art. 136 WE celami polegającymi na poprawie warunków życia i pracy pracowników, a także ich odpowiedniej ochronie socjalnej. Ponadto Sąd orzekł, że zasadniczą cechą umów o pracę w charakterze członka personelu kontraktowego jest ich nietrwałość w czasie, odpowiadająca samemu celowi tych umów, którym jest wykonywanie zadań czasowych – z istoty lub z powodu nieobecności osoby powołanej na czas nieokreślony – przez personel dobierany doraźnie. Organ upoważniony do zawierania umów o pracę nie może zatem korzystać z tego systemu w celu powierzania na długie okresy zadań odpowiadających „stałemu stanowisku” temu personelowi, z którego usług korzystano by więc w sposób nieprawidłowy, za cenę przedłużonej niepewności. Takie korzystanie byłoby bowiem sprzeczne z zakazem nadużywania prawa, który stosuje się do korzystania przez organ upoważniony do zawierania umów o pracę z kolejnych umów o pracę na czas określony w służbie publicznej. Niemniej takie nadużycie może być naprawione, a negatywne skutki doznane przez zainteresowanego mogą być usunięte poprzez przekwalifikowanie umowy o pracę, które może prowadzić do przekształcenia kolejnych umów o pracę na czas określony w umowę na czas nieokreślony.

IV. Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych

Do prezesa Sądu wpłynęły 44 wnioski o zastosowanie środków tymczasowych, co stanowi niewielki wzrost w stosunku do liczby wniosków złożonych (41) w 2010 r. W 2011 r. sędzia rozstrzygający w przedmiocie środków tymczasowych orzekł w 52 sprawach w porównaniu z 38 sprawami w 2010 r. Uwzględnił dwa wnioski o zawieszenie wykonania skierowane przeciwko grzywnom, które zostały nałożone na skarżących za ich uczestnictwo w antykonkurencyjnych porozumieniach, to jest w postanowieniu z dnia 2 marca 2011 r. w sprawie T-392/09 R *1. garantovaná przeciwko Komisji*, nieopublikowanym, i w postanowieniu z dnia 13 kwietnia 2011 r. w sprawie T-393/10 R *Westfälische Drahtindustrie i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym. Te dwa postanowienia dały prezesowi Sądu okazję do uściślenia orzecznictwa odnoszącego się do koncernów, które

²⁶ Decyzja 2002/620/WE Parlamentu Europejskiego, Rady, Komisji, Trybunału Sprawiedliwości, Trybunału Obrachunkowego, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 25 lipca 2002 r. ustanawiająca EPSO (Dz.U. L 197, s. 53).

²⁷ Decyzja 2002/621/WE sekretarzy generalnych Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji, sekretarza Trybunału Sprawiedliwości, sekretarzy generalnych Trybunału Obrachunkowego, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów oraz przedstawiciela Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 25 lipca 2002 r. w sprawie organizacji i działania EPSO (Dz.U. L 197, s. 56).

prowadziło do uwzględnienia – w kontekście pilnego charakteru – zasobów finansowych grupy spółek, do której należała spółka wnosząca o zastosowanie środków tymczasowych.

W ww. sprawie *1. garantovaná proti Komisji* skarżąca spółka, prowadząca działalność w zakresie finansów, dążyła do uzyskania zwolnienia z nałożonego przez Komisję obowiązku ustanowienia gwarancji bankowej jako warunku uniknięcia natychmiastowego ściągnięcia grzywny nałożonej na nią za wywieranie decydującego wpływu na politykę handlową innej spółki, uczestniczącej w kartelu w sektorze odczynników na bazie węgla wapnia i magnezu przeznaczonych dla sektora stalowego i gazowego. Prezes Sądu stwierdził, że w rozpatrywanej sprawie występowały wyjątkowe okoliczności, które uzasadniały zawieszenie obowiązku ustanowienia takiej gwarancji. Skarżąca wykazała bowiem poza istnieniem *fumus boni iuris*, że jej niepewna sytuacja finansowa stanowiła przyczynę odmowy udzielenia spornej gwarancji bankowej, z jaką spotkała się ze strony wielu banków. Co więcej, dowody przedstawione przez Komisję nie pozwalały podważyć twierdzenia skarżącej, zgodnie z którym nie należała ona do większej grupy i nie miała większościowego akcjonariusza. Skarżąca nie przedstawiała także siebie jako członka sieci, której inni członkowie mogliby mieć z nią wspólne interesy. Ponadto nie można zarzucać skarżącej, że sprowokowała swoją złą sytuację finansową własnym zachowaniem. Okoliczność, że zainwestowała ona w długoterminowe pożyczki krótko przed datą nałożenia na nią grzywny zdecydowaną większość aktywów, które jej pozostały i tym samym unieruchomiła te aktywa, znajdowała rozsądne wytłumaczenie w jej działalności jako inwestor kapitałowy. W tym względzie nie można było wymagać od skarżącej, by zamroziła swoje inwestycje i zaprzestała swojej działalności gospodarczej w trakcie postępowania administracyjnego prowadzonego przez Komisję. Dokonując wyważenia wchodzących w grę interesów, prezes Sądu uznał, że interesy finansowe Unii nie byłyby lepiej chronione w przypadku przystąpienia do natychmiastowej przymusowej egzekucji grzywny, ponieważ jest nieprawdopodobne, że Komisja będzie mogła w ten sposób uzyskać kwotę odpowiadającą grzywnie. Sąd przyznał zatem wnioskowane zwolnienie, pod warunkiem jednak, że skarżąca nie może zbyć określonych aktywów bez uprzedniej zgody Komisji, że zapłaci Komisji kwotę równą dokonanej przez siebie rezerwie i że będzie informować regularnie Komisję o rozwoju swoich aktywów i inwestycji.

W ww. sprawie *Westfälische Drahtindustrie i in. przeciwko Komisji* trzy spółki będące członkami grupy prowadzącej działalność w sektorze przemysłu stalowego, na które zostały nałożone grzywny za uczestnictwo w kartelu na rynku stali sprężającej, złożyły wniosek o zastosowanie środków tymczasowych mający na celu uzyskanie zwolnienia z obowiązku ustanowienia gwarancji bankowych. W tym względzie prezes Sądu przypomniał, że zwolnienie z obowiązku ustanowienia gwarancji bankowej może zostać przyznane jedynie wtedy, gdy wnioskodawca dostarczy dowód, że obiektywnie nie ma on możliwości ustanowienia tej gwarancji lub – alternatywnie – że jej ustanowienie zagraża egzystencji spółki. Stwierdzono, że skarżące podjęły w odpowiednim czasie wielokrotne oraz poważne starania o ustanowienie gwarancji bankowej z tytułu nałożonych na nie grzywien, ale że te starania pozostały daremne, ponieważ spotkały się one z odmową ze strony czternastu banków zapewniających ich stałą obsługę, z którymi kontaktowały się one wielokrotnie, po przeprowadzeniu przez te banki pogłębionej analizy ich sytuacji finansowej. Prezes nie uwzględnił środków finansowych udziałowca ArcelorMittal posiadającego jedną trzecią udziałów w skarżących spółkach. Przypominając, że orzecznictwo odnoszące się do koncernów zostało rozszerzone na udziały mniejszościowe (30%) – w zależności od struktury kapitałowej danej spółki – stwierdził jednak, że grupa ArcelorMittal i grupa, do której należą skarżące, konkurują ze sobą na rynku stali i realizują różne strategiczne cele. Oddalony został także argument Komisji oparty na własnym interesie banków zapewniających stałą obsługę skarżących i kredytujących ich działalność w pokryciu ich własnych wierzytelności. Zdaniem prezesa interesy banku jako instytucji kredytowej, która odmówiła udzielenia gwarancji bankowej, muszą ustąpić pola interesom Komisji jedynie wtedy, gdy zastosowanie znajduje orzecznictwo odnoszące się do koncernów, co nie miało miejsca w rozpatrywanej sprawie. Czternaście banków zapewniających stałą obsługę skarżących nie

wchodziło bowiem w skład grupy tych ostatnich. Ich kontakty handlowe z tą grupą ograniczają się do sfery kredytowej, odzyskiwania ich wierzytelności i wypłaty odsetek. W tym zakresie nie istniała żadna obiektywna tożsamość strategicznych interesów tych instytucji kredytowych z interesami skarżących. Jako że niemożność uzyskania gwarancji bankowej została udowodniona, prezes uznał za niemające znaczenia argumenty, które Komisja wywiodła z danych o charakterze finansowym i ekonomicznym, aby wykazać, że po odrzuceniu wniosku o zastosowanie środków tymczasowych „każdy rozsądny bank” ustanowiłby ostatecznie sporną gwarancję na rzecz skarżących.

Ponadto istnienie *fumus boni iuris* zostało uznane w odniesieniu do żądania posiłkowego zmierzającego do obniżenia grzywien, opartego między innymi na zarzucie dotyczącym odmowy uwzględnienia braku zdolności płatniczej skarżących, gdyż prezes uznał, iż nie można wykluczyć w rozpatrywanej sprawie, że Sąd uczyni użytek z przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania w zakresie grzywien i obniży grzywny nałożone na skarżące. Prezes przyznał zatem wnioskowane zwolnienie, pod warunkiem jednak że skarżące zapłacą Komisji kwotę odpowiadającą utworzonej przez nie rezerwie i że będą one płacić miesięczne raty zgodnie z zaproponowanym harmonogramem spłat.

Pozostałe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych zostały oddalone, najczęściej z powodu braku pilnego charakteru. Warto zasygnalizować w szczególności następujące sprawy:

W dziedzinie pomocy państwa należy wymienić z uwagi na ich szczególne cechy proceduralne tzw. sprawy „węgla hiszpańskiego” (postanowienia z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie T-484/10 R *Gas Natural Fenosa SDG przeciwko Komisji*, T-486/10 R *Iberdrola przeciwko Komisji*, T-490/10 R *Endesa i Endesa Generación przeciwko Komisji*, niepublikowane). Sprawy te mają swoje źródło w decyzji Królestwa Hiszpanii w sprawie ustanowienia systemu pomocy finansowej na rzecz wytwarzania energii elektrycznej z rodzimego węgla. W tym celu sporny system zobowiązywał wiele elektrowni do zaopatrywania się w rodzimy węgiel i do wytwarzania określonych ilości energii elektrycznej z tego węgla, i to za pośrednictwem rekompensaty państwowej za dodatkowe koszty produkcji spowodowane nabywaniem rodzimego węgla. Jako że Komisja zatwierdziła sporny system, trzy przedsiębiorstwa skarżące wniosły skargi o stwierdzenie nieważności tej decyzji zatwierdzającej i złożyły wnioski o zawieszenie wykonania. Zważywszy na mające wkrótce nastąpić wydanie decyzji właściwych władz hiszpańskich nakładającej na skarżące obowiązek zobowiązania się w terminie trzech dni do nabycia określonych ilości krajowego węgla, prezes Sądu zarządził w dniu 3 listopada 2010 r., na podstawie art. 105 § 2 regulaminu postępowania, czyli bez wysłuchania strony przeciwnej, zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji do momentu wydania postanowień kończących postępowania w sprawie zastosowania środków tymczasowych. Z uwagi na to, że Królestwo Hiszpanii wniosło o uchylenie tego tymczasowego zawieszenia, a skarżące zgłosiły – na szczególnie późnym etapie postępowania – swój zamiar cofnięcia skarg, prezes uznał, że w oczekiwaniu na ostateczne wykreślenie spraw z tych skarg należy orzec w interesie prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości w przedmiocie utrzymania lub uchylenia skutku tymczasowego zawieszenia wykonania decyzji Komisji. Uznając istnienie *fumus boni iuris*, Sąd wykluczył jednak istnienie okoliczności, z których wynikałby pilny charakter mogący uzasadniać zastosowanie wnioskowanych środków tymczasowych. W odniesieniu do wyważenia interesów, przypomniawszy znaczenie, jakie mają usługi w ogólnym interesie gospodarczym w obrębie Unii i szeroki zakres uznania przysługujący władzom krajowym w ramach dostarczania, wykonywania i organizowania tych usług, prezes uznał, że interesy realizowane poprzez możliwie jak najszybsze wykonanie usługi w ogólnym hiszpańskim interesie gospodarczym i dokonanie związanej z tym rekompensaty powinny mieć pierwszeństwo przed przeciwnymi interesami, na które powołały się skarżące przedsiębiorstwa. W konsekwencji postanowienia z dnia 3 listopada 2010 r. przewidujące tymczasowe zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji zostały uchylone. Wreszcie z uwagi na to, że skarżące przedsiębiorstwa wycofały swoje wnioski o zastosowanie środków tymczasowych,

prezes wydał w ramach postępowań w sprawie zastosowania środków tymczasowych w dniu 12 kwietnia 2011 r. trzy postanowienia w sprawie wykreślenia spraw, obciążając w nich wyjątkowo skarżące kosztami postępowania.

Wreszcie w postanowieniach z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie T-62/06 RENV-R *Eurallumina przeciwko Komisji*, niepublikowanym, pkt 29–56) i z dnia 10 czerwca 2011 r. w sprawie T-207/07 R *Eurallumina przeciwko Komisji*, niepublikowanym, pkt 32–59, prezes, przedstawivszy szczegółowo poszczególne elementy składowe orzecznictwa odnoszącego się do koncernów, uznał to orzecznictwo za zgodne z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej²⁸, z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., oraz z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wskazując, że koncept grupy nie nakłada warunku niemożliwego do spełnienia, ponieważ nie stoi on na przeszkodzie wykazaniu przez spółkę należącą do grupy między innymi tego, że jej obiektywne interesy nie są zgodne z interesami jej grupy lub jej spółki dominującej, że ta ostatnia nie mogła jej udzielić wsparcia finansowego z przyczyn prawnych lub że cała grupa była finansowo niezdolna do przyścia jej z pomocą.

²⁸ Dz.U. 2010, C 83, s. 392.

B – Skład Sądu

(Porządek pierwszeństwa na dzień 16 listopada 2011 r.)

Pierwszy rzqd, od lewej:

Prezesi izb L. Truchot, S. Papasavvas, O. Czucz i J. Azizi; prezes Sądu M. Jaeger; prezesi izb N.J. Forwood, I. Pelikánová, A. Dittrich; sędzia H. Kanninen

Drugi rzqd, od lewej:

Sędziowie N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, M.E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadalpalas, I. Labucka i M. Prek

Trzeci rzqd, od lewej:

Sędziowie M. Kynczewa, D. Gratsias, J. Schwarcz, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Fragoso, K. O'Higgins, M. Van der Woude i A. Popescu; sekretarz E. Coulon

1. Członkowie Sądu

(w kolejności objęcia funkcji)

Marc Jaeger

urodzony w 1954 r.; ukończył studia prawnicze na uniwersytecie Schumana w Strasburgu; studia w Collège d'Europe; przyjęty do palestry w Luksemburgu (1981); attaché de justice, delegat przy prokuratorze generalnym w Luksemburgu (1983); sędzia tribunal d'arrondissement de Luxembourg (luksemburskiego sądu okręgowego) (1984); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1996); przewodniczący Institut universitaire international de Luxembourg (IUIL); sędzia Sądu od dnia 11 lipca 1996 r.; prezes Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Josef Azizi

urodzony w 1948 r.; doktor prawa i absolwent nauk społecznych i ekonomicznych uniwersytetu w Wiedniu; wykładowca i starszy wykładowca na uniwersytecie nauk ekonomicznych w Wiedniu i na wydziale prawa uniwersytetu w Wiedniu oraz na szeregu innych uniwersytetów; profesor honorowy wydziału prawa uniwersytetu w Wiedniu; Ministerialrat i kierownik wydziału kancelarii federalnej; członek Komitetu ds. Współpracy Prawnej Rady Europy (CDCJ); pełnomocnik ad litem przed Verfassungsgerichtshof (trybunałem konstytucyjnym) w postępowaniach sądowych w zakresie kontroli konstytucyjności ustaw federalnych; koordynator odpowiedzialny za dostosowanie prawa austriackiego do prawa wspólnotowego; sędzia Sądu od dnia 18 stycznia 1995 r.

Nicholas James Forwood

urodzony w 1948 r.; absolwent uniwersytetu w Cambridge (BA 1969, MA 1973) (mechanika i prawo); przyjęty w skład palestry Anglii w 1970 r., wykonywał zawód w Londynie (1971–1999) i w Brukseli (1979–1999); przyjęty w skład palestry Irlandii w 1981 r.; mianowany Queen's Counsel w 1987 r.; członek Middle Temple w 1998 r.; przedstawiciel palestry Anglii i Walii w Radzie Palestr Unii Europejskiej (CCBE) i przewodniczący stałej delegacji CCBE przy Trybunale Sprawiedliwości (1995–1999); członek biura World Trade Law Association (Światowego Stowarzyszenia Prawa Handlowego) i Europejskiej Organizacji Prawa Morskiego (1993–2002); sędzia Sądu od dnia 15 grudnia 1999 r.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

urodzona w 1956 r.; studia w Lizbonie, Brukseli i Strasburgu; advogada w Portugalii i w Brukseli; niezależny pracownik naukowy w instytucie studiów europejskich na wolnym uniwersytecie w Brukseli; referendarz w gabinecie sędziego portugalskiego Moitinha de Almeidy w Trybunale Sprawiedliwości (1986–2000), a następnie prezesa Sądu Pierwszej Instancji B. Vesterdorfa (2000–2003); sędzia Sądu od dnia 31 marca 2003 r.

Franklin Dehousse

urodzony w 1959 r.; absolwent prawa (uniwersytet w Liège, 1981); pracownik naukowy przebywający na stypendium badawczym (Fonds national de la recherche scientifique, 1985–1989); doradca prawny w izbie reprezentantów (1981–1990); doktor prawa (uniwersytet w Strasburgu, 1990); profesor (uniwersytety w Liège i w Strasburgu, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, uniwersytet Montesquieu w Bordeaux; collègue Michel Servet des universités de Paris; facultés Notre-Dame de la Paix w Namur); specjalny przedstawiciel ministerstwa spraw zagranicznych (1995–1999); dyrektor studiów europejskich w Institut royal des relations internationales (1998–2003); assesseur w radzie stanu (2001–2003); konsultant w Komisji Europejskiej (1990–2003); członek Observatoire Internet (2001–2003); sędzia Sądu od dnia 7 października 2003 r.

Ena Cremona

urodzona w 1936 r.; ukończyła studia w zakresie językoznawstwa na uniwersytecie na Malcie (1955); doktor prawa na uniwersytecie na Malcie (1958); członek palestry Malty od 1959 r.; doradca do spraw prawnych przy radzie krajowej kobiet (1964–1979); członek komisji ds. służby publicznej (1987–1989); członek zarządu Lombard Bank (Malta) Ltd, pełnomocnik państwa-akcjonariusza (1987–1993); członek komisji wyborczej od 1993 r.; członek komisji oceniającej prace doktorskie na wydziale prawa na uniwersytecie na Malcie; członek Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) (2003–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Ottó Czúcz

urodzony w 1946 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Szeged (1971); administrator w ministerstwie pracy (1971–1974); wykładowca oraz profesor (1974–1989), dziekan wydziału prawa (1989–1990), prorektor (1992–1997) uniwersytetu w Szeged; adwokat; członek prezydium krajowego zakładu ubezpieczeń emerytalnych; wiceprezes europejskiego instytutu ubezpieczeń społecznych (1998–2002); członek rady naukowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego; sędzia trybunału konstytucyjnego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Wiszniewska-Białecka

urodzona w 1947 r.; ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (1965–1969); pracownik naukowy (asystent, docent, profesor) w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (1969–2004); współpraca z instytutem Maxa Plancka ds. obcego i międzynarodowego prawa patentowego, prawa autorskiego i prawa konkurencji w Monachium (stypendium Fundacji AvH, 1985–1986); adwokat (1992–2000); sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego (2001–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Pelikánová

urodzona w 1949 r.; doktor prawa, asystent w dziedzinie prawa gospodarczego (przed 1989), następnie doktor nauk ścisłych, profesor prawa handlowego (od 1993) na wydziale prawa uniwersytetu Karola w Pradze; członek organu zarządzającego i komisji papierów wartościowych (1999–2002); adwokat; członek rady legislacyjnej rządu czeskiego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Vilenas Vadapalas

urodzony w 1954 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Moskwie; doktor habilitowany na wydziale prawa Uniwersytetu Warszawskiego; profesor uniwersytetu w Wilnie: prawo międzynarodowe (od 1981), prawa człowieka (od 1991) oraz prawo wspólnotowe (od 2000); doradca rządu ds. polityki zagranicznej (1991–1993); członek grupy koordynującej w delegacji prowadzącej negocjacje w sprawie przystąpienia Litwy do Unii Europejskiej; dyrektor generalny departamentu prawa europejskiego przy rządzie (1997–2004); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Wilnie, kierownik katedry Jeana Monneta; prezes litewskiego stowarzyszenia studiów nad Unią Europejską; sprawozdawca parlamentarnej grupy roboczej ds. reformy konstytucyjnej w związku z przystąpieniem Litwy do UE; członek Międzynarodowej Komisji Prawników (kwiecień 2003); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Küllike Jürimäe

urodzona w 1962 r.; ukończyła prawo na uniwersytecie w Tartu (1981–1986); asystent prokuratora republiki w Tallinie (1986–1991); ukończyła estońską szkołę dyplomacji (1991–1992); doradca prawny (1991–1993) oraz doradca generalny przy izbie przemysłowo-handlowej (1992–1993); sędzia sądu apelacyjnego w Tallinie (1993–2004); European Master w dziedzinie praw człowieka i demokratyzacji, uniwersytety w Padowie i w Nottingham (2002–2003); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Ingrida Labucka

urodzona w 1963 r.; ukończyła prawo na uniwersytecie łotewskim (1986); inspektor ministerstwa spraw wewnętrznych na region Kirov i miasto Ryga (1986–1989); sędzia sądu pierwszej instancji w Rydze (1990–1994); adwokat (1994–1998 oraz lipiec 1999 – maj 2000); minister sprawiedliwości (listopad 1998 – lipiec 1999 oraz maj 2000 – październik 2002); członek Międzynarodowego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (2001–2004); członek parlamentu (2002–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Savvas S. Papasavvas

urodzony w 1969 r.; studia na uniwersytecie w Atenach (Ptychion, 1991); studia trzeciego cyklu na uniwersytecie Paris II (DEA w dziedzinie prawa publicznego, 1992) oraz na uniwersytecie Aix-Marseille III (doktorat z nauk prawnych, 1995); przyjęty do palestry na Cyprze, członek palestry w Nikozji od 1993 r.; wykładowca na uniwersytecie na Cyprze (1997–2002), docent prawa konstytucyjnego od września 2002 r.; pracownik naukowy w europejskim centrum prawa publicznego (2001–2002); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Enzo Moavero Milanese

urodzony w 1954 r.; doktor prawa (uniwersytet La Sapienza w Rzymie); specjalizacja w zakresie prawa wspólnotowego (Collège d'Europe w Brugii); adwokat, praktyka adwokacka (1978–1983); wykładowca prawa wspólnotowego na uniwersytetach: La Sapienza w Rzymie (1993–1996), Luiss w Rzymie (1993–1996 i 2002–2006) oraz Bocconi w Mediolanie (1996–2000); doradca premiera Włoch do spraw wspólnotowych (1993–1995); urzędnik Komisji Europejskiej: doradca prawny, a następnie szef gabinetu zastępcy przewodniczącego (1989–1992), szef gabinetu komisarza ds. rynku wewnętrznego (1995–1999) i konkurencji (1999), dyrektor w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji (2000–2002), zastępca sekretarza generalnego Komisji Europejskiej (2002–2005), dyrektor generalny Biura Doradców ds. Polityki Europejskiej (BEPA) w Komisji Europejskiej (2006); sędzia Sądu od dnia 3 maja 2006 r. do dnia 15 listopada 2011 r.

Nils Wahl

urodzony w 1961 r.; absolwent studiów prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1995); profesor nadzwyczajny (docent) i kierownik katedry prawa europejskiego Jeana Monneta (1995); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Sztokholmie (2001); adwokat w prywatnej kancelarii prawnej (1987–1989); dyrektor administracyjny fundacji wychowawczej (1993–2004); prezes szwedzkiego stowarzyszenia na rzecz studiów nad prawem wspólnotowym (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006); członek rady ds. prawa konkurencji (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006); sędzia sądu apelacyjnego dla okręgu Skåne i Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r.

Miro Prek

urodzony w 1965 r.; absolwent prawa (1989); członek adwokatury (1994); liczne zadania i funkcje pełnione w administracji publicznej, głównie w rządowym biurze legislacyjnym (zastępca sekretarza stanu oraz zastępca dyrektora, kierownik departamentu prawa europejskiego i prawa porównawczego) oraz w urzędzie spraw europejskich (podsekretarz stanu); członek zespołu negocyjacyjnego ds. układu stowarzyszeniowego (1994–1996) oraz ds. przystąpienia do Unii Europejskiej (1998–2003), obowiązki w zakresie kwestii prawnych; adwokat; obowiązki w zakresie projektów dotyczących dostosowania do prawa wspólnotowego oraz integracji europejskiej, głównie w zachodnich Bałkanach; kierownik wydziału w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (2004–2006); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r.

Alfred Dittrich

urodzony w 1950 r.; odbył studia na uniwersytecie erlandzko norymberskim (1970–1975); Rechtsreferendar w wyższym sądzie krajowym (Oberlandesgericht) w Norymberdze (1975–1978); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki (1978–1982); administrator w stałym przedstawicielstwie Republiki Federalnej Niemiec przy Wspólnotach Europejskich (1982); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki odpowiedzialny za sprawy związane z prawem wspólnotowym i prawem konkurencji (1983–1992); dyrektor departamentu ds. prawa Unii Europejskiej (1992–2007) w ministerstwie sprawiedliwości; przewodniczący niemieckiej delegacji do grupy roboczej Rady ds. Trybunału Sprawiedliwości; pełnomocnik rządu federalnego w wielu postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Santiago Soldevila Frago

urodzony w 1960 r.; dyplom prawa na uniwersytecie autonomicznym w Barcelonie (1983); sędzia (1985); od 1992 r. sędzia specjalizujący się w sprawach administracyjnych w sądzie odwoławczym (Tribunal Superior de Justicia) Wysp Kanaryjskich w Santa Cruz de Tenerife (1992 i 1993) oraz Audiencia Nacional (Madryt, maj 1998 – sierpień 2007), gdzie rozpoznawał sprawy z dziedziny prawa podatkowego (VAT) oraz skargi skierowane przeciwko przepisom wykonawczym ministra gospodarki o charakterze powszechnie obowiązującym, jak również jego decyzjom z zakresu pomocy państwa oraz odpowiedzialności majątkowej administracji, a także wszelkim decyzjom centralnych organów regulacyjnych w sektorach: bankowym, giełdowym, energetycznym, ubezpieczeń i konkurencji; referendarz trybunału konstytucyjnego (1993–1998); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Laurent Truchot

urodzony w 1962 r.; dyplom Institut d'études politiques w Paryżu (1984); absolwent École nationale de la magistrature (1986–1988); sędzia sądu powszechnego (tribunal de grande instance) w Marsylii (styczeń 1988 – styczeń 1990); sędzia w dyrekcji spraw cywilnych i pieczęci ministerstwa sprawiedliwości (styczeń 1990 – czerwiec 1992); zastępca dyrektora, następnie dyrektor biura w dyrekcji generalnej konkurencji, konsumentów i zwalczania nadużyć w ministerstwie gospodarki, finansów i przemysłu (czerwiec 1992 – wrzesień 1994); doradca techniczny ministra sprawiedliwości (wrzesień 1994 – maj 1995); sędzia tribunal de grande instance w Nîmes (maj 1995 – maj 1996); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości w gabinecie rzecznika generalnego P. Légera (maj 1996 – grudzień 2001); conseiller référendaire w trybunale kasacyjnym (Cour de cassation) (grudzień 2001 – sierpień 2007); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Sten Frimodt Nielsen

urodzony w 1963 r.; licencjat z prawa na uniwersytecie w Kopenhadze (1988); urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych (1988–1991); wykładowca prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytecie w Kopenhadze (1988–1991); sekretarz ambasady w stałym przedstawicielstwie Danii przy ONZ w Nowym Jorku (1991–1994); urzędnik w służbie prawnej ministerstwa spraw zagranicznych (1994–1995); profesor nadzwyczajny uniwersytetu w Kopenhadze (1995); radca, następnie główny radca w kancelarii premiera (1995–1998); minister radca w stałym przedstawicielstwie Danii przy Unii Europejskiej (1998–2001); radca specjalny w kancelarii premiera do spraw prawnych (2001–2002); dyrektor departamentu i radca prawny w kancelarii premiera (marzec 2002 – lipiec 2004); podsekretarz stanu i radca prawny w kancelarii premiera (sierpień 2004 – sierpień 2007); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Kevin O'Higgins

urodzony w 1946 r.; studia w Crescent College w Limerick, w Clongowes Wood College, w University College Dublin (B.A. degree i dyplom prawa europejskiego) oraz w Kings Inns; członek izby adwokackiej w Irlandii od 1968 r.; barrister (1968–1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986); sędzia w Circuit court (1986–1997); sędzia w High Court of Ireland (1997–2008); bencher of Kings Inns; przedstawiciel Irlandii w radzie konsultacyjnej sędziów europejskich (2000–2008); sędzia Sądu od dnia 15 września 2008 r.

Heikki Kanninen

urodzony w 1952 r.; absolwent wyższej szkoły handlowej w Helsinkach oraz wydziału prawa uniwersytetu w Helsinkach; referendarz w naczelnym sądzie administracyjnym Finlandii; sekretarz generalny komitetu ds. reformy systemu ochrony prawnej w administracji publicznej; główny administrator w naczelnym sądzie administracyjnym; sekretarz generalny komitetu ds. reformy postępowania sądowo administracyjnego, radca w departamencie legislacji ministerstwa sprawiedliwości; zastępca sekretarza Sądu EFTA; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia naczelnego sądu administracyjnego (1998–2005); członek komisji odwoławczej ds. uchodźców; wiceprzewodniczący komitetu ds. rozwoju fińskich organów sądowych; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.

Juraj Schwarcz

urodzony w 1952 r.; doktor prawa (uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, 1979); radca prawny w przedsiębiorstwie (1975–1990); sekretarz ds. rejestru handlowego przy sądzie rejonowym w Koszycach (1991); sędzia sądu rejonowego w Koszycach (styczeń–październik 1992); sędzia i prezes izby sądu okręgowego w Koszycach (listopad 1992–2009); sędzia delegowany izby handlowej sądu najwyższego Republiki Słowackiej (październik 2004 – wrzesień 2005); prezes kolegium prawa handlowego przy sądzie okręgowym w Koszycach (październik 2005 – wrzesień 2009); członek zewnętrzny wydziału prawa handlowego i gospodarczego uniwersytetu P.J. Šafárika w Koszycach (1997–2009); członek zewnętrzny zespołu wykładowców szkoły sądownictwa (2005–2009); sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.

Marc van der Woude

urodzony w 1960 r.; absolwent prawa (uniwersytet w Groningen, 1983); studia w Collège d'Europe (1983–1984); asystent w Collège d'Europe (1984–1986); wykładowca na uniwersytecie w Lejdzie (1986–1987); sprawozdawca w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1987–1989); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1989–1992); koordynator polityczny w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1992–1993); członek służb prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1995); członek palestry w Brukseli od 1995 r.; profesor na uniwersytecie Erazma w Rotterdamie od 2000 r.; autor licznych publikacji; sędzia Sądu od dnia 13 września 2010 r.

Dimitrios Gratsias

urodzony w 1957 r.; ukończył prawo na uniwersytecie w Atenach (1980); studia podyplomowe w zakresie prawa publicznego na uniwersytecie Paris I, Panthéon Sorbonne (1981); świadectwo uniwersyteckiego centrum studiów wspólnotowych i europejskich (uniwersytet Paris I) (1982); członek Conseil d'État na stanowisku auditeur (1985–1992); członek Conseil d'État na stanowisku maître des requêtes (1992–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–1996); członek stowarzyszony szczególnego sądu najwyższego Grecji (1998 i 1999); radca stanu w Conseil d'État (2005); członek specjalnego sądu do spraw dyscyplinarnych (2006); członek najwyższej rady sądownictwa administracyjnego (2008); inspektor sądownictwa administracyjnego (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 25 października 2010 r.

Andrei Popescu

urodzony w 1948 r.; absolwent prawa na uniwersytecie w Bukareszcie (1971); studia podyplomowe z zakresu międzynarodowego prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego, uniwersytet w Genewie (1973–1974); doktor prawa na uniwersytecie w Bukareszcie (1980); asystent stażysta (1971–1973), asystent tytularny (1974–1985), następnie wykładowca z zakresu prawa pracy na uniwersytecie w Bukareszcie (1985–1990); główny pracownik naukowy w instytucie badań naukowych w zakresie pracy i zabezpieczenia społecznego (1990–1991); zastępca dyrektora generalnego (1991–1992), następnie dyrektor (1992–1996) w ministerstwie pracy i polityki społecznej; wykładowca (1997), następnie profesor w krajowej szkole studiów politycznych i administracyjnych, Bukareszt (2000); sekretarz stanu w ministerstwie integracji europejskiej (2001–2005); szef departamentu w radzie legislacyjnej Rumunii (1996–2001 i 2005–2009); fundator i dyrektor rumuńskiego przeglądu prawa europejskiego; prezes rumuńskiego towarzystwa prawa europejskiego (2009–2010); pełnomocnik rządu rumuńskiego przed sądami Unii Europejskiej (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 26 listopada 2010 r.

Mariana Kynczewa

urodzona w 1958 r., absolwentka studiów prawniczych na uniwersytecie w Sofii (1979–1984); studia uzupełniające (tytuł master) w zakresie prawa europejskiego w Institut d'études européennes na wolnym uniwersytecie w Brukseli (2008–2009); specjalizacja w dziedzinie prawa gospodarczego i prawa własności intelektualnej; asesor sądowy w sądzie regionalnym w Sofii (1985–1986); doradca prawny (1986–1988); członek palestry w Sofii (1988–1992); dyrektor generalna biura obsługującego korpus dyplomatyczny w ministerstwie spraw zagranicznych (1992–1994); adwokat w Sofii (1994–2011) i Brukseli (2007–2011); arbiter w Sofii w sprawach handlowych; udział w tworzeniu aktów prawnych różnego rodzaju jako doradca prawny w parlamencie bułgarskim; sędzia Sądu od dnia 19 września 2011 r.

Emmanuel Coulon

urodzony w 1968 r.; studia prawnicze (uniwersytet Panthéon Assas w Paryżu); studia w dziedzinie zarządzania (uniwersytet Paris Dauphine); Collège d'Europe (1992); egzaminy wstępne do regionalnego centrum kształcenia w zawodzie adwokata w Paryżu; świadectwo członkostwa w palestrze w Brukseli; praktyka w zawodzie adwokata w Brukseli; laureat ogólnego konkursu Komisji Wspólnot Europejskich; referendarz w Sądzie Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich (gabinet prezesa A. Saggia w latach 1996–1998; gabinet prezesa B. Vesterdorfa w latach 1998–2002); szef gabinetu prezesa Sądu Pierwszej Instancji (2003–2005); sekretarz Sądu od dnia 6 października 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu w 2011 r.

Emmanuel Coulon, sekretarz Sądu od dnia 6 października 2005 r., jego mandat miał wygasnąć w dniu 5 października 2011 r., ale został odnowiony w dniu 13 kwietnia 2011 r. na okres od dnia 6 października 2011 r. do dnia 5 października 2017 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 19 września 2011 r.

W związku z rezygnacją Teodora Tchipeva przedstawiciele rządów państw członkowskich Unii Europejskiej mianowali na mocy decyzji z dnia 8 września 2011 r. Marianę Kynczewę sędzią Sądu Unii Europejskiej, na okres od dnia 12 września 2011 r. do dnia 31 sierpnia 2013 r.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2011 r.
do dnia 18 września 2011 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
E. MOAVERO MILANESI, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia
A. POPESCU, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 19 września 2011 r.
do dnia 15 listopada 2011 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
E. MOAVERO MILANESI, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia
A. POPESCU, sędzia
M. KYNCZEWA, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 16 listopada 2011 r.
do dnia 22 listopada 2011 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia
A. POPESCU, sędzia
M. KYNCZEWA, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 23 listopada 2011 r.
do dnia 31 grudnia 2011 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
H. KANNINEN, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia
A. POPESCU, sędzia
M. KYNCZEWA, sędzia

E. COULON, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Yeraris Christos (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), prezes w latach 1989–1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), prezes w latach 1995–1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), prezes w latach 1998–2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W.H. (1998–2010)
Vilaras Mihalis (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Moavero Milanesi Enzo (2006–2011)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010)

Prezesi:

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Sekretarz:

Jung Hans (1989–2005)

C – Statystyki Sądu

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2007–2011)
3. Rodzaje skarg (2007–2011)
4. Przedmiot skargi (2007–2011)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2007–2011)
6. Przedmiot skargi (2011)
7. Przedmiot skargi (2007–2011) (wyroki i postanowienia)
8. Skład orzekający (2007–2011)
9. Czas trwania postępowania w miesiącach (2007–2011) (wyroki i postanowienia)

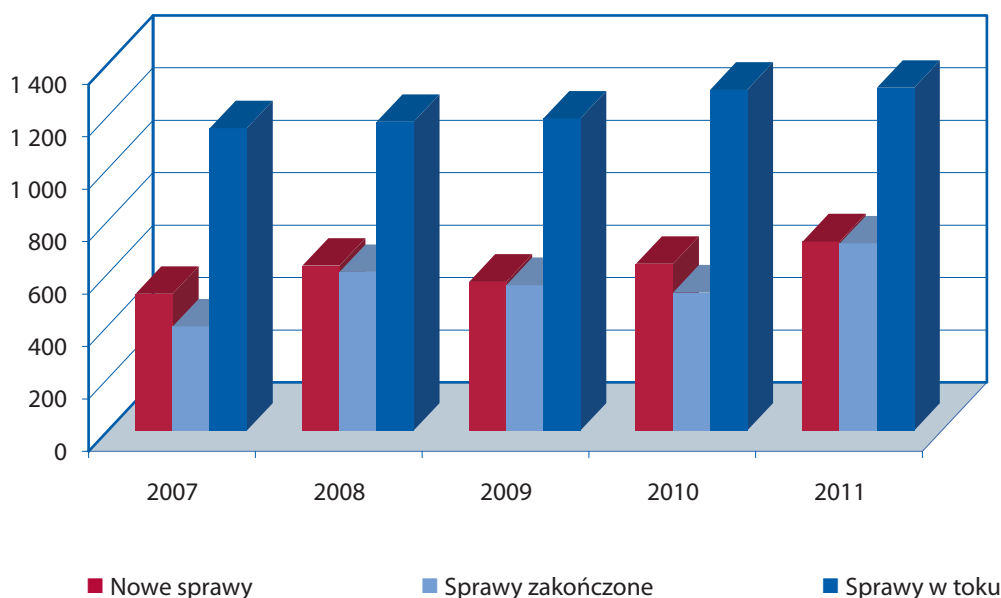
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

10. Rodzaje postępowań (2007–2011)
11. Przedmiot skargi (2007–2011)
12. Skład orzekający (2007–2011)

Różne

13. Środki tymczasowe (2007–2011)
14. Tryb przyspieszony (2007–2011)
15. Orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (1989–2011)
16. Podział odwołań do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowań (2007–2011)
17. Wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2011) (wyroki i postanowienia)
18. Wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Trybunałem Sprawiedliwości (2007–2011) (wyroki i postanowienia)
19. Ogólna tendencja (1989–2011) (nowe sprawy, sprawy zakończone i sprawy w toku)

1. **Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)^{1 2}**

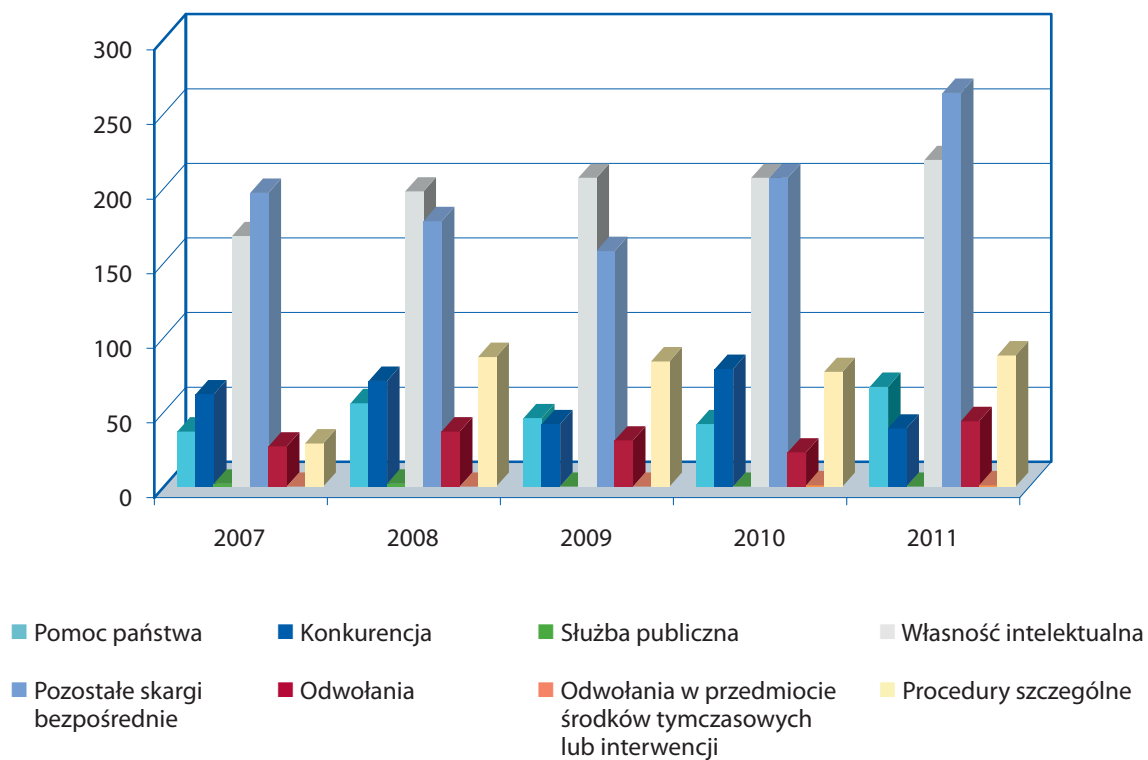
	2007	2008	2009	2010	2011
Nowe sprawy	522	629	568	636	722
Sprawy zakończone	397	605	555	527	714
Sprawy w toku	1154	1178	1191	1300	1308

¹ Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk uwzględnione zostały procedury szczególne.

Za „procedury szczególne” uznaje się: sprzeciw wobec wyroku zaocznego (art. 41 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 122 regulaminu postępowania przed Sądem), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 42 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 123 regulaminu postępowania przed Sądem), wznowienie postępowania (art. 44 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 125 regulaminu postępowania przed Sądem), wykładnię wyroku (art. 43 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 129 regulaminu postępowania przed Sądem), ustalenie wysokości kosztów (art. 92 regulaminu postępowania przed Sądem), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 96 regulaminu postępowania przed Sądem), sprostowanie wyroku (art. 84 regulaminu postępowania przed Sądem).

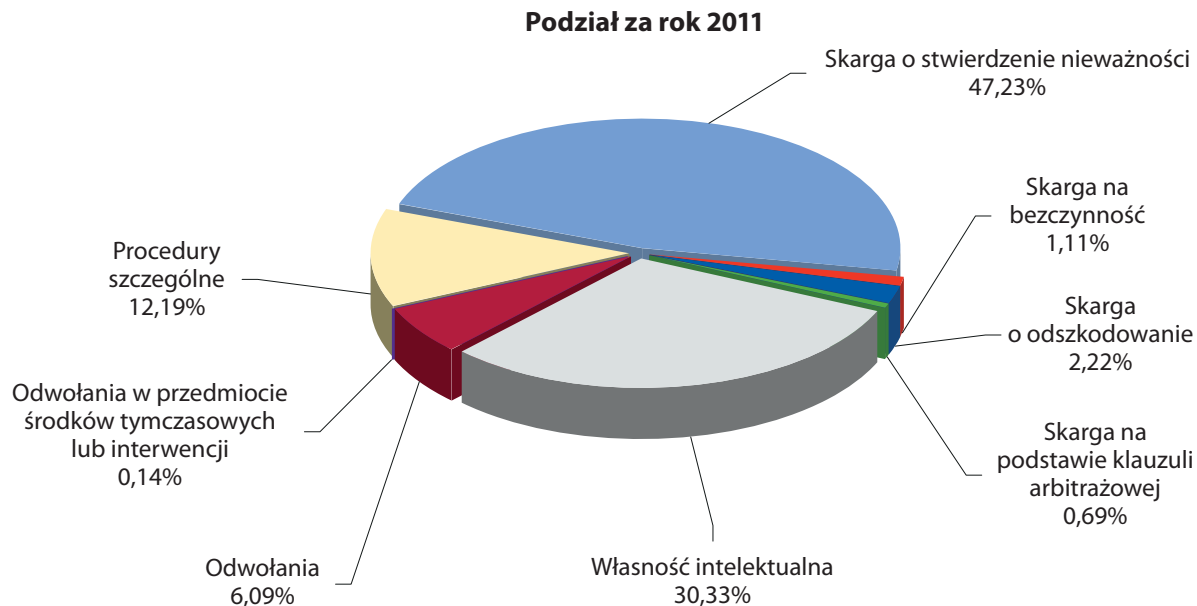
² Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk nie uwzględniono postępowań w przedmiocie środków tymczasowych.

2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pomoc państwa	37	56	46	42	67
Konkurencja	62	71	42	79	39
Służba publiczna	2	2			
Własność intelektualna	168	198	207	207	219
Pozostałe skargi bezpośrednie	197	178	158	207	264
Odwołania	27	37	31	23	44
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji				1	1
Procedury szczególne	29	87	84	77	88
Razem	522	629	568	636	722

3. Nowe sprawy – rodzaje skarg (2007–2011)

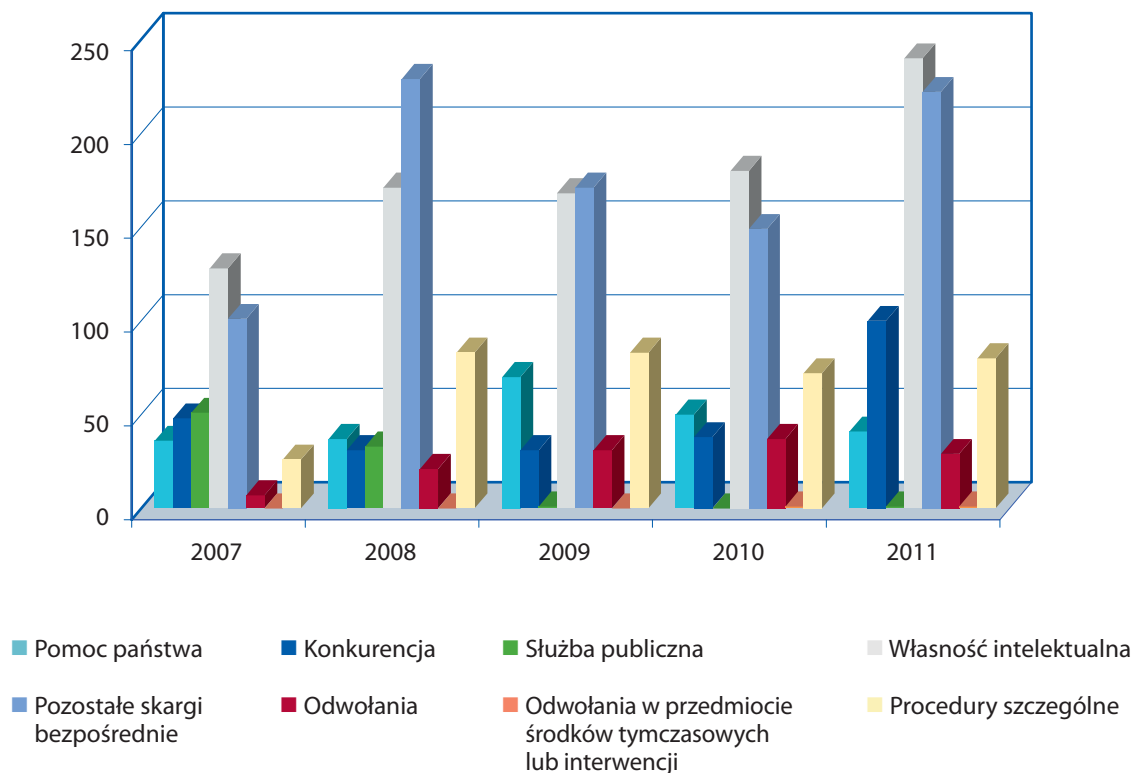
	2007	2008	2009	2010	2011
Skarga o stwierdzenie nieważności	251	269	214	304	341
Skarga na bezczynność	12	9	7	7	8
Skarga o odszkodowanie	27	15	13	8	16
Skarga na podstawie klauzuli arbitrażowej	6	12	12	9	5
Własność intelektualna	168	198	207	207	219
Służba publiczna	2	2			
Odwołania	27	37	31	23	44
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji				1	1
Procedury szczególne	29	87	84	77	88
Razem	522	629	568	636	722

4. Nowe sprawy – przedmiot skargi (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	4		6	3	4
Dostęp do dokumentów	11	22	15	19	21
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1	2	5	1	2
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1				2
Energia			2		1
Klauzula arbitrażowa	6	12	12	9	5
Konkurencja	62	71	42	79	39
Kultura	1		1		
Ochrona konsumentów		2			
Podatki	2			1	1
Polityka gospodarcza i pieniężna				4	4
Polityka handlowa	9	10	8	9	11
Polityka społeczna	5	6	2	4	5
Pomoc państwa	37	55	46	42	67
Prawo dotyczące przedsiębiorstw			1		
Prawo instytucjonalne	19	23	32	17	44
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	1		1		
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	3	3	2		1
Przystąpienie nowych państw członkowskich			1		
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)				8	3
Rolnictwo	46	14	19	24	22
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	17	6	6	24	3
Swoboda przedsiębiorczości		1			
Swoboda świadczenia usług		3	4	1	
Swobodny przepływ osób	4	1	1	1	
Swobodny przepływ towarów	1	1	1		
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	12	7	7	21	93
Środowisko	27	7	4	15	6
Transport	4	1		1	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	5	1	5	4	10
Własność intelektualna i przemysłowa	168	198	207	207	219
Wspólna polityka rybołówstwa	5	23	1	19	3
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa				1	
Zamówienia publiczne	11	31	19	15	18
Zbliżanie ustawodawstw	1				
Zdrowie publiczne	1	2	2	4	2
Łącznie traktat WE/TFUE	464	502	452	533	587
Łącznie traktat EWWiS		1			
Łącznie traktat EWEA				1	
Regulamin pracowniczy	29	39	32	25	47
Procedury szczególne	29	87	84	77	88
ŁĄCZNIE	522	629	568	636	722

¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2007–2009 zostały w związku z tym preredagowane.

5. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pomoc państwa	36	37	70	50	41
Konkurencja	48	31	31	38	100
Służba publiczna	51	33	1		1
Własność intelektualna	128	171	168	180	240
Pozostałe skargi bezpośrednie	101	229	171	149	222
Odwołania	7	21	31	37	29
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji				1	1
Procedury szczególne	26	83	83	72	80
Razem	397	605	555	527	714

6. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2011)

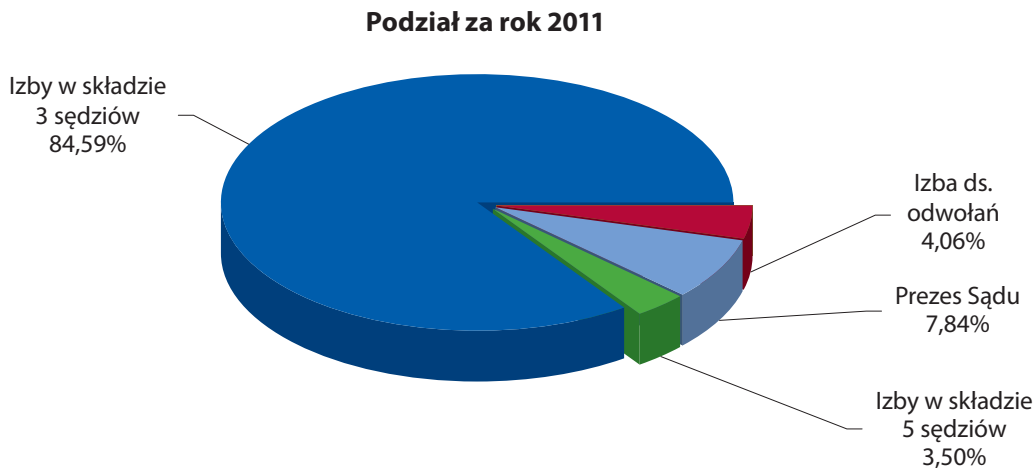
	Wyroki	Postanowienia	Razem
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	4	5
Dostęp do dokumentów	11	12	23
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej		5	5
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1	1
Klauzula arbitrażowa	2	4	6
Konkurencja	91	9	100
Ochrona konsumentów	1		1
Polityka gospodarcza i pieniężna		3	3
Polityka handlowa	8	2	10
Polityka społeczna	2	3	5
Pomoc państwa	21	20	41
Prawo instytucjonalne	8	28	36
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)		4	4
Rolnictwo	13	13	26
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	6	3	9
Swoboda świadczenia usług	2	1	3
Swobodny przepływ osób	2		2
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	4	28	32
Środowisko	11	11	22
Transport		1	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	1		1
Własność intelektualna i przemysłowa	178	62	240
Wspólna polityka rybołówstwa		5	5
Zamówienia publiczne	13	2	15
Zdrowie publiczne	2	1	3
Łącznie traktat WE/TFUE	377	222	599
Łącznie traktat EWEA		1	1
Regulamin pracowniczy	16	18	34
Procedury szczególne		80	80
ŁĄCZNIE	393	321	714

7. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2007–2011)¹ (wyroki i postanowienia)

	2007	2008	2009	2010	2011
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	1	1	3	5
Dostęp do dokumentów	7	15	6	21	23
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	4	2		4	5
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport				1	1
Energia				2	
Klauzula arbitrażowa	10	9	10	12	6
Konkurencja	38	31	31	38	100
Kultura		1	2		
Ochrona konsumentów				2	1
Podatki		2		1	
Polityka gospodarcza i pieniężna	1	1		2	3
Polityka handlowa	4	12	6	8	10
Polityka przemysłowa	1				
Polityka społeczna	4	2	6	6	5
Pomoc państwa	36	37	70	50	41
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1			1	
Prawo instytucjonalne	10	22	20	26	36
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)		2	2		
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	2	1	3		
Przystąpienie nowych państw członkowskich			1		
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)					4
Rolnictwo	13	48	46	16	26
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	5	42	3	2	9
Swoboda przedsiębiorczości		1			
Swoboda świadczenia usług	1		2	2	3
Swobodny przepływ osób	4	2	1		2
Swobodny przepływ towarów		2	3		
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	3	6	8	10	32
Środowisko	10	17	9	6	22
Transport	1	3		2	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	3	6	10	4	1
Własność intelektualna i przemysłowa	129	171	169	180	240
Wspólna polityka rybołówstwa	4	4	17		5
Zamówienia publiczne	7	26	12	16	15
Zbliżanie ustawodawstw	1	1			
Zdrowie publiczne	2	1	1	2	3
Łącznie traktat WE/TFUE	302	468	439	417	599
Łącznie traktat EWWiS	10				
Łącznie traktat EWEA	1		1		1
Regulamin pracowniczy	58	54	32	38	34
Procedury szczególne	26	83	83	72	80
ŁĄCZNIE	397	605	555	527	714

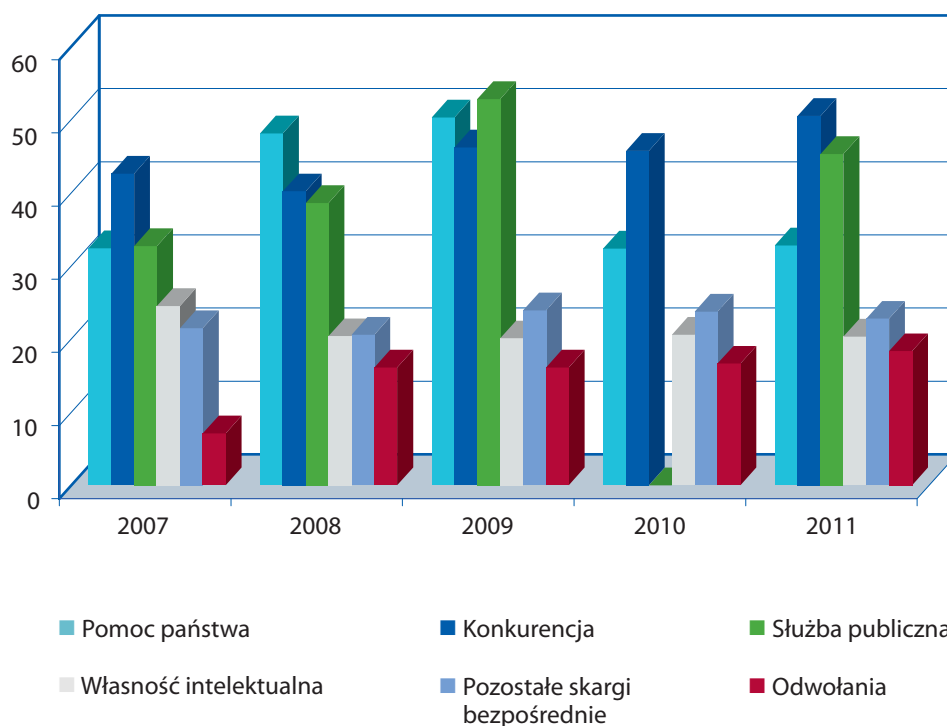
¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2007–2009 zostały w związku z tym przerezegowane.

8. Sprawy zakończone – skład orzekający (2007–2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem
Wielka izba	2		2								2	2			
Izba ds. odwołań	3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37	15	14	29
Prezes Sądu		16	16		52	52		50	50		54	54		56	56
Izby w składzie 5 sędziów	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8	19	6	25
Izby w składzie 3 sędziów	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423	359	245	604
Sąd w składzie jednego sędziego	2		2							3		3			
Razem	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527	393	321	714

9. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2007–2011)¹ (wyroki i postanowienia)

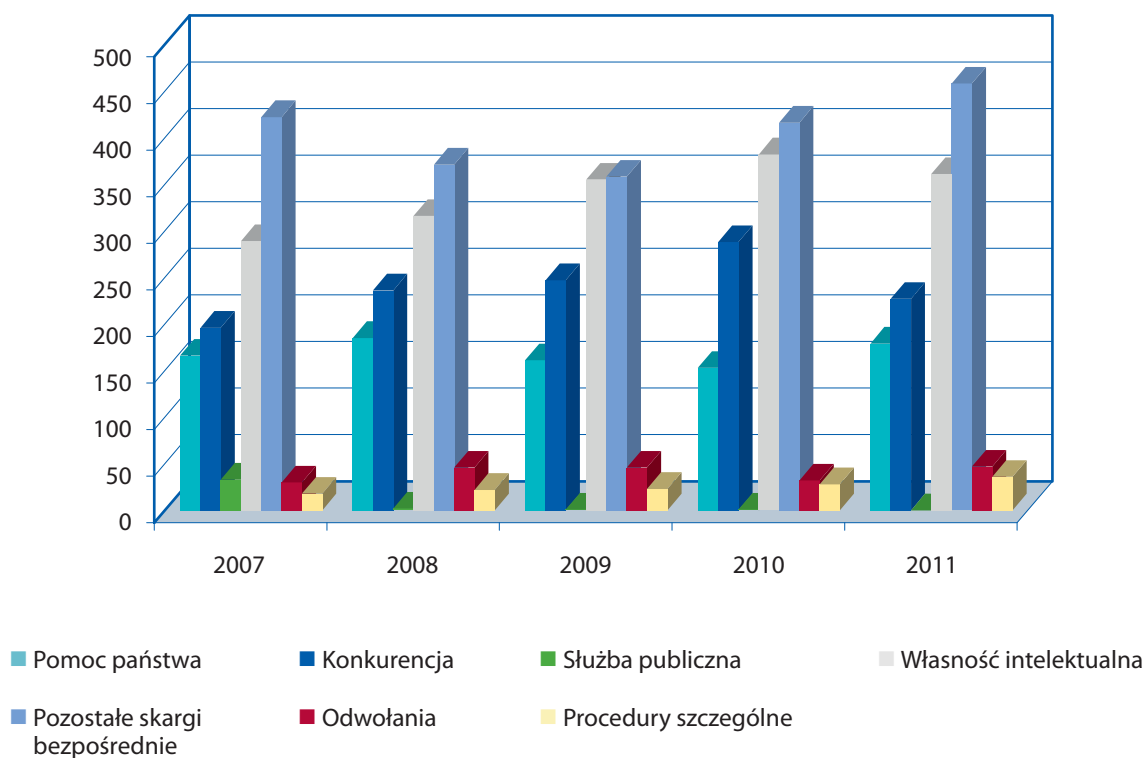

	2007	2008	2009	2010	2011
Pomoc państwa	32,4	48,1	50,3	32,4	32,8
Konkurencja	42,6	40,2	46,2	45,7	50,5
Służba publiczna	32,7	38,6	52,8		45,3
Własność intelektualna	24,5	20,4	20,1	20,6	20,3
Pozostałe skargi bezpośrednie	21,5	20,6	23,9	23,7	22,8
Odwołania	7,1	16,1	16,1	16,6	18,3

¹ Przy obliczaniu średniego czasu trwania postępowania nie uwzględnia się: spraw, w których orzeka się wyrokiem wstępnym; procedur szczególnych; odwołań od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji; spraw przekazanych przez Trybunał Sprawiedliwości w następstwie zmiany podziału właściwości między Trybunałem Sprawiedliwości a Sądem; spraw przekazanych przez Sąd w następstwie rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej.

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

10. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pomoc państwa	166	185	161	153	179
Konkurencja	196	236	247	288	227
Służba publiczna	33	2	1	1	
Własność intelektualna	289	316	355	382	361
Pozostałe skargi bezpośrednie	422	371	358	416	458
Odwołania	30	46	46	32	47
Procedury szczególne	18	22	23	28	36
Razem	1154	1178	1191	1300	1308

11. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – przedmiot skargi (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	4	3	8	8	7
Dostęp do dokumentów	28	35	44	42	40
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	3	3	8	5	2
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1	1	1		1
Energia			2		1
Klauzula arbitrażowa	17	20	22	19	18
Konkurencja	196	236	247	288	227
Kultura	2	1			
Ochrona konsumentów	1	3	3	1	
Podatki	2				1
Polityka gospodarcza i pieniężna	1			2	3
Polityka handlowa	33	31	33	34	35
Polityka społeczna	6	10	6	4	4
Pomoc państwa	166	184	160	152	178
Prawo dotyczące przedsiębiorstw			1		
Prawo instytucjonalne	28	29	41	32	40
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	5	3	2	2	2
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	1	3	2	2	3
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)				8	7
Rolnictwo	118	84	57	65	61
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	49	13	16	38	32
Swoboda świadczenia usług		3	5	4	1
Swobodny przepływ osób	3	2	2	3	1
Swobodny przepływ towarów	3	2			
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	18	19	18	29	90
Środowisko	40	30	25	34	18
Transport	4	2	2	1	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	16	11	6	6	15
Własność intelektualna i przemysłowa	290	317	355	382	361
Wspólna polityka rybołówstwa	5	24	8	27	25
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa				1	1
Zamówienia publiczne	29	34	41	40	43
Zbliżanie ustawodawstw	1				
Zdrowie publiczne	2	3	4	6	5
Łącznie traktat WE/TFUE	1072	1106	1119	1235	1223
Łącznie traktat EWWiS		1	1	1	1
Łącznie traktat EWEA	1	1		1	
Regulamin pracowniczy	63	48	48	35	48
Procedury szczególne	18	22	23	28	36
ŁĄCZNIE	1154	1178	1191	1300	1308

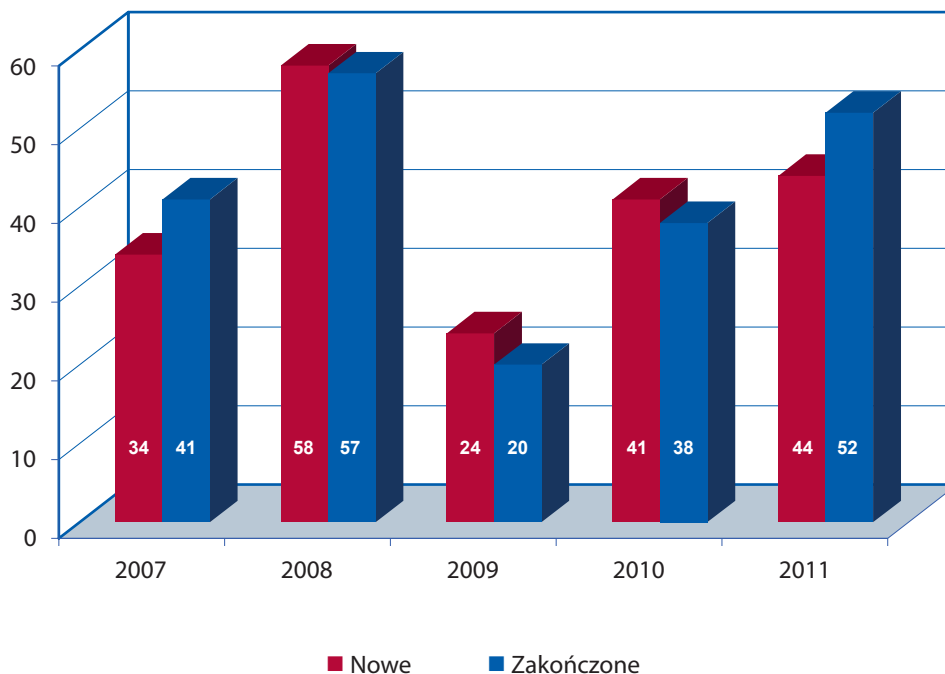
¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2007–2009 zostały w związku z tym przeredagowane.

12. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Izba ds. odwołań	30	46	46	32	51
Prezes Sądu				3	3
Izby w składzie 5 sędziów	75	67	49	58	16
Izby w składzie 3 sędziów	971	975	1 019	1 132	1 134
Sąd w składzie jednego sędziego			2		
Bez przydziału	78	90	75	75	104
Razem	1154	1178	1191	1300	1308

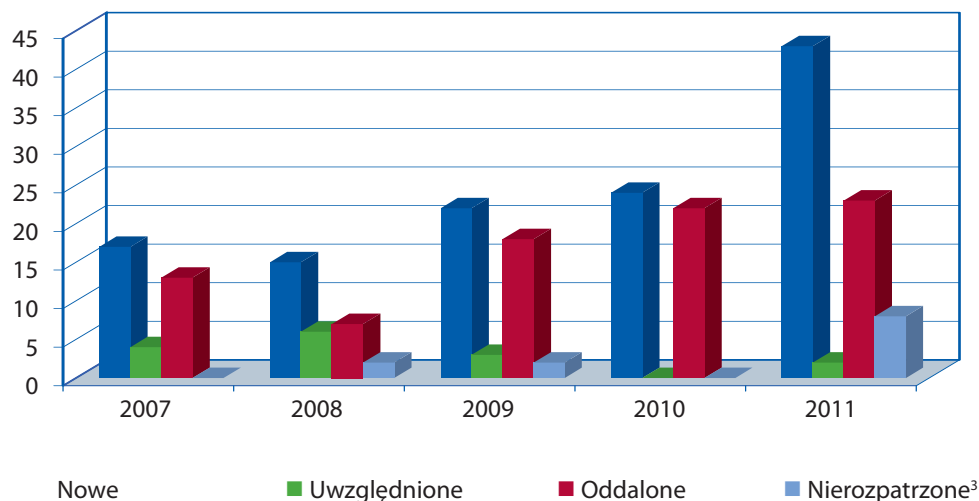
13. Różne – środki tymczasowe (2007–2011)

Podział za rok 2011

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Zakończone postępowania w przedmiocie środków tymczasowych	Rozstrzygnięcie		
			Uwzględnienie	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	Oddalenie
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	1			1
Dostęp do dokumentów	1				
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1	1		1	
Klauzula arbitrażowa	1	1			1
Konkurencja	5	12	2		10
Pomoc państwa	9	13		3	10
Prawo instytucjonalne	4	5		1	4
Regulamin pracowniczy	1	1			1
Rolnictwo	2	2			2
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	11	9		3	6
Środowisko	2	2			2
Unia celna i wspólna taryfa celna	1	1			1
Zamówienia publiczne	5	4			4
Razem	44	52	2	8	42

14. Różne – tryb przyspieszony (2007–2011)^{1 2}

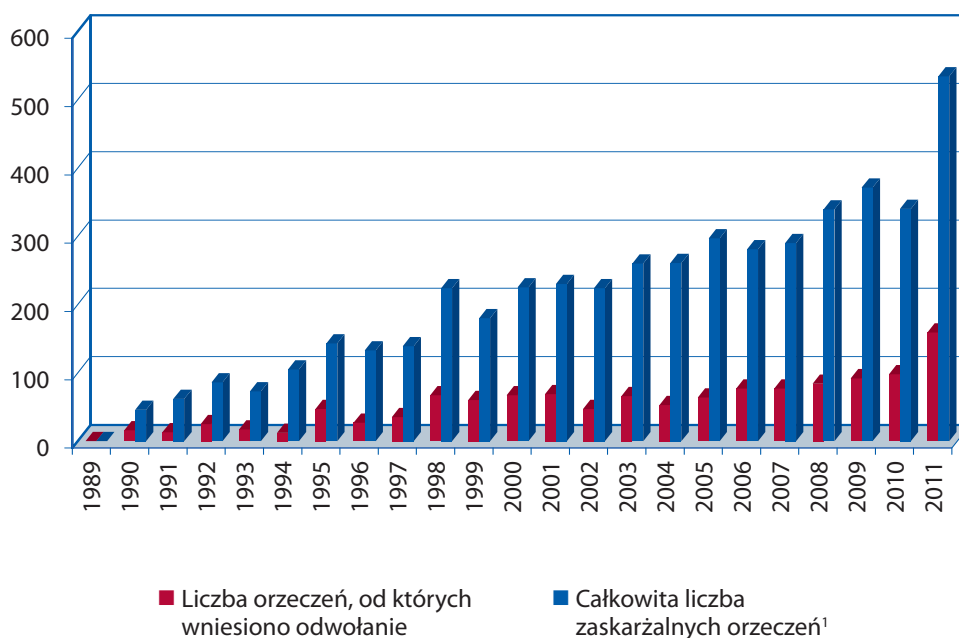
	2007				2008				2009				2010				2011			
	Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie		
		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone ³		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone ³		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone ³		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone ³		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone ³
Dostęp do dokumentów	1		1		2		2		4		4					2		1		
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej													1		1					
Klauzula arbitrażowa					1		1													
Konkurencja	1		1		1		1		2		2		3		3		4		4	
Polityka handlowa	2	1				1			2		2						3		2	
Polityka społeczna																	1			
Pomoc państwa	1		2		1		1						7		5				2	
Postępowanie									1		1									
Prawo instytucjonalne					1		1		1		1						1		1	
Regulamin pracowniczy					1					1										
Rolnictwo			1		1				2		3									
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna													1		1					
Swoboda świadczenia usług									1		1									
Środki ograniczające (działania zewnętrzne)	3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10		30	2	12	
Środowisko	7	1	6						1			1					2		2	
Zamówienia publiczne	2		1		3	1	3		2		2		2		2					
Zdrowie publiczne									1		1									
Razem	17	4	13		15	6	7	2	22	3	18	2	24		22		43	2	23	
																			8	

¹ Na podstawie art. 76a regulaminu postępowania przed Sądem sprawa przed Sądem może być rozpoznana w trybie przyspieszonym. Przepis ten obowiązuje od dnia 1 lutego 2001 r.

² Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2007–2009 zostały w związku z tym przerezegowane.

³ Do kategorii „nierozpatrzone” zalicza się następujące przypadki: cofnięcie wniosku, cofnięcie skargi oraz sytuacje, gdy skarga została rozstrzygnięta postanowieniem przed wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym.

15. Różne – orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (1989–2011)

	Liczba orzeczeń, od których wniesiono odwołanie	Całkowita liczba zaskarżalnych orzeczeń ¹	Odsetek orzeczeń, od których wniesiono odwołanie
1989			
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	224	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	77	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	340	29%
2011	159	534	30%

¹ Całkowita liczba orzeczeń zaskarżalnych – wyroki, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych i oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta oraz wszystkie inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem wykreślenia i przekazania – w odniesieniu do których upłynął termin do wniesienia odwołania lub od których odwołanie zostało wniesione.

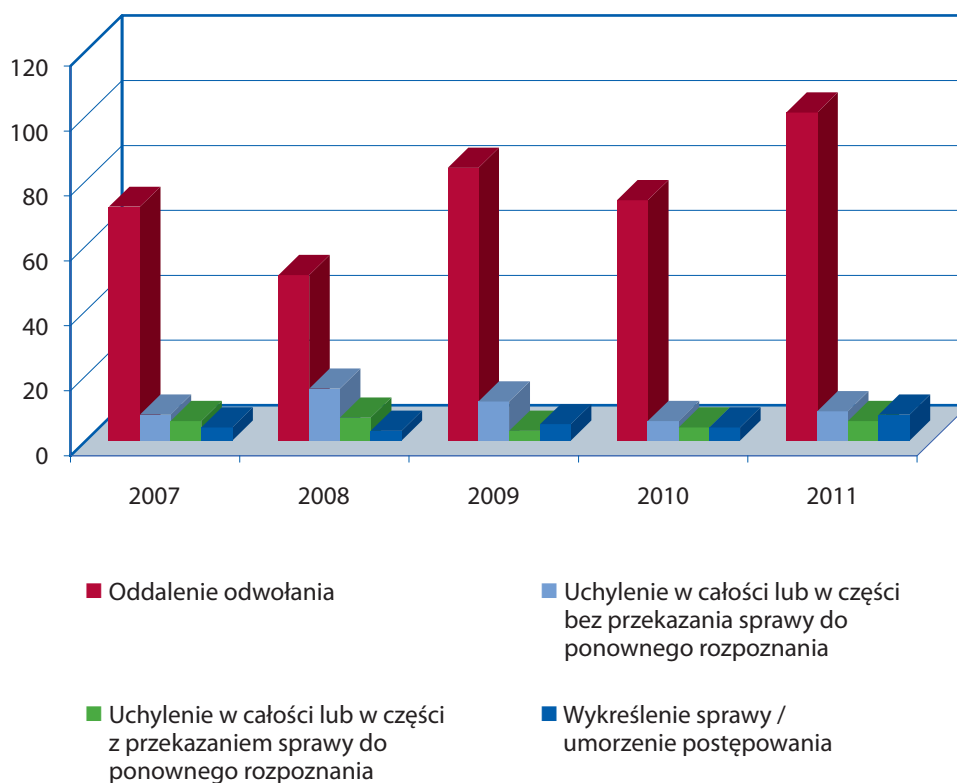
16. Różne – podział odwołań do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowania (2007–2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%
Pomoc państwa	11	30	37%	4	19	21%	23	51	45%	17	35	49%	10	37	27%
Konkurencja	13	33	39%	7	26	27%	11	45	24%	15	33	45%	50	90	56%
Służba publiczna	10	53	19%	9	31	29%	1	3	33%				1	1	100%
Własność intelektualna	14	64	22%	24	105	23%	25	153	16%	32	140	23%	39	201	19%
Pozostałe skargi bezpośrednie	29	110	26%	40	158	25%	32	119	27%	34	132	26%	59	205	29%
Razem	77	290	27%	84	339	25%	92	371	25%	98	340	29%	159	534	30%

17. Różne – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2011) (wyroki i postanowienia)

	Oddalenie odwołań	Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	Razem
Dostęp do dokumentów	2				2
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1				1
Konkurencja	10	4		2	16
Polityka handlowa	1				1
Polityka społeczna	1				1
Pomoc państwa	34	3	2	1	40
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1				1
Prawo instytucjonalne	15		2	1	18
Rolnictwo	2				2
Środowisko				1	1
Własność intelektualna i przemysłowa	27	2	2	3	34
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2				2
Zamówienia publiczne	4				4
Zasady prawa Unii	1				1
Razem	101	9	6	8	124

18. Różne – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2007–2011) (wyroki i postanowienia)

	2007	2008	2009	2010	2011
Oddalenie odwołania	72	51	84	74	101
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	8	16	12	6	9
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	6	7	3	4	6
Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	4	3	5	4	8
Razem	90	77	104	88	124

19. Różne – ogólna tendencja (1989–2011)

(nowe sprawy, sprawy zakończone i sprawy w toku)

	Nowe sprawy ¹	Sprawy zakończone ²	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
Razem	9333	8025	

¹ 1989 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał 153 sprawy do nowo powstałego Sądu.
 1993 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 451 spraw wskutek pierwszego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.
 1994 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 14 spraw wskutek drugiego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.
 2004–2005 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 25 spraw wskutek trzeciego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.

² 2005–2006 – Sąd przekazał 118 spraw do nowo powstałego Sądu do spraw Służby Publicznej.

Rozdział III

Sąd do spraw Służby Publicznej

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2011 r.

Prezes Sean Van Raepenbusch

1. W 2011 r. zostało zastąpionych trzech członków, których kadencja dobiegła końca. Była to pierwsza gruntowna zmiana składu Sądu do spraw Służby Publicznej od jego utworzenia¹.

2. Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej odnotowały w 2011 r. kolejny duży wzrost liczby wniesionych spraw (159) w porównaniu z rokiem poprzednim (139), który i tak już charakteryzował się znaczącym wzrostem skarg (111 w 2008 r. i 113 w 2009 r.).

Liczba spraw zakończonych (166) jest dużo wyższa od liczby spraw zakończonych w poprzednim roku (129) i stanowi najlepszy wynik ilościowy Sądu do spraw Służby Publicznej od jego utworzenia².

Tym samym liczba spraw w toku nieznacznie spadła w stosunku do ostatniego roku (178 w dniu 31 grudnia 2011 r. w porównaniu z 185 w dniu 31 grudnia 2010 r.). Można również zauważyć, że przeciętny czas trwania postępowania zmniejszył się znacząco (14,2 miesiąca w 2011 r. w porównaniu z 18,1 miesiąca w 2010 r.)³ z uwagi na wzrost liczby zakończonych spraw, w szczególności w drodze postanowień (90 w 2011 r. w porównaniu z 40 w 2010 r.).

W 2011 r. 44 orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej zostały poddane procedurze odwołania przed Sądem Unii Europejskiej. W tym samym okresie Sąd Unii Europejskiej oddalił 23 odwołania od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej, a uchylił siedem jego orzeczeń w części lub w całości, przy czym cztery sprawy będące przedmiotem uchylonych orzeczeń zostały skierowane do Sądu do spraw Służby Publicznej celem ponownego rozpoznania.

Osiem spraw zakończono w drodze ugody, co stanowi spadek w porównaniu z poprzednim rokiem (12) i powrót do poziomu z lat 2007 i 2008 (7).

3. Poniżej przedstawione zostaną najbardziej istotne orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej. Ponieważ w dziedzinie zastosowania środków tymczasowych⁴, kosztów postępowania oraz pomocy w zakresie kosztów postępowania nie pojawiło się żadne nowe ważne rozstrzygnięcie, rubryki poświęcone tym kwestiom zostały w tym roku pominięte w sprawozdaniu.

¹ Jeden sędzia został zastąpiony w 2009 r. w związku z mianowaniem na członka Sądu Pierwszej Instancji.

² Wskutek wyroku z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie C-40/10 Komisja przeciwko Radzie Sąd mógł zakończyć w drodze postanowienia 15 spraw, wniesionych na rozliczenia wynagrodzenia po wydaniu rozporządzenia Rady (UE, Euratom) nr 1296/2009 z dnia 23 grudnia 2009 r. dostosowującego ze skutkiem od dnia 1 lipca 2009 r. wynagrodzenia i emerytury urzędników i innych pracowników Unii Europejskiej, a także współczynniki korygujące stosowane w odniesieniu do wynagrodzeń i emerytur.

³ Bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia.

⁴ Prezes Sądu do spraw Służby Publicznej wydał w minionym roku siedem postanowień w sprawie zastosowania środków tymczasowych. Trzy z nich przyjęły postać postanowień w sprawie wykreślenia sprawy lub umorzenia postępowania.

I. Kwestie proceduralne

Właściwość Sądu do spraw Służby Publicznej

W wyroku z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie F-121/07 *Strack przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej uznał swą właściwość do rozpoznawania wniesionych na podstawie art. 236 WE skarg o stwierdzenie nieważności odmownych decyzji instytucji Unii w sprawie uwzględnienia wniosku urzędnika o dostęp do dokumentów na podstawie rozporządzenia nr 1049/2001⁵, jeśli podstawą omawianego wniosku jest stosunek pracy wiążący urzędnika z rozpatrywaną instytucją.

Przesłanki dopuszczalności

1. Terminy

W braku jasnych uregulowań w aktach EBI dotyczących terminów proceduralnych mających zastosowanie do członków jego personelu Sąd do spraw Służby Publicznej w kilku orzeczeniach dokonał analogicznego zastosowania terminów przewidzianych w regulaminie pracowniczym (wyroki: z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie F-49/10 *De Nicola przeciwko EBI*; z dnia 28 września 2011 r. w sprawie F-13/10 *De Nicola przeciwko EBI*; postanowienie z dnia 4 lutego 2011 r. w sprawie F-34/10 *Arango Jaramillo i in. przeciwko EBI*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej).

2. Przestrzeganie postępowania poprzedzającego wniesienie skargi

W wyroku z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie F-50/09 *Missir Mamachi di Lusignano przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że dopuszczalność żądań odszkodowawczych opartych na różnych elementach szkody należy zbadać w świetle każdego z tych elementów szkody. Tym samym, aby żądania dotyczące elementu szkody były dopuszczalne, konieczne jest, by ten element szkody był podniesiony we wniosku odszkodowawczym skierowanym do administracji, a następnie by złożono zażalenie na odmowne rozstrzygnięcie w sprawie tego wniosku.

3. Złożony proces mający swe źródło w umowie o pracę

Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM) zaproponował swoim pracownikom umowę o pracę na czas nieokreślony zawierającą klauzulę o rozwiązaniu stosunku pracy, w wypadku, gdy zainteresowani nie zostaną wpisani na listę rezerwy kadrowej utworzonej po zakończeniu konkursu otwartego. W wyroku z dnia 15 września 2011 r. w sprawie F-102/09 *Bennett i in. przeciwko OHIM* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że takie rozwiązanie przypomina złożony proces obejmujący pewną liczbę ściśle ze sobą związanych decyzji, od zawarcia w umowach klauzuli rozwiązującej po wydanie, po utworzeniu listy rezerwy kadrowej, decyzji w sprawie rozwiązania stosunków pracy. W rezultacie stwierdził, że w drodze wyjątku dozwolone było podniesienie niezgodności z prawem spornej klauzuli na poparcie żądań stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie rozwiązania umów o pracę w ramach omawianego procesu.

⁵ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

Postępowanie sądowe

1. Dokumenty poufne

W ww. wyroku w sprawie *Missir Mamachi di Lusignano przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej ustanowił zasadę, zgodnie z którą wyłącznie nadrzędne względy, dotyczące między innymi ochrony praw podstawowych, mogą uzasadnić to, że dokument niejawnny wyjątkowo zostanie dołączony do akt sprawy oraz przekazany wszystkim stronom bez zgody administracji. W braku podobnych okoliczności i w świetle art. 44 § 1 regulaminu postępowania Sąd do spraw Służby Publicznej zwraca się do administracji o sporządzenie jawnego streszczenia tego dokumentu. Stwierdziwszy jednak, że omawiane streszczenie nie pozwalało skarżącemu na powołanie się na jego prawo do skutecznej ochrony sądowej i że wykluczone było przyznanie dostępu do tego dokumentu nawet wyłącznie samemu adwokatowi w pomieszczeniach sądu, Sąd do spraw Służby Publicznej odstąpił od zastosowania ww. przepisu i oparł się na istotnych fragmentach rozpatrywanego dokumentu po to, by móc orzekać z pełną znajomością stanu rzeczy, i to mimo iż dokument nie został przekazany zainteresowanemu.

2. Interwencja

W dwóch postanowieniach z dnia 19 lipca 2011 r. w sprawie F-105/10 i w sprawie F-127/10 *Bömcke przeciwko EBI* Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że kolegium przedstawicieli personelu EBI stanowi odpowiednik komitetów pracowniczych w instytucjach, podlegających regulaminowi pracowniczemu i przypomniał, że te ostatnie mają charakter organów wewnętrznych instytucji i dlatego pozbawione są zdolności sądowej. W związku z tym odrzucił jako niedopuszczalny wniosek o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta złożony przez wspomniane kolegium.

W postanowieniu w sprawie F-105/10 *Bömcke przeciwko EBI* Sąd do spraw Służby Publicznej wywiódł z orzecznictwa, zgodnie z którym w sporach wyborczych dotyczących organów przedstawicielskich personelu każdy pracownik czerpie ze swego statusu wyborcy interes wystarczający do wniesienia skargi mającej na celu zapewnienie, że przedstawiciele personelu są wybierani na podstawie systemu wyborczego zgodnego z przepisami regulaminu pracowniczego, że członkowie personelu czerpią również ze swego statusu wyborcy bezpośredni i aktualny interes w rozwiązaniu sporu dotyczącego pozbawienia funkcji z urzędu już wybranego przedstawiciela personelu. W rezultacie ich wniosek o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta został uznany za dopuszczalny.

3. Koszty

Jeśli instytucja, organ lub jednostka organizacyjna Unii Europejskiej skorzystały z pomocy adwokata, pojawia się pytanie, czy i pod jakimi warunkami wynagrodzenie wypłacone temu adwokatowi stanowi „koszty podlegające zwrotowi” w rozumieniu art. 91 lit. b) regulaminu postępowania.

Sąd do spraw Służby Publicznej zauważył w tym względzie w postanowieniu z dnia 27 września 2011 r. w sprawie F-55/08 *DEP De Nicola przeciwko EBI*, że automatyczna odmowa postrzegania tego wynagrodzenia jako kosztów niezbędnych, a więc podlegających zwrotowi, uzasadniona tym, że administracja jakoby nie ma obowiązku zapewnienia sobie wsparcia adwokata, byłaby sprzeczna z uprawnieniem nierozzerwalnie związanym z wykonywaniem prawa do obrony. Niemniej jednak Sąd do spraw Służby Publicznej zauważył również, że wszyscy pracownicy Unii powinni mieć możliwość dostępu do wymiaru sprawiedliwości na takich samych warunkach, a skuteczność ich prawa do środka zaskarżenia nie powinna zależeć od tego, jakiego wyboru dokonał ich pracodawca w zakresie organizacji swoich służb lub budżetu. Orzekł on również, że instytucja, która zamierza

uzyskać zwrot wynagrodzenia wypłaconego adwokatowi, powinna wykazać na podstawie obiektywnego uzasadnienia, że to honorarium stanowi „wydatek niezbędny” w związku z postępowaniem. A to poprzez wykazanie między innymi, że z przyczyn o charakterze czasowym i przejściowym, związanych między innymi z chwilowym przeciążeniem pracą lub nieprzewidzianą absencją personelu jej służby prawnej, lub poprzez wykazanie, że wobec skarżącego, który wniósł obszerne lub liczne skargi, instytucja byłaby zmuszona, gdyby nie skorzystała z pomocy adwokata, do skierowania do ich obsługi swoich zasobów kadrowych w nieproporcjonalnym wymiarze.

Wreszcie Sąd do spraw Służby Publicznej uściślił, że całkowita liczba godzin pracy, która może okazać się obiektywnie niezbędna, powinna być zasadniczo liczona jako jedna trzecia liczby godzin, jakich potrzebowałby ten adwokat, gdyby nie mógł korzystać z efektów pracy wcześniej wykonanej przez służbę prawną instytucji.

4. Wznowienie postępowania

Sąd do spraw Służby Publicznej po raz pierwszy w minionym roku wypowiedział się w przedmiocie skarg o wznowienie postępowania wniesionych na podstawie art. 44 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz art. 119 regulaminu postępowania.

W jednej ze spraw wyrok, w odniesieniu do którego wystąpiono o wznowienie postępowania, został częściowo uchylony wskutek odwołania przed Sądem Unii Europejskiej. Skarżący wnosił natomiast o wznowienie postępowania w odniesieniu do wyroku Sądu do spraw Służby Publicznej w całości. Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że żądania skargi o wznowienie postępowania były niedopuszczalne w tej ich części, w odniesieniu do której wyrok wydany przez sąd odwoławczy zastąpił wyrok w pierwszej instancji. Ponadto z uwagi na to, że wnoszący skargę o wznowienie postępowania nie podważał wyroku wydanego na podstawie odwołania, jego wniosek w konsekwencji nie pociągnął za sobą przekazania sprawy do Sądu Unii Europejskiej na podstawie art. 8 ust. 2 załącznika I do statutu Trybunału (wyrok z dnia 15 czerwca 2011 r. w sprawie F-17/05 REV *de Brito Sequeira Carvalho przeciwko Komisji*).

Ponadto w kilku wyrokach z dnia 20 września 2011 r.: w sprawie F-45/06 REV *De Buggenoms i in. przeciwko Komisji*, w sprawach połączonych F-8/05 REV i F-10/05 REV *Fouwels i in. przeciwko Komisji* oraz w sprawie F-103/06 REV *Saintraint przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że postanowienie o wykreśleniu sprawy z rejestru na podstawie art. 74 regulaminu postępowania ogranicza się do przyjęcia do wiadomości woli skarżącego co do cofnięcia skargi oraz braku uwag strony pozwanej, w ten sposób, że w braku zajęcia przez sąd Unii stanowiska odnośnie do kwestii podniesionych w sprawie nie mamy do czynienia w tym przypadku z orzeczeniem, które może być przedmiotem wznowienia postępowania w rozumieniu art. 119 regulaminu postępowania.

Co więcej, Sąd do spraw Służby Publicznej, opierając się na okoliczności, że adwokat reprezentujący jedną ze stron zasadniczo nie musi przedstawić pełnomocnictwa, stwierdził, że w postępowaniu o wznowienie postępowania nie można orzekać, że cofnięcie skargi jest nieważne względem pewnych skarżących z uwagi na fakt, że ich pełnomocnik działał bez ich umocowania.

II. Co do istoty

Zasady ogólne

1. Możliwość powoływania się na dyrektywy

Podążając ścieżką wytyczoną przez wcześniejsze orzecznictwo, zgodnie z którym w pewnym zakresie wobec instytucji można powoływać się na dyrektywy, jakie te przyjmują w stosunku do państw członkowskich, Sąd do spraw Służby Publicznej zauważył w wyroku z dnia 15 marca 2011 r. w sprawie F-120/07 *Strack przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, że celem dyrektywy 2003/88⁶ jest ustalenie minimalnych wymogów bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w zakresie organizacji czasu pracy, a tym samym na podstawie art. 1e ust. 2 regulaminu pracowniczego zadaniem Komisji jest zagwarantowanie ich przestrzegania w stosowaniu i wykładni norm regulaminu pracowniczego dotyczących w szczególności corocznych urlopów wypoczynkowych.

2. Prawo do obrony

Uznając, że okoliczność zobowiązania administracji do wysłuchania każdego zainteresowanego pracownika przed wydaniem aktu dla niego niekorzystnego stanowiłaby nieproporcjonalne dla niej obciążenie, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w wyroku z dnia 28 września 2011 r. w sprawie F-26/10 *AZ przeciwko Komisji*, że na zarzut dotyczący naruszenia prawa do obrony można skutecznie powoływać się tylko o tyle, o ile po pierwsze, kwestionowana decyzja została wydana po zakończeniu postępowania wszczętego przeciwko danej osobie, a po drugie, została wykazana powaga konsekwencji, jakie ta decyzja może powodować w odniesieniu do sytuacji tej osoby. Ponieważ postępowanie w sprawie awansu nie było postępowaniem wszczętym przeciwko urzędnikowi, Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził w związku z tym, że administracja nie była zobowiązana do wysłuchania urzędnika przed wykluczeniem go z postępowania w sprawie awansu.

3. Dyskryminacja

W wyroku z dnia 15 lutego 2011 r. w sprawie F-68/09 *Barbin przeciwko Parlamentowi*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej po raz pierwszy zastosował mechanizm przeniesienia ciężaru dowodu, przewidziany w art. 1d regulaminu pracowniczego, na którego podstawie, jeżeli osoby, które uważają się za pokrzywdzone na skutek naruszenia zasady równego traktowania przedstawią okoliczności wskazujące na ich dyskryminację, obowiązek udowodnienia, że nie nastąpiło naruszenie tej zasady, spoczywa na instytucji.

W tym samym wyroku Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że w celu oceny zasadności zarzutu dotyczącego dyskryminacji należy uwzględnić cały istotny kontekst faktyczny, w tym oceny zawarte we wcześniejszych decyzjach, które stały się ostateczne. Zdaniem Sądu do spraw Służby Publicznej zasada, zgodnie z którą decyzja ostateczna nie może podlegać kontroli sądu, nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd ten uwzględnił taką decyzję jako poszlakę mogącą, między innymi, wykazać istnienie dyskryminującego zachowania administracji, ponieważ dyskryminacja może ujawnić się dopiero po upływie terminów zaskarżenia decyzji, która stanowiła wyłącznie jej wyraz.

⁶ Dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. L 299, s. 9).

Ponadto w tym samym ww. wyroku w sprawie *Barbin przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że jeśli urzędnik korzysta z prawa przyznanego mu na mocy regulaminu pracowniczego, takiego jak prawo do urlopu wychowawczego, administracja nie może, nie podważając skuteczności tego prawa, uznać, że sytuacja tego urzędnika jest odmienna od sytuacji urzędnika niekorzystającego z tego prawa. W rezultacie z tego względu nie może ona traktować go w odmienny sposób, chyba że takie odmiennie traktowanie jest, po pierwsze, obiektywnie uzasadnione, w szczególności w związku z tym, że poprzestaje ona na wyciągnięciu konsekwencji w rozpatrywanym okresie z braku świadczenia pracy przez omawianego pracownika, a po drugie, ściśle proporcjonalne do przedstawionego uzasadnienia.

W wyroku z dnia 27 września 2011 r. w sprawie F-98/09 *Whitehead przeciwko EBC* Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał ponadto, że osoba przebywająca na zwolnieniu chorobowym nie znajduje się w takiej samej sytuacji, co osoba czynna zawodowo, a tym samym żadna ogólna zasada nie zobowiązuje administracji do zneutralizowania okresu, w którym wspomniana osoba przebywała na zwolnieniu chorobowym celem uwzględnienia, w ramach oceny udziału tej osoby w wypełnianiu zadań swojej administracji w świetle przyznania premii, z tego względu, że miała ona mniej czasu na pracę w swoich służbach.

Wreszcie Sąd do spraw Służby Publicznej w wyroku z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie F-7/07 *Angioi i in. przeciwko Komisji* orzekł, że administracja, postawiona wobec konieczności dokonania wyboru jednego z dwóch rozwiązań, z których obydwa prowadzą do różnicy w traktowaniu między dwiema grupami osób, może zasadnie przychylić się do rozwiązania, które wywołuje mniejszą różnicę w traktowaniu.

4. Oczywisty błąd w ocenie

W wyrokach: z dnia 24 marca 2011 r. w sprawie F-104/09 *Canga Fano przeciwko Radzie*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, i z dnia 29 września 2011 r. w sprawie F-80/10 *AJ przeciwko Komisji*, które dotyczyły awansów, jak również w wyroku z dnia 29 września 2011 r. w sprawie F-74/10 *Kimman przeciwko Komisji*, który dotyczył sprawozdania z oceny, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że błąd w ocenie można zakwalifikować jako oczywisty wyłącznie wówczas, gdy jest łatwy do zauważenia i może zostać stwierdzony w świetle kryteriów, od których prawodawca uzależnił korzystanie przez administrację z uznania.

Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł ponadto w ww. wyrokach w sprawie *Kimman przeciwko Komisji* i w sprawie *AJ przeciwko Komisji*, że aby wykazać, że administracja dopuściła się oczywistego błędu w ocenie okoliczności faktycznych, który mógłby uzasadniać stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie awansu lub sprawozdania z oceny, środki dowodowe, których przedstawienie należy do strony skarżącej, muszą być wystarczające do tego, by oceny dokonane przez administrację zostały pozbawione wiarygodności. Tym samym, zarzut dotyczący oczywistego błędu należy odrzucić, jeśli, pomimo dowodów przekazanych przez stronę skarżącą, podważana ocena może zostać dopuszczona jako prawdziwa lub ważna.

W wyroku z dnia 28 września 2011 r. w sprawie F-9/10 *AC przeciwko Radzie* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że aby zachować skuteczność uznania, jakie prawodawca zamierzał powierzyć organowi powołującemu w obszarze awansów, sąd nie może stwierdzić nieważności decyzji z tego tylko względu, że uważa, że istnieją okoliczności rodzące dopuszczalne wątpliwości co do oceny dokonanej przez organ powołujący. W omawianej sprawie stwierdził on tym samym, że biorąc pod uwagę oczywiste osiągnięcia skarżącego, organ powołujący nie dopuściłby się oczywistego błędu w ocenie, gdyby zdecydował się włączyć go do grupy awansowanych urzędników, lecz że

nie oznacza to jednak, że przeciwna decyzja o jego nieawansowaniu była obciążona oczywistym błędem w ocenie.

Z powyższego wynika, że w sytuacji, gdy kontrola sądu ogranicza się do oczywistego błędu w ocenie, „wątpliwości rozstrzyga się na korzyść administracji”.

5. Uzasadnione oczekiwania

W wyroku z dnia 15 marca 2011 r. w sprawie F-28/10 *Mioni przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że wypłata urzędnikowi świadczeń pieniężnych przez administrację, nawet przez okres wielu lat, nie może sama w sobie być traktowana jako precyzyjne, bezwarunkowe i spójne zapewnienia, ponieważ gdyby tak było, jakakolwiek odmowna decyzja administracji w sprawie wypłaty, na przyszłość i ewentualnie za miniony okres, takich świadczeń wypłacanych zainteresowanemu nienależnie zawsze naruszałaby zasadę uzasadnionych oczekiwań, a skutkiem tego byłaby utrata w znacznej mierze skuteczności art. 85 regulaminu pracowniczego dotyczącego zwrotu nienależnie pobranych kwot.

6. Zasada staranności

Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w wyrokach z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie F-119/07 *Strack przeciwko Komisji* i z dnia 15 września 2011 r. w sprawie F-62/10 *Esders przeciwko Komisji*, że obowiązki wynikające dla administracji z zasady staranności są dużo większe w obliczu sytuacji urzędnika, który ma kłopoty ze zdrowiem fizycznym lub psychicznym. W takim wypadku administracja powinna rozpatrywać jego wnioski w duchu szczególnego otwarcia.

Kariera zawodowa urzędników i pracowników

1. Konkursy

W ww. wyroku w sprawie *Angioi przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że jeżeli potrzeby służby lub stanowiska tego wymagają, administracja może zasadnie sprecyzować podczas postępowania w sprawie naboru język lub języki, których gruntowna lub zadowalająca znajomość jest wymagana. O ile bowiem taki warunek stanowi a priori dyskryminację ze względu na język, zasadniczo zakazaną na gruncie regulaminu pracowniczego, o tyle może on być obiektywnie i racjonalnie usprawiedliwiony uzasadnionym celem w postaci ogólnego interesu polityki kadrowej. Zaś konieczność zagwarantowania, że członkowie personelu posiadają znajomość języków odpowiadających językom komunikacji wewnętrznej instytucji stanowi taki właśnie cel. Ponadto wymóg ten jest rozsądnie proporcjonalny w stosunku do zamierzonego celu, ponieważ nie wymaga się znajomości więcej niż jednego języka komunikacji wewnętrznej.

2. Ogłoszenie o naborze na stanowisko

W wyroku z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie F-55/10 *AS przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że przepisy przejściowe załącznika XIII do regulaminu pracowniczego, które nakładają ograniczenia na karierę zawodową niektórych urzędników dawnych kategorii C i D, nie zezwalają Komisji na zastrzeżenie dla nich określonych stanowisk wyłącznie z tego względu, a w konsekwencji, na zakazanie dostępu do nich innym urzędnikom posiadającym tę samą grupę zaszeregowania. Utrzymywanie przez Komisję rozróżnienia co do zasady pomiędzy urzędnikami należącymi do tej samej grupy zaszeregowania i tej samej grupy funkcyjnej w zakresie dostępu do określonych stanowisk nie jest bowiem zgodne z jednym z celów

reformy regulaminu pracowniczego z 2004 r., polegającym na połączeniu dawnych kategorii B, C i D w jedną grupę funkcyjną AST.

3. Awanse

a) Porównanie osiągnięć

Sąd do spraw Służby Publicznej po tym, jak w wyroku z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie F-18/09 *Merhzaoui przeciwko Radzie* zauważył, że art. 43 regulaminu pracowniczego zobowiązuje do sporządzania sprawozdań z oceny jedynie co do lata, a regulamin pracowniczy nie stanowi, że postępowanie w sprawie awansu musi odbywać się z tą samą częstotliwością, orzekł następnie, że regulamin pracowniczy nie wyklucza tego, by decyzja o awansie mogła zostać podjęta w sytuacji, gdy organ powołujący nie posiada sprawozdania z oceny sporządzonego stosunkowo niedawno.

Ponadto Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w ww. wyroku w sprawie *AC przeciwko Radzie*, że nawet jeśli art. 45 ust. 1 regulaminu pracowniczego wymienia sprawozdania z oceny, znajomość języków i poziom wykonywanych obowiązków jako trzy główne kryteria, które należy uwzględnić przy porównywaniu osiągnięć, nie wyklucza on jednak uwzględnienia innych informacji, jeżeli mogą one służyć za wskazówkę na temat osiągnięć urzędników mających prawo ubiegać się o awans.

W tym samym wyroku Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że administracji przysługuje pewien zakres uznania co do znaczenia, jakie przyznaje każdemu z trzech ww. kryteriów, ponieważ art. 45 ust. 1 regulaminu pracowniczego nie wyklucza możliwości ważenia omawianych kryteriów, jeśli jest to uzasadnione.

Wreszcie w tym samym ww. wyroku w sprawie *AC przeciwko Radzie* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że nie jest sprzeczne z art. 45 regulaminu pracowniczego włączenie do oceny osiągnięć urzędników tylko tych języków, których używanie, biorąc pod uwagę faktyczne wymogi służby, ma wystarczająco istotną wartość dodaną, by było konieczne dla właściwego jej funkcjonowania.

b) Przeniesienie do innej instytucji w trakcie postępowania w sprawie awansu

W wyroku z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie F-128/10 *Mora Carrasco i in. przeciwko Parlamentowi* i w postanowieniu z dnia 5 lipca 2011 r. w sprawie F-38/11 *Alari przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że jeśli urzędnik może zostać awansowany w trakcie roku, w którym zostaje przeniesiony z jednej instytucji Unii do innej, organem właściwym w zakresie podjęcia decyzji o awansie jest organ instytucji pochodzenia. Artykuł 45 regulaminu pracowniczego stanowi bowiem, że awans następuje „po porównaniu zasług [osiągnięć] urzędników mających prawo do ubiegania się o awans” a organ powołujący może w praktyce porównać wyłącznie byłe osiągnięcia urzędników, czyli że konieczne jest porównanie osiągnięć urzędników przeniesionych z osiągnięciami urzędników, którzy jeszcze z nimi współpracowali w roku poprzedzającym ich przeniesienie, a takiej oceny może ważnie dokonać jedynie instytucja pochodzenia.

Uposażenie i świadczenia socjalne urzędnika

1. Coroczne urlopy wypoczynkowe

Zgodnie z art. 4 akapit pierwszy załącznika V do regulaminu pracowniczego prawo do urlopu nabyte w danym roku kalendarzowym powinno zasadniczo zostać wykorzystane w trakcie tego samego roku. Z przepisu tego wynika również, że urzędnikowi przysługuje prawo do przeniesienia

wszystkich niewykorzystanych w danym roku kalendarzowym dni urlopu na następny rok kalendarzowy w sytuacji, gdy nie mógł wykorzystać corocznego urlopu wypoczynkowego z przyczyn związanych z wymaganiami służby.

Opierając się na art. 7 ust. 1 dyrektywy 2003/88⁷, która zgodnie z art. 1e ust. 2 regulaminu pracowniczego znajduje zastosowanie względem instytucji, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że inne przyczyny, jakkolwiek niezwiązane z wymaganiami służby, mogą również uzasadniać przeniesienia wszystkich niewykorzystanych dni urlopu. Stwierdził on, że ma to miejsce w szczególności w sytuacji, gdy urzędnik, nieobecny wskutek choroby przez cały rok kalendarzowy lub jego część, został z tego względu pozbawiony możliwości skorzystania ze swego prawa do urlopu (wyrok z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie *F-22/10 Bombín Bombín przeciwko Komisji*).

Podobnie Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że urzędnik, któremu niezdolność do pracy uniemożliwiła wykorzystanie corocznego urlopu wypoczynkowego, do którego był uprawniony, nie może zostać pozbawiony, w chwili zakończenia wykonywania obowiązków, możliwości skorzystania z ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany coroczny urlop wypoczynkowy (ww. wyrok z dnia 15 marca 2011 r. w sprawie *Strack przeciwko Komisji*).

2. Zabezpieczenie społeczne

W wyroku z dnia 28 września 2011 r. w sprawie *F-23/10 Allen przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że zgodnie z ogólnymi przepisami wykonawczymi dotyczącymi zwrotu kosztów leczenia uznanie istnienia ciężkiej choroby wymaga spełnienia czterech kumulatywnych kryteriów. Jednakże, ponieważ omawiane przepisy wprowadzają związek wzajemnej zależności między tymi kryteriami, dokonana podczas badania lekarskiego ocena jednego z nich może wpłynąć na ocenę innych. Tym samym, o ile może wydawać się, że jedno z kryteriów nie zostało spełnione w sytuacji, gdy było rozpatrywane w oderwaniu od innych, jego badanie w świetle oceny innych kryteriów może prowadzić do przeciwnego wniosku, czyli, że omawiane kryterium zostało spełnione. W rezultacie lekarz zakładowy lub komisja lekarska nie mogą poprzestać na zbadaniu tylko jednego kryterium, lecz powinni przeprowadzić konkretne i szczegółowe badanie stanu zdrowia zainteresowanego, uwzględniając w sposób całościowy cztery ww. kryteria. Takie badanie jest tym bardziej konieczne, ponieważ postępowanie przewidziane w obszarze uznania istnienia ciężkiej choroby nie zapewnia tego samego poziomu gwarancji w odniesieniu do równowagi pomiędzy stronami jak postępowania przewidziane w art. 73 (dotyczącym chorób zawodowych i wypadków) i art. 78 (dotyczącym niezdolności do pełnienia służby) regulaminu pracowniczego.

Prawa i obowiązki urzędnika

W ww. wyroku *AS przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że korzystanie z dokumentów objętych tajemnicą lekarską na poparcie bezwzględnej przeszkody procesowej w związku z brakiem interesu prawnego stanowi ingerencję organu publicznego w prawo do poszanowania życia prywatnego skarżącej i że owa ingerencja nie realizuje żadnego z celów wyczerpująco wymienionych w art. 8 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”), ponieważ w szczególności spór nie dotyczył zgodności z prawem decyzji o charakterze medycznym.

Ponadto w wyroku z dnia 5 lipca 2011 r. w sprawie *F-46/09 V przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że przekazanie osobie trzeciej, w tym innej instytucji, danych osobowych

⁷ Zobacz przypis 6.

dotyczących stanu zdrowia osoby, zgromadzonych przez daną instytucję stanowi samo w sobie ingerencję w życie prywatne tej osoby, bez względu na to, jak zostaną następnie użyte informacje w ten sposób przekazane. Jednakże Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że ograniczenia praw podstawowych mogą być uzasadnione, o ile faktycznie odpowiadają celom interesu ogólnego i nie stanowią – w świetle zamierzonego celu – nieproporcjonalnej i niemożliwej do przyjęcia ingerencji, która naruszałaby samą treść tak gwarantowanego prawa. W tym względzie Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że należy odnieść się do przesłanek określonych w art. 8 ust. 2 EKPC.

Porównując interes Parlamentu polegający na potrzebie upewnienia się, czy zatrudniona zostaje osoba zdolna do wykonywania obowiązków, jakie zostaną jej przydzielone, z ciężarem naruszenia prawa danej osoby do poszanowania jej życia prywatnego, Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że o ile badanie lekarskie w związku z zatrudnieniem służy zasługującemu na ochronę interesowi instytucji Unii, które muszą być w stanie wypełniać swe zadania, o tyle interes ten nie uzasadnia przekazywania szczególnie wrażliwych danych, takich jak dotyczące zdrowia, z jednej instytucji do drugiej bez zgody osoby zainteresowanej.

W tym samym wyroku Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł również, że rozporządzenie nr 45/2001⁸ zostało naruszone. Stwierdził bowiem, że rozpatrywane dane osobowe były przetwarzane do celów innych niż te, dla których zostały zgromadzone, i to w sytuacji, gdy zmiana celu nie była dozwolona wyraźnie przez wewnętrzne przepisy Komisji czy Parlamentu. Stwierdził też, że nie wykazano, by przekazanie danych było konieczne do celów wypełnienia konkretnych praw i zobowiązań Parlamentu w dziedzinie prawa pracy, ponieważ ten ostatni mógł wezwać skarżącą do przedstawienia określonych informacji na temat swej historii chorobowej albo zlecić przeprowadzenie koniecznych badań lekarskich własnym służbom.

Spory z zakresu umów

1. Zawarcie drugiego aneksu do umowy o pracę na czas określony podlegającej art. 2 lit. a) Warunków zatrudnienia innych pracowników Unii Europejskiej (zwanych dalej „WZIP”)

W wyroku Sądu do spraw Służby Publicznej z dnia 13 kwietnia 2011 r. w sprawie F-105/09 *Scheefer przeciwko Parlamentowi* skarżąca została zatrudniona na czas określony jako członek personelu tymczasowego na podstawie art. 2 lit. a) WZIP. To zatrudnienie zostało przedłużone pierwszym, a następnie drugim aneksem, który „uchylił i zastąpił” pierwszy aneks w celu przedłużenia zatrudnienia zainteresowanej na kolejny okres. Tymczasem zgodnie z art. 8 akapit pierwszy WZIP zatrudnienie członka personelu tymczasowego na podstawie art. 2 lit. a) WZIP może zostać przedłużone na czas określony tylko jeden raz, bowiem „każde następne przedłużenie umowy następuje na czas nieokreślony”.

Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w pierwszej kolejności, w świetle dyrektywy 1999/70⁹ oraz klauzul załączonego do niej porozumienia ramowego, że ww. art. 8 akapit pierwszy WZIP powinien być interpretowany w sposób zapewniający mu szeroki zakres i powinien być ściśle stosowany. Na tej podstawie Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że umowę skarżącej należy uznać za umo-

⁸ Rozporządzenie (WE) nr 45/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2000 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje i organy wspólnotowe i o swobodnym przepływie takich danych (Dz.U. 2001, L 8, s. 1).

⁹ Dyrektywa Rady 1999/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. dotycząca Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez UNICE, CEEP oraz ETUC (Dz.U. L 175, s. 43).

wę, która została dwukrotnie przedłużona i to bez względu na formułę użytą w drugim aneksie. Z tego wywnioskował, że należy zmienić kwalifikację omawianego aneksu na zatrudnienie na czas nieokreślony z mocy prawa wyłącznie na podstawie woli prawodawcy, a upływ terminu określonego w tym aneksie nie może skutkować zakończeniem zatrudnienia skarżącej.

Wreszcie Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że decyzja, w której „potwierdzono”, że umowa dobiegnie końca z upływem terminu ustalonego w drugim aneksie, zmieniła w sposób istotny sytuację prawną zainteresowanej wynikającą z art. 8 akapit pierwszy WZIP i stanowiła akt niekorzystny wydany z naruszeniem tego przepisu.

2. Zawarcie umowy na czas nieokreślony zawierającej klauzulę o rozwiązaniu w wypadku negatywnego wyniku konkursu

W ww. wyroku *Bennett i in. przeciwko OHIM* Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że klauzula zezwalająca na rozwiązanie umowy w wypadku, gdy rozpatrywany pracownik nie zostanie wpisany na listę rezerwy kadrowej utworzonej po zakończeniu konkursu otwartego, nie pozwalała na zakwalifikowanie tej umowy jako umowy na czas nieokreślony, ponieważ czas trwania umowy – jak wynika z klauzuli 3 pkt 1 porozumienia ramowego wdrożonego przez dyrektywę 1999/70 – może zostać określony nie tylko przez „nadejście dokładnie określonej daty”, lecz również przez „wykonanie określonego zadania lub nastąpienie określonego wydarzenia”, takiego jak utworzenie listy rezerwy kadrowej konkursu.

3. Nieprzedłużenie umowy

Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w postanowieniu z dnia 15 kwietnia 2011 r. w sprawach połączonych F-72/09 i F-17/10 *Daake przeciwko OHIM*, że o ile pismo ograniczające się do przypomnienia postanowień umowy dotyczących daty jej wygaśnięcia, niezawierające żadnej nowej okoliczności w stosunku do omawianych postanowień, nie stanowi aktu niekorzystnego, o tyle jednak decyzja w sprawie nieprzedłużenia umowy, która mogłaby zostać przedłużona, stanowi akt niekorzystny, odrębny od rozpatrywanej umowy i mogący być przedmiotem skargi. Taka bowiem decyzja, która zapada w następstwie ponownego rozpatrzenia interesu służby oraz sytuacji zainteresowanego, zawiera nową okoliczność w stosunku do pierwotnej umowy i nie może być uznana za czysto ją potwierdzającą.

Pozaumowna odpowiedzialność instytucji

Sąd do spraw Służby Publicznej rozszerzył orzecznictwo, zgodnie z którym należy podzielić odpowiedzialność za szkodę, jeśli została ona spowodowana zarazem przez niezgodne z prawem działanie instytucji oraz zawinienie ofiary na wypadki, gdy wina została podzielona pomiędzy instytucję a osobę trzecią (ww. wyrok w sprawie *Missir Mamachi di Lusignano przeciwko Komisji*).

B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej

(Porządek pierwszeństwa na dzień 7 października 2011 r.)

Od lewej:

Sędziowie R. Barents, I. Boruta; prezes izby H. Kreppel; prezes Sądu S. Van Raepenbusch; prezes izby M.I. Rofes i Pujol; sędziowie E. Perillo i K. Bradley; sekretarz W. Hakenberg

1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

(w kolejności objęcia funkcji)

Paul J. Mahoney

urodzony w 1946 r.; studia prawnicze (Master of Arts, uniwersytet w Oksfordzie, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); wykładowca w University College London (1967–1973); barrister (Londyn, 1972–1974); administrator i główny administrator w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1974–1990); wykładowca (visiting professor) na uniwersytecie w Saskatchewan, Saskatoon, Kanada (1988); dyrektor ds. personalnych w Radzie Europy (1990–1993); kierownik wydziału (1993–1995), zastępca sekretarza (1995–2001), sekretarz w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (2001 – wrzesień 2005); prezes Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2011 r.

Sean Van Raepenbusch

urodzony w 1956 r.; dyplom studiów prawniczych (wolny uniwersytet w Brukseli, 1979); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa międzynarodowego (Bruksela, 1980); doktor prawa (1989); dyrektor ds. prawnych spółki akcyjnej kanału i instalacji portowych Brukseli (1979–1984); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (dyrekcja generalna ds. społecznych, 1984–1988); pracownik służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich (1988–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–2005); wykładowca w Centre Universitaire de Charleroi (międzynarodowe i europejskie prawo socjalne, 1989–1991), na uniwersytecie w Mons Hainaut (prawo europejskie, 1991–1997), na uniwersytecie w Liège (prawo europejskiej służby publicznej, 1989–1991; prawo instytucjonalne Unii Europejskiej, 1995–2005; europejskie prawo socjalne, 2004–2005); liczne publikacje z dziedziny europejskiego prawa socjalnego i prawa konstytucyjnego Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.; prezes Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2011 r.

Horstpeter Kreppel

urodzony w 1945 r.; studia w Berlinie, Monachium i Frankfurcie nad Menem (1966–1972); pierwszy egzamin państwowy (1972); asesor sądowy we Frankfurcie nad Menem (1972–1973 i 1974–1975); Collège d'Europe w Brugii (1973–1974); drugi egzamin państwowy (Frankfurt nad Menem, 1976); pracownik federalnego urzędu ds. zatrudnienia i adwokat (1976); sędzia sądu pracy (kraj związkowy Hesji, 1977–1993); wykładowca na Fachhochschule für Sozialarbeit we Frankfurcie nad Menem i na Verwaltungsfachhochschule w Wiesbaden (1979–1990); ekspert krajowy w służbach prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1996 i 2001–2005); attaché ds. społecznych w ambasadzie Republiki Federalnej Niemiec w Madrycie (1996–2001); sędzia sądu pracy we Frankfurcie nad Menem (luty–wrzesień 2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Irena Boruta

urodzona w 1950 r.; magister prawa na Uniwersytecie Wrocławskim (1972), doktor prawa (Łódź, 1982); radca prawny (od 1977); staż naukowy (uniwersytet Paris X, 1987–1988; uniwersytet w Nantes, 1993–1994); ekspert „Solidarności” (1995–2000); profesor prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego na Uniwersytecie Łódzkim (1997–1998 i 2001–2005), profesor w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (2002), profesor prawa pracy i ubezpieczeń społecznych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2002–2005); wiceminister pracy i spraw społecznych (1998–2001); członek Zespołu Negocjacyjnego w sprawie Członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (1998–2001); przedstawiciel rządu polskiego w Międzynarodowej Organizacji Pracy (1998–2001); autorka licznych publikacji z dziedziny prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Haris Tagaras

urodzony w 1955 r.; dyplom studiów prawnych (uniwersytet w Salonikach, 1977); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa europejskiego (instytut studiów europejskich wolny uniwersytet w Brukseli, 1980); doktor prawa (uniwersytet w Salonikach, 1984); prawnik lingwista w Radzie Wspólnot Europejskich (1980–1982); pracownik naukowy w centrum prawa gospodarczego międzynarodowego i europejskiego w Salonikach (1982–1984); administrator w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i w Komisji Wspólnot Europejskich (1986–1990); profesor prawa wspólnotowego, prawa międzynarodowego i praw człowieka na uniwersytecie Panteion w Atenach (od 1990); współpracownik do spraw europejskich ministerstwa sprawiedliwości i członek Stałego Komitetu Konwencji z Lugano (1991–2004); członek krajowej komisji ds. konkurencji (1999–2005); członek krajowej komisji ds. telekomunikacji i poczty (2000–2002); członek izby adwokackiej w Salonikach, adwokat przy sądzie kasacyjnym; członek założyciel Union des avocats européens (UAE); członek stowarzyszony Międzynarodowej Akademii Prawa Porównawczego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2011 r.

Stéphane Gervasoni

urodzony w 1967 r.; absolwent instytutu studiów politycznych w Grenoble (1988) oraz École nationale d'administration (ENA) (1993); członek Conseil d'État (wydział postępowań spornych, 1993–1997, wydział spraw społecznych, 1996–1997; maître des requêtes (1996–2008); conseiller d'État (od 2008); wykładowca w Institut d'études politiques de Paris (1993–1995); przedstawiciel rządu w specjalnej komisji ds. emerytur kombatanckich (1994–1996); doradca prawny w ministerstwie służby cywilnej oraz w merostwie Paryża (1995–1997); sekretarz generalny prefektury departamentu Yonne, podprefekt okręgu Auxerre (1997–1999); sekretarz generalny prefektury departamentu Savoie, podprefekt okręgu Chambéry (1999–2001); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (wrzesień 2001 – wrzesień 2005); członek rzeczywisty komisji odwoławczej NATO (2001–2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2011 r.

Maria Isabel Rofes i Pujol

urodzona w 1956 r.; studia prawnicze (licenciatura en derecho, uniwersytet w Barcelonie, 1981); specjalizacja w handlu międzynarodowym (Meksyk, 1983); studia z zakresu integracji europejskiej (izba handlowa w Barcelonie, 1985) i prawa wspólnotowego (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986); urzędniczka Generalitat de Catalunya (członek służby prawnej w ministerstwie przemysłu i energetyki, kwiecień 1984 – sierpień 1986); członek izby adwokackiej w Barcelonie (1985–1987); administrator, następnie główny administrator w wydziale badań i dokumentacji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (gabinet rzecznika generalnego Ruiza-Jaraba Colomera, styczeń 1995 – kwiecień 2004; gabinet sędziego Löhmuusa, maj 2004 – sierpień 2009); wykłady na temat postępowania przed sądami wspólnotowymi, wydział prawa, Uniwersytet Autonomiczny w Barcelonie (1993–2000); liczne publikacje i wykłady z dziedziny europejskiego prawa socjalnego; członek izby odwoławczej Wspólnotowego Urzędu Ochrony Odmian Roślin (2006–2009); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2009 r.

Ezio Perillo

urodzony w 1950 r.; doktor prawa i członek izby adwokackiej w Padwie; asystent, a następnie samodzielny pracownik naukowy w dziedzinie prawa cywilnego i porównawczego na wydziale prawa uniwersytetu w Padwie (1977–1982); wykładowca prawa wspólnotowego w Collegio Europeo w Parmie (1990–1998) oraz na wydziałach prawa uniwersytetów w Padwie (1985–1987), w Maceracie (1991–1994), w Neapolu (1995) i na uniwersytecie Statale w Mediolanie (2000–2001); członek komitetu naukowego „Master in European integration” na uniwersytecie w Padwie; urzędnik w Trybunale Sprawiedliwości, dyrekcja biblioteki, badań i dokumentacji (1982–1984); referendarz rzecznika generalnego G. F. Manciniego (1984–1988); radca prawny sekretarza generalnego Parlamentu Europejskiego, Enrica Vinciego (1988–1993); ponadto w tej instytucji: kierownik wydziału służby prawnej (1995–1999); dyrektor do spraw legislacyjnych i koncyliacji, stosunków z innymi instytucjami oraz parlamentami krajowymi (1999–2004); dyrektor do spraw stosunków zewnętrznych (2004–2006); dyrektor do spraw legislacyjnych w strukturach służby prawnej (2006–2011); autor licznych publikacji z dziedziny włoskiego prawa cywilnego oraz prawa Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

René Barents

urodzony w 1951 r.; licencjat z prawa, licencjat nadzwyczajny z ekonomii (uniwersytet Erazma w Rotterdamie, 1973); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Utrechcie, 1981); pracownik naukowy w dziedzinie prawa europejskiego i międzynarodowego prawa gospodarczego (1973–1974); docent prawa europejskiego i prawa gospodarczego w Instytucie Europa na uniwersytecie w Utrechcie (1974–1979) i na uniwersytecie w Lejdzie (1979–1981); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1981–1986), następnie kierownik wydziału praw regulaminowych w Trybunale Sprawiedliwości (1986–1987); członek służby prawnej w Komisji Wspólnot Europejskich (1987–1991); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1991–2000); kierownik wydziału (2000–2009), następnie dyrektor Dyrekcji Badań i Dokumentacji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (2009–2011); profesor (1988–2003) i profesor honorowy (od 2003) prawa europejskiego na uniwersytecie w Maastricht; doradca w sądzie apelacyjnym w 's-Hertogenbosch (1993–2011); członek królewskiej akademii nauk w Niderlandach (od 1993); liczne publikacje z dziedziny prawa europejskiego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

Kieran Bradley

urodzony w 1957 r.; licencjat z prawa (Trinity College Dublin, 1975–1979); asystent senator Mary Robinson (1978–1979 i 1980); stypendium naukowe „Pádraig Pearse” do Collège d’Europe (1979); studia podyplomowe w dziedzinie prawa europejskiego w Collège d’Europe (1979–1980); magisterium z prawa na uniwersytecie w Cambridge (1980–1981); stażysta w Parlamencie Europejskim (Luksemburg, 1981); administrator w sekretariacie komisji prawnej Parlamentu Europejskiego (Luksemburg, 1981–1988); członek służby prawnej w Parlamencie Europejskim (Bruksela, 1988–1995); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1995–2000); docent prawa europejskiego w Harvard Law School (2000); członek służby prawnej w Parlamencie Europejskim (2000–2003), kierownik wydziału (2003–2011) i dyrektor (2011); autor licznych publikacji; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

Waltraud Hakenberg

urodzona w 1955 r.; studia prawnicze w Ratyzbonie i w Genewie (1974–1979); pierwszy egzamin państwowy (1979); studia podyplomowe w zakresie prawa wspólnotowego w Collège d’Europe w Brugii (1979–1980); asesor w Ratyzbonie (1980–1983); doktorat w zakresie nauk prawnych (1982); drugi egzamin państwowy (1983); adwokat w Monachium i Paryżu (1983–1989); urzędnik Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1990–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (gabinet sędziego P. Janna, 1995–2005); wykładowca na uniwersytetach w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Rosji; profesor honorowy na uniwersytecie w Sarze (od 1999); członek różnych komitetów, stowarzyszeń i komisji; liczne publikacje w dziedzinie prawa wspólnotowego i proceduralnego prawa wspólnotowego; sekretarz Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 30 listopada 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2011 r.

Po częściowym odnowieniu składu członków Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej Sean Van Raepenbusch, sędzia tego Sądu od dnia 6 października 2005 r., został wybrany na prezesa Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej na kadencję od dnia 7 października 2011 r. do dnia 30 września 2014 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 6 października 2011 r.

W wyniku upływu kadencji Stéphane'a Gervasoniego, Paula J. Mahoneya oraz Harisa Tagarasa Rada Unii Europejskiej mianowała decyzją z dnia 18 lipca 2011 r. sędziami Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej na okres od dnia 1 października 2011 r. do dnia 30 września 2017 r.: Reného Barentsa, Kierana Bradleya, Ezia Perilla.

Waltraud Hakenberg, sekretarz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej od dnia 30 listopada 2005 r., której mandat wygasał w dniu 29 listopada 2011 r., została w dniu 10 października 2011 r. ponownie powołana na to stanowisko na okres od dnia 30 listopada 2011 r. do dnia 29 listopada 2017 r.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2011 r.
do dnia 6 października 2011 r.**

P. MAHONEY, prezes Sądu
H. TAGARAS, prezes izby
S. GERVASONI, prezes izby
H. KREPPEL, sędzia
I. BORUTA, sędzia
S. VAN RAEPENBUSCH, sędzia
M.I. ROFES i PUJOL, sędzia

W. HAKENBERG, sekretarz

**od dnia 7 października 2011 r.
do dnia 31 grudnia 2011 r.**

S. VAN RAEPENBUSCH, prezes Sądu
H. KREPPEL, prezes izby
M.I. ROFES i PUJOL, prezes izby
I. BORUTA, sędzia
E. PERILLO, sędzia
R. BARENTS, sędzia
K. BRADLEY, sędzia

W. HAKENBERG, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

Kanninen Heikki (2005–2009)

Tagaras Haris (2005–2011)

Gervasoni Stéphane (2005–2011)

Prezes

Mahoney Paul J. (2005–2011)

C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)

Nowe sprawy

2. Procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2007–2011)
3. Język postępowania (2007–2011)

Sprawy zakończone

4. Wyroki i postanowienia – skład orzekający (2011)
5. Rozstrzygnięcie (2011)
6. Środki tymczasowe (2007–2011)
7. Czas trwania postępowania w miesiącach (2011)

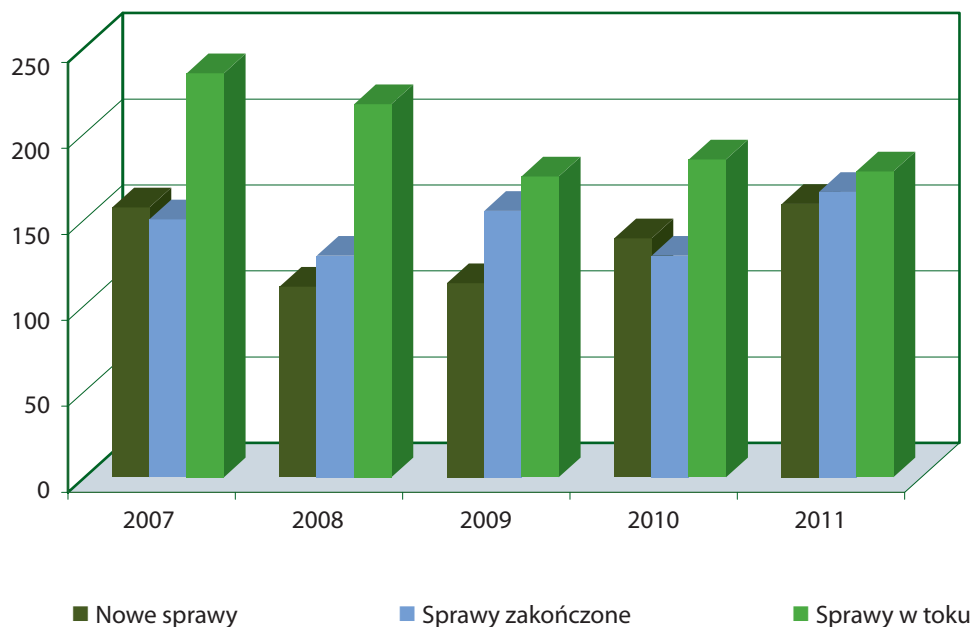
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

8. Skład orzekający (2007–2011)
9. Liczba skarżących (2011)

Różne

10. Orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2007–2011)
11. Wyniki postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2007–2011)

1. **Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2007–2011)**

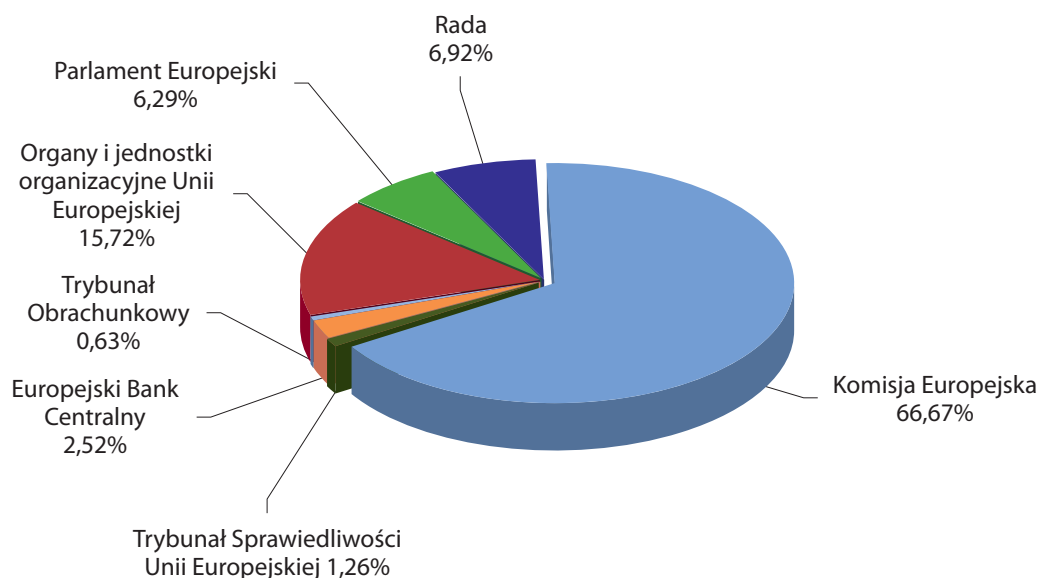
	2007	2008	2009	2010	2011
Nowe sprawy	157	111	113	139	159
Sprawy zakończone	150	129	155	129	166
Sprawy w toku	235	217	175	185	178 ¹

Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

¹ W tym 6 spraw zawieszonych.

2. *Nowe sprawy – procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2007–2011)*

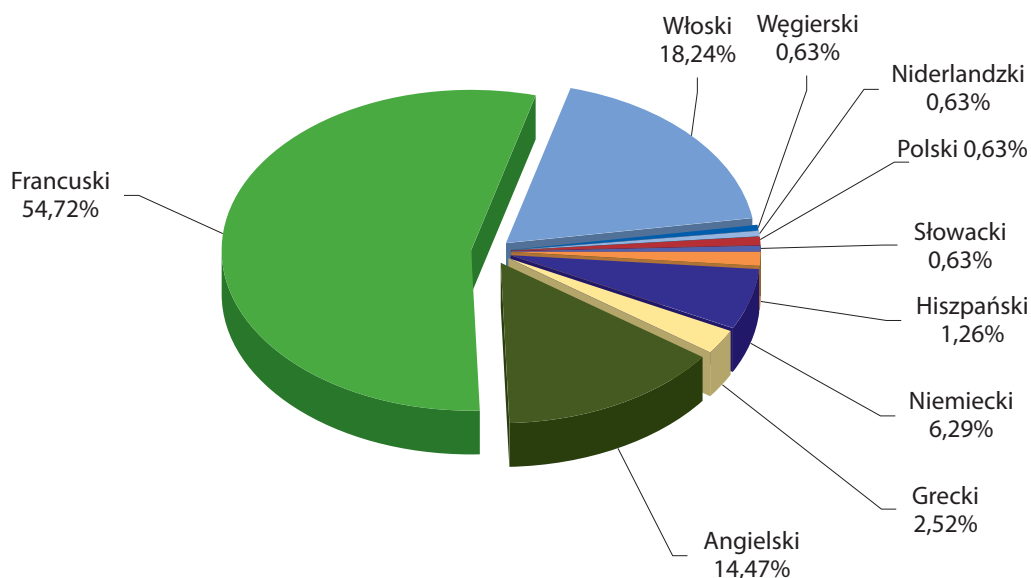
Procentowy udział w nowych sprawach w 2011 r.

	2007	2008	2009	2010	2011
Parlament Europejski	15,29%	14,41%	8,85%	9,35%	6,29%
Rada	4,46%	4,50%	11,50%	6,47%	6,92%
Komisja Europejska	63,69%	54,95%	47,79%	58,99%	66,67%
Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	3,82%		2,65%	5,04%	1,26%
Europejski Bank Centralny	1,27%	2,70%	4,42%	2,88%	2,52%
Trybunał Obrachunkowy	2,55%	5,41%	0,88%		0,63%
Organy i jednostki organizacyjne Unii Europejskiej	8,92%	18,02%	23,89%	17,27%	15,72%
Łącznie	100%	100%	100%	100%	100%

3. Nowe sprawy – język postępowania (2007–2011)

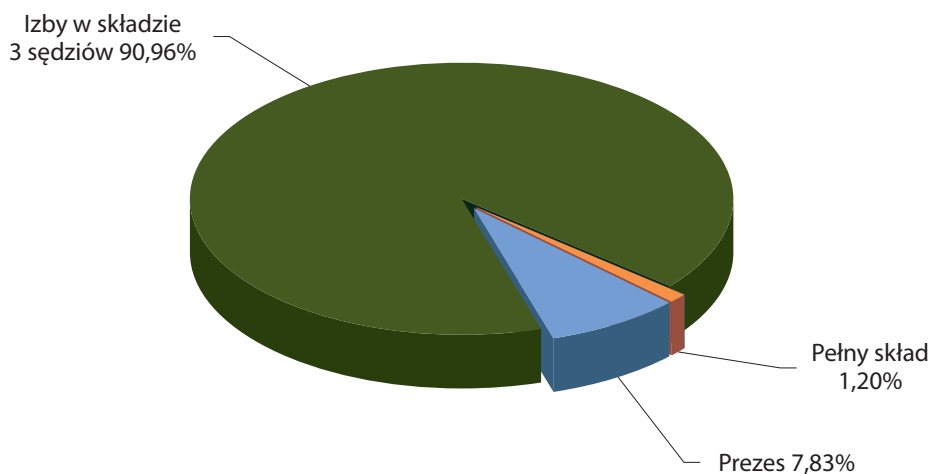
Podział za rok 2011

Język postępowania	2007	2008	2009	2010	2011
Bułgarski	2				
Hiszpański	2	1	1	2	2
Czeski			1		
Niemiecki	17	10	9	6	10
Grecki	2	3	3	2	4
Angielski	8	5	8	9	23
Francuski	101	73	63	105	87
Włoski	17	6	13	13	29
Litewski	2	2			
Węgierski	1	1			1
Niderlandzki	4	8	15	2	1
Polski		1			1
Portugalski		1			
Rumuński	1				
Słowacki					1
Łącznie	157	111	113	139	159

Język postępowania odzwierciedla język, w którym została wniesiona skarga, a nie język ojczysty czy przynależność państwową skarżącego.

4. Sprawy zakończone – wyroki i postanowienia – skład orzekający (2011)

	Wyroki	Zarządzenia o wykreśleniu wskutek ugody ¹	Inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie	Łącznie
Pełny skład	1		1	2
Prezes			13	13
Izby w składzie 3 sędziów	75	8	68	151
Sąd w składzie jednoosobowym				
Łącznie	76	8	82	166

¹ W 2011 r. było jeszcze 13 nieudanych prób zakończenia sprawy ugodą, podjętych z inicjatywy Sądu do spraw Służby Publicznej.

5. Sprawy zakończone – rozstrzygnięcie (2011)

	Wyroki			Postanowienia				Łącznie
	Skargi uwzględnione w całości	Skargi uwzględnione w części	Skargi oddalone w całości, umorzenie	Skargi / Wnioski [oczywiście] niedopuszczalne lub bezzasadne	Ugody zawarte w następstwie działania składu orzekającego	Wykreślenie z innych przyczyn, umorzenie lub przekazanie sprawy	Uwzględnione w całości lub w części wnioski (procedury szczególne)	
Emerytury i renty			2	1		1		4
Konkursy			1	1		2		4
Obsadzenie stanowiska / przeniesienie z urzędu	1	1	2					4
Ocena / awans	1	4	15	7	5	6		38
Postępowanie dyscyplinarne			1	2	1			4
Rozwiązanie lub nieprzedłużenie umowy członka personelu	2	1		1				4
Warunki pracy / urlopy		1	3					4
Wynagrodzenie i dodatki	1	1	6	5	1	17		31
Zabezpieczenie społeczne / choroba zawodowa / wypadki		3	5	5				13
Zatrudnienie / powołanie / zaszeregowanie do grupy	1	3	9	3		1		17
Inne	1	1	10	20	1	4	6	43
Łącznie	7	15	54	45	8	31	6	166

6. Środki tymczasowe (2007–2011)

Zakończone postępowania w sprawie wniosków o zastosowanie środków tymczasowych		Rozstrzygnięcie		
		Uwzględnione w całości lub w części	Oddalenie	Wykreślenie
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
2011	7		4	3
Łącznie		1	16	5

7. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2011)

		Czas trwania całego postępowania	Czas trwania postępowania bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia
Wyroki		Średni czas trwania	Średni czas trwania
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	73	21,0	18,6
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu ¹	3	73,7	57,7
Łącznie		76	23,1

		Czas trwania całego postępowania	Czas trwania postępowania bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia
Postanowienia		Średni czas trwania	Średni czas trwania
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	89	11,9	9,0
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu ¹	1	18,5	18,5
Łącznie		90	12,0

ŁĄCZNIE OGÓŁEM		166	17,1	14,2
----------------	--	-----	------	------

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

¹ Z chwilą rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej zostało mu przekazanych przez Sąd Pierwszej Instancji 118 spraw.

8. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pełny skład	3	5	6	1	
Prezes	3	2	1	1	1
Izby w składzie 3 sędziów	206	199	160	179	156
Sąd w składzie jednoosobowym					2
Sprawy dotychczas nieprzydzielone	23	11	8	4	19
Łącznie	235	217	175	185	178

9. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – liczba skarżących

Sprawy w toku z największą liczbą skarżących na sprawę w 2011 r.

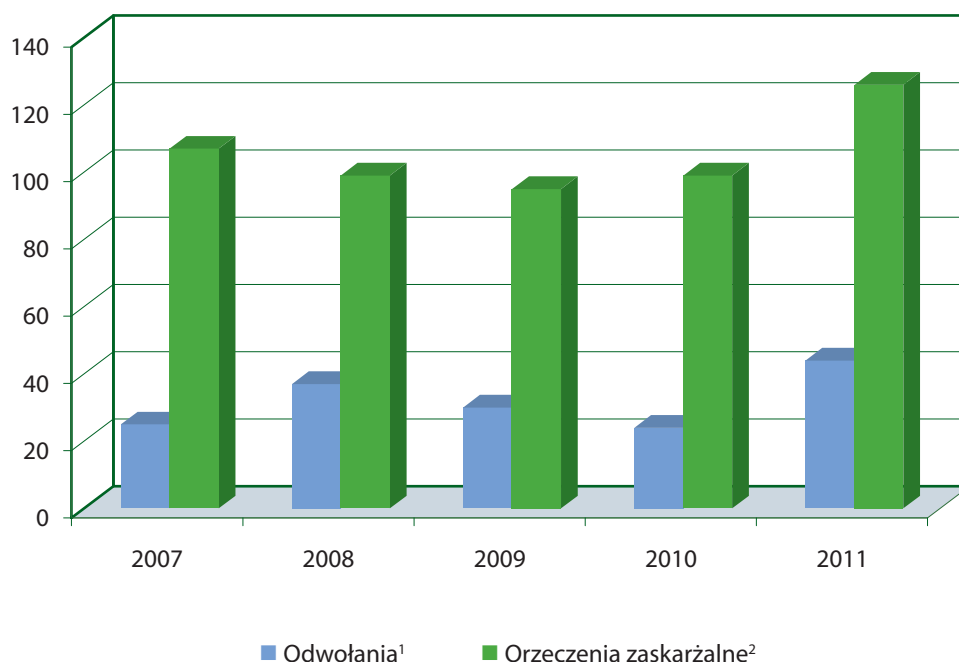
Liczba skarżących	Dziedziny
535 (2 sprawy)	Regulamin pracowniczy – Wynagrodzenie – Coroczne dostosowanie wynagrodzeń i emerytur urzędników i innych pracowników – Artykuły 64, 65, 65a regulaminu pracowniczego i załącznik XI do regulaminu pracowniczego – Rozporządzenie Rady (UE) nr 1239/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. – Współczynnik korygujący – Urzędnicy zatrudnieni w Isprze
169	Regulamin pracowniczy – Personel EBC – Reforma systemu emerytalnego
34	Regulamin pracowniczy – EBI – Emerytury i renty – Reforma systemu emerytalnego
25	Regulamin pracowniczy – Awans – Postępowania w sprawie awansu za lata 2010 i 2011 – Ustalenie progów awansu
20 (6 spraw)	Regulamin pracowniczy – Wynagrodzenie – Dodatki rodzinne – Dodatek edukacyjny – Warunki przyznania
19	Regulamin pracowniczy – Komitet pracowniczy Parlamentu – Wybory – Nieprawidłowości w przebiegu wyborów
13	Regulamin pracowniczy – Członek personelu pomocniczego – Członek personelu tymczasowego – Warunki zatrudnienia – Czas trwania umowy
10	Regulamin pracowniczy – Członek personelu kontraktowego – Członek personelu tymczasowego – Warunki zatrudnienia – Czas trwania umowy
6 (2 sprawy)	Regulamin pracowniczy – Awans – Postępowanie w sprawie awansu za 2010 r. – Porównanie osiągnięć – Decyzja o nieawansowaniu skarżącego
5 (5 spraw)	Regulamin pracowniczy – Awans – Postępowanie w sprawie awansu za 2008 r. – Decyzja o nieawansowaniu skarżącego

Określenie „regulamin pracowniczy” obejmuje regulamin pracowniczy urzędników Unii Europejskiej i warunki zatrudnienia innych pracowników Unii.

Całkowita liczba skarżących we wszystkich sprawach w toku (2007–2011)

	Razem skarżących	Łącznie spraw w toku
2007	1267	235
2008	1161	217
2009	461	175
2010	812	185
2011	1006	178

10. Różne – orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2007–2011)

	Odwołania ¹	Orzeczenia zaskarżalne ²	Odsetek odwołań ³	Odsetek odwołań, w tym ugody ⁴
2007	25	107	23,36%	21,93%
2008	37	99	37,37%	34,91%
2009	30	95	31,58%	30,93%
2010	24	99	24,24%	21,62%
2011	44	126	34,92%	32,84%

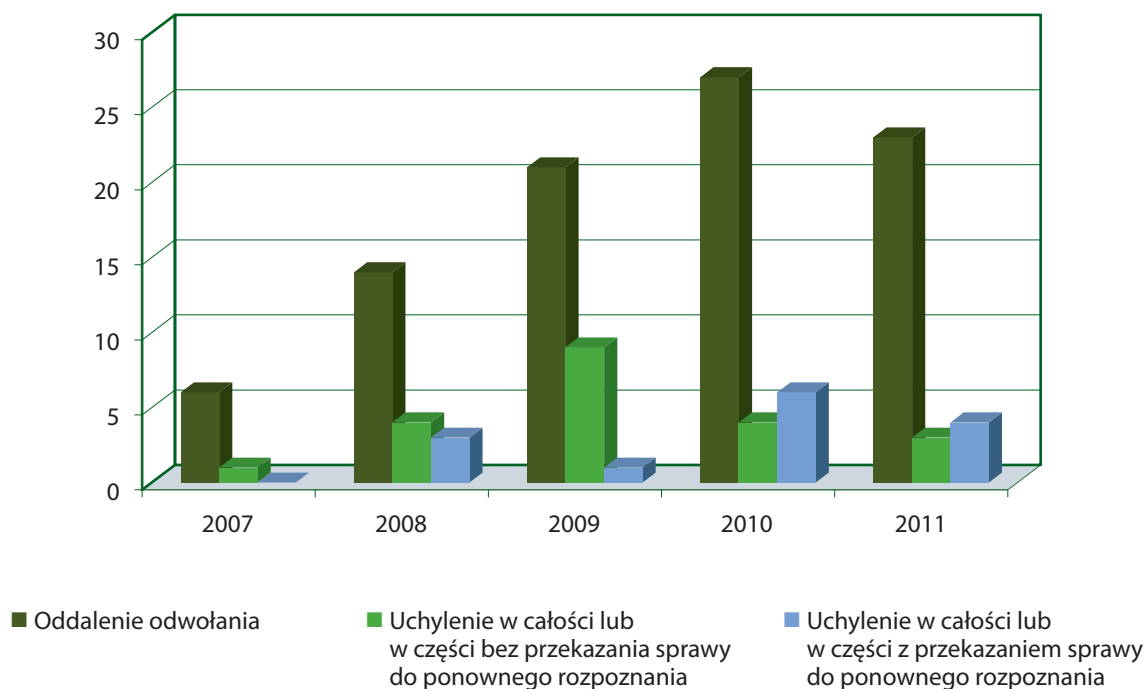
¹ Orzeczenia, od których odwołanie wniosła więcej niż jedna strona, uwzględniono tylko raz. W 2007 r. od dwóch orzeczeń wniesiono po dwa odwołania; w 2011 r. od jednego orzeczenia wniesiono dwa odwołania.

² Wyroki, postanowienia – stwierdzające niedopuszczalność, oczywistą niedopuszczalność lub bezzasadność skargi, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych, umorzenia postępowania lub oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta – ogłoszone lub wydane w roku odniesienia.

³ Ten odsetek może, dla danego roku, nie odpowiadać liczbie zaskarżalnych orzeczeń wydanych w roku odniesienia, ponieważ termin do wniesienia odwołania może przypadać na zbiegu dwóch lat kalendarzowych.

⁴ Sąd do spraw Służby Publicznej stara się realizować postulat prawodawcy, aby ułatwiać polubowne rozwiązywanie sporów. Każdego roku w ten sposób zakończona zostaje pewna liczba spraw. Orzeczenia wydane w tych sprawach nie są „orzeczeniami zaskarżalnymi”, które stanowią podstawę do obliczania „odsetka odwołań” w sprawozdaniu rocznym w odniesieniu do Trybunału i Sądu. O ile „odsetek odwołań” można uznać za przekładający się na „stopień kwestionowania” orzeczeń danego sądu, o tyle odsetek ten oddawałby lepiej rzeczywistą sytuację, gdyby był obliczany z uwzględnieniem nie tylko orzeczeń zaskarżalnych, lecz również orzeczeń niepodlegających zaskarżeniu, ze względu na to, że kończą one spór w drodze ugody. W tej kolumnie przedstawiono właśnie wynik takiego obliczenia.

11. Różne – wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Oddalenie odwołania	6	14	21	27	23
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	1	4	9	4	3
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania		3	1	6	4
Łącznie	7	21	31	37	30

Rozdział IV

Spotkania i wizyty

A – Oficjalne wizyty i uroczystości w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie i Sądzie do spraw Służby Publicznej w roku 2011

Trybunał Sprawiedliwości

16–17 stycznia	Delegacja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
19 stycznia	L. Planas Puchades, stały przedstawiciel Królestwa Hiszpanii przy Unii Europejskiej
25 stycznia	Delegacja Stowarzyszenia Prawników Rosji
31 stycznia	R. Répássy, sekretarz stanu ds. sprawiedliwości w ministerstwie administracji publicznej i sprawiedliwości Republiki Węgierskiej, podczas węgierskiej prezydencji Rady Unii Europejskiej
31 stycznia	Delegacja Unterausschuss Europarecht des Rechtsausschusses des Deutschen Bundestages
7 lutego	Delegacja rady konstytucyjnej Republiki Francuskiej
7–8 lutego	Delegacja sądu kasacyjnego Republiki Tureckiej
8 marca	Delegacja Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM)
10 marca	M. Szpunar, wiceminister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej
14–15 marca	Delegacja trybunału konstytucyjnego Rumunii
18 marca	Präsidenten der deutschsprachigen Zeitungsverlegerverbände
22 marca	Delegacja parlamentu szwedzkiego – Committee on the Constitution
27–29 marca	Delegacja Sieci Prezesów Sądów Najwyższych Państw Członkowskich Unii Europejskiej
5 kwietnia	W.E. Kennard, ambasador Stanów Zjednoczonych Ameryki przy Unii Europejskiej
5 kwietnia	Delegacja Niedersächsischer Staatsgerichtshof
11 kwietnia	Delegacja parlamentu szwedzkiego – Committee on Taxation
11 kwietnia	M. Kjærum, dyrektor Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej
11 kwietnia	C. Predoiu, minister sprawiedliwości Rumunii
11–13 kwietnia	Delegacje Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej i Monetarnej Państw Afryki Środkowej (CEMAC), Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS) oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Ekonomicznej i Monetarnej Afryki Zachodniej (UEMOA)
12 kwietnia	R. Sikorski, minister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej
1–3 maja	Delegacja sądu najwyższego Królestwa Danii
5 maja	D. Grieve, Attorney General for England and Wales i E. Garnier, Solicitor General for England and Wales
5 maja	Wizyta zarządu Institute for European Affairs (INEA)
5 maja	I. Degutienė, przewodnicząca parlamentu Republiki Litewskiej
15–17 maja	Delegacja trybunału konstytucyjnego Republiki Słowackiej
20 czerwca	Delegacja Mieszanej Komisji Parlamentarnej UE–Meksyk

24 czerwca	Spotkanie pełnomocników państw członkowskich i instytucji Unii Europejskiej
26–27 czerwca	Delegacja Bundesverfassungsgericht
27 czerwca	Delegacja sądu najwyższego byłej jugosłowiańskiej republiki Macedonii (BJRM)
30 czerwca	M. Boddenberg, minister spraw federalnych kraju związkowego Hesja (Republika Federalna Niemiec)
30 czerwca	D. Wallis, zastępca przewodniczącego Parlamentu Europejskiego
6 września	Delegacja komisji prawnej parlamentu szwedzkiego
7 września	P. Tempel, stały przedstawiciel Republiki Federalnej Niemiec przy Unii Europejskiej
21–22 września	Delegacja ministerstwa spraw zagranicznych Republiki Estonii
22 września	E. Uhlenberg, przewodniczący parlamentu kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia (Republika Federalna Niemiec)
25–27 września	Prokurator generalny i prokuratorzy Królestwa Danii
30 września	J.M. Fernandes, sprawozdawca Komisji Budżetowej Parlamentu Europejskiego
4 października	W. Grahmmer, stały przedstawiciel Republiki Austrii przy Unii Europejskiej
7 października	U. Mifsud Bonnici, były prezydent Republiki Malty
10–11 października	5e Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts
11 października	U. Corsepius, sekretarz generalny Rady Unii Europejskiej
11 października	Przekazanie rzeźby „Two Couplets” przez B. Ohlsson, minister spraw europejskich Królestwa Szwecji
12–14 października	Delegacja Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)
17–18 października	Delegacja sędziów sądu kasacyjnego Republiki Francuskiej
17–18 października	Pierwsze seminarium prawników hiszpańskich „La Carta de los derechos fundamentales de la Unión europea”
27 października	B. Karl, federalna minister sprawiedliwości Republiki Austrii
27 października	J.F. Terral, ambasador Republiki Francuskiej w Wielkim Księstwie Luksemburga
27 października	A.M. Henriksson, minister sprawiedliwości Republiki Finlandii, J. Store, stały przedstawiciel Republiki Finlandii przy Unii Europejskiej i M. Lehto, ambasador Republiki Finlandii w Wielkim Księstwie Luksemburga
7 listopada	M. Sudo, sędzia sądu najwyższego Japonii
11 listopada	H. Koh, doradca prawny w ministerstwie spraw zagranicznych Stanów Zjednoczonych Ameryki i R. Mandell, ambasador desygnowany Stanów Zjednoczonych Ameryki w Wielkim Księstwie Luksemburga
21–23 listopada	Forum sędziów i prokuratorów
28–29 listopada	Delegacja sądu kasacyjnego Republiki Tureckiej
29 listopada	Delegacja sędziów sądów wyższych instancji Chińskiej Republiki Ludowej

13 grudnia	Delegacja Komisji Unii Ekonomicznej i Monetarnej Afryki Zachodniej (UEMOA)
14 grudnia	I. Rizopoulos, ambasador desygnowany Republiki Greckiej w Wielkim Księstwie Luksemburga

Sąd

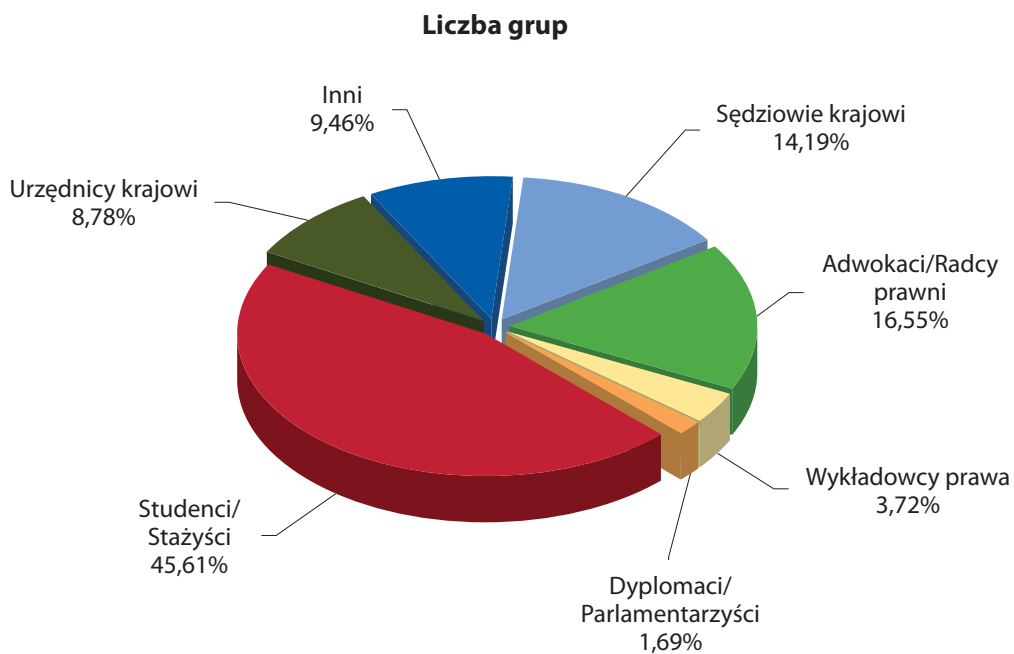
31 stycznia	Wizyta prezydencji węgierskiej Rady Unii Europejskiej
8 marca	Wizyta delegacji Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM)
10 marca	Wizyta M. Szpunara, wiceministra spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej
2–3 maja	Wizyta delegacji sądu najwyższego Królestwa Danii
30 czerwca	Wizyta D. Wallis, zastępcy przewodniczącego Parlamentu Europejskiego
22 września	Wizyta delegacji ministerstwa spraw zagranicznych Republiki Estonii
23 września	Wizyta M. Lehto, ambasador Republiki Finlandii w Wielkim Księstwie Luksemburga
10 października	Wizyta R. Cachii Caruany, stałego przedstawiciela Republiki Malty przy Unii Europejskiej
27 października	Wizyta G.F. Ioannidisa, sekretarza generalnego ministerstwa sprawiedliwości Republiki Greckiej
7 listopada	Wizyta M. Suda, sędziego sądu najwyższego Japonii
28 listopada	Wizyta delegacji sądu kasacyjnego Republiki Tureckiej
30 listopada	Wizyta delegacji Republiki Łotewskiej
6 grudnia	Wizyta P.N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich

Sąd do spraw Służby Publicznej

11–12 lipca	Wizyta K.M. Lueken, administrator w sekretariacie Trybunału Administracyjnego ONZ w Nowym Jorku
20 września	Wizyta M. de Soli Domingo, mediator Komisji Europejskiej
6 grudnia	Wizyta P.N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich

B – Wizyty naukowe

1. Podział według rodzaju grup (2011)

	Sędziowie krajowi	Adwokaci/Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci/Parlamentarzyści	Studenci/Stażyści	Urzędnicy krajowi	Inni	W sumie
Liczba grup	84	98	22	10	270	52	56	592

2. Wizyty naukowe – podział według państw członkowskich (2011)

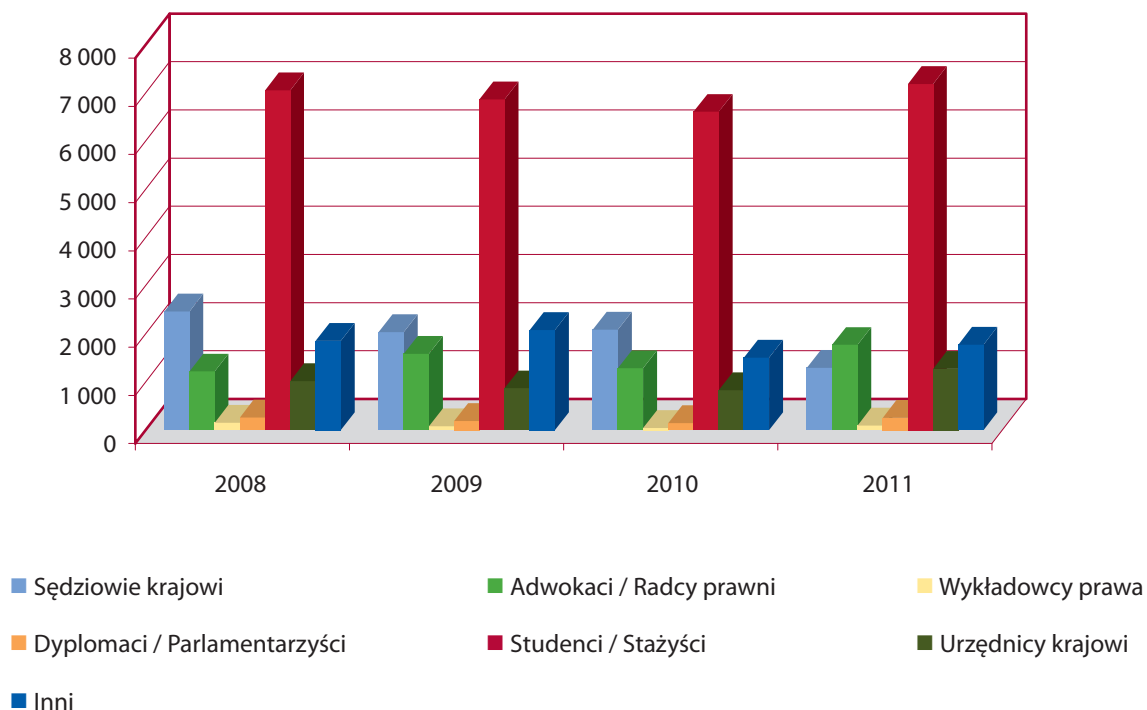
	Liczba odwiedzających							Liczba grup
	Sędziowie krajowi	Adwokaci / Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci / Parlamentarzyści	Studenci / Stażyści	Urzednicy krajowi	Inni	
BE	31	15			352	26	47	15
BG	6	80		6				6
CZ	3				63			6
DK					164	15	91	9
DE	251	343		83	901	211	662	87
EE						14		2
IE			8		54			5
EL	8				64			7
ES	60				95		17	9
FR	163	59			823	46	239	53
IT	2	23	20		320	8	32	34
CY	10				18			4
LV		10			30			4
LT			4	8	28	33		16
LU	8	45		26	30	22	97	9
HU			8		160		47	7
MT					32			1
NL				54	140	14		8
AT					205		18	8
PL		79			7			9
PT		195			1			10
RO	25				42	18		8
SI		10	5		143			9
SK	40				104			7
FI		30			46	30	20	5
SE	118	4		8		6	11	10
UK	56	53	30		88			14
Kraje trzecie	400	156	24	57	1443	80	168	127
Grupy mieszane (UE)	114	669		12	1828	751	328	103
W sumie	1295	1771	99	254	7181	1274	1777	592

3. Forum sędziów i prokuratorów (2011)

BE	5	DK	3	IE	2	FR	13	LV	2	HU	6	AT	5	RO	7	FI	3
BG	5	DE	10	EL	6	IT	13	LT	3	MT	1	PL	12	SI	2	SE	3
CZ	6	EE	2	ES	13	CY	2	LU	2	NL	6	PT	6	SK	3	UK	12

W sumie | 153

4. Tendencje w zakresie liczby i rodzaju odwiedzających (2008–2011)

Liczba odwiedzających

	Sędziowie krajowi	Adwokaci / Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci / Parlamentarzyści	Studenci / Stażyści	Urzędnicy krajowi	Inni	W sumie
2008	2463	1219	156	262	7053	1016	1854	14 023
2009	2037	1586	84	193	6867	870	2078	13 715
2010	2087	1288	47	146	6607	830	1507	12 512
2011	1295	1771	99	254	7181	1274	1777	13 651

C – Uroczyste posiedzenia w roku 2011

24 stycznia	Uroczyste posiedzenie z okazji uroczystego zobowiązania dwóch nowych członków Europejskiego Trybunału Obrachunkowego
11 kwietnia	Uroczyste posiedzenie dla uczczenia pamięci Pierre’a Pescatore’a i Antonia Saggia
19 września	Uroczyste posiedzenie z okazji objęcia urzędu sędziego Sądu przez M. Kynczewą
26 września	Uroczyste posiedzenie z okazji uroczystego zobowiązania dwóch nowych członków Europejskiego Trybunału Obrachunkowego
6 października	Uroczyste posiedzenie z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędzi P. Lindh i objęcia urzędu sędziego Trybunału przez C.G. Fernelunda oraz zakończenia urzędowania i odejścia prezesa P. Mahoneya i sędziów H. Tagarasa i S. Gervasoniego i objęcia urzędów sędziego przez E. Perilla, R. Barentsa i K. Bradleya z okazji częściowego odnowienia składu Sądu do spraw Służby Publicznej

D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach w roku 2011

Trybunał

1 stycznia	(Valletta) Udział reprezentacji Trybunału w uroczystości składania życzeń na zaproszenie prezydenta Republiki Malty
7 stycznia	(Paryż) Udział reprezentacji Trybunału w uroczystym posiedzeniu sądu kasacyjnego Republiki Francuskiej z okazji rozpoczęcia roku 2011
11 stycznia	Udział prezesa Trybunału w przyjęciu noworocznym wydanym przez wielkiego księcia Luksemburga
13 stycznia	(Berlin) Udział reprezentacji Trybunału w przyjęciu noworocznym u prezydenta Republiki Federalnej Niemiec
25 stycznia	(Berlin) Udział reprezentacji Trybunału w „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011”, na zaproszenie ministra sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
28 stycznia	(Strasburg) Udział delegacji Trybunału w uroczystym posiedzeniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i w seminarium „Quelles sont les limites à l’interprétation évolutive de la Convention?”.
10 lutego	(Bruksela) Udział prezesa Trybunału w konferencji „Implementing the Lisbon Treaty”, zorganizowanej przez Komisję Europejską i Biuro Doradców ds. Polityki Europejskiej
14 lutego	(Kopenhaga) Udział prezesa Trybunału w obchodach 350-lecia sądu najwyższego Królestwa Danii
21 marca	(Strasburg) Udział reprezentacji Trybunału w seminarium zorganizowanym przez Europejski Trybunał Praw Człowieka z okazji wydania podręcznika „Handbook on European Non-Discrimination Case-Law”
21–22 marca	(Londyn) Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w Judiciary of England and Wales
31 marca	(Monachium) Udział reprezentacji Trybunału w uroczystym posiedzeniu z okazji odejścia W. Spindlera, prezesa federalnego trybunału finansowego, na zaproszenie ministra sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
8–9 maja	(Madryt) Udział reprezentacji Trybunału w zebraniu zarządu Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej
19 maja	(Paryż) Udział reprezentacji Trybunału w sympozjum prawa porównawczego „Le contrôle de constitutionnalité en Europe”, zorganizowanym przez Stowarzyszenie Europejskich Sędziów Administracyjnych (AEAJ)
19–21 maja	(Petersburg) Udział reprezentacji Trybunału w „First St Petersburg International Legal Forum”
23–27 maja	(Bukareszt) Udział reprezentacji Trybunału w 15. kongresie konferencji europejskich trybunałów konstytucyjnych

25 maja	(Berlin) Spotkanie delegacji Trybunału z ministrem R. Pofallą, szefem kancelarii federalnej i S. Leutheusser-Schnarrenberger, minister sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
26 maja	(Rzym) Udział reprezentacji Trybunału w posiedzeniu inauguracyjnym walnego zgromadzenia Sieci Prokuratorów Generalnych Sądów Najwyższych Państw Członkowskich Unii Europejskiej, z udziałem prezydenta Republiki Włoskiej
31 maja	(Rzym) Udział reprezentacji Trybunału na zaproszenie prezydenta Republiki Włoskiej w obchodach święta narodowego
1 czerwca	(Paryż) Udział prezesa Trybunału w kongresie założycielskim Europejskiego Instytutu Prawa
20 czerwca	(Zagrzeb) Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w sądzie najwyższym Republiki Chorwackiej
20 czerwca	(Budapeszt) Udział reprezentacji Trybunału w konferencji „Practical application of Regulation (EC) N° 2201/2003 – on the eve of review” zorganizowanej przez prezydencję węgierską Rady Unii Europejskiej i Komisję Europejską
23 czerwca	Udział członków Trybunału w obchodach luksemburskiego święta narodowego
24 czerwca	(Lublana) Udział reprezentacji Trybunału, na zaproszenie prezydenta Republiki Słowenii, w obchodach słoweńskiego święta narodowego i przyjęciu z tej okazji
24 lipca	(Ateny) Udział prezesa Trybunału w przyjęciu wydanym przez prezydenta Republiki Greckiej z okazji rocznicy przywrócenia republiki
29–30 lipca	(Sofia) Udział prezesa Trybunału w obchodach dwudziestolecia trybunału konstytucyjnego Republiki Bułgarii, na zaproszenie prezydenta
4–6 września	(Sztokholm) Udział prezesa Trybunału w seminarium zorganizowanym przez ministerstwo spraw zagranicznych Królestwa Szwecji na cześć sędzi P. Lindh
28 września	(Karlsruhe) Udział delegacji Trybunału w obchodach 60-lecia Bundesverfassungsgericht
30 września	(Wiedeń) Udział reprezentacji Trybunału w obchodach Verfassungstag
3 października	(Strasburg) Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w Europejskim Trybunale Praw Człowieka
3 października	(Londyn) Udział reprezentacji Trybunału w obchodach Opening of the Legal Year, na zaproszenie Lord Chancellor
3 października	Udział reprezentacji Trybunału w oficjalnych obchodach święta narodowego Republiki Federalnej Niemiec
13–14 października	(Alicante) Udział reprezentacji Trybunału w 7. sympozjum sędziów europejskich w dziedzinie znaków towarowych i wzorów
20 października	(Bruksela) Spotkanie delegacji Trybunału z D. Tuskiem, premierem Rzeczypospolitej Polskiej, podczas polskiej prezydencji Rady Unii Europejskiej
25 października	(Wilno) Udział reprezentacji Trybunału w oficjalnych obchodach 19-lecia konstytucji Republiki Litewskiej

31 października	(Rzym) Udział reprezentacji Trybunału w obchodach 180-lecia rady stanu Republiki Włoskiej
31 października – 2 listopada	Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w trybunale konstytucyjnym Republiki Malty
10 listopada	(Bruksela) Udział reprezentacji Trybunału w wysłuchaniu dotyczącym praw podstawowych „The implementation of the EU Charter of Fundamental Rights two years after the Lisbon Treaty’s entry into force” w Parlamencie Europejskim
16–17 listopada	(Budapeszt) Udział reprezentacji Trybunału w międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez radę zamówień publicznych Węgier na temat „Actual Questions of Public Procurements in the European Union and in the Member States”
23–24 listopada	(Haga) Udział reprezentacji Trybunału w seminarium ekspertów na temat stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przez sądy w państwach członkowskich, zorganizowanym przez radę stanu Królestwa Niderlandów
25 listopada	(Rzym) Udział reprezentacji Trybunału w seminarium na temat „Dallo Statuto albertino alla Costituzione repubblicana”, zorganizowanym przez trybunał konstytucyjny Republiki Włoskiej z okazji obchodów 150-lecia zjednoczenia Włoch
15 grudnia	(Berlin) Udział prezesa Trybunału w konferencji zorganizowanej przez kraj związkowy Hesja na temat „Hessen und der EuGH im Dialog”
23 grudnia	(Lublana) Udział reprezentacji Trybunału, na zaproszenie prezydenta Republiki Słowenii, w przyjęciu z okazji święta niepodległości i jedności narodowej

Sąd

1 stycznia	(Valletta) Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu u prezydenta Republiki Malty z okazji tradycyjnej uroczystości składania życzeń noworocznych
19 stycznia	Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu u kanclerza federalnego Republiki Austrii i wicekanclerza z okazji oficjalnych obchodów Nowego Roku
25 stycznia	(Berlin) Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011” wydanym przez ministra sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
14 lutego	(Kopenhaga) Udział reprezentacji Sądu w obchodach 350-lecia utworzenia Højesteret, zorganizowanych przez Torbena Melchiora, prezesa sądu najwyższego Królestwa Danii
14–15 kwietnia	(Berlin) Udział reprezentacji Sądu w „XV. Internationale Kartellkonferenz” Bundeskartellamt
19–21 maja	Udział reprezentacji Sądu w 6. Dniu Prawników Europejskich
30 maja – 1 czerwca	Delegacja Sądu z oficjalną wizytą na Malcie na zaproszenie prezesa sądu najwyższego
31 maja	(Rzym) Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu u prezydenta Republiki Włoskiej z okazji święta narodowego

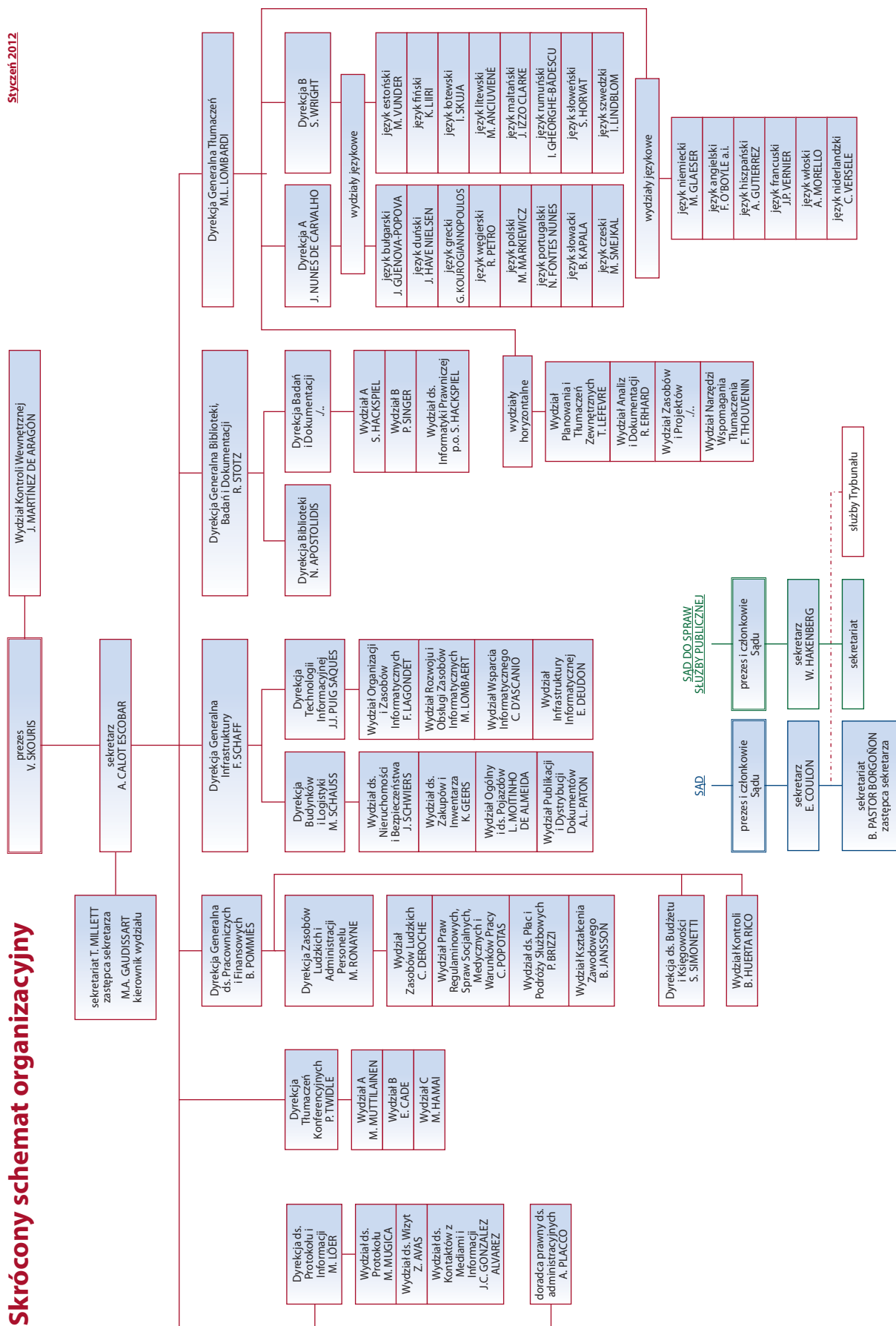
23 czerwca	Udział reprezentacji Sądu w obchodach luksemburskiego święta narodowego, uroczystym Te deum i przyjęciu na dworze wielkiego księcia
24 lipca	(Ateny) Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu u prezydenta Republiki Greckiej, z okazji 37-lecia przywrócenia republiki
28 września	(Warszawa) Udział reprezentacji Sądu w ceremonii wręczenia ordeków sędziom i profesorom prawa przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
30 września	(Wiedeń) Udział reprezentacji Sądu w uroczystych obchodach 91-lecia konstytucji Republiki Austrii
2–3 października	(Londyn) Udział reprezentacji Sądu w uroczystości rozpoczęcia roku sądowego w Westminster Abbey
3 października	Udział reprezentacji Sądu w przyjęciu u prezydenta Republiki Federalnej Niemiec z okazji niemieckiego święta narodowego
12–15 października	(Alicante) Udział reprezentacji Sądu w 7. sympozjum sędziów europejskich zorganizowanym przez Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory)
14–15 listopada	(Berlin) Udział reprezentacji Sądu w konferencji „Die freiheitliche Grundordnung der Europäische Union”, zorganizowanej przez ministerstwo ekonomii i technologii
24 listopada	(Trewir) Udział reprezentacji Sądu w konferencji zorganizowanej przez Akademię Prawa Europejskiego na temat „Transnational Use of Video Conferencing in Court”
6 grudnia	Udział reprezentacji Sądu w oficjalnym przyjęciu u prezydent Republiki Finlandii z okazji święta niepodległości

Sąd do spraw Służby Publicznej

21–22 marca	Wizyta w krajowej szkole sądownictwa w Salonikach
16–17 maja	Wizyta w sądzie najwyższym i trybunale konstytucyjnym Republiki Węgierskiej
22–23 września	Wizyta w sądzie najwyższym i trybunale konstytucyjnym Królestwa Hiszpanii

Skrócony schemat organizacyjny

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Sprawozdanie roczne 2011 – Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości, Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej

2012 — 274 s. — 21 x 29,7 cm

Numer katalogowy: QD-AG-12-001-PL-C

ISBN 978-92-829-1156-3

doi:10.2862/82045

ISSN 1831-8533

■ Urząd Publikacji

ISBN 978-92-829-1156-3

9 789282 911563

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- w przedstawicielstwach i delegaturach Komisji Europejskiej (dane kontaktowe można uzyskać pod adresem <http://ec.europa.eu> lub wysyłając faks pod numer +352 2929-42758)

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)

Płatne subskrypcje (np. *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, zbiory orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej):

- u dystrybutorów Urzędu Publikacji Unii Europejskiej (http://publications.europa.eu/others/agents/index_pl.htm)

